64736

Knjiga II. *Cena gld. 1·20*

„SVETOVNA KNJIŽNICA“

Marco Visconti

Zgodovinski roman

Italijanski napisal

Tommaso Grossi.

V GORICI.
Tiskala, izdala in zal. „Goriška Tiskarna“ A. Gabršček.
1900.

„Svetovna knjižnica“

izhaja v nedoločenih rokih; cena po obsegu knjige.

Doslej sta izšle dve knjigi:

1. ***„Ben Hur“,*** *zgodovinski roman iz časov Kristovih; angleški spisal* ***Wallace.*** *28 tiskanih pol. Cena gld. 1·30 po pošti. Je malo iztisov več v zalogi.*

2. ***„Marco Viseonti“,*** *zgodovinski roman; italijanski spisal* ***Tommaso Grossi.*** *30 tiskanih pol. Cena gld. 1·30 po pošti. — Ta roman se šteje po vrednosti tretji v italijanski književnosti.*

Prihodnje leto izide:

„Quo vadis“, *zgodovinski roman iz Neronove dobe. Poljski spisal* ***Henrik Sienkiewicz.*** *Cena bo približno enaka. — Ta roman je zbudil po vsem svetu velikansko zanimanje. Preveden je že v vse moderne jezike.*

Za njim pride ***„La Féconditė“*** *—* ***Emile Zola;*** *o tem romanu se je veliko pisalo tudi v naših časopisih.*

Pripravljen imamo Sienkiewiczev ogromni roman ***„Potop“,*** *ki je nekako nadaljevanje romana* ***„Z ognjem in mečem“.***

Dalje imamo že v rokopisu prevod znanega francoskega romana ***„Trije mušketirji“.***

Od slovenskega občinstva je zavisno, ali vsa ta dela izidejo ali ne. Naše cene so prav nizke.

Marco Visconti

ZGODOVINSKI ROMAN

Italijanski napisal

Tommaso Grossi

V GORICI

Tiskala, izdala in založila «Goriška Tiskarna» A. Gabršček.

1900.

64736

D: (7. V.)
25. 4. 35

IN=030006030

Slovenskemu čitatelju.

Tommaso Grossi se je rodil od revnih starišev l. 1790. v Bellanu ob Comskem jezeru (Lago di Como) v Lombardiji. Njegov stric Tomaž, župnik v Trevigliu, je spravil dečka v neki duhovniški zavod. Izstopivši iz tega zavoda, je prišel mladi Tomaž v druge učilnice in nazadnje na vseučilišče v Pavijo, kjer se je učil prava in je postal doktor. Bil je bilježnik v Milanu in je umrl l. 1853.

On je spisal več del; mej temi naj imenujemo le imenitnejša: «Ildegonda», pesniško delo, ki se ceni za njegov najbolji umotvor; «I Lombardi alla prima Crociata» (Lombardi v prvi križarski vojski), tudi pesniško delo; in pa najbolj priljubljeni njegov umotvor, obširni roman «Marco Visconti».

Marco Visconti se ceni po vrednosti kot tretji v vrsti najboljših italijanskih romanov. Prvi je brezdvomno I promessi sposi Aleksandra Manzoni-ja, drugi bi bil Ettore Fieramosca Maksima d'Azeglio, a tretji Marco Visconti Tomaža Grossi-ja, ki je bil prvikrat izdan l. 1834. Bil je kasneje še mnogokrat ponatisnjen v izvirniku, v nekaterih natisih tudi opremljen s podobami, in je dosegel čast, da je bil preveden v mnoge druge jezike.

Ta zgodovinska povest nam predočuje življenje mogotcev in revnega ljudstva v 14. veku. Glavni osebi v njem sta: Marko Visconti, slavni vojskovodja, in pa Bice, krasna a prenesrečna hči grofa Del Balzo.

Začetkom se bo morda komu zdel ta zgodovinski roman dolgočasen, ali že proti koncu 3. poglavja zanimanje toliko naraste, da se more potem le s težavo pretrgati čitanje. Če se pa dospè do 14. poglavja, ali potem do 22. ali celó do 27., se pač menda še marsikomu zgodí kakor slovenskemu prelagatelju te povesti, kateri je moral že dve noči izgubiti, jedno kot nedorasli mladenič (ko je povest prvič čital), a drugo kakih 15 let kasneje (ko jo je bral drugič), ker se nikakor ni mogel ločiti od knjige. Menda je le malo povesti v svetovnem slovstvu pisanih s tolikim sočutjem in da tako prijetno in tako izdatno blažijo srce kakor ta.

Prvo poglavje

Limonta je vas, skoro popolnoma skrita med kostanji. Kdor se vozi od Bellaškega nosa (Bellagio) proti Leku (Lecco), jo komaj zapazi okolo sredine gorskega pobočja nasproti Lierni. Od začetka osmega stoletja do zadnjih časov, ko so bile odpravljene grajščinske pravice v Lombardiji, je bila ta vas podložna samostanu sv. Ambroža v Milanu. Opat tega samostana je imel tudi naslov: grof limontski.

Tam, kjer je mejilo posestvo samostana z bellaško okolico — neki kamen zaznamuje še dandanes tisto mesto — je stal l. 1329. star grad, ki je bil porušen proti koncu tistega stoletja, in dandanes ni o njem nikakega sledú več.

Tačas je bil lastnik tistega gradú neki grof Oldrado Del Balzo. Pradedi tega grofa so morali menda biti v starejših časih grajščaki bellaški. Tedaj je pa imela vas Bellagio občinske pravice. Grof Oldrado je imel mnogo posestev v raznih krajih Lombardije; vendar je bival s soprogo in jedino mu hčerjo najraje v tistem gradu, ker je neizrekljivo ugajalo vsem trem tisto lepo nebó, tisto krasno jezero in tisto mehko podnebje.

Radi svojega bogastva in upliva vsled mogočnih sorodnikov in zvez, je bila rodbina Del Balzo vedno nekaka naravna zaščitnica naroda, ki je živel v ondotni okolici, in rod za rodom se je bil privadil spoštovati in ljubiti njeno ime.

Grof Oldrado, dedič takó slovite zapuščine, si je ni znal častno ohraniti, njegov ugled je bil jako upadel v očéh njegovih privržencev. On sicer ni bil hudoben, v dnu svojega srcá je bil celó blag mož, a ker je moral živeti v težavnih časih, v trdih, neugodnih okoliščinah, ni mogel dobiti v svoji slabi, bojazljivi in le domišljavi naravi one močí, ki je bila potrebna, da bi storil kaj dobrega, kakor bi bil vendar želel.

Tačas je bil prišel na Italijansko Ludovik Bavarski. Ta je odstavil papeža XXII., bivajočega v Avinjonu, ki ga je bil izobčil, in se je toliko osmelil, da je dal imenovati novega papeža v Rimu, nekega Petra iz Corvarije, minoritskega redovnika, kateri se je zval Nikolaj V. in je vse krščanstvo pohujšal ter spravil v razkol.

Mesto Milan, ki je moralo že dolgo let prenašati interdikt*), oklican iz so-

*) Interdikt je bila cerkvena kazen, vsled katere je bila prepovedana javna služba božja, delenje nekaterih sakramentov in cerkveni pogreb. V krajih, kjer je bil oklican interdikt (cerkvena prepoved), so morale ostati cerkve zaprte. (Opazka prelagateljeva).

vraštva do Viscontijev, mogočnih in zagrizenih pristašev gibelinske stranke *), je takoj potegnilo s protipapežem. Ta je blagoslovil državo, in na to so v glavnem mestu ter v drugih manjših mestih in večjih trgih zopet odprli cerkve. Oni maloštevilni duhovniki, ki so bili še ostali v teh krajih, so začeli zopet opravljati službo božjo in deliti sakramente, kakor o navadnih časih. A ljudstvo na deželi in zlasti ob Comskem jezeru, ki ni bilo takó udano strankarskim strastem, je ostalo zvesto pravemu papežu ter ni hotelo odpreti cerkvâ, ampak je smatralo za razkolnike in izobčence tiste duhovnike, ki so bili poslani tja iz glavnega mesta. Bilo je pa tudi v mestih in trgih nekoliko takih, ki so bili istega mišljenja kakor kmetje, in zopet nekateri v vaseh so se držali mišljenja meščanov in tržanov. Po tem si more človek lehko misliti, kako neprijetno in nemirno je moralo biti državljansko življenje v tistih žalostnih časih. Povsod zmote, nasilstvo, tepež in prelivanje krvi. Redovnik Aicardo, nadvladika milanski, opat sv. Ambroža, in večina drugih opatov najbogatejših in najslavnišihsamostanov, so bili že davno zbežali. Najugledniši člani redovniškega in svetskega duhovstva so se potikali okoli ter iskali pomoči po italijanskih in francoskih deželah. Dohodkov nadvladike, opatij in tudi manjših cerkvenih posestev so se polastili in jih siloma obdržali svetni gospodje ali pa razkolniški duhovniki, pristaši cesarja,

O času teh homatij je bil imenovan za opata sv. Ambroža Ivan Visconte iz gospodujoče rodovine Viscontov. Prejšnji postavni opat Astolfo da Lampugnano je moral pobegniti. Novi vsiljeni opat pa je poslal v Limonto za samostanskega oskrbnika nekega malopridneža, ki je bil že obsojen v Milanu radi goljufije. Ker so tisti ubogi gorjani še vedno hranili zvestobo svojemu postavnemu gospodu, jih je novodošli oskrbnik izsesaval, skubel in odiral brez usmiljenja, pri iztirjavanju davščin mučil na vse načine, in sploh ravnal ž njimi kakor z robovi. Limontini so se zatekali k grofu Oldradu, proseči ga, naj bi on govoril za nje pri opatu, pri gosposki, naj bi dokazal tam njih pravice. A vse zaman! Grof je imel toliko obzirov, toliko pomislekov! On se ni hotel puliti z nikomur, bal se je zameriti Viscontijem, in dasi so se mu v srce smilili tisti ubogi preganjani ljudjé, vendar bi jih bil pustil vse zaklati, predno bi se bil osmelil le količkaj storiti za-nje.

Pelagrua — takó se je imenoval samostanski oskrbnik — je mej tem postajal vedno bolj drzen in ošaben, in si je konečno izmislil nekaj, kar bi imelo spraviti popolnoma v njegovo oblast tiste njegove podložnike, da bi mu bili zanaprej izročeni v milost in nemilost, ter bi mu ne bilo treba več vsaki hip pogajati se ž njimi. Iztaknil je neka stara pisma, s katerimi je bil cesar Lotar podaril tisti kraj redovnikom sv. Ambroža, in na podlagi teh pisem je hotel, da bi se oklicalo Limontine ne za kmete, dolžne robotati, kakor so bili v istini, ampak za služabnike samostana. V ta namen jih je dal klicati v Bellano, da bi bili tam sojeni.

V Bellanu je bil takrat dvor nadvladike (dvor se je imenovalo posestvo, kjer je imel grajščak palačo in cerkev in kjer se je sodilo), in nadvladikovi poverjeniki bi bili morali razsoditi rečeno pravdo. A ko je bil nadvladika zbežal iz škofije, je Cressone Crivello, neki mogočen gospod in pristaš Viscontijev, posedel mnogo posestev nadvladike po leškem obrežju in v Valsassini, in med temi tudi Bellanski dvor. Takó niso imeli soditi v pravdi Limontinov nadvladikovi poverjeniki, ampak Crivellovi. Ker je bil pa ta novi gospod občeznani prijatelj krivega opata v samostanu sv. Ambroža in je tudi sam s svojimi novimi podložniki svojevoljno

*) Gibelinska stranka je nasprotovala papežu v nekih zadevah. (Op. prelagateljeva).

postopal, niso mogli od njega Limontini nič dobrega pričakovati. Lehko si torej mislite, kakó so se skušali braniti, in kakó so se zopet priporočali grofu Del Balzo. Izgubljen trud! Kajti on, naj ste ga le prosili, kolikor ste hoteli, tudi Ermelinda, njegova soproga, in Bice, njegova hči, katero je neizrečeno ljubil, se vendar nikakor ni upal braniti tiste uboge preganjance, katerim nazadnje ni ostalo drugega nego ukloniti se oni nepristojni in krivični sodniji, o kateri so že naprej vedeli, da izreče za nje kar naravnost pogubno razsodbo.

Dan, v katerem je bila obravnana ta pravda, se je že nagibal k večeru. Grofov sokolar je z nekega stolpiča na sprednjem delu gradú gledal doli po jezeru, da bi videl, ali se vrača kaka ladjica iz Bellana. Ko je že dolgo časa gledal, je konečno zapazil v daljavi rujavkasto jadro, ki je postajalo vedno večje in se bližalo, in ko je dospela h kraju ladjica s tem jadrom, je šel hitro naznanit to svojemu gospodarju.

V krasno opravljeni dvorani je sedel ta na mehkem naslonjaču, a pri njegovih nogah na nizki pručici je bil videti lep dvorjanič, živahen in mil kakor mladi bog ljubezni. Deček, ki je radi svoje službe moral sedeti ondi tih in miren, se je kratkočasil s tem, da se je skrivaj igral z velikim lovskim psom, ki mu je odgovarjal dvigujé ušesi, migaje z repom, in včasi celó s kakim skokom.

Grof Del Balzo je imel skoro petdeset let. Izpod črne baržunaste kape na vogle sta se mu spuščala doli čez senci dva šopa las, katere je on v svoji mladosti imenoval plave, dasi so bili rudeči, in jih je s ponosom imenoval plave tudi sedaj, ko so bili že takó sivi, da je na njih belkasta boja najbolj prevladovala. Njegov medli, pirgljevi obraz se je jako ôžil proti bradi, na kateri so, ko je govoril, plesale redke in kratke dlake, iste boje kakor lasjé. Dve sivi očesi pod gostimi obrvi sta še kazali nekaj ognja, a v tistem suhem obrazu, ter v družbi z nekimi na koncéh umetno stisnjenimi in na sredi vzdignjenimi ustmi, sta izražali le njegovo veliko samozadovoljnost.

Na roki je držal krasnega sokola, ki je kazal, da mu grofovo božkanje jako ugaja ; kajti sedaj se je golčaje zadovoljno prijetno pripogibal pod njegovo roko, sedaj pa je našopiril perje in se zaganjal v roko, katera ga je gladila, a jo je vendar le krotko kljuval. Ko je sokolar stopil v dvorano, je razumni ptič takoj spoznal učitelja, ki ga je bil udomačil, in je jel mahati s perutama ter glasneje golčati, kakor da bi ga vabil, naj ga vzame na roko.

«Torej», je vprašal gospodar sokolarja, «se vračajo iz Bellana?»

«Dà! Miha in njegov sin Arrigozzo sta ravno izstopila na carneškem bregu».

Gospodar je oddal sokola dvorjaniču, kateri je odšel; on pa je čakal s sokolarjem brodarja, ki sta kmalu vstopila. Oče je bil že starikast mož, sin pa lep mladenič prilično pri sedemindvajsetem letu.

«Kake vestí si donesel?» je vprašal grof starca.

«Take, da Bog pomagaj».

«No, povej mi, kakó je bilo».

«Glejte, takó : Pozvonil je zvon in na nadvladikovem mostovžu se je prikazal neki brezbožni obraz z drugimi tremi ali štirimi pisarji in farizejci. Ondi je začel klepetati, in je klepetal, da ni bilo konca ne kraja, ter je privlekel na dan neke stare pergamente, katere bi še najbolje porabili, če bi vanje zavijali slanike, in je tolkel z roko po njih, kakor da bi bile morale tiste ovčje kože pritrditi njegovim lažém. No nazadnje je začel krepkeje govoriti in je prišel na dan s to lopovščino: Dobijo se priče, da so bili Limontini vedno pravi služabniki samostana. — In nadalje je kvasil, da smo morali za to imeti obrito glavo, ter da je le malo časa, odkar smo pustili lase rasti. Ali je mogoče misliti si večjo zagrizenost?»

«Pa tiste priče so bile tam ali ne?» je vprašal grof.

«Kaj bi jih ne bilo? Če bi se imelo zopet Kristusa križati, mislite, da bi se jih ne dobilo tudi? Seveda so bile, take priče, ki bi za smokvino lupino s prisego potrdile vsako krivičnost, izobčeni gibelini, ki so se že davno prodali vragu».

«In takó, kaj je bilo potem?»

«No, potem, ko je končal tisti lisjak, je začel govoriti pa naš odvetnik Lorenzo da Garbagnate. Zanikal je odločno, da bi mi bili opatovi služabniki, in rekel, da je že čez sto let, kar mu plačujemo le glavni in pašni davek in desetino, kakor je pravično, in mu pomagamo pri branju oliv in kostanja, in opravljamo vožnje in kar je naša dolžnost, in nič več. In nazadnje je izrekel še neko besedo, neko čudno besedo, ki je bila prava za nas... Ali se spomnjaš ti, Arrigozzo»?

«A, res», je odgovoril sin, «spominjam se, da je imenoval nekaj... nekako posebno pravico... neko pravico... to je nekaj takega, česar nisem še nikdar slišal».

«Gotovo je rekel, da niste več služabniki po pravu, ki se zove prescrizione (zastaranje)», je pomagal grof.

«Prav res, prav takó», sta zaklicala hkratu oče in sin.

«Hm, boste meni pravili, ki imam vse te reči v mezincu».

«Da bi torej dokazal to discrezione», je nadaljeval Miha, «je tudi naš odvetnik privedel svoje vrle priče, najstarejše može iz vasí in iz okolice».

«In tedaj?»

«No, tedaj bi moral vsakdo misliti, da je vse v redu, ni res? Kajti, ko imamo to discrezione, je pač reč jasna kot beli dan. Toda, kaj mislite, kaj si je izmislil tisti sodnik, pravičen kakor Pilat? — Glejte, je dejál: «Imamo priče na jedni in na drugi strani, in vse so pripravljene k prisegi. S temi si torej ne moremo pomagati, in ne preostaja drugega, nego da se spor razsodi po božji sodbi».

«Po božji sodbi!»

«Takó je rekel — in vse ljudstvo, ki je bilo na trgu, je začelo ploskati, kakor da bi bil Bog vé kakó pametno razsodil. — Vroče železo, je zakričal nekdo, — vrela voda, je dejál drugi, križi, sem zaklical tudi jaz, in rekel tu mojemu Arrigozzu, naj se on ponudi za Limonto, in se je tudi».

«In so vsprejeli?»

«Niso, ker so malopridneži. Pa jaz sem mu storil koj napisati to, ker vem dobro, kakšna je božja sodba po križih in da ni pri tem nikake nevarnosti, kajti tudi jaz sem bil v svoji mladosti jedenkrat bojevnik za samostan, ko je imel neko pravdo proti Ballaščem, in sem zmagal».

«Ti si daljši nego velika sobota», ga je prekinil grof Oldrado. «Govori o današnji zadevi in povej, kaj so sklenili!»

«Pravo reč so sklenili. Opatov odvetnik je zahteval dvoboj, in sodnik, ki je bil ž njim dobro porazumljen, mu je pritrdil, in s tem je bilo končano vse».

«Dvoboj cum fustibus et scutis, s kijem in ščitom?» je vprašal grof resnobno, «kajti kadar je opraviti s priprostim ljudstvom, se ne rabi viteško orožje».

«Dà, s kijem in ščitom».

«In kdo se bo bojeval za vas?»

«Kdo se bo bojeval? to je hitro rečeno... Kdo?... vpraša se pač lehko, a bilo je treba biti tam in videti, kdo se je oglasil za samostan: neki velikan z rudečo dlako in takó širokimi rameni...»

«Takó da niste vsprejeli, vi zanikrneži, neumneži!»

«Prav za prav se je hotel ponuditi tu moj Arrigozzo, toda jaz nisem hotel in nečem. Še to bi mi manjkalo, da bi mi povrh vseh teh rev prišel v nevarnost sin, ki je jedina moja tolažba in moje uboge žene, sedaj, ko sva že oba stara, ter nimava nikogar drugega na svetu». Na to, obrnivši se proti sinu, ga

je prijel za roko in mu dejál: «Varuj se dobro, veš, varuj se, da se ne pustiš spraviti do tega, kajti nikakor nečem, če me hočeš videti živega, in če hočeš videti živo svojo mater, ubogo ženo! Saj dobro veš . . .»

«Ste mi tolikrat rekli, da ne in ne, in takó, kaj sem hotel?» je odgovoril Arrigozzo. «No, pa saj imamo še štiri dni časa».

«In te štiri dni te bom držal domá zaprtega in te bom čuval, da ne boš mogel . . .»

«Ste pač čuden mož!» je dejál sin, zmigujé z rameni v znak, da se udaja, čeprav le nerad. Na to je obmolknil.

Takrat se je oglasil Ambrož — takó se je zval sokolar — ki je do tedaj bil vedno tih: «In kaj», je rekel, «ali bi ne mogli tudi mi poiskati kakega bojevnika? kakega, ki se prodá za denar, da bi ga dobro plačali, in naj bi se boril za pravo naše vasí?»

«Ne», je dejál grof, gladé si brado, «tega se ne more. Tako pravico, da se privede bojevnika, katerega spor ne zadeva, imajo le plemiči, redovniki in bratovščine».

«Takó nam ne preostane drugega», je zopet vprašal Ambrož, «nego da vsi pademo v brezno, ali pa da se bo bojeval kak Limontin s samostanskim hrustom?»

«Takó je», je odgovoril gospodar.

«O, če bi bil doma moj Lupo!» je dejál sokolar, «če bi bil doma, ali vsaj takó blizu, da bi se ga moglo še o pravem času obvestiti, bi tem nasilnikom ne šlo tako gladko».

«Slišiš», ga je vprašal Miha, «ali ni Lupo strežaj pri Ottorinu Viscontiju?»

«Početkom, ko mi je pred petimi leti ušel od doma, je bil res strežaj, a sedaj je njegov oproda, in gospod Ottorino ga neizrečeno ljubi, ter slišim praviti, da ne gre nikamor brez njega».

Ko je to slišal brodar, si je začel kakor prerojen zadovoljno meti roke, šel je hitro gori in doli po dvorani in zaklical: «Torej le brž v Como, hitro hitro, niti trenotka ne smemo izgubiti!»

«Kaj, morda veš, da je moj Lupo v Comu?»

«Vem, da je tam Ottorino Visconti», je odgovoril Miha, in obrnivši se proti sinu: «Saj si ga videl tudi ti v četrtek, ko sva bila tam».

«Koga? tistega mladeniča, tistega viteza, ki naju je pozdravil na obrežju in je govoril z vami?»

«Dà».

«O, seveda sem ga videl. Saj je tisti, ki je bil takó v prijaznosti s sinom našega gospodarja tu, z ubogim rajnkim Lionettom, in je nekdaj bil tu v gradu cela dva meseca ž njim».

«Torej», je poprijel stari brodar ves vesel, «le brž domu, da pojemo kaj, in potem hitro naprej, dokler je jezero mirno. — Arrigozzo, ali je vse v redu v ladjici?»

«Dà; jadra, vesla, pregrinjalo, vse je še notri; kajti poprej, da bi le hitro prišla gori, sem še vse pustil notri».

Na to je prijel starec sina za roko, priklonil se grofu in šel proti vratom, rekši sokolarju: «Mu porečem tudi v tvojem imenu, veš!»

«Le reci mu, le!» jo odgovoril ta.

A uni: «Na svidanje torej, jutri bova že tu ž njim». In je odšel.

«Miha! Miha!» je zaklical za njim grof, «pazi dobro, da opraviš kakor da bi si bil ti sam vse izmislil; da bi se ne reklo, da sem se jaz vtikal v te reči; ne mika me, imeti še sitnosti zaradi vas, — ali si me razumel?»

«Dà, dà».

Drugo poglavje

Drugi dan je bila nedelja, in cerkvica sv. Bernarda v Limonti je bila odprta. Maševal je neki redovnik, poslan iz Milana; vaški župnik ni hotel imeti opravila zaradi cerkvene prepovedi (interdikta). On je bil celó zbežal iz kraja, ker se je bal Pelagrue, kateri ga je bil obsovražil na smrt. A pri tisti maši je bil samo oskrbnik in njegova družina. Limontini in veliko ljudí iz Civenne in Balagia so bili tam po trgu pred cerkvijo, nekateri v krogih tu pa tam po gorskem obronku, drugi pa okoli vodnjaka Reginare, ki je bil nekoliko korakov nad vasjo. Vsi so se pogovarjali o važnem dogodku prejšnjega dne — o pogubi, ki je pretila vasi, o nečuveni hudobiji Pelagrue, ter o pripomočkih, ki bi se dali še porabiti.

Sprva so krožili po trgu kaki štirje biriči, ki so sedaj z lepa, sedaj pa z grda skušali spraviti ljudi v cerkev. A ljudstvo je bilo preveč utrjeno v svojem mnenju, preveč razkačeno radi zadnjih dogodkov in tudi premnogo številno, da bi se dalo z lepa pregovoriti, ali da bi se ustrašilo grdih pogledov tistih štirih hajdukov. Ker so ti konečno uvideli, da nič ne opravijo, so se umaknili in šli k cerkvenim vratom ter so stali tam, kakor da bi stražili. Ondi so sprva z ostrimi besedami, potem po bolj prijazno zahtevali, da bi oni, ki so bili blizu vrat, vsaj pokrivalo sneli z glave. A ljudjé so nalašč ostali pokriti in so se začeli tik pred njimi semtertja šetati in jih drzno pogledovati v obraz z nepreprijaznim nasmehom; nazadnje so jih začeli celó suvati s komolci, zaganjati se vanje in potiskati jih ter izzivati z žvižganjem in močnim kričanjem.

Pelagrua, ki je klečal v cerkvi blizu žrtvenika, ko je slišal tak šum, se je jel ogledovati; in ko je zagledal toliko ljudij in videl njih obraze in vedenje, ki ni bilo takó krotko in pohlevno, kakor po navadi, je hipoma občutil v srcu nenavadno hrepenenje po svojem domu. Najrajše bi bil hotel biti tam zaprt s svojo družino: s svojimi vrlimi stražami okoli sebe. A znal je dobro zakrivati svoj strah, kajti vedel je, da bi sicer le svojim biričem jemal pogum in ga dajal nasprotnikom.

Tudi redovnik, ki je maševal, se je začel ozirati, a vedel se je pri tem jako nedolžno, sedaj kakor da bi moral nos sčistiti, sedaj zopet kakor da bi mu bilo treba pljuniti; včasi je namignil strežniku, naj mu prenese knjigo, včasi pa, naj mu poda steklenice z vodo in vinom, in pri takih prilikah je hitro pogledal po množici. Pa ti pogledi ga niso prav nič pomirili. Tisti božji evangelij, tisto preglasje mu nista bila še nikdar takó dolga. Kakó rad bi bil pri Ite missa est, hitel je, kolikor je le mogel, da bi prej dospel do tje, a paziti je moral

tudi, da bi se s tem ne izdal. Kaj bi bilo pa še le, če bi bila on in Pelagrua slišala, kar je med tem govorilo ljudstvo, in natanko videla, kakó strašansko je naraščala razburjenost.

«Taka krivica in hudobija, — in mi, da jo požremo lepó v miru!» je kričal neki limontski mladenič v krogu svojih vaščanov.

«Pa zakaj se nečeš oglasiti za našega bojevnika?» mu je odgovoril starček s sivimi lasmí in brado, ki ga je poslušal, opiraje se z rokama na okovano palico in z brado naslonjen na rokah.

«Kaj, da bi se šel bojevat s takim?» je odgovoril uni. «Ali ste pa slišal, kaj pravi tu pastir? — Da je čarovnik in ima všita v obleko neka zelišča, ki mu delajo kožo takó trdo... kakor če bi bila vragova».

«Prav pravi Stefanolo, čarovnik je, to vejo vsi», je dejál nekdo drugi; «saj so nalašč poiskali tistega, da bi se ne mogel nikdo skušati ž njim, in da bi nas takó lože odrli, ti brezvestni psi, ki so vsi jedini v tem, da trpinčijo ubogo ljudstvo».

«Nekaj poštene pravice bi bilo treba jedenkrat«, je kričal zopet prvi, «in prav bi bilo, da bi jo začeli vršiti mi sami tu v vasi, predno nam pogubijo dušo in teló».

«Dà, dušo in teló», je ponavljal nekdo drugi iz množice, «le glejte, kakó hodi Lucifer k maši sedaj, ko je smrtni greh mašo poslušati; dokler je pa bilo to zapovedano, se še zmenil ni zanjo».

«Kaj bi se, saj je bil krivoverec že od nekdaj!» je nadaljeval Stefanolo. «Kdor ga je prej poznal, ta dobro vé, da ga je bil naš pravi nadvladika izobčil in obsodil, da mora nositi vedno celo množico črnih križcev všitih na plašču».

«Predno je prišel semle kožo nam snemat, je narejal ponarejena pisma», je kričal nekdo drugi». Ko sem bil nesel o Božiču zakupninske ribe v samostan, sem ga videl na svoje oči naslikanega na zidu novega Broletta. Spodaj je bil napis z njegovim imenom, priimkom in celo zgodovino, kakor so tam pravili; in sedaj so ga poslali nam, tega srčka!»

«In potem, če pride toča ravno pred žetvijo, če slana uniči olive, če namesto kostanja najdete v ježicah, ko jih boste odpirali, samo lubje, če ne vjamete nič ob ribjem lovu, bodo hitro navajali nekateri sto vzrokov: je bilo slabo vreme, so uplivali planeti, in kdo vé kaj še. Veste, kaj je bilo? — Bila je ta druhál izobčenih krivovercev, katere imamo v deželi; ali se bomo čudili, če obišče vrag pogostoma te prijatelje, obsipaje jih s svojimi darovi?»

«Vžgimo mu hišo, obesimo takega prekletega človeka, v jezero ga vrzimo» — taki in jednaki kriki so odmevali iz množice, ki se je vedno bolj in bolj gnela okolo govornikov.

Mej tem je bila končala maša. Pelagrua je prišel iz cerkve; spremljan od biričev se je napotil proti samostanski hiši, ki je bila oddaljena le za lučaj. Ljudstvo je vrelo vkup in kričalo: »Proč s krivovercem, brezbožnikom! obesimo ga, ubijmo ga, razmesarimo ga!» — tako vpitje, da se ne dá dopovedati, vendar se ni nikomur nič slabega zgodilo. Koj ko je oskrbnik prestopil prag, so zaprli vrata, in lehko noč! kdor je notri, je notri, in kdor je zunaj, naj ostane tam. Ljudstvo je še glasneje vpilo in besnelo; vendar, ker se ni bilo dotedaj nič hudega prigodilo, bi se bila vsa nevihta kar takó razpršila. A tu je ošabnost Pelagruovih biričev zopet vse pokvarila. Te je namreč grozno peklo, da so se morali umakniti tem kunam — kakor so zaničljivo imenovali Limontine in njihove sosede. Zató so šli na neki stolp, ki je bil nad vratmi, in od tam so začeli dražiti ljudstvo z besedami in pačenjem; zasmehovali so ga, izzivali in pretili mu, da se bo moralo kmalu kesati za svojo predrznost. Ljudstvo spodaj se je nazadnje vendarle segrelo, takó, da je že sfrčal kak kamen

gori proti biričem, ki pa ni zadel dobro. Oni zgoraj so še hujše zabavljali, dokler ni jeden njih bil zadet v roko s kamnom. Ta, ne bodi len, ga je pobral s stolpovega tlaka in ga zalučal srdito v množico, kjer je po nesreči pal na glavo dečku od devet do deset let, ki je bil tudi tam in kričal z drugimi. Kamen je prebil ubogemu dečku črepinjo, in hitreje nego se more izreči Jezus Marija je že bil mrtev.

Kri je bila prelita. — Nasledki tega čina so se pokazali takó hitro in strahovito, kakor kadar pade iskra v smodnikovo shrambo. Ljudjé so zdivjali kot zverine, zarjoveli so, in preklinjaje grozili z maščevanjem. Kakor bi trenil so bila razbita vrata in biriči, ki so pritekali, pobiti na tla; ljudstvo je navalilo skozi hodišče v prvi dvor. Hipoma je bila samostanska hiša vsa v neredu in groznem strahu. Vrata in zatvornice so treskale sem in tja kakor kadar prihaja silni vihar; slišali so se skrbljivi klici in preteči kriki. Videlo se je ženske, ki so tekale po hodiščih objokane in razmršene in so se skušale poskriti v oddaljenejših sobah ter so vpile, roke vzdigovale in prosile usmiljenja, da bi bilo moralo vsakogar presuniti.

Biriči na stolpu se niso utegnili rešiti. Ljudjé so zdrvili gori, škripaje z zobmi, in kakor je navada, da si včasih pomagajo s hitro obsodbo in izvršenjem, so jih kar ročno drugega za drugim pometali doli; metaje jih, so pa še vsakega takó zagnali, da je priletel v neki prepad, ki je bil blizu ondi zdoli, ter si v njem vse ude polomil in se na kosce razletel. Kakor blazen je tekal Pelagrua po hiši — vjeli so njega in pet stražnikov. Hitro so jih povezali, in nekateri so predlagali, da bi tudi nje peljali na stolp ter jih pometali doli; drugi so hoteli, da bi jim privezali kamen okoli vratú ter jih vrgli v jezero; nekdo je svetoval, naj bi jih obesili, drugi naj bi jih zakopali žive z glavo navzdol. Že je prevladoval ta zadnji nasvet, in nekateri možje so stekli po lopate in motike in so koj začeli napravljati jame na trgu pred cerkvijo.

Oskrbnik je bil bled kakor oprana ruta, sivi lasjé so se mu naježili na glavi, izbuljil je oči ter srepo gledal, njegovi ustni sta bili povsem brez krví in sta mu trepetali, klepetál je z zobmí, in ponavljal kakor nezavedno s šibkim in tresočim glasom: «Pustite vsaj, da se spovem! da se spovem!»

«Ha, ti razkolniški pes!» je zavpil Stefanolo, namreč tisti mladenič, ki je prej uganjal največ hrupa in je bil jeden najbolj vročih. «Čakaj, ti dam jaz odvezo s tem-le». Pri teh besedah mu je pomeril z debelim polenom in ga je hotel treščiti po glavi.

Toda vaški pastir, ki je slučajno bil ondi pri njem, mu je ustavil roko in dejál. «Kaj delaš, ali se ti zdí to pametno? Ali bomo mi hujši nego Turki? Spoved mu moramo vendar privoščiti, če prosi zanjo.»

«Kdo naj bi ga pa spovedal?»

«Kdo? — Že kateri. Če ni drugega, tisti redovnik, ki je prišel danes semkaj maševat in je še vedno v cerkvi, ker se ni upal iziti».

«Kaj, tisti izobčeni krivoverec? — Saj ne sme spovedovati».

«Pa kateri drugi, naš gospod».

«Kam ga pojdemo iskat, ker je moral pobegniti ravno zaradi teh vragov. In pa saj je prepoved, in ne sme spovedovati tudi on».

«Pač, v smrtni nevarnosti sme spovedovati in je že spovedal nekatere. Ali se ne spominjaš kočarice Tone in mlinarjevega Jurija?»

«Je prav, toda ti hudobneži niso v smrtni nevarnosti.»

«Kaj pa da niso».

«Niso ne».

Sedaj so nekateri iz množice potegnili z jednim teh dveh govornikov, drugi pa z drugim, in kmalu na to so začeli kričati vsi vprek, kolikor se je dalo: — Dà, ne; se jih more spovedati, se jih ne more. — Nazadnje je nekdo reč takó razsodil, da so se pomirili vsi.

On je dejál: «Če jih gotovo končamo hitro, ko se spovejo, jaz mislim, da dokler se bojo spovedavali, bojo pač v smrtni nevarnosti».

«Dà, dà, takó je! Pojdimo hitro iskat gospoda».

«Kje ga pa najdemo?»

«To noč je spal tamdoli pri brodarju».

«Hitro torej, poiščimo brodarja. Kje je Miha? — Miha!» — Ta dan ga ni videl še nikdo.

«Jaz sem ga videl včeraj proti večeru; s sinom je šel v Como», se je oglasil nekdo v množici.

«Pa se je moral že vrniti, ravno prej sem videl, da je njegova ladjica zavila okoli Bellaškega nosa», je dejál nekdo drugi.

«H brodarju torej! Hitro naj steče kdo do brodarjeve hiše!» se je slišalo mnogo glasov.

Brodarjeva hiša je bila doli pri jezerskem obrežju ob izlivu potoka Acucio, četrt ure daleč od Limonte proti Bellagiu. Pastir, ki je šel tje doli iskat župnika, ga je srečal na poti, ker se je bil ravno napravil proti vasi z brodarjem in njegovim sinom. Ž njima je šel tudi Lupo, sokolarjev sin, ki je bil z brodarjema ravnokar došel iz Coma.

Župnik, blagi starček, pa še vedno močán in vesel, je stopal hitro pred drugimi po strmi stezi, in ko je pri nekem ovinku zagledal nad seboj moža, ki ga je šel iskat, se je hipoma ustavil in ga vprašal: «Gianmatteo (takó se je imenoval kozár), kaj je to divje kričanje tam gori v Limonti, da se zdí, kakor da bi hoteli vse razdejati?»

«Ah, gospod, gospod!» je klical uni ves upehan, «hitite, hitite! vi sami ga morete še rešiti. S silo so vdrli v samostansko hišo, in sedaj divjajo tam ter hočejo zaklati oskrbnika in njegove ljudí. Za božjo voljo tecite!» — In župnik daj v tek navzgor.

Koj ko so ga zagledali oni tam gori na trgu, so vskliknili: «Gospod je tu, gospod je tu!» Tekli so mu naproti in mu predlagali, kakor da bi šlo za najpametnejšo reč na svetu, naj bi hitro hitro spovedal Pelagruo in njegove stražnike, ker je sklenjeno, da jih ubijejo. Blagi starček ni imel lehkega dela, da je tiste zdivjane ljudí pregovoril, naj bi nikakor ne dovršili tega groznega sklepa. V to svrho je moral uporabiti vso oblast, ki jo je imel po svojem poklicu, in vso ljubezen, katero si je bil zadobil pri tistih svojih zvesto udanih dušah v dolgem svojem življenju, žrtvovanem le v njihov blagor. In blagi mož je imel še novo zaslugo v očéh tistih ljudij, in torej tim večji upliv vsled tega, ker je moral ravno tačas tudi on trpeti preganjanje za pravično reč.

K pomirjenju razkačenega ljudstva je tudi mnogo pomagala vest, da je bil došel Lupo, z namenom, da se bo bojeval za pravice svojih vaščanov. Mej tem, ko so se ljudjé zbrali okoli sokolarjevega sina, kateri jih je nagovarjal in prosil, da naj bi se zdržali nadaljnega prelivanja krví ter naj bi se pomirili in vso reč njemu poverili, je stopil župnik v oskrbnikovo hišo, in tam se mu je posrečilo z lepimi, prijaznimi besedami pregovoriti tiste, ki so bili ostali notri ter so razbijali, kar jim je prihajalo v roke, da so odnehali od svojega pokončevalnega dela. Ko je uredil vse v prvem dvorišču, je šel naprej v drugo, kjer se mu je zazdelo, da sliši prihajati od zgoraj neki odmev zadušenega joka. Po lesenih stopnicah je prišel do nekih vrat, in skozi neko razpoklino je ugledal žensko z razmršenimi lasmi, ki je tiščala otročiča v naročju in si prizadevala, da bi mu z roko zadušila krik v ustih. Koj je spoznal, da je to Pelagruova žena; torej je potrkal polahkoma na vrata, rekši zajedno: «Župnik sem, odprite, sedaj je vse mirno».

Uboga žena se je stresla vsa, ko je slišala takó blizu ropot in govor; iz strahú je odmaknila roko od otrokovih ust, iz katerih se je izvil dolg, jako močán krik, kateri je mati že dolgo dušila. A ko je župnik nadaljeval: «Ne

bojte se, jaz sem, je že vse prešlo», je vstala, odpahnila debel zapah, odprla vrata in stopila pred svojega rešitelja s sinčkom v naročju. «O, sam Bog vas je poslal», mu je dejala trepetaje in z negotovim glasom, «on naj vam povrne; ne zavoljo mene, ampak zaradi tega-le revnega angeljčka». To rekši je prijela župnikovo obleko in jo je poljubovala ter močila s solzami kakor iz sebe od veselja in hvaležnosti. «Pa moj mož?» je vprašala potem polna skrbi in strahú.

«Je rešen», je odgovoril župnik, in potem je nadaljeval: «Sedaj bi ne bilo prav, da bi vas ljudjé videli, pojdite ven po tej strani», ter ji je pokazal skrivni izhod na levi, ki je držal proti gori. «Pojdite v grad in prosite grofa tudi v mojem imenu, da vas sprejme vsaj za nocoj».

«Oh, on ne bo hotel, ker...»

«Pa obrnite se do Ermelinde, recite ji... pa saj niti ni treba, da bi ji kaj rekli; vi potrebujete pomoči, in gotov sem, da vas grofica radovoljno sprejme. Le idite! Bog z vami!»

«Žena je šla, in župnik, vrnivši se na trg, kjer je bila množica še vedno zbrana okoli sokolarjevega sina, je rekel glasno: «Poslušajte, da bo reč v redu, moramo udariti s kladvicem in sklicati sosednjo, da si izberemo za svojega bojevnika tega dobrega mladeniča, ki nam ga je Bog poslal; sicer bi znal potem kaj oporekati sodnik ali odvetnik nasprotnikov, če bi ga mi ne izvolili prav lepó v redu, kajti dobro veste, da ti ljudjé imajo več pastij in spletk nego las na glavi».

Kmalu na to se je prikazal na nekem mostovžu vaški cerkovnik z nekim orodjem — v roki, ki je bilo sestavljeno iz bakrene plošče, pritrjene na desko, in iz dveh kladvic. S tem je začel nabivati, da se je na vse strani razlegal silen ropót. To je šlo včasi hitreje, včasi počasneje, po nekem taktu. Tako ropotanje so imenovali udarjenje s kladvicem, in vsakikrat, ko je ljudstvo to slišalo, se je shajalo v zbor.

Ko so se torej zbrali možjé, je bil stavljen predlog in dan na glasovanje. Lopo seveda ni imel nijednega nasprotnega glasú, ampak je bil od vseh imenovan za bojevnika Limonte.

Ker je bilo takó preteklo nekaj časa, in pa tudi ker so se bile polastile duhov druge misli, se je bila nekoliko ohladila tista prva jeza in želja po maščevanju; in ljudstvo, ki ni bilo vajeno prelivanju krví, se je sedaj zgrozilo nad činom, ki je bil že dovršen. Vsakdo se je želel oddaljiti od tistega nesrečnega kraja, da bi ga ne videlo toliko prič in da bi mogel v miru in tihoti svoje hiše sam sebi skriti deleženje pri tisti rabuki, o kateri so vsi slutili, da bo morala klicati nad nje veliko gorjé. Zató so poparjeni vsi odšli od tam in se poizgubili jeden na jedno stran, drugi na drugo, in v kratkem času je bilo vse tiho in prazno tam, kjer je bila še malo časa prej taka zmešnjava.

Pelagrua se vendar ni upal ostati v Limonti. Bil je tam kakor na žrjavici. Zató je stekel doli k jezeru, in ko je našel neko ladjico, je koj stopil vanjo s tistimi biriči in hlapci, ki so bili srečno ušli zdivjanemu ljudstvu. Niti ni počakal, da bi prišla za njim žena z otrokom, o kateri je malo prej slišal, da je našla zavetje v grofovskem gradu. Ko je ladjica odrinila od kraja, je še jedenkrat srepo pogledal proti Limonti, in preklinjaje je prisegel, da se povrne v kratkem z opatovimi vojaki maščevanje obhajat.

Toda opat, ko je izvedel te dogodke, se je razsrdil v prvi vrsti nad oskrbnikom. Poslal mu je v Varenno, kamor je bil zbežal, pismo polno psovk, in namesto da bi mu obečal, da ga zopet postavi na prejšnje mesto, ga je zagotovil, da se bo moral še kesati radi zanikrnosti, ker se je dal užugati od kopice kmetov in je takó strahopetno zapustil vas.

Kar pa zadeva uboge Limontine, pač ni treba povdarjati, da bi bil opat najraje čim prej tim bolje planil nanje

ter jih kar strl. A tudi velikaši ne morejo vselej storiti, kar bi zeló radi. V tistih nemirnih časih je imel prelat istodobno v več krajih opraviti, in takó ni mogel brž spraviti vkup toliko vojakov, kolikor jih je bilo treba, da bi kaznoval Limontine. Delal se je torej, kakor da bi nič ne bilo, in čakal, da se najprej razsodi reč v Bellanu. O tem niti dvomil ni, da pojde tam vse njemu po godu in dobi vso oblast čez tiste trmaste gorjane, katere je mislil potem dobro naklestiti, kadar bi se mu pokazala ugodna prilika za to.

Lupo se je podal naravnost v grad grofa Oldrada, kjer je bil rojen in kjer so ga sedaj že težko čakali ne le njegovi roditelji, ampak tudi vsi drugi. Tam so bili namreč že izvedeli, da je došel v Limonto, in so tudi slišali, koliko si je bil prizadel, da bi pomiril razburjeno množico. Marsikdo bi mu bil rad šel naproti, toda grof, brž ko je slišal, kaj se je godilo tam gori v vasi, je ukazal zapreti vrata in spustiti železne rešetke, kakor če bi bila nevarnost, da bi napadli grad; in ni bilo mogoče pregovoriti ga, da bi dovolil komu iziti, tudi potem ne, ko je bilo že vse mirno. Nepotreben strah! ker, dasi on ni bil več pri ljudeh takó priljubjen kakor njegovi pradedi, vendar je bilo njegovo ime še zmiraj toliko spoštovano, da bi se ne bil predrznil nikdo le slabe besede reči niti o njem, niti o njegovi družini.

V gradu pa je bil sokolarjev sin vsprejet od vseh s takim veseljem, da ni lehko povedati. Preteklo je bilo že pet let, kar ga ni bilo doma. Zató sta si ga oče in mati kar prevzemala drug drugemu; in vsi so se obsuli okoli njega, ga popraševali po njegovih dogodljajih ter ga najprijaznejše nagovarjali.

Grof Oldrado je bil srčno vešel, da bi branil njihove pravice, in pa še takega, da bi samostanski hrust imel kaj opraviti ž njim. A vsak drugi čas bi bil skrbno pazil, da bi ne pokazal tega veselja, kajti to bi ga bilo utegnilo izdati za opatovega nasprotnika, in opat je bil mogočnejša stranka. Sedaj pa so bili postali mogočni tudi Limontini, saj so to dobro pokazali s svojim zadnjim činom. Dà, njih mogočnost je bila sedaj za grofa celó bolj očividna, bližja in vspešnejša nego opatova. Njegova narava ga je torej silila k temu, da bi se skazal naklonjenega tudi njim, posebno še zató, ker se je bil udal prošnjam svoje soproge in hčere, in je bil sprejel pod svojo streho Pelagruovo ženo in njegovega otroka, vsled česar se ga je bil polotil velik strah, da bi se znali postaviti tisti gorjani proti njemu. Te okoliščine so naklonile Lupotu najuljudniši sprejem od strani nekdanjega gospoda — toliko ljubeznivih besed in izjav, da je mladenič kar strmel. Naj prijazni čitatelj vendar veruje, da so bile vse te grofove izjave prav iskrene; kajti najnovejši strah pred Limontini ga je le branil upliva starejšega strahú pred opatom, kateri bi mu bil sicer velel brzdati prirojeno sočutje do tega mladeniča, ki mu je bil že poprej drag, a sedaj še mnogo bolj.

Ermelinda, grofova soproga, je bila tačas v neki pritlični dvorani s svojo hčerjo Bice in njeno postrežnico Lauretto. Ta zadnja, ki je bila sokolarjeva hči in torej Lupova sestra, se je bila s celim srcem udala svoji mladi gospodinji, in zató ste jo obe neizrečeno ljubili. Grofica je glasno brala evangelij tiste nedelje. To berilo je bila ona začela, odkar je bila cerkvena prepoved, in torej niso mogle slišati župnikovega razlaganja v cerkvi. Brala je pa v latinskem jeziku, ki so ga tačas razumeli še po vsi Italiji, kakor dandanes toskansko narečje; seveda so nekateri umeli bolje, drugi pa manj, kakor so bili bolje ali slabše vzgojeni in omikani.

Sedele so vse tri pri jedni mizici. Ermelinda je imela kakih štirideset let. Bila je visoke rasti, z njenega obraza je odsevala dostojna milina. A tisto bledo in suho obličje, tiste žalostne oči so kazale, da je morala kedaj že mnogo pretrpeti.

Bice je bila živa materina podoba. Prav takó nežnih potez, prav takó milega izraza v obličju —, celó gledala je kakor ona. A pri njej je bilo vse poblaženo s cvetom, s smehljajem rosne mladosti, vse oveseljeno s sijajem mirú in zadovoljnosti, ki izvirata iz čistega srca, kateremu so še neznane grenkosti življenja.

Ko je Ermelinda končala branje, je rekla dekli: «Pojdi gledat, ali potrebuje kaj tista uboga žena». Lauretta je šla in se je kmalu vrnila s poročilom, da je njena varovanka preskrbljena z vsem, da jo zahvaljuje in ji prosi od Boga vse dobro, da se je nekoliko opomogla od tistega groznega strahú, ki ga je bila prestala v samostanski hiši, in sedaj ne želi druge milosti, nego da bi jo spravili z njenim otrokom tje, kjer je poiskal zavetje njen mož.

«Ali si ji sporočila mojo željo, da naj bi se ustavila tukaj do večera, ker takó bo najbolje zanjo, in potem da bom skrbela jaz, da jo spravim v Varenno?»

«Rekla sem ji; rada se je udala ter ni dejala drugega, nego da je v vaših rokah in da bo vedno prosila Boga za vas in za vso vašo obitelj».

«Uboga žena», je dejala Ermelinda, «ona je bila vedno pobožna in blaga, ona bi bila pač vredna boljšega možá, pa kaj se hoče!...» pri teh besedah je vzdihnila in dodala le še: «Bog se je usmili!»

Tedaj so ženske zaslišale neko lehko trkanje na vrata. V sobo je prišel grof, ki je držal za roko sokolarjevega sina in ga je pokazal soprogi in hčeri rekoč: «Evo, tu je naš Lupo, ki je prišel, da se postavi v boj za pravico ubogih Limontinov».

Ermelinda in Bice sta vsprejeli mladeniča z dostojno a ob jednem iskreno uljudnostjo. Lauretta pa, ko je ugledala zaželjenega brata, ki ji je bil vedno najdražji in katerega sedaj že takó davno ni videla, ni mogla premagati ljubezni, ki je hipoma vskipela v njej. Tekla mu je naproti in ga je objela okolo vratú ter ga tiščala k sebi dolgo, ne da bi spregovorila niti jedne besedice. Nazadnje, spustivši ga mahoma, je zarudela vsa, dočim je bila poprej prebledela, in smehljaje se nekam sramežljivo in skoraj nejevoljno, je dejala z nenavadnim glasom: «Kako sem neumna, takó rada te vidim, pa me sili jok!»

Tretje poglavje

Bil je dan določen za božjo sodbo. Na trgu sv. Jurija v Bellanu je zadrževalo krdelo Crivellovih vojakov množico komaj toliko, da je bilo v sredi nekaj praznega prostora. Od tam se je razlegal močan ropot kladiv in žag, in vmes glasno vpitje delavcev, ki so naglo končavali ograjo.

Na levi strani tistega, ki bi bil stal na trgu obrnjen proti jezeru, se je dvigal nadvladikov dvorec, dolgo poslopje iz grobo obdelanega kamenja, z gotiškimi okni, vsako s tenkim stebrom iz črnega varennskega mramorja na sredi. Na desni in sprednji strani je bilo več hišic, za hrbtom pa cerkev, posvečena sv. Juriju. Cerkev je imela gotiško pročelje z velikim okroglim oknom na sredi. Med oknom in vratmi je bil kip cerkvenega patrona, na konju sedečega in borečega se z zmajem. Na straneh sta bili podobi sv. Kristofora z detetom na ramenu in sv. Antona z zvončkom na palici, proizvoda grških umetnikov, kakoršnih je bilo tačas veliko na Italijanskem. Ti dve podobi sta bili velikanski in visoki skoro do polovice cerkvenega pročelja. V tistih časih so takó vpodabljali Boga in svetnike, da bi velikost podob značila njih čeznaravno moč.

Cerkvena vrata so bila odprta; notri se je gibal celi roj oboroženih mož v najrazličnejših opravah. Te ljudí je bil zbral Cressone Crivello v največji naglici. Izdal je bil na vsa svoja posestva ter v vse gradove ukaz, naj mu kot grajščaku nemudoma pošljejo toliko vojakov, kolikor so jih bili dolžni. Celo to vojsko je bil spravil vkup, ker se je bila raznesla vest o limontskem uporu. Pričakovati je bilo, da pride dosti teh nemirnežev dvoboj gledat, in ni bilo izključeno, da bi mogli ti spodbujati k nemirom tudi Bellance, kateri so že itak jako nezadovoljno prenašali težki jarem.

Da bralec bolje spozna te vkup zbobnane vojake, navedemo tu pogovor, ki sta ga imela v cerkvi neki lovec iz gorske vasice Pagnona in neki pek iz Mandella, velikega trga na jezerskem obrežju. Lovec je imel na sebi sivo suknjo iz raševine, ki mu je segala skoro do kolen, pod njo pa tesne hlače, dolge do gležnjev; na nogah coklje, zavezane z vrvico in podkovane z dolgimi žreblji, s katerimi morejo gorjani varno hoditi po gorskih pečinah kraj strašnih prepadov. Čez ramo je imel privezan neki sodček in lovski rog, na hrbtu pa mu je visel jesenov lok in neke puščice z vrvjo vkup zvezane. Pek je nosil jopič iz belega sukna, katerega ozki rokavi so bili zapeti za pestjo z medenimi gumbi. Vrh tega je imel še plašč, zarobljen z medvedjim krznom, a na glavi voglato kapo. V rokah je držal neki zarjaveli meč.

Ta zadnji je opiral ramo na kropilnik in poslušal, kaj so govorili tam

okoli. Ko je zagledal lovca, ki je šel mimo njega, ga je potolkljal po rami in mu dejál: «O, Lorenzino, tudi ti si v Bellanu?»

«Dà, tudi jaz. Kaj hočeš, tisti prekleti Crivello ne more mirovati, — da bi se mu zalegla trakulja!»

«Tiho za božjo voljo! kaj ne veš, da je taka kletev po postavi prepovedana in se kaznuje z globo desetih lir?»

«A, pojdi s svojimi postavami! reci jim, naj nas pridejo iskat v naše gore, se bomo videli tam».

«Pa kakó si ti prišel semkaj?» je vprašal nadalje pek. «Saj nimaš niti hiše! Ali si nemara namesto koga drugega tu?»

«Dà, namesto našega župnika. On ima nekaj zemljišča; a od tega mora plačevati desetino in poslati, kadar zahteva nadvladika, štiri dni v letu kakega moža v vojaško službo. Odkar se je pa nadvladika uganil, neče nikdo v vasi služiti tem izobčenim hudobcem. Crivello kolne in se pridušuje, da odvzame duhovniku planino, da mu stori to in ono. Zató si siromak na vse načine prizadeva, da bi zadostil, prosi sedaj tega sedaj unega, kakor more. Takrat se je meni priporočil. Pomislil sem: divjih koz ni, medvedov tudi ne, kaj bi delal doma? Mari grem in bom videl ta dvoboj, ko že toliko časa ni bilo kaj takega, — in takó sem prišel».

«Jaz služim zase», je dejál pek. Tisto majhno hišico imam, pa moram opraviti vsako leto štiri dni vojaške službe. Ta bo zadnji krat, če Bog hoče, kajti moja pisma razločno govoré, in če bi hotel ta naš ljubeznivi gospodar ukazovati kakor lansko leto, da bi se moralo vsak trenotek pod orožje, bi pa nam to ne ugajalo dosti. Saj pri nas v Landellu vsi vpijejo, da je že preveč in da nam bo treba početi kako neumnost, kakor se je godila v Limonti».

«Ali je torej res, da so Limontini po vražje razsajali?»

«Kajpada! ubili so Pelagruo in zažgali samostansko hišo.»

«Živili!» je dejál lovec.

«Dà, dà, — a sedaj, pravijo, je opat sv. Ambroža zbesnel kakor Turek in prisega in rotí pri vseh svetcih in pri veh hudičih, da se hoče maščevati».

«Lehko je pretiti, a težje storiti. Saj se mora pravda danes tu dognati po postavni poti. Ako tisti, ki se bo bojeval za Limontine, unega obvlada, naj jim pa skuša kdo kaj storiti, če hoče, da se dvigne vse ljudstvo ob Comskem jezeru».

«Vidi se, da si mlad, moj Lorenzino. Mari ne veš, da se pravica vedno le gospodom prisoja?»

«Kaj pa, če bomo mi vsi složni?»

«Pač se ti mora človek smejati. — Naj bi bili tudi vsi složni. — Vidiš tam na trgu tistih štirideset mož, oboroženih s kopjem? Kdo se bo ustavljal njim, ki tičijo vsi v železju, in takó če bi tudi mahal po njih, bi bilo uprav toliko, kakor če bi udrihal po kamnu? In pa taki ljudjé so vedno pripravljeni tudi na smrt za tistega, ki jih plačuje, i če bi bil ta vrag sam».

«Pa mi?»

«Mi smo povrh, in nas imajo tu kakor za nekako strašilo. Kakor vidiš, so nas zagnali sem v cerkev, da bi se ne bratili z Bellanci. A če bi nam ukazali, udariti nanje, misliš, da bi tega ne storili?»

«Jaz gotovo ne», je odvrnil iskreno gorján.

«Bravo, bravo!» se je zasmejal pek. «Saj sem ti povedal, da si premlad! In še to ti rečem, da če bi na primer danes ljudstvo iz Mandella s kom potegnilo proti Bellancem, bi prišli pa recimo že jutri Bellanci v Mandello prav takó delat z nami; danes sem jaz palica in ti osel, jutri pa bom jaz osel in ti palica; oslovski poganjač pa je tisti, ki je tepel včeraj, tepe danes, in bo tepel jutri in pojutrišnjem in vedno, dokler bo svet».

Tu je končal pogovor, ker se je kramljajočima približal jeden tistih štirideset Crivellovih oboroženccv s kopjem,

ki se je šetal med gnječo tistih divjih vojakov, in pazil, da bi ne nastal med njimi kak nered.

V največji dvorani nadvladikovega dvorca so se med tem zbirali gospodje, vitezi, grajščaki, gospe in plemenite gospodične z dežele in iz gradov okoli jezera, tekmovaje med seboj s krasom in novejšim krojem obleke, z dragocenim lepotičjem in s spremstvom.

V dolgi sobi pred tisto dvorano je kar mrgolelo dvorjaničev, strežajev in oprod. V prostranem dvorišču je odmeval topót konjskih kopit, lajanje psov in kričanje hlapcev.

S kako težavo in kakó brezpotrebno so vozili seboj gospodje to veliko spremstvo in pa vzlasti konje v malo vas, ki je čepela med jezerom in strmo goro, in v katero so se mogli pripeljati le z ladjo ali pa priti peš po gorskih stezah! Vendar so morali seboj vzeti tudi spremstvo, da bi ga videl svet in da bi si mogel po tem ustvariti pravi pojem o bogastvu in blagorodnosti tistega, ki ga je vzdrževal.

Druge sobe tistega jako prostornega poslopja, iz katerih je bil razgled na trg, so bile prenapolnjene z ljudmi nižje vrste. Prišli so tje, ker so bili bodisi hlapci kakega gospoda ali prijatelji kakega postrežnika ali oprode; marsikateri se je tudi znal vtihotapiti s tem, da je spretno spustil kaj drobiža v stražarjevo roko, naperjeno proti njemu pri vhodu.

Med plemenito gospodo v veliki dvorani sta se šetala tudi odvetnik svetoambroškega samostana in odvetnik Limontinov. Bila sta oblečena v dolgo svileno obleko vijoličaste boje, ki je imela zadej rudeči kapuc, podložen s hermelinovim krznom; kapucov kljun je bil takó dolg, da je segal do pete. A limontski odvetnik ni imel v roki srebrne palice, kakor njegov nasprotnik. To je bil častni znak le tistih zagovornikov, ki so zastopali pravde kakega vladike ali pa kake bolnišnice, kakega samostana ali druge pobožne družbe.

Z limontskim odvetnikom se je sprehajal Ottorino Visconti, Lupov gospod, ki je bil obečal svojemu oprodi, da pride v Bellano tisti dan, katerega bi imel biti dvoboj. On je bil zal vitez v šestindvajsetem letu, in ker bomo o njem veliko pripovedovali, naj nam bralec ne zameri, če se nekoliko pomudimo pri njem, da ga upoznamo.

Ottorino Visconti je bil sin Uberta, brata Mateja Velikega, torej bratranec Galeazza Prvega, ki je bil umrl jedno leto pred temi dogodbami, katere pripovedujemo. Ottorinovi bratranci so bili tudi Marko, Luchino in Ivan, še živi Matejevi sinovi.

Ko je nadepolni mladič toliko dorasel, da je mogel nositi oklep, se je jel uriti v viteških vajah pod vodstvom bratranca Marka, ki je bil čislan že tačas kot jeden najhrabrejših italijanskih vojskovodij. Iz njegovih rok je bil potem prijel viteški meč in je ostal vedno zvest njegovi zastavi, a tudi Marko ga je ljubil kakor lastnega sina.

Mladi vitez je imel krasno obleko iz rudečega baržuna, in po vrhu še višnjevi plašček, prevezen s srebrom in podložen s sobolovim krznom. Debela zlata verižica, dvakrat ovita okoli vratú, mu je visela doli na prsi. Izpod umetno napravljene čepice iste boje kakor plašček so se mu črni lasjé valovito vsipali v ljubkih kodrih doli po ramenih, in belo zavito pero, ki se je spenjalo s čela na levo ramo, jim je podajalo radi različnosti boj še tem lepši sijaj. Iz živih očij mu je žarela zmerna drznost, obraz je bil nekoliko zarujavel od pekočih solnčnih žarkov. Bil je visoke postave, lepega života, kazal je neprisiljeno odločnost v vsakem djanju in kretanju.

Lorenzo Garbagnate, limontski odvetnik, mu je pravil o dogodkih v Limonti in je omenil, kakó moško se je vedel pri tisti priliki Lupo, njegov oproda, kar je mladega viteza jako veselilo.

Ko so potem zasukali govor na grofa Oldrada in njegovo družino, ga je vprašal Ottorino o Bici, katero je

videl še kot dekletce v gradu njenega očeta. Na to mu je odgovoril odvetnik, da se je v malo letih razvila v popolno krasotico.

«Ali je res vsa podobna njeni materi?» je vprašal mladenič.

«Vsa ona», je odgovoril Garbagnate. «Pa saj jo boste danes videli tu, ker sem slišal, da jo pripelje oče gledat dvoboj».

«Kedaj se prične božja sodba?»

«Ob šesti uri po solnčnem vshodu, pa če se le kaj ne pripeti, kakor se bojim».

«Kaj se more pripetiti, ali ni vse v redu?»

«Je že, le tista cerkvena prepoved moti vse. Crivellov poverjenik je zaprl župnika, ker noče blagosloviti orožja. A župnik pravi, da je pripravljen rajše mučeništvo prestati nego da bi si nakopal izobčenje. Uni le bolj odločno zahteva, in vse kaže, da utegne reč postati nevarna».

«Pa bi se ne moglo najti kakega drugega duhovnika?»

«Kdo hočete, da prevzame to sitnost? Bil je poprej tu limontski župnik, ki je semkaj pospremil Lupa. A ko je slišal o tej reči, se je pomešal med ljudí in je izginil».

«Kaj imajo pa tam — le?» je vprašal vitez, gledaje gospodo, ki se je zbirala iz cele prostrane dvorane okolo moža, kateri se je bil ravno tačas prikazal.

«Bo že kak glumač», je dejál Garbagnate, in ni se motil.

Med gosposko množico je bil mož čudno oblečen. Imel je po dve vrsti srebrnih kragulječkov na jopiču, na hlačah in na plašču; na glavi čepico lijaku podobno, ki je tudi bila polna kragulječkov. Začel je prebirati strune svoje tamburice, spremljevaje godbo s kretanjem, skoki in prizori, da je bilo popokati od smeha.

«Tremacoldo, Tremacoldo», so si pravili vitezi in gospé. A Tremacoldo je bil tudi res izboren glumec. On je tekal na vsaki trg, k vsaki bojni igri; njega se je videlo povsod, kjer so se zbirali ljudjé. Znal je brez števila iger in šal, izmišljal si je najčudnejše neumnosti, uganjal najnovejše burke, pravil najlepše pravljice, popeval pesmi in žalostinke najboljših tedanjih pesnikov; a tudi sam je bil pesnik, in sicer ne najslabši.

«Tremacoldo! Tremacoldo!» so klicali od raznih stranij. «Zapoj nam to žbo jetničarice!» «Dà, dà, zapoj nam lastavico!» — «Ne!» je dejál drugi, «zapoj nam rajše zadnjo pesem, katero si zložil, ko so te bili ujeli tatje».

«Torej katero teh dveh?» je poprašal glumec.

«Zadnjo!»

«Ne, ne, uno, uno!»

«Torej lastavico?»

«Dà, dà, lastavico».

Po dražestnem uvodu na tamburici, je začel Tremacoldo:

Rondinella pellegrina,
Che ti posi sul verone
Ricantando ogni mattina
Quella flebile canzone
Che vuoi dirmi in tua favella
Pellegrina rondinella?
Solitaria nell' obblio,
Dal tuo sposo abbandonata...

(Prevod v prozi: «Lastavica, popotnica, na moje okno prihajaš ter mi vsaki dan ponavljaš tužno pesmico! Kaj mi pač hočeš povedati, popotna lastovka? Samotna, pozabljena, od svojega dragega zapuščena...»)

Toda nenadoma ga je zapustila gnječa, ki je bila krog njega, in se je obrnila k drugemu prizoru, ki se je bil pojavil. V družbi svojega očeta je bila stopila v dvorano Bice, hči grofa Del Balzo. Mej tem, ko je Ottorino objel grofa, svojega znanca, in se poklonil z viteško dvorljivostjo deklici, je tudi Tremacoldo, ves razsrjen, ker sta mu bila nova prišleca poslušalce razkropila, šel hudomušno proti njima, da bi ju poplačal s kako zbadljivo besedo, češ, da mora radi njiju trpeti prezir občinstva. Tačas namreč, ko so se plemenitaši toliko povzdigovali nad druge ljudí in so bili takó občutljivi in domišljavi, da

gorjé tistemu, ki bi jih dražil — so pa imeli glumci, pesniki in pajaci vso prostost v dejanjih in besedah. Njim so se odobravale najrezkejše zabavljice, katere bi med plemenitniki ne bile potekle brez prelivanja krví.

Tremacoldo je torej prišel naprej s tako mislijo, kakor smo povedali. A ko je zagledal Bice, stopajočo v vsej svoji krasoti, se mu je koj polegel ves gnjev, in mesto ostre zabavljice si je zmislil za njo ljubeznivi dovtip, pri tem se pa ni zdržal, da bi ne dal zaušnice svojim nezvestim poslušalcem, rekoč: «Da mora utihniti sova, ko se solnce prikaže, to je prav; a da bi mu čuki naproti leteli, mesto da bi se poskrili, tega še nisem videl». In vsi so se s krohotom zasmejali robatemu dovtipu.

Deklica je bila v šestnajstem letu, kakor roža, ki se razcveta sveža in dišeča v prvih žarkih jasnega, rosnega jutra. Boja krila je bila sicer podobna, vendar ni mogla nikakor dosezati lepote njenih modrih očij in njih mehkega, blažilnega svita.

Valovi plavih las, mehkih, blesteči, kakor da bi bili zlate niti, so se jej vsipali blagodišeči po tilniku in po plečih, segajoči daleč doli preko pasú. Po njih se je vil venec srebrnih in višnjevih cvetlic.

Prirojeno prijaznost in milino, ki je odsevala devojki z obraza, je oveval neki dah sramežljivosti in zamišljenega ponosa, ki je dodajal posebno krasoto, čar in slast redki nežnosti njenih potez.

Pomikala se je krasotica po sredi dvorane z očetom na jedni, z Ottorinom na drugi strani, in glasno občudovanje jo je spremljalo pri njeni hoji. Ona je videla oči vseh pričujočih obrnjene na se, je zapazila vzburjenost, katero je provzročila med njimi, slišala deloma, deloma pa uganila, kar so govorili. Zató je povesila plaho trepalnice in zarudela vsa. A kaj je bilo še le, ko je glumec z jednim kolenom pokleknil pred njo, razkril si glavo ter jo pozdravil glasno kot kraljico lepote in ljubezni? Zbegana in uprav mučena od preživega čuta sramežljivosti, se je oklepala očeta in ga s pogledom prosila, naj jo odvede od tam, naj ukaže molčati tistemu možu, naj ga odpravi. A grof, kateremu je takó dobro dela slava njegove hčere, ne le da ni uslišal njene prošnje, ampak ji je velel vsesti se na stol tam v koncu dvorane, ter se je sam umestil na njeni desni strani, Ottorinu je pa namignil, naj se vsede na uno stran od nje. Ko je še dvorljivo odgovoril poklonom vitezov, ki so bili ondi okoli, se je z gosposko naklonjenostjo obrnil h glumcu in ga prosil, naj bi nadaljeval.

«Zapojem kaj drugega», je dejál Tremacoldo. Sklonil je glavo v pest in trikrat počasi premeril prostor na sredi dvorane. Mej tem so se poslušalci urejali v krog okoli njega. Na to je vzdignil glavo in začel opevati hvalo Bici. Primerjal je deklico beli liliji, jerihonski roži in zelenemu cedru na libanonski gori. Poveličeval jo je nad vse lepe sultanice, ki so tačas krasile egiptske in perzijske hareme, in nad vse znamenite gospe in kneginje, katere so bile proslavljene v provencalskih pesmih. Postavil jo je na jednako stopinjo z Lavro, kateri so Petrarcove pesmi prav tačas ustvarjale slavo, ki po pet sto letih še živí. Voščil ji je takó spretnega pevca, kakoršnega je imela avinjenska krasotica, kateri, dasi le petindvajset let star, je bil vendar že tačas slavljen po vsej Italiji kakor prvi pesnik. Nazadnje je obrnil pesem na mladega viteza, ki je sedel pri deklici. Pohvalil je njegov rod, njegovo vedenje in hrabrost ter je sklenil, da deklica njemu pristoja kakor prstanu biser.

Večkrat je moral pevec svojo pesem pretrgati, ko so ga prevpili dobroklici poslušalcev. A ko je utihnil, je zaorilo takó mogočno odobravanje, da se je dozdevalo, kakor da bi se podirala ne samo tista dvorana, ampak tudi sprednja, kjer so bili strežaji in oprode;

kajti tu di ti so se bili nagnjetli pri vratih, da bi slišali glumca.

Ottorino je vstal, vzel zlato verižico, ki jo je nosil okoli vratú, in jo z viteško uljudnostjo podal pevcu. Ta, zahvalivši se, jo je ovil okoli čepice, poskočil od veselja in na to začel zopet brenkati na tamburico.

Grof Oldrado je zagledal na drugem koncu dvorane odvetnika Garbagnate, in rekši hčeri, da se vrne takoj, je stekel k njemu, da bi ga poprašal, kedaj se prične sodba. Sedaj, ko je deklica ostala sama in je videla, da so vsi, kar jih je bilo tam okoli, le njo gledali, se je še bolj splašila, in premagana od sramežljivosti, je vstala in šla k bližnjemu oknu, od koder se je videlo na trg. Tam je dihala prosteje in se je čutila bolj osrčeno. Tudi jo je zeló razveselilo, da je koj zopet pri sebi zagledala Ottorina. Ta prijatelj njenega očeta in tovariš umrlega brata, s katerim je imela nekedaj veliko prijaznost in otročjo ljubezen, je bil sedaj mej tolikimi neznanimi ljudmi njena opora in tolažba. A tudi množica, katere se je deklica toliko bala, se je jela zopet zbirati okolo Tremacolda, ki je bil začel drugo pesem. Takó jo je polagoma zupuščala rudečica in vzburjenost, ki jo je pretresala vso. A v isti meri, kakor se je polegal njen nemir, se je pojavljal pa drugi tanki čut, ki je bil tudi nadležen, neki čut skrivne bojazni, ker je bila sedaj prvič sama z moškim, kateri ni bil njen oče. Zató se je često ozirala, in ko je videla, da se sprehaja oče z Garbagnatom po dvorani, mu je namigavala, naj se vrne k njej. On pa, ki se je bil uglobil v neko razpravo in je bil ves zamišljen v določbe cerkvenega prava, v papeže in odloke, je vedno odmigoval z roko, da pride, a le ga ni hotelo nikoli biti nazaj.

Ottorino se je pogovarjal z deklico neprisiljeno in po domače, a vendar jako dostojno. Kramljala sta o dnevih, katere sta bila preživela skupaj v limontskem gradu, ko je bila ona še majhna. Mladenič jo je spominjal na njene igre in skrbí, na veselje, na male zamere in ljubke strahove tiste dobe, v kateri se dozdeva vse smehljajoče tistemu, ki se v poznejših letih nazaj ozira nanjo. Takó se je Bice počasi vadila mladeničevi družbi. Bojazen, katero je čutila poprej, se je vedno bolj izgubljala in ostajala je od nje le še lehka senca. Ona se je že bolj poredkoma ozirala, da bi videla, ali gre oče, in tudi kadar je storila to, ni bilo videti več poprejšnjega bolestnega izraza na njenem obrazu.

Ottorino pa se je čutil presrečnega v njeni družbi. Vsi so občudovali deklico, le jedna beseda, jeden pogled bi bil vzradostil najimenitniše mladeniče, kar jih je bilo tam. Toda le on je mogel uživati veselje, da ga je želela videti pri sebi in da je govorila ž njim z iskreno zaupnostjo, kakor s prijateljem.

Pri tem prvem sestanku Ottorina z Bice, potem ko se nista videla toliko časa, je mladeničeva skrbljivost in iskrena udanost čudovito pospešila rast medsebojne, skoraj bratovske ljubezni, katero sta si hranila v spominu že iz otroških let. In takó je palo v njuna srca seme druge ljubezni, v katero se navadna dobrohotnost kaj rada spreminja.

Trobec je zatrobil v znamenje, da se prične božja sodba. Glumec je nehal peti, in vsi so stekli k oknom gledat. Tudi grof Del Balzo je prišel h hčeri, ki je ostala v sredi med njim in Ottorinom.

Četrto poglavje

Pri oglu nadvladikovega dvorca, na tisti strani, ki drži proti hribu, je bil mostovž, na katerem so se shajale skupščine in razglaševale razsodbe. Vse ljudstvo, nagnjeteno po oknih, po strehah in na trgu, je gledalo tje gori, kjer so kmalu nastopile tri osebe.

«Kdo so?» je poprašala Bice očeta.

«Tisti, ki sedí v sredi», je odgovoril grof, «je sodnik; oni, ki stoji na desni strani in drží v roki srebrno palico, je samostanski odvetnik; unega na levi pa poznaš, je Garbagnate, limontski odvetnik».

Trobec je zopet zatrobil, in vse ljudstvo je potihnilo. Samostanski odvetnik, obrnjen k sodniku, je rekel glasno, da ga je bilo slišati po vsem trgu: «Ste li vi odposlani od prevzvišenega gospoda Cressona Crivella, da razsodite pravdo med samostanom sv. Ambroža in limontskim ljudstvom?» Sodnik je odgovoril slovesno: «Sem». Uni je nadaljeval: «Jaz izrekam pred vami, da so Limontini služabniki samostana sv. Ambroža». Garbagnate je odgovoril: «Jaz oporekam temu, ker je že čez sto let, kar jih nikdo več ne smatra takim». Na to je dejál sodnik: «Obe stranki imata priče, pripravljene k prisegi. A da bi kdo ne prisegel po krivem, smo razsodili z oblastjo, ki jo imamo kot nadvladiški in kraljevski poslanec, da se razreši spor po božji sodbi potom dvoboja s kijem in ščitom». In obrnivši se k odvetniku — tožniku, ga je vprašal: «Ali priznavate vi, da ste privedli Ramenga iz Casale, da se bo bojeval za samostan sv. Ambroža?» Ko je on pritrdil, je poprašal še Garbagnata: «In vi priznate, da ste privedli Lupa iz Limonte za ljudstvo iz njegove vasí?» On je tudi pritrdil.

«Pazi lepo sedaj» je rekel grof Oldrado hčeri.

Odvetnika sta vzela vsak po jeden debel in grčast kij in sta si ju zamenila v znamenje, da se dvoboj sprejema. Tedaj sta se prikazala na mostovžu bojevnika. Množica ju je gromovito pozdravila. Oba sta zaporedoma prisegla, da nimata zaupanja v skrivne moči kakih zelišč in zagovorov, ampak da se udajata le pomoči božji in Bogorodice in svetega Jurija, hrabrega viteza. Na to sta odšla z mostovža, da bi se podala na bojišče.

Ko sta stopala doli po notranjih stopnicah poslopja, je na trgu vse zašumelo; ljudjé, ki so bili zadej, so pritiskali na tiste, kateri so stali pred njimi, ker se je hotel vsak kolikor mogoče približati ograji, a tisti, ki so bili spredaj, so na vso moč odrivali nazaj.

«Če bi ne bilo cerkvene prepovedi», je dejál grof Ottorinu «bi imel sedaj duhovnik služiti mašo, pri kateri bi morala bojevnika klečati na stopnicah pred žrtvenikom, in potem bi blagoslovil

orožje. Jaz vem vse te reči, ker sem dobro proučil «šege milanske države», ki so bile urejene po ukazu župana Brunagia Porca. Sedaj sem prav radoveden, kajti brez blagoslovljenega orožja ni misliti dvoboja po sodbi božji».

«Slišal sem», je rekel mladenič, «da tukajšnji župnik jih neče blagosloviti po nobeni ceni».

«In ima popolnoma prav, ker določbe jasno govoré; če bi jih blagoslovil, bi bil izobčen».

«Jaz teh rečij ne razumem, naj vedó oni, kaj jim je storiti», je sklenil Ottorino.

Bojevnika sta prišla na trg. Spremljal ju je sodnik, dva bojna pomočnika in trobec. Osem vojakov s kopjem je napravljalo pot med gnječo. Sodnik je vzel iz rok nekega strežaja ščit in kij ter ju dal Ramengu rekoč slovesno: «Prejmi bojni ščit in kij v obrambo pravice». Potem je izročil orožje pa Lupu z besedami: «Prejmi odbojni ščit in kij v obrambo pravice». Bojevnika sta šla na bojišče. Sodnik in dva zapisnikarja so stopili na neki oder. Priče in bojni pomočniki so šli vsak na svoje mesto, in že se je imel pričeti dvoboj, kar se je zaslišalo od več stranij k kratu: «Orožje se mora blagosloviti». Sodnik je vstal in rekel: «Vaš župnik ga neče blagosloviti». Nastalo je vpitje in žvižganje močno kakor vihar. «Ima prav župnik», so kričali kmetje. «Mora blagosloviti po sili, sežgimo ga živega», so upili vojaki in protipapeški pristaši, kar jih je bilo na trgu in po hišah. In zmešnjava je naraščala vedno bolj.

A sodnik je videl, da je bilo župnikovih pristašev preveliko v primeri z njegovimi protivniki in je razumel, da mu ne kaže ojstro postopati. Sicer bi bila ubogemu župniku slaba pela; kajti v tedanjih časih ni bilo kaj posebno čudnega, da so odrli ali scvrli duhovnika samo zató, ker ni hotel opravljati maše ali kake druge božje službe zaradi cerkvene prepovedi. Ko se je nekoliko polegel tisti šum, je torej rekel sodnik: «Če jih hoče kdo blagosloviti, dobí jedno srebrno marko».

Prisotni so se gledali drug drugega in popraševali: «Saj je bil ravnokar tu dervijski župnik — in perledski — in limontski — a sedaj se ne vidi nikogar več! Kam vraga so se poskrili vsi, da ni le jednega duhovnika med toliko množico?» — A vprašaj tu, išči tam, vse je bilo zaman.

Nazadnje se je slišal po vsem trgu močán glas, ki je prevpil tisto zmedeno kričanje: «Saj je tu Tremacoldo!»

Od vseh stranij se je zaslišalo odobravanje: «Saj res! Naj pride sem Tremacoldo!»

Tu moramo našim bralcem povedati, da Tremacoldo, isti glumec, ki je malo poprej opeval Bicino slavo, je bil pravi duhovnik, korar v Crescenzagu. Duhovnik se je skazoval na javnem trgu kakor pajac! In ne mislite, da se je bil takó spozabil v tistih časih jedino le ta duhovnik. Cerkveni zbori in papeževi odloki so izrecno prepovedovali duhovnikom mesarsko in krčmarsko obrt; kaj hočete več, prepovedovali so jim, da ne smejo držati krčme v cerkvah in da nimajo skakati kakor pajaci po trgih. Vzlic temu se je marsikateri duhovnik še v rednih časih udajal tem poklicem, a kaj še le v časih cerkvene prepovedi, ko se prestopnikom ni bilo bati, da bi izgubili niti predpravic niti dohodkov, ko ni bilo nikake zapreke več tistemu, kateri ni hotel poslušati svoje vesti?

«Naj pride Tremacoldo! naj pride korar!» je klicala množica neprenehoma.

In glej! mej dvema bradatima, ki sta mu napravljala pot, je iz nadvladikovega dvorca res prišel glumec ter stopil v ograjeni prostor.

Grofovemu sokolarju, očetu jednega bojevnika, se je bilo posrečilo, preriti se do ograje. Od tam je namignil svojemu Lupu, ki je stal na sredi, opazujé ta čudni prizor, da naj pride k njemu, in ko je prišel, je rekel:

«Slišiš, Bog ne daj, da bi se vojskoval drugače nego z blagoslovljenim orožjem, ker dobro veš, v kakem sumu je tisti lopov tam», in takó rekoč je z očmi kazal proti Ramengu, ki je stal na unem koncu s prekrižanimi rokami, naslonjen na ograjo.

«Ne bojte se», je odgovoril Lupo, «pustite, naj delajo, kar hočejo. Moje orožje je že blagoslovljeno, blagoslovil ga je davi naš župnik ; pa le tiho!»

Ubogemu Ambrožu se je pomirilo srce, ko je to slišal.

Mej tem je dejál glumec, obrnjen proti sodniku in množici: «Veste, jaz že celo jutro pojem, in moje grlo je suho kakor pesek. Ravno sem mislil iti doli v nadvladikove kletí, da bi se ga prav po nemško nalokal. A glejte sedaj, kaj vam je šinilo v glavo: da moram priti sem, da me porabite tu kot duhovnika. Toda jaz vam rečem in se rotim: dokler ne dobim kaj, da si zmočim kljun, ne počnem nič, i če bi se tudi svet podrl. Sedaj ste slišali».

Sodnik je namignil nekemu strežniku; ta je stopil v dvorec in se vrnil kmalu z velikim vrčem vina. Tremacoldo je nalil velik kozarec do vrha in ga izpil z jednim duškom. Na to se je z vso močjo oddahnil in je rekel: «To je res, da dela žeja dobro vsako pijačo, pa tudi vino je svoje hvale vredno; še jeden požirek mi menda ne bo škodoval. Takó spoznam boljše tega mojega prijatelja, in ga bom znal ceniti po vrednosti». Zopet je napolnil kozarec, a sedaj ga je srkal prav počasi do zadnje kapljice. Pri tem je, vzdigujé kozarec proti svetlobi, z zaljubljenimi očmi pogledaval prijatelja, ki je tičal v njem, in pravil: «Ukusno! izborno! tako, da spravi rudečico v obraz... poljubja in ščipa... in privabi milino v srce in solzo v oči. — O sedaj pa», je nadaljeval, ko je ugledal kozarcu dno, «bo že. Pripravite sem oblačila, pripravite knjigo in blagoslovljeno vodo».

Neki vojaki so tekli v cerkev, razbili tam neko skrinjo in privlekli na dan vse plašče, katere so našli.

Glumec je izbral najlepši in si ga ogrnil. Potem je vprašal;

«Kje pa je kapa?»

«Kape ni bilo nobene».

«No, mesto duhovnikove kape porabimo pa mojo glumsko. V sili se da vsaka reč z drugo nadomestiti».

Na to, položivši roko na ramo jednega tistih vojakov, ki so bili vstopili ž njim v ograjeni prostor, mu je rekel: «Oj, obrni se sem, ti mi boš strežnik. Primi to kropilo, drži je ročno, nerodnež, misliš, da je kak drog? Nu, stoj lepo ravno, da te bo veselje videti! Le potrpi, ko se kako mesto izprazne, ti podelimo kanonikat pri Santa Maria Maggiore». — Tedaj je začel neko dolgo nerazumljivo brbljanje, pri tem je delal čudna znamenja po zraku in po dveh ščitih in kijih, katere so držali pred njim. Sedaj pa sedaj je prikimal z glavo, pripognil život, takó da so vsak hip zazveneli kraguljčki, katerih je bil ves poln.

Vzel je iz rok svojega ročnega strežnika kropilo in mu je dejál: «Daj sem kotlič z blagoslovjeno vodo!»

«V cerkvi je nismo kapljice našli», je odvrnil vojak.

«Ni blagoslovljene vode? No, imamo pa vino, ki je gotovo blagoslovljeno, ker ste ga prinesli iz nadvladikove kletí». — In je ukazal tistemu svojemu pomagaču, naj sname šlem, ter je izlil vanj vino, kar ga je bilo še ostalo v vrču. Pomočil je kropilo, in poškropivši orožje, je dal zaušnico strežaju, češ, naj odgovori amen. Ta je režaje storil in rekel, kar mu je bilo ukazano.

«Vino, ki ostaja pri maši, je strežnikov priboljšek», je dejál nazadnje vojaku šaljivec, «izpij ga torej, moj dragi!»

Vojak je prijel z obema rokama šlem in zaklical: «Na zdravje tistemu, ki zmaga v dvoboju». To rekši je izpil vse.

Ljudjé, ki so gledali ta čudni prizor, so bili različnega mnenja. Nekateri so mislili, da je bil blagoslov veljaven, dasi ga je šaljivec na tak način podelil. In se niso odveč spodtikali nad burkami, katere je bil upletel vmes. V dolgem času, kar je bila razglašena cerkvena prepoved, so bili že namreč doživeli, ali vsaj slišali marsikaj takó groznega, da se je mogel ta čin v primeri z drugimi smatrati le za nedolžno šalo. Drugi pobožnejši ljudjé so menili, in ti so najbrž tudi pravo zadeli, da je Tremacoldo zamenil obred s šaljivim prizorom, da bi le ne moral istinito blagoslavljati v prepovedanem času. Zopet drugi si niso hoteli glave beliti, ali bi mogel biti blagoslov veljaven ali ne, in so se srčno smejali glumčevim šalam. Ugovarjal pa ni nikdo.

Bojevnika sta šla vsak na jeden konec bojišča. Imela sta irhaste hlače, stisnjene v pasu, in tesno objemajoče kožo doli do gležnjev. Tam so jih ujemale rudeče čižme. Druge obleke nista imela. V levi roki sta držala lesen, oglast, nekoliko vzbočen ščit, po katerem je bila nategnjena ovčja koža, v desni roki pa debel in grčast hrastov kij.

Ramengu iz Casala bi se bilo prisodilo kakih petindvajset let. Bil je tršast, širok v prsih in v plečih, imel je debel vrat, kratke in žilave roke, rudeče, ščetinaste in goste lase.

Lupo je bil lepše vzraščen, za celo glavo višji od svojega protivnika, bolj krasen in gibčen, vendar ni nikakor kazal, da bi mogel biti kos herkulovi moči samostanskega bojevnika.

Množica se je bila zopet pomirila. Najbolj oddaljeni gledalci so stali na stolih, klopéh in mizah; po oknih in po vseh strehah okoli je tičala glava pri glavi. Vsi so gledali bojevnika. Vsa srca so hitreje bila; vendar se je večini ljudstva poznalo na obrazu, da želi vspeh Lupu. On si je bil pridobil to naklonjenost že s tem, da je zastopal pravično stvar; a množica ga je še tem rajše volila, ker je bil takó lepo vzraščen, in mu je krasno lice ovevala neprisiljena prijaznost in srčnost.

Mladi Limontin se je ozrl po nadvladikovem dvorcu, in ko je ugledal na oknu grofa Ottorina in Bice, jih je pozdravil z lehkim priklonom glave. Potem je pogledal v svojega očeta, kateri je bil ondi za njim, in ta pogled je značil: prepustite meni vso skrb, nič se ne bojte!

Trobec je zatrobil poslednjikrat, in bojevnika sta si šla naproti, stopaje umerjeno in varno; glavo sta si branila s ščitom in nad tem sta z vajeno roko sukala kij.

Ko sta si bila na sredi bojišča takó blizu, da sta se mogla že napasti, je Ramengo razkoračil svoje žilave noge, potegnivši jedno naprej, nagnil nekoliko život nad desno stegno, ter takó utrjen čakal, da ga nasprotnik prime.

Lupo ga je jel skušati od raznih stranij, sukaje se okolo njega. A uni, vajen boju že z mladega, je sklenil, da hoče najprvo utruditi svojega protivnika, ki je kazal toliko mladeniškega ognja. Zató je, vedno obrnjen proti njemu, le odvračal udarce, bodisi s kijem ali s ščitom; in delal je to takó spretno, ter kazal se pri tem takó mirnega, kakor da bi to zadevalo njega. A v trenotku, ko mu je Lupo neprevidno meril neki udarec, in je pri tem svojo desno stran nevarno razkril, je porabil hipoma priliko in bi ga bil takó strašansko zadel, da bi mu bil rebra polomil, če bi ne bil mladenič urno kakor maček odskočil. Tik pri koži je zabrenčal kij, a ubogemu Ambrožu je zatrepetalo srce, in obraz mu je prebledel kakor mrliču.

Za množico, ki je bila naklonjena Limontinu, je bilo to slabo znamenje, in ona se je jela hudo bati za svojega ljubljenca. Prebita pogibelj je napolnila mladeniča s srdom in stidom. Zagnal se je tem silneje v nasprotnika, ki se je moral sedaj umikati, in je izgubil poprejšnji mir pri obrambi, ker so udarci padali nanj takó gosti, da so bili še za okó, ne le za roko prehitri. Vendar je bil toliko pazen, da je mej vednim od-

bijanjem ujel trenotek, ko se je Lupo slabo zavaroval, in mu je ukresal drugi udarec, ki je zadel ščit ravno po sredi, in ga razbil. Lupu je roka skoro omrtvela, in razbit ščit se je povesil po nji. Takoj je odprl pest, in spustivši jermena, vrgel na tla ono nerabljivo odbojno orožje. Prijel je obupno kij z obema rokama, dvignil ga visoko nad glavo, in z vso močjo zamahnil grozni udarec, naperjen proti glavi svojega nasprotnika. Ta se je sicer urno pokril s ščitom, a trdna gorjača je zadela nanj s tako silo, da ga je pa ščit strahovito udaril po črepinji, in ga popolnoma omamil. Zašumelo mu je v ušesih, stemnilo se pred očmi, kolena so mu zadrhtela, omahoval je kak trenotek, a potem se je zgrudil kakor mrtev na tla. Toda, bodisi da mu je naravni nagon velel varovati glavo, bodisi da je takó nanesel slučaj — zvrnil se je na levi komolec, na kateri se je poveznil ščit, a njegova glava je prišla na pločo, takó da se ni dotikala tal.

Ves čas bojevanja ni bil Lupov oče obrnil očij od svojega sina, spremljal je vsako njegovo gibanje z izrazom obraza in kretanjem života. Ko je videl, da mu uni meri kak udarec, je stiskal glavo med ramena, krčil in krivil se ves, da bi ne bil zadet. Če je pa sin udarjal nasprotnika, je upiral noge ob tla, stiskal z vso močjó ograjo, na katero je bil naslonjen, ter spenjal se kvišku, kakor da bi hotel dodati udarcu moči. Ko je nazadnje videl Ramenga stegnjenega po tleh, je dvignil očí proti nebu, ves omamljen od veselja.

Takrat se je zaslišalo vpitje, mogočno kakor grom na nebu, in oče, pijan od radosti, se je naslajeval hvale in slave, ki je donela sinu od vseh stranij.

Odvetnik Garbagnate, ki se je bil vrnil z mostovža v gosposko sobo, je med tem vprašal Ottorina: «Kaj se vam zdi, ali je Ramengo mrtev?»

«Kaj še! Res, da mu teče kri iz nosa in iz ušes, a to je malenkost, le omama, katera hitro mine».

«Bo treba torej povedati Lupu, da mora položiti njegovo glavo na gola tla, sicer bi utegnili zavijati, da zmaga ni bila popolna, tedaj neveljavna». Postave so namreč priznavale zmago v dvoboju po božji sodbi tistemu, kateri bi glavo svojega nasprotnika do tal upognil, ali pa ga zagnal iz ograje.

Grof Del Balzo je slišal odvetnikovo opazko, in ker je želel, da bi Limontinom koristila Lupova zmaga, pa tudi ker se mu je nudila prilika, da bi se skazal čudo učenega, je zaklical Lupu, kakor bi se bil sam domislil, naj spolni postavno določbo. A komaj se je bil navžil hvale, katero mu je izrekala večina ondi zbrane gospode, se je domislil, kakó se je prenaglil, ker bi znal s tem priti v zamero pri opatu; in sam Bog vé, kolikokrat se je pokesal potem, in kolikokrat mu je utripalo srcé od bojazni zaradi tistega trenotka nečimurnosti.

Garbagnate je bil pred bojem natanko poučil Lupa o vsem, česar bi moglo biti treba, da bi svojo nalogo častno in uspešno spolnil. A ker mladenič ni vedel, kakih sleparskih razlogov se oprijemljejo zavijalci postave, je mislil, ko je videl Ramenga stegnjenega po tleh, da bi ne moglo biti nikakega ugovora proti njegovi zmagi. Zatorej, ko je slišal klic, naj bi Ramengovo glavo upognil do tal, je dejál sam sebi: saj leži tu kakor mrlič, kaj hočejo še? — Vendar da bi se rešil vsakega dvoma, se je domislil, da bo najboljše, če ga vrže ven iz bojišča. Nagnil se je torej nad njega, ter ga je prijel čez pas, zadel si ga na ramo, in stekel ž njim naokrog pri ograji; nazadnje se je vstavil, velel ljudem, ki so bili pred njim, naj se ognejo, in kakor bi se vrglo vrečo žita, takó je vrgel ven tistega grdina, ki je zadel ob noge vojakom in drugim gledalcem.

Množica je ploskala in klicala: «Živel Lupo, živeli Limontini!» potem pa se je počasi jela razhajati po majhnih

ulicah, ki so bile tam okolo, in se je kmalu skoro popolnem poizgubila.

Gospodje pa so se zbrali okoli Tremacolda, ki se je bil prelevil iz duhovnika zopet v glumca. Naprosili so ga, da je zapel lastavico, katero mu je bil prej grof Del Balzo s svojim prihodom pretrgal. Ta pesmica je tačas slovela ob Comskem jezeru; pravili so, da jo je bila zložila v ječi rezzoniškega gradú neka kneginja, katero je bil zaprl tja njen ljubosumni soprog, da bi gladú poginila.

Mi jo podamo svojim bralcem o priliki, ko jo glumec zopet zapoje, pa ne v zabavo kakor sedaj.

Ko je Tremacoldo končal, sta odšla grof Del Balzo in Bice, katero je bila žalostna pesem do solz ganila. Odšlo je še mnogo drugih vitezov in gospâ, in ostala je v dvorani le še majhna družba.

«Slišiš», je dejál tedaj Tremacoldu nekdo, sedaj pa bi radi slišali tisto pesem, katero si zložil nedavno, ko so te bili ujeli tatje, in so ti hoteli žepe izčistiti».

«I še kako so hoteli», je odgovoril Tremacoldo, «zaplenili so bili še tisto malo, kar imam na svetu, in zdelo se mi je, da bo velika sreča, če mi pusté le glavo nad rameni».

«Kakó je bilo torej?»

«Glavarja tistih poštenjakov je prijela muha, da je hotel slišati, kakó znam peti».

«In ti si mu ustregel, kaj ne?»

«Pa še kakó rad. In sem hitro izgotovil pesem, katera mi je rešila imovino in povrh donesla še štiri zlate».

«Zapoj jo! zapoj jo!»

«Naj bo torej», in spremljevaje na tamburico je začel peti:

Naj bi te rada videla najmilejša gorska deklica! sveti Nikola te očuvaj biričev in obsodbe! a ti pusti revnemu glumcu njegovo tamburico in culo!

Revež je brez zemlje, brez hiše, brez cvenka, ima samó to tamburico in culo, ž njima išče sreče po svetu. O pusti revnemu glumcu njegovo tamburico in culo!

Kolikokrat ga je v gozdu predramila slavčeva pesem; tam je ležal sam, s culo pod glavo, s tamburico poleg sebe. Pusti revnemu glumcu njegovo tamburico in culo!

On se vseda na culo in prepeva svoje pesmi, spremljaje jih s tamburico: po trgih vzbuja smeh, po dvorcih pa zabava bogataše. Pusti revnemu glumcu njegovo tamburico in culo!

S tamburico, pripeto čez ramo, in s culo na hrbtu, je prehodil varno vse judejske gore in doline. Pusti še ti revnemu glumcu njegovo tamburico in culo!

Revni popotnik je s tamburico in culo dospel ves upehan do gomile božje, poljubil tam sveti kamen, in takó spolnil obljubo. Pusti revnemu glumcu njegovo tamburico in culo!

Naj bi te rada videla najmilejša gorska deklica! sveti Nikola te očuvaj biričev in obsodbe! a ti pusti revnemu glumcu njegovo tamburico in culo!

Peto poglavje

Ljudstvo, ki je bilo privrelo od vseh stranij v Bellano, se je napravljalo nazaj domú. Na obrežju se je vse gibalo, vse je imelo opraviti. Jedni so opravljali verige, s katerimi so bile ladje pripete k obali, ta je klical, uni odgovarjal, nekdo je opominjal, drugi pozdravljal. Tu si videl ladjico že polno ljudij, ki je odhajala, tam so veslarji, že z vesli v vodi in pripravljeni na delo, priganjali nekoga, ki se je še mudil na kopnem; tu je klel nekdo, ki se je trudil, da bi napravil pot svojemu čolniču, vklenjenemu med večjimi ladjami, pa tam je drugi hitel iz pristanišča, veslaje z obema rokama. Kmalu je plulo po jezeru polno vsakovrstnih ladij. Na nekaterih so razpenjali jadra, da bi ulovili močni zahodnik, ki je bil začel pihati malo poprej; v drugih, ki so vozile v nasprotno smer, so pa veslali na vso moč proti penečim se valovom.

Limontini so se napotili najkasneje. Imeli so šest ladij, a ker so hoteli odriniti vsi skupaj, so morali čakati Lupa, katerega so bili nekoliko zadržali sodnik in odvetnika, da je spolnil še neke določbe.

Z uljudnostjo, kakoršna je le med najboljšimi prijatelji navadna, je grof Del Balzo prisilil Ottorina, da se je podal za nekaj dnij ž njim na njegov grad. Šli so torej vsi skupaj na neko gosposko ladjo, in so stopili v hišico, ki je bila na sredi nje, preskrbljena z vsem, kar je potrebno k prijetni vožnji. Bice se je vsedla nasproti očetu, a nasproti mlademu vitezu se je moral po grofovi želji vsesti limontski župnik.

Ladjo so gonili štirje veslarji, dva sta bila nameščena na sprednjem delu in dva na zadnjem. Miha, ker najstarejši, je ukazoval, njegov Arrigozzo pa je veslal spredaj, kjer je mesto za najkrepkeje in najspretneje veslarje.

Naš vrli Lupo je moral takoj po svojem prihodu na ladjo h gospodi, katera mu je izrekla svoje priznanje in pohvalo. On jo je vsprejel s prirojenim, a le nekaj premalo uglajenim, pohlevnim vedenjem. Potem pa je šel ven na prosto in se vsedel na zoženi sprednji del ladje, takó da so mu noge visele nad vodo. Z neizrekljivim veseljem je zrl v gore, od katerih je bil daleč toliko let. Kazali so se mu zopet vrhovi, vznožja, vijugaste doline in strašni propadi; kraji, ki so mu vzbujali polno prijetnih spominov iz poprejšnih let ter so imeli znano ime in ljubljeno podobo, kakor ime in lice kakega prijatelja.

Zraven njega je sedel njegov oče, ki je premišljeval srečo, da ima takega sinú, na katerega bi bil po njegovem mnenju lahko ponosen vsak, tudi najimenitnejši gospod. V svojem veselju se je večkrat nagnil k sinu ter mu zašepetal kako ljubeznivo besedo. Lupo

je odgovarjal tem izrazom očetovske ljubezni večinoma le s prijaznim pogledom in nasmehom.

Kadar so priveslali do morcatskega nosa, je Arrigozzo videl, da se je zablisknilo v nekem oblačku nad menaško dolino, in je rekel: »Nevihta nam preti. — Le čvrsto udarimo naprej še toliko, da dospemo v Varenno, predno pride nad nas«. — Koj so začela vesla hitreje in silneje pljuskati ob vodo.

Med tem so v sobi govorili še nekaj časa o dogodkih tistega dne. Potem je pa zasukal Bicin oče govor na Marka Viscontija ter začel pripovedovati mlademu gostu nekaj, kar je ta že davno vedel, nekaj, kar je pravil grof vsakomu, da je namreč on bil sošolec slavnemu vojskovodji. »Skupaj sva bila«, je dejál, »v triviju in kvatriviju, in nazadnje sva se tudi skupaj učila prava in postav. In Marko je bil vedno jeden najboljših, ali, da vam bolj natanko povem, jeden sam se je mogel meriti ž njim«. — Pri tem se je nekam takó samoljubno nasmehnil, da pač ni bilo težko uganiti, kdo je mogel biti tisti, katerega ni hotel imenovati. A ker se je še bal, da bi morda Ottorino ne bil dobro razumel, kar je zamolčal, je dodal: »Vedno sva midva tekmovala, in dobro se spominjam še sedaj, kakó sva razpravljala in se prepirala o priliki, ko je bil izšel Dantejev spis De Monarchia, strupovita knjiga, katero so potem izročili krvniku, da jo je sežgal, kakor je bila vredna. A Marko, strasten gibelin, jo je zagovarjal na vse kriplje ter hotel z orožjem braniti. Ne boste si lehko mislili, koliko krika in šuma je bilo, a pri vsem tem sva ostala vedno dobra prijatelja».

«Dà, dà, tudi jaz se spominjam, da je nekedaj Marko mnogo govoril o vas», je dejal Ottorino.

«Res? in kaj je rekel?»

«Ker je vedel, da sem bil jaz v tesni prijateljski zvezi z ubogim vašim Lionettom, in da sem bil dlje časa v limontskem gradu, me je čestokrat popraševal o vsem, kar je žadevalo bodisi vas, bodisi grofinjo, do katere je kazal veliko spoštovanje».

Grof Oldrado se je nagnil k vitezu, ter začel bolj potihoma govoriti, da bi ne slišala hči. Vendar je govoril toliko razločno, da je Bice vse razumela, čeravno je kazala, da jej ni dosti mar, in tudi resnično ni posebno pazila na to. «Veste», je dejal, «Ermelinda bi bila imela biti Markova soproga, a pripetile so se potem neke dogodbe... no, vam že vse povem pri drugi priliki: prišlo je do zlega, do sovraštva in krvoprolitja. Oče moje soproge je vsled tega izgubil življenje, kajti Marko ga je zasačil pri prehodu čez Aldo...»

Nenadoma je silno zagrmelo in pretrgalo grofov govor. Hitro na to so slišali krmarjev klic: «Menagin*) je tu! le brž z vsemi vesli na delo!» Lupo in Ambrož sta urno priskočila, da se je ladja zazibala. Na to je bilo za trenotek vse tiho, tedaj se je zaslišalo od daleč bobnenje jezera, ki je postajalo vedno glasneje. Župnik je odprl okence, in pogledal ven. Črni, težki oblaki so se podili sem od menaške strani, in prvi valovi silno vzburjenega jezera, so se že bližali z vspetimi, belkastimi grebni.

Grof je stopil na vrata proti zadnjemu koncu ladje in je dejal: «Miha, zakaj, ko si videl prihajati nevihto, nisi pritisnil k obrežju, mesto da si zavozil med te preklete pečine, kjer se ne more izkrcati?»

«Kdo bi bil mislil, da tako naglo pridrvi, kakor bi jo sam vrag podil!» je dejal krmar. In na to je zaklical: «Le čvrsto možjé! le hitreje mahajte in vsi h kratu, le čvrsto!» Oni so se zajedno vspeli nazaj, pa se vprli na vesla, skrivili svoje živote nad njimi, in protegnili nad nje široka ramena; ladjini robovi so zastokali pod mogočnim pritiskom. A že je bil tu siloviti piš, prvi valovi so že bičali ladjo, katera

*) Opasni veter, ki piha od Menaške strani. (Op. prelagatelja.)

se je začela nevarno zibati in obračati; sedaj pa sedaj jo je nevihta celó nazaj gnala, in takó je bil z veliko težavo pridobljen kos poti mahoma izgubljen.

Vrli veslarji vendar niso obupali, timveč mahaje urno in z vso močjo, so še po malem napredovali, in se bližali Varenskemu nosu. Že so bili pri njem, že so hoteli zaviti okolo njega, kar je besneči veter prijel ladjo ob sprednjem koncu tako hudó, da se je zavrtila; zaslišalo se je hreščanje, kakor če bi se bilo drevó prelomilo, in na to je nekdo zaklical strašne besede:

«Krmilo je zlomljeno!»

«O gorjé nam! izgubljeni smo! — Priveži tisti zastor, pes tatinski! — O majka božja! — Deni veslo na mesto! — Drži, vleci, podpri! Hitro, mrcina, hitro! — O Bog se usmili! — Spusti doli tisto veslo, da bi te vrag vzel! — O pomagajte, pomagajte!» — Takó so vpili, tekali sem ter tja in zadevali drug v drugega, kakor da bi bili zmešani. Pljuskanje valov ob pečine, šumenje vetra in bobnenje groma, ki je odmevalo od gorskih sten in jam, je prevladovalo njih obupno klicanje in tarnanje.

Župnik je blagoslovil nevihto, kakor da bi jo hotel pomiriti, podelil vsem odvezo grehov, ker so bili v očitni smrtni nevarnosti, potem pa padši na kolena v neki kot, si je pokril obraz z rokama ter jel priporočati Bogu duše. Grof je z odprtimi ustmi in izbuljenimi očmi gledal hčer, ki mu je bila padla v naročje, ter je pravil le:

«O Bog pomagaj! o Bog pomagaj!»

Ottorino je skočil iz hišice gledat, ali bi mogel tudi on kaj pomagati. Videl je, kako je vihar ladjo sedaj v krogu sukal, sedaj pa jo gnal neusmiljeno od strani, takó da se je moglo z gotovostjo pričakovati, da bo morala kmalu trčiti ob Morcatske stene, če tudi so možje na vso moč veslali nazaj, da bi jo obvarovali sprednjih pečin, katere so videli že blizu štrleti. Ravno tedaj, ko je Ottorino stopal iz sobe, je Arrigozzu pri nekem mahljaju pod veslom nedostalo vode, katero je bil pomeril. Ker veslo ni našlo opore v vodi, a mladenič se je bil z vso silo na-njo zagnal, se je prekucnil iz ladje. Umočeval se je kak trenotek med valovi, a naposled je veter prignal ladjo čez njega, in on je silno zadel z glavo ob njeno dno, in potem ga ni videl več nihče.

«Vsa vesla proti gori», je zaklical še jedenkrat krmar, kateri ni vedel še, da je izgubil sina, ker zaradi hišice na sredi ladje ni mogel videti tje proti njemu. Zaslišalo se je še kako molitev in kako kletvino, a naposled splošni bolestni krik, ko so valovi ladjo visoko vzdignili, in je na to zadela na velikansko skalo, ob kateri se je vsa pobila.

V toliki nesreči ni mladi vitez izgubil zavesti in poguma. Vgledavši neko štrlino, je koj na njo skočil, držé trdno v roki ladjino verigo. A ko je gora odbila val, je ta hitro nazaj odplaknil ladjo, katera bi bila potegnila za seboj tudi viteza, če bi se ne bil on z vso močjo držal skale, katere se je bil oprijel. Pridrvil je drugi val, kateri je ladjo zopet na skale vrgel. Sedaj jo je Ottorino hitro prijel za rob; Lupo, sokolar in še neki veslar, ki so bili pripravljeni, so urno poskakali iz nje, in posrečilo se jim je, oviti verigo okolo smokvinega štora, ki je bil zrasel iz neke razpoke. Peneči valovi so se zaganjali v priklenjeno ladjo, da se je zvijala na desno in levo, vendar je niso mogli več odtrgati.

Ottorino in drugi, ki so se bili rešili, so najprej spravili iz pohabljene ladje grofa Del Balzo in njegovo hčer, potem pa so se vsi v skrbéh razkropili po prostranih pečinah gledat, ali bi mogli kje zagledati utopljenca. Njegov oče je bil zadnji stopil iz ladje, in nič ne vedé o sinovi nesreči, je sedel tamdoli pri vodi, držé na kolenih neko zlomljeno veslo. Ko se je spomnil na sina, ga je jel s pogledom iskati med drugimi možmi; a ker je mislil, da se ni nihče ponesrečil, se ni kazal vznemirjenega.

Ko se je grof po prestanem velikem strahu zopet nekoliko osrčil, se je jela v njem vzbujati jeza, da so ga bili spravili v tako nevarnost. Zató je začel zmerjati krmarja in njegovega sina, o katerega nesreči ni tudi on še nič vedel. S sklonjeno glavo in s ponižnim vedenjem človeka, ki spoznava svojo krivdo, je poslušal Miha grofov ukor, dokler je le njega zadeval, a ko je slišal zabavljati tudi proti sinu, mu je bilo odveč, in se je pripravljal, da bi mu kaj odgovoril. A gledajočemu v jezero se je ravno tačas zazdelo, da vidi tam pod vodo neko čudno reč zapeto v raskave štrline. Ko je zrl tje bolj pazljivo in skrbno, se mu je prikazovala ona stvar v raznih oblikah, nazadnje je pa razločno spoznal rob črnikastega jopiča in jedno roko, katera je sedaj pomolela iz vode, a sedaj zopet izginila pod njo, kakor so jo gibali valovi.

Ubogi oče je skoro izgubil zavest. Krčevito je stisnil drog, ki je držal v rokah, skočil na noge in s tresočim glasom zaklical: «Arrigozzo! Arrigozzo!» Ker ni slišal odgovora, je stekel na najvišji rob, in od tam pregledal vse tiste, ki so se rešili, a njegovega sinú ni bilo med njimi. — Vidé pred seboj grofa, kateri mu ga je bil ravnokar ozmerjal, je zarjovel na-nj. «Ti pes si tukaj!» in je dvignil drog, da bi ga udaril po glavi. Bice je zavpila bolestno, Ottorino pa je urno odvrnil udarec, priskočili so takoj Lupo, sokolar in veslarji, ter so razorožili zblaznelega, kateri se je udaril s pestmi v čelo, in skočil v jezero.

Z drznostjo in močjo, kateri more dati le obup, se je zaganjal proti besnečim valovom, ter jih je premagal srečno in dosegel zapeto truplo. Otipal ga je pod vodo in prijel za lase; pa koj ga je prešinil nežni čut očetovske ljubezni, in zazdelo se mu je pretrdo tako ravnanje z ljubljenim truplom. Zatorej mu je ovil levo roko okoli vratú, in takó držé mu glavo nad vodo, si je z desno pomagal nazaj proti ljudém na pečini. Pritekli so veslarji v skoro potopljeno ladjo, in od tam vrgli mu jadrine vrvi; on se jih je oprijel, in se rešil s svojim dragim a prežalostnim tovorom.

Položil je na skalo sinovo truplo, in naslonil na svoja kolena njegovo glavo, ter sklonivši se na-nj, mu je pretipaval prsi, da bi čutil, ali mu še bije srcé. Stiskal je svoje prsi k njegovim, in svoj obraz k njegovemu obrazu, poljubljal mu je oči, usta in lica, ter sopel na-nj, da bi mu zopet vdihnil življenje. Nenaden piš je tedaj zganil visečo mrtvecovo roko. Ubogemu očetu se je znova obudilo upanje, kri mu je za trenotek oživila lica, in radost mu jih je ozaljšala; oči, s katerimi je nepremično zrl v ono drago obličje, so mu zažarele. Toda kmalu je spoznal svojo pomoto. Tedaj se je prijel z obema rokama za lasé, potem pa stegnil stisnene pesti proti jezeru in tulil: «Prekleti veter, prekleti valovi, prekleta ta strgana ladja, in čas, ko sem na njo stopil! Oh, da bi se vse pogubilo!»

Vsi so stali okoli njega ter ga gledali globoko užaljeni, a nihče se ni upal, tolažiti ga. Le župnik, potem ko ga je pustil nekoliko časa žalovati, je stopil bliže k njemu, a mesto da bi ga naravnost nagovoril, je položil roko na glavo mrtvega sina, katera je slonela na očetovih kolenih, ter rekel vidno ganjen: «Ubogi moj Arrigozzo! vedno si bil dober in pobožen mladenič, ter si lepo ljubil svoje stariše».

«Res je, res!» je odgovoril oče, globoko ginjen, ker je slišal takó hvaliti sina, «jaz nisem bil vreden takó dobrega otroka».

«Ali veš ti, ubogi moj Miha», je nadaljeval župnik, «in ali morem vedeti jaz, da mu ni skazal Bog posebne milosti s tem, da ga je poklical k tebi, dokler je bil njegov; zlasti v teh žalostnih časih, ko je toliko pohujšanja na svetu? Podari ga torej njemu, ki ti ga je bil dal, a sedaj ti ga je zopet odvzel. Zakaj je tako odredil, mi tega seveda

ne moremo povsem razumeti, vendar je gotovo, da on vedno po očetovsko skrbí za svoje izvoljence».

«Oh, pa kakó bom jaz živel brez njega!» je tožil krmar, «in kaj odgovorim svoji ubogi Marti, ko se vrnem domú in me bo prašala: kje je najin sin?»

«Bog vam bo pomagal», je nadaljeval blagi duhovnik z mehkim glasom. «On, ki vam je dal žalost, vam odmeri tudi moč, da jo prestanete».

Miha je obrnil oči proti nebu, pa kmalu je začel zopet tožiti: «Oh, zakaj ni vzel Bog rajše mene?... Čemu sem ostal na svetu jaz, nerabljivi, čmeren starec, in je moral v svoji najlepši dobi pasti on, ki je bil jedino najino upanje, podpora, tolažba?» — Dalje ni mogel, jok mu je dušil besedo.

Ko so mu solze nekoliko olajšale hude srčne bolečine, se je obrnil k župniku in je dejál: «Oh, kakega sinú sem izgubil! Kakó me je ljubil in kakó je bil krotek! Bolj razumnega in poštenega mladeniča ni bilo najti v celi Limonti, in kolikokrat mi je rekla njegova revna mati, da jaz, takó star, bi se bil mogel od njega učiti».

Med tem so se drugi možjé pogovarjali, kakó bi se imeli rešiti s tistih golih pečin, predno bi nastala noč. Skalovje, ob katero se je bila ladja razbila, ni bilo daleč od kopnega, in vse je kazalo, da se je moralo nekdaj odtrgati od bližnje gore, do katere tudi ni bilo težavno dospeti, skakaje čez kake tri, štiri majhne štrline. A kdor bi prišel tje, bi smel reči po pravici, da ni še ničesar storil, kajti gora se je dvigala uprav navpično v vrtoglavo višino.

Ker niso vedeli kaj početi, so dolgo gledali po bližnjih višavah, ali bi se prikazal kje kak pastir, ki bi utegnil iskati izgubljenega janca ali kozo, da bi mu z znamenji naznanili svojo bedo in ga prosili pomoči. Toda nikjer ni bilo videti žive duše. Klicati v tisti samoti, pod nezmernimi stenami, in pa ko je vihar tako šumel, bilo bi seveda vse zaman.

Lupo je nekoliko časa pomišljeval, potem pa rekel tovarišem: «Treba je kaj ukreniti, dokler je še dan. Skušal bom jaz splezati tje gori», in kazal je s prstom neko planjavo proti desni strani, «od tam stečem v Varenno ter se vrnem sem z ladjo».

Sokolar ga ni hotel na nikak način pustiti v tako nevarnost. «Ostani z nami», mu je pravil, «bomo čakali tu vsi jednake usode». Tudi Ottorino ga je pregovarjal, naj nikar tega ne dela, kajti bilo bi predrzno, dà, skoro blazno početje. A Lupo je odvračal: «V svoji mladosti sem bil lovec, in lehko rečem, da ga ni prepada po Códanu in po Legnonu, katerega bi ne poznal. Pustite me torej, z božjo pomočjo se nadejam dobrega uspeha». Sezul si je čižme in odložil plašček; ko je bil takó v lehkem jopiču bolj gibčen, se je takoj podal na nevarno pot.

Dospel je brez težave do gorskega vznožja, kjer se je nekoliko ustavil in pogledal strašno višavo nad seboj. Na to se je prekrižal in začel plezati počasi in varno. Okoristil se je vsake poličice, vsake poke v steni in vsake veje, ki je rasla iz nje. Oprijemal se je teh najporej z rokama, potem je tje naslanjal život, nazadnje pa operjal kolena in noge, ter se vzdigoval više in više.

Možje, ki so bili ostali na pečini, so ga spremljali s pogledom ter se tresli pri vsaki njegovi nevarni stopinji. Splezal je bil že do polovice visočine ter je visel ondi nad šumečimi valovi, pritrjen k črnim stenam, katere je blisk vsak hip razsvetljaval. Pod njim strmoglavi prepad, nad njim pa višina še bolj temna in strašna nego tista, do katere je bil že priplezal.

K sreči je prišel do neke votline, kjer se je mogel zložno ustaviti in odpočiti. Od tam je pogledal doli, da bi premeril storjeno pot, a prestrašil se je omotične visokosti in je takoj proč obrnil pogled. Čez nekoliko trenotkov se je v drugič prekrižal in je začel

zopet plezati. Čim više je prihajal, tem manjši je bil videti; včasi ga gledalci že niso mogli več razločiti od pečin, katerih se je držal, včasi niso vedeli prav, ali vidijo njega, ali kak gibajoči se grm, ali sokola, ki zleta, iščoč svojo žrtvo, po tistih stenah.

Naposled jim je celó izginil izpred očij, in ko so kmalu na to videli, da je nekaj doli letelo, je polil vse mrzel pot. A k sreči so uvideli takoj, da je bil le kamen, kateri, odskakaje nizdol po stenah, je pal v jezero razbit v sto koscev. Drzni plezavec se je zopet prikazal na stenah kakor neznatna črnikasta pegica, katera se je gibala počasi, dokler ni popolnem zginila z vidika.

Tedaj je vprašal Ottorino nekega veslarja, ali bi mogla dospeti k njim ladja po tako vzburkanem jezeru.

«Sedaj še», je odgovoril veslar, «bi bila predrznost, če bi se kdo le za tri pedí oddaljil od obrežja, a po solnčnem zahodu potihne veter, in kadar pride Lupo v Varenno, se bo že moglo veslati naprej».

Vitezu je bilo to zadosti; zatorej se je vsedel na pečino zraven Bice. Vsi so gledali proti Tremeškim goram, za katerimi se je bilo ravnokar skrilo solnce. Nad gorami je veter na vso moč podil orjaške oblake, rudeče kakor ogenj, kateri so se stegovali, zvijali, svojo podobo spreminjali na vse mogoče načine. Svetloba se je vedno bolj umikala za tistimi gorami in je polagoma ugaševala na vseh stvaréh. Najoddaljenejši predmeti so začeli bledeti, temneti, izgubljati svoje obrise, a za temi še drugi in drugi, ki so bili gledalcem bliže. Kdor je opazoval nebo tam, kjer je bilo solnce zatonilo, je je videl še vedno rudeče, a če je pogledal niže po gorskem pobočju doli do jezerskega obrežja, ni mogel več razločevati drevja, niti najti hiš. Gorskih nosov v vodi in jezerskih zatonov med njimi ni bilo videti več. Cela gora se ni mogla razločevati drugače nego kakor senca, črtana na nebu. Tema je prihajala vedno gostejša, takó da so se ljudjé na pečini komaj mogli še razločevati. Le po gibljivem jezerskem površju so se videli še sedaj do neke daljave peneči vzburkani valovi, ki so prihajali naprej in se zaganjali v skalovje, kakor da bi ga hoteli požreti, in bi odvzete žrtve zahtevali nazaj.

Vse je bilo tiho na pečini, le od najnižjega roba se je med šumenjem valov slišal počasni in jednakomerni glas ubogega Mihe, ki je molil za dušo svojega sina.

Ottorino je bil prijel Bičino roko med svoje. Deklica, vsa omamljena po prebitem strahu, mu jo je bila prepustila, vesela, da ima pri sebi človeka, kateri skrbi za njo. Na očeta, sključenega ondi na drugi strani z glavo med koleni in trepetajočega od mraza in groze, se je mogla le malo zanašati. Veter se je igral z dolgimi lasmi devojke, in jedenkrat jih je zagnal na mladeničev obraz; on, dasi pahnjen od besnečega viharja na gole skale in v veliki bedi, bi ne bil zamenjal tega trenotka z najlepšimi dnevi svojega življenja.

Takó je minila ura, ki je bila vsem dolga kakor večnost, le Ottorinu in ubogemu Mihi ne. Ona dva nista mogla premeriti njene dolgosti, ker sta bila oba utopljena v svoj tedanji položaj, kateri pa je bil takó silno različen. Ko so tedaj to uro prestali, je zasvetila tam od Varenskega nosa luč, katera se je počasi pomikala naprej. Vsi so jo pozdravili z radostnim vsklikom, na kar so zaslišali tudi od tam zamolklo vpitje. Oni so še nadalje neprestano klicali, in po tem so možje na ladji vedeli, na katero stran se jim je treba obrniti. Čez nekoliko časa so na pečini že zaslišali udarce vêsel, ki so postajali vedno krepkeji. Naposled se je prikazala ladja.

Grofova veslarja sta pritekla pomagat, da bi ladja ne trčila ob skalovje. Lupo, kateri se je bil tudi pripeljal,

jima je podal ven široko desko, in takó je bil napravljen most od pečine na ladjo.

Kakor hitro je videl desko dobro pritrjeno, se je grof Oldrado prvi spravil v barko. Od tam je poklical hčer, in je bil kmalu potolažen, da jo je videl zraven sebe; Ottorino jo je bil prijel za roko ter ji pomogel čez desko. Drug za drugim so se spravili noter vsi. Zadnji je vstopil krmar. Položil je sinovo truplo na pod pri zadnjem delu ladje in se je vsedel zraven njega.

Ko ga je Lupo videl v samem jopiču vsega mokrega in odrevenelega, je snel raz sebe neki plašč, ki ga je bil prinesel seboj, ter ogrnil mu ga po plečih. Miha ni vsprejel, pa tudi ne odklonil te dobrote, ostal je nekaj časa, kakor da bi ničesar ne vedel, a ko je potem, zganivši roko, zadel ob plašč, se je zravnal na kolena, vzel ga raz sebe ter ga pogrnil in popravil z iskreno ljubeznijo po sinovem truplu.

Ko so zavili okolo Varenskega nosa, so zagledali pristanišče vse razsvetljeno s kresovi in zaslišali glasove ljudstva, katerega je bilo tam prav mnogo. Brodarji so gnali ladjo h kraju, ravnaje se po umnih nasvetih, ki so jim donesli od najbolj skušenih mož z obrežja, in so srečno dospeli v pristanišče. Varenci so radovoljno stregli otetim ljudem: ta je pritrjeval ladjo k obali, uni je svetil, drugi zopet pomagal tistim, ki so šli ven. A dasi so bili tako uslužni z dejanji, se pa niso znali premagati, da bi ne zabavljali limontskim krmilarjem, češ, da so se bili pustili takó prehvapiti od viharja. Ti so nekaj časa molčali, a naposled je ušla tudi njim potrpežljivost in so začeli pikro odgovarjati. Takó so se vedno bolj dražili, in že bi se bili kmalu sprijeli, da se ni razširila med množico vest o krmilarjevi nesreči, kateri da sedí v ladji pri truplu svojega utopljenega sina. Takoj je potihnilo zmerjanje, in vsi so le nesrečega očeta milovali. Ponudili so mu podstrešje ter vsakojako postrežbo in pomoč, a on, odklonivši vse, je odvrnil, da hoče čez noč sam čuvati mrliča in zjutraj odpeljati ga v Limonto. Ko se je zdanilo, je poiskal mizarja, da bi mu stesal križ, kateri je hotel postaviti na pečino, kjer se je bila razbila ladja. Segel je po denarčke, kolikor jih je imel v žepu, ter preštevši jih po žuljavi roki, je dejál: «Zaslužil jih je on; prav tisti soldi so še, katere mi je prinesel uni dan iz Lecca. Kdo bi bil mislil tedaj, da jih porabim za njegov križ!»

Ko je potihnil veter, so dospele v Varenno še ostale limontske ladje, in med temi tudi Mihova, katero je bil prepustil on prejšnji dan nekim vaščanom. Za Mihove odsotnosti so nekateri usmiljeni ljudjé položili v njo utopljenčevo truplo. Kadar se je ubogi oče povrnil k obali ter je zagledal svoj brod in naloženi tovor, so mu solze zagrnile oči. Vendar se je skušal premagati, vstopil je mirno, prijel za veslo in ga uprl v prod. Na to je vzel še drugo veslo in začel veslati z obema rokama. Takó se je oddaljeval počasi od obrežja, kateremu je bil obrnil hrbet.

Jezero je bilo gladko in svitlo kakor zrcalo; le včasi je tu pa tam zganila mirno njegovo površje ribica, ki je skočila iz vode, polesketala se na trenotek kakor živo srebro ter zopet izginila.

Nebni obok je odseval nežno modro bojo, vzduh je bil čist in mehák. Po visokih gorskih temenih in po pobočju doli do vznožja, ki se je močilo v jezeru, se je mogla razločiti vsaka samotna cerkvica, vsaka koča. Solnce se je vspenjalo na nebu in podajalo svežemu drevju in grmovju ter zelenim livadam še lepše in živejše boje.

Kak razloček med tem mirnim, veselim prizorom v naravi in med žalostjo in nemirom v duši ubogega brodarja!

On je veslal nekaj časa tih, pa vedno bolj otožen. Naposled sta ga premagala tudi žalost in srd, in zamahnil je kolikor je mogel z jednim veslom po vodi, vskliknivši: «Sleparsko jezero!» Veslo se je zlomilo. Tedaj je jezno po-

tegnil k sebi še uno, z odlomljenim kosom prvega pa je udaril z vso silo po brodovem robu in razbil jedno rogovilo, na katero se opira veslo.

Ko se je takó zaganjal, se je čoln nekoliko nagnil, in neko drugo veslo, ki je bilo položeno po klopici, je zdrsnilo ter hotelo pasti na sinovo truplo. Miha se je prestrašil, priskočil je brž in ujel veslo. Podržal ga je nekoliko v rokah, pogledal ga in rekel: «Njegovo je», in položil ga je rahlo na mesto, kjer je bilo prej.

«O Bog!» je dejál tedaj, «pomagaj mi, drži mi svojo sveto roko na glavi, sicer me bo sovražnik motil, da bi obupno končal in izgubil dušo», ter je začel zopet veslati in glasno moliti.

Molil je ter molil in gnal počasi svoj brod naprej. A mej tem, ko je jednakomerno krčil roke k prsim in jih zopet stegoval po veslih, mej tem ko so usta izgovarjala navajene besede, je premišljeval nesrečnik celo življenje izgubljenega sinú, od tedaj, ko je bil še otrok, potem deček in nazadnje mladenič, do tistega dne. Spominjal se je prvih njegovih besed, ki so mu dale okusiti vso sladkost očetovske ljubezni. Kakó da je bil va-nj položil vse svoje upanje, katero je ž njimi raslo in dozorevalo; kakó se je jedino le od njega nadejal, da preskrbi njemu in njegovi dragi tovarišici za stare dni hrano, počitek in mir. Spominjal se je svojega veselja in materinega ponosa, kadar je pri povratku od prve naročene mu vožnje privezaval k obali svoj čoln. Spominjal se je skrbí, v katerih sta bila on in dobra mu žena, kadar, videvši jezero viharno, sta se popraševala: «Bog ve, kje je sedaj najin Arrigozzo?» Spominjal se je, kako čvrst mu je bil sin, jeden najboljših veslarjev po celem jezeru, s katerim se ni mogel meriti noben mladenič v rabi jadra ali krmila. Dozdevalo se mu je, da sliši še vedno tam od sprednjega konca ladje čvrsto mahanje njegovega vesla, in po ušesih so mu še doneli glasovi njegove priljubljene pesmi, s katero je bil vajen vedriti se mej dolgočasno vožnjo po jezeru.

Med tem, ko so se vse te misli vrstile v glavi ubogega očeta, so njegova usta še vedno izgovarjala molitvice, katere so mu vrele nezavestno, kakor žuborí potoček, ki teče v dolino. Nazadnje je nehoté pretrgal molitev in nevedé začel polahkoma peti Arrigozzovo pesem. A ko so mu zadoneli ti glasovi na uho, je sklonil glavo, ter dvignivši jo potem proti nebu, se je zavedel, da ima lica vsa objokana.

Brod se je bližal Limonti, in osiročenemu očetu, nesrečnemu soprogu, se je tem tesneje krčilo srce, čim živeje so ga tisti kraji spominjali poprejšne sreče v družini.

Ali, o Bog! kaj je občutil še le tedaj, ko je že zavil k obrežju ter videl tam veliko množico ljudij, kateri so gá čakali in gledali proti njemu, in med množico razločil razmršeno ženo, ki je vila roke, trkala se po prsih in pulila si sive lasé, ter je slišal njen jok, njeno obupno vpitje odmevati od gorskih sten...

Srce nam ne dopušča, da bi se nadalje mudili pri tem prizoru skrajne žalosti; pustimo torej bednega brodarja in njegovo prenesrečno ženo ter vrnimo se k drugim osebam, katere smo bili že skoro pozabili v Varenni.

Šesto poglavje

Tisto noč jih je spravil pod streho, kakor je mogel, selski župnik, katese je dozdevalo, da sanja, ko se je domislil, da ima v svoji uborni hiši take goste, in se je potem dolgo časa s ponosom spominjal tega dogodka.

Tam, namreč v Varenni, je bil še vedno tisti Pelagrua, pa ne ravno v prijetnem položaju. Bil je, kakor se pravi, na cesti, brez blaga, brez denarjev in brez vsake pomoči. Mimo vsega tega je imel še silo, da bi se čim preje izgubil iz kraja, kjer so ga vsi poznali ter ga imeli radi kakor bol v glavi, — pa ni vedel sam, kam naj bi se obrnil. Malopridnež je prišel v jutro ves skesan — vsaj na videz — k limontskemu župniku in ga je prosil, naj mu za božjo voljo odpusti, kar mu je bil prizadel zlega, ter naj mu pomaga v obupnem položaju.

Blagemu duhovniku se ni toliko smilil on, kateremu bi bilo nekoliko pokore v največjo korist, ampak smilila sta se mu njegova žena in nedolžni otrok; zató mu je obečal, da ga hoče priporočiti grofu Del Balzo, čeravno je vedel, da pri njem teško kaj doseže. Ali sreča onega lisjaka je hotela, da, ko je župnik stopil pred grofa, ga je našel skupaj s hčerjo in z Ottorinom. Deklica, kateri sta bili dobrotljivost in usmiljenost prirojeni, in ki je videla Pelagruovo ženo, kadar se je bila ta zatekla v grad, ter je že tačas imela živo sočutje do nje, je bila globoko ganjena, ko je slišala župnikove besede. Jela je torej tudi ona prositi očeta, naj bi preskrbel kako zavetje izgnancu in njegovi družini.

Mislite si, kakó prijetne so mogle biti grofu te prošnje, ker bi bil prišel v očitno nasprotje z opatom sv. Ambroža, če bi se bil ravnal po njih, in bi si bil povrh nakopal še sovraštvo Limontinov.

Ubogi mož, kateri vendar ni hotel naravnost odreči svoji hčeri, je iskal izgovore in razloge, jecljal in se zvijal, kakor bi bil na trnju. A Ottorino, ves srečen, da more ustreči deklici in njenemu očetu, se je ponudil, da spravi že on kam Pelagruo, in je dejál, naj le pusté to skrb iz glave. Bice ga je v zahvalo takó iskreno in ljubeznjivo pogledala, da je mladenič kar vstrepetal radosti.

Župnik je spravil v stran mladeniča ter mu povedal, kakšen je človek, kateremu je imel skazati svojo dobroto; ni dvomil, da bo vitez vsled tega opomina oprezno postopal. Toda Ottorinu ni hotelo iti v glavo, da bi mogel biti še nadalje hudoben človek, katerega je osrečila Bicina milost, in si ni delal dosti skrbí. Ker ni vedel boljšega storiti, je sklenil, da pošlje svojega varovanca k Marku Viscontiju, o katerem se je nadejal, da ga zaradi njega gotovo dene v jedno ali drugo premnogih svojih graščin. Velel je torej poiskati pripravo, da spiše Marku pismo. Ali — neverjetno

in vendar resnično — v celi vasi se ni moglo najti črnila, peresa in koščeka pergamenta ali pavolnatega papirja, tudi če bi bil hotel kdo te reči z zlatom odkupiti. Župnik se ni bavil s pisanjem, lekar pa in druga selska gospôda niso vedeli, pri katerem koncu pero piše. In ne mislite, da je bilo takó samo v Varenni, ampak skoro povsod. In ne le ob Comskem jezeru, temveč po vsej deželi, v celi Italiji, po vsej Evropi. Saj tudi ni moglo biti drugače. Kakó bi bile mogle uspevati znanosti, te nežne rastline, ki ljubijo samoto in mir, v tistih burnih časih, ko je vse rožljalo z orožjem, in so se učili le bojevanja in oblegovanja ter napadanja mest in gradov? — No, nazadnje se je grofov sokolar vendarle spomnil na nekega starega bilježnika, ki je navadno bival v Perledu, vasici v gorah ondi nad Varenno. Šel je gori in se vrnil z vsem, česar je bilo treba; a tudi potem so si morali mnogo prizadevati, predno se je omečilo v črnilniku predivo, ki je bilo suho čez leto in dan.

Ko je Ottorino pisal Marku, da bi mu priporočil Pelagruo, mu je moral pač razložiti, kako je prišlo, da se je poprijel te reči. Sporočil mu je torej vse, kar se je bilo dogodilo, počenši od dvoboja svojega oprode do tistega trenotka. Omenil je grofa Del Balzo, in da gre on (Ottorino) za nekaj dnij ž njim na njegov grad. Potem je sprožil govor o Bici; in kakor se pravi, da jezik rad udarja na tisto stran, kjer zob bolí, se je pri tem nekoliko več pomudil nego je primerno za takega, ki se neče ovaditi. Nazadnje, da bi svojemu gospodu deklico prav živo naslikal, je pisal, da ona, kakor trdijo vsi, je v stasu popolnoma podobna svoji materi in jo posnema v vedenju. Te besede so bile prva iskra.... Toda paziti nam je, da ne prehitimo dogodkov.

Nam znane osebe so se vkrcale na neki izposojeni brod in dospele pod Limonto proti večeru. Tam so vaščani že dolgo časa željno pričakovali zmagonosnega mladeniča. A med tem jih je bila močno poparila vest, ki se je bila razširila med njimi, da je opat sv. Ambroža sklenil maščevati se zaradi njihove vstaje, naj je bil izid božje sodbe že kakoršen si bodi. Jako jih je bilo tudi užalilo, ko so videli utopljenčevo truplo, katero je bil pripeljal Miha tisto jutro, in to žalost je še povečal presunljivi prizor obupanih starišev. In ker so še morali prav dolgo čakati, predno je dospel grofov brod, kateri se je bil neskončno zakasnil, so vse te neprilike vkup jako ohladile prvi čut iskrene hvaležnosti do zmagovalca. In takó, kadar je prišel Lupo h kraju, ni našel ondi toliko ljudíj, kolikor jih je pričakoval, in ni bil vsprejet s takim veseljem in častjo, kakor se je nadejal. Spomnivši se lepih sanj, katerim se je bil udal poprejšni dan, kadar, odhajaje iz Bellana, je sedel na sprednjem koncu broda, se je čutil sedaj nemalo prevarjenega.

Župnik je ostal v Limonti, vsi drugi so zajezdili prípravljene konje in se napotîli proti gradu.

Ermelinda je s prirojeno svojo uljudnostjo vsprejela mladega gosta, kateri ji je bil tim dražji zaradi nekdanjega iskrenega prijateljstva med njim in med njenim ubogim sinom. A kmalu je občutila neki nemir, ko je opazila, da on skazuje pri vsaki priliki svojo udanost Bici, in da ona vsprejema te dokaze z nekakim srameżljivim ugajanjem.

Počasi je spoznala, da se je iskreno in glasno dekličino veselje umaknilo neki tihi in skrivni radosti. Videla je, da jo je rudečica oblila, če jo je kaj prašala o Ottorinu, in da je povesila očí, ker se ni upala prenašati njenega pogleda, in to je skrbno mater jako vznemirjalo.

Ne da bi smatrala Ottorina nevrednega svoje hčere, ker v resnici bi ne bila vedela kakó častneje omožiti jo, a bila je v skrbéh, ker je slišala, da je mladenič imel poročiti hčer Franchina Ruscona, grajščaka Comskega, in da je to ženitev pripravljal Marko Visconti.

Grof pa, kateri se je čutil presrečnega, da ima pri sebi takó imenitnega viteza, namestnikovega bratranca in Markovega ljubljenca, si je prizadeval, kar je le mogel, da bi mu storil tamkajšno bivanje tem prijetneje. Zató je jedenkrat povabil bližnje prijatelje na obed, drugikrat priredil lov, pa drugikrat zopet izlet v kako bližnjo vas. Bice je bila vedno v družbi, kajti oče bi se ne bil nikamor zganil brez nje. In pri vsaki priliki ji je proslavljal mladega gosta ter je kazal posebno veselje, razgovarjati se ž njo o vsem tem, kar je bil on storil v njihov prid tačas, ko so se bili ponesrečili. Omenjal je vsaki še najmanjši dogodek tistega dne in tistih ur, katere so bili skupaj preživeli tam na pečinah. Teh ur se je deklica tudi sama še preveč živo spominjala, in vsakikrat, ko jih je zopet slišala omenjati, je zmraščalo po nji — a to ne samo iz groze po prestanem strahu.

Sčasom je odkril grof v mladeniču še neko posebno krepost, ki je po njegovem mnenju podajala vsem drugim večjo vrednost, in to je bila popolna udanost njegovim nazorom in neutrujena vstrajnost, s katero je poslušal vse dogodke njegovega življenja in mu odobraval vsako njegovo samohvalo.

«Kakó pameten mladenič je», je dejál, «ves drugačen nego ti današnji golobradci, kateri so komaj preživeli otročja leta in že hočejo znati več nego učenjaki. — Ali si videla», je prašal nekdaj Bice, «kako je sinoči, ne da bi trenil, skoro dve uri pazil, kadar sem mu pojasnoval razloge, po katerih se ima Lupov dvoboj z Ramengom smatrati ničen?» — Takó je mislil grof, a mladenič, ki je sedel pri deklici in bil ves čas zamaknjen v njo, ni razumel niti jedne njegove besede.

Ermelinda je včasi prav krotko, kakor je bila vajena, posvarila soproga, naj bi bolje čuval deklico. A on je njene pomisleke nazival sanje in neumnosti ter jo je silil s šumečim govorjenjem k molčanju. Blaga gospa bi bila hotela najrajše pojasniti zadevo s tem, da bi odkrito govorila z Ottorinom. Toda grof ji je to odločno prepovedal, in takó ji ni preostala druga pot nego ta, da bi pisala v Como in poizvedela od tam, koliko je resnice na tem, kar se je govorilo o mladeniču, in kakó daleč bi se bil on že spustil v tej ženitbi. Med tem, ko bi čakala zaželjena pojasnila, je pa hotela prav skrbno čuvati nad hčerjo, odtegovati jo kolikor mogoče mladeničevi prisotnosti, ter njene misli napeljevati na druge reči.

Deklica, nekoliko svojeglavna, kakor so navadno otroci, katerim se predobro godí, je imela vendar preblago srce. Kakor se že sploh rado dogaja, je bila bolj udana materi nego očetu, dasi je oče ž njo jako rahlo ravnal, a mati je bila včasi, kadar je potreba nanesla, tudi nekoliko ostra. Materin nasmeh ali jedna sama ljubezniva beseda ji je bila več vredna nego če ji je skazoval oče svojo ljubezen na vse mogoče načine.

A odkar je bil Ottorino v gradu, se je tudi v tem pogledu spreminjala. Ermelinda s svojim resnim vedenjem, s svojim svarjenjem in opominjanjem jo je motila, jo je, rekel bi, nadlegovala v tem novem življenju, polnem nekega do tedaj še nepoznanega čuta, kateremu se je bila udala z vso svojo dušo in brez vsake skrbi. Ottorinovo ime, ki jo je razveseljevalo vso, kadar ga je bil izrekel oče, jo je pretreslo, ko je prišlo iz materinih ust. Zató je pazila, da bi je mati nikdar ne dobila same, in ni čudno, če je čutila, da se jej dan na dan bolj izgublja prejšnja velika ljubezen do nje. A ko ji včasi srce ni dalo mirú in jo je sililo k nekdanji otroški udanosti nazaj, se je sama sebe prestrašila, kesala se in delala najboljše sklepe, katerih pa potem ni mogla spolnovati.

Že več dnij je trajal ta boj v dekličinem duhu, ko je dospel v grad neki sel Marka Viscontija, in Ottorino, zaslišavši ga, je naznanil, da v dveh dneh mu bo treba odpotovati v Milan.

Bici se je dozdevalo, da sanja, in se ni mogla uveriti, da on res odide. Kakó prijetno ji je bilo pri njem! Kadar je bil odsoten, je mislila, da čez dve, tri, štiri ure ga bode zopet videla. S to mislijo se je bavila, ta misel jo je tolažila ves tisti čas. Ure so minile, in Ottorino je bil zopet pri njej. A kakó bo, kadar on odide? — Kaj naj potem ona počnè cele dneve in dolge večere?

Tedaj je jela premišljevati, kakó veselo in brezskrbno je živela, do ler ni prišel v grad ta usodepolni gost. Obračala je zopet svoje misli na mater, na deklo, na svojo tamburico, na knjige, na konja; a te osebe in stvari, ki so imele nekdaj tako moč na njo, niso mogle zdaj več zadovoljiti njenega srca. Bilo je, kakor če bi kdo udarjal po tipkah glasovirja, ki ima potrgane strune.

Drugi dan, namreč zadnji pred Ottorinovim odhodom, je bil določen lovu s sokoli. Razume se, da se ga je imela udeležiti tudi Bice. «Da vidite, kakó znajo letati moji ptiči», je dejál grof svojemu gostu, «in potem mi boste znali povedati, ali ima Marko Visconti takih, da bi se mogli meriti ž njimi. Boste videli jastrebe, sokole irlandske, norveške in danske. In pa kake ponosne pasme psov, bodisi teh, ki samó izpodijo, kakor tudi takih, ki ulovijo divjačino. Pa morate videti tudi sokola, mojega ljubljenca, katerega sem sam izvežbal, kajti mene veselí, izučiti kakega na poseben način, z lastno umetnostjo; nu, boste že videli....»

Isti dan je prijela Ermelinda pismo iz Coma, in na to se je dolgo pogovarjala z grofom. Iz svojih sob, kjer je bila z deklo, je slišala Bice, da sta imela roditelja med seboj še precej živahno razpravo, in ona je pač lehko uganila njen predmet.

Posrečilo se ji je, da je ostala celi tisti dan daleč od matere, in sešla se je ž njo samo pri večerji. Tedaj jo je videla tiho in otožno, in je opazila, da jo včasi pogleduje, kakor če bi ji imela povedati kako skrivnost. Ker ni hotela ostati sama ž njo, se je poslovila, brž ko se ji je zdelo primerno, z razlogom, da bo treba drugi dan zgodaj vstati zaradi lova, in je odšla v svoje sobe. Ko se je tam zaprla, se je čutila prostejšo. Vsedla se je pred ogledalo in velela Lauretti, naj ji poravná lasé, da se potem takoj vleže. Dekla, ki je bila razkrila srčno tajnost svoje gospodinje, je lokavo po ovinkih prihajala z govorom na Ottorina ter jo dražila z na pol prikritimi reki. Bice se je hotela kazati razžaljeno, in to bi se ji tudi bilo posrečilo še bolje nego se je sama nadejala, če bi se bilo moglo soditi, da je rudečica, ki ji je oblila lice, nasledek nevolje a ne sramežljivosti. Ko so bili v redu lasjé, ji je hotela Lauretta še pomagati, da bi se slekla, kar se je nenadoma zaslišalo lehko trkanje na vrata in glas Ermelinde, ki je rekla: «Odpri! sem jaz». — «Pusti naju sami», je dejala na to dekli, ki je bila stekla odpirat, in ta se je poklonila ter odšla v bližnjo sobo.

Bice bi bila hotela biti rajše pod zemljo, takó je bila zbegana, ko se je videla ondi pred materjo sama. Sklonivši glavo je čakala, kaj ji poreče.

«Vidim, da ti ni zlo všeč, da sem tu pred teboj», je začela Ermelinda, «in to me jako žali, moja hči».

Deklica se je silila, da bi odgovorila, pa sama ni vedela, kaj; jecljala je nekaj nerazumljivega, a potem utihnila.

«Nikdar bi ne bila mislila, da se prestrašiš svoje matere», je nadaljevala Ermelinda. «Žal, da sem mogla že nekaj časa opaziti, da nisi več taka z menoj, kakor si bila poprej, da me ne ljubiš več kakor nekdaj, a — da se boš tresla pred menoj — to je prehuda bol za me, ki te toliko ljubim».

«Jaz se ne tresem, čemu bi se tresla?» je odgovorila živahno deklica, katero je peklo, da jo je mati zasačila takó splašeno in ji je ta nevolja vrnila nekoliko njenega navadnega poguma.

«Bice! tako nevoljno odgovarjaš?» je rekla mati bolestno. A na to, kakor

da bi ne mogla nasprotovati močnemu nagnjenju srca, je prijela dekličino roko med svoje in nadaljevala: «O dragi moj otrok, ne govori takó s svojo materjo! Ali misliš, da morem jaz imeti drugo skrb na svetu nego to, da bi tebe videla zadovoljno in srečno? Saj nimam druge dobrote nego tebe, saj si ti jedino moje veselje! Oh, če bi ti vedela, kakó težko mi je vsakikrat, ko ti moram nasprotovati! A jaz ne morem in ne smem drugače ravnati, če zahteva takó moja dolžnost in tvoj blagor. Se li še spominjaš, srček moj, na tisti čas, ko si bila majhna in si ležala za hudo boleznijo? Neki dan si dolgo jokala in vprašala mleka. Moreš vedeti, kakó si se mi smilila, vendar ti ga nisem dala, ker tačas je bilo strupovito za te. Kdo ve, kaj je tedaj rojilo po tvoji glavici, a zdaj lahko umeš tudi ti....»

«Nazadnje kam hočete dospeti?» je vprašala Bice nekoliko ginjena, a zajedno tudi nevoljna zató, ker je bila ginjena.

«Hočem dospeti do tega.... Pa zakaj me gledaš takó prestrašeno? Ne, moja hči, ti ne boš slišala grenke besede iz materinih ust. Pojdi sem-le, poslušaj me mirno in prijazno, kakor ti hočem jaz govoriti. Ottorino jutri odide....»

Deklica je prezebla vsa, ko je slišala to ime; vendar se je skušala premagati, in kazaje se, kakor da bi je to nič ne zadevalo, je odgovorila: «Vem, ali kaj hoče to meni?»

«To je za te večje važnosti nego bi si želela jaz, ki moram biti v skrbéh radi tvojega in svojega mirú», je dejala Ermelinda z ostrim povdarkom. «Nikar ne taji, ne misli, da bi se mogla prikriti meni, ki ti vidim v srce».

«Konečno, kaj sem storila hudega? saj sem le ubogala očeta».

«Res si se te dni prizadevala ubogati očeta bolj kot nikdar prej. Nekdaj si uvaževala tudi moje nasvete ter si se ravnala takó, da si brez njegove zamere ubogala tudi mene.... Ali, ubožica, ni moj namen grajati te, ti nisi vedela, da mi delaš tako težavo.... mislila si.... in deloma sem menda tudi sama kriva, ker ti dosedaj nisem še dovolj odločno govorila.... Tudi jaz sem se nadejala.... a sedaj, ko dobro vem....»

«Kaj veste?» je vprašala deklica ter vprla svoje oči v materine, kakor bi hotela le hitro v njih brati to, za kar so jej bila usta prepočasna.

«Vem, da Ottorino.... s kratka ti ne smeš več misliti na-nj, ker je že zadál svojo besedo... in kmalu se poroči s hčerjo Franchina Ruscona, grajščaka Comskega».

Bice je zarudela kakor žrjavica, hitro na to pa pobledela, da je bila videti, kakor bi bila vzdignjena iz rakve. Vendar je še skušala pomiriti se in je pokazala na tresočih ustnica neki nasmeh, kateri je pa takoj izginil, in na to jo je strast zmučila in premagala takó, da se je morala zjokati.

Materi je bil ta jok cela izpoved, katere deklica iz sramežljivosti ni mogla opraviti v besedah. Prijela je tedaj z obema rokama hčerino glavo ter sklonivši se na-njo jo je poljubljala in negovala govoreča: «O le plakaj, prisrčna moja, plakaj s svojo materjo!... Misliš, da ne vem jaz, da ti moram odpustiti? ali da bi te mogla zató manj ljubiti? ali da si zató kaj manj vredna v mojih očéh nego si bila dozdaj? Ne, moja preljuba, moja dobra hči.... Temveč, če bi mi bilo mogoče še bolj te ljubiti, veruj mi, da bi se to zgodilo sedaj zaradi teh tvojih solz in tvoje žalosti».

Te besede in pa nedosegljiva ljubeznjivost, s katero so bile izgovorjene, so popolnoma premagale deklico. Ona je objela mater okoli vrata ter sklonivši svoj žareči obraz na njene prsi, se je je, vedno še solzeča se in ihteča, tem tesneje oklepala.

«Sedaj vidiš sama», je nadaljevala Ermelinda, ginjena tudi ona, «da bi ti ne bilo v čast, če bi še nadalje takó zaupno občevala ž n j i m kakor doslej.

In če bi ti oče vendarle dal priliko k temu, je to le znamenje, da on ničesar ne sumi o svoji dragi hčeri. Ali ti, ki dobro poznaš nagnjenje svojega srca, ki veš.... in si morda že pustila opaziti tudi njemu kaj.... s kratka tvoje poštenje zahteva, da se ga ogiblješ. Jutri bo on ves dan od doma, ti pa ostaneš tukaj z menoj ; drugi dan on odide, in potem boš brez skrbí.... ter vse, kar je bilo, ostane med nama». Hotela je še nadaljevati, kaj naj reče očetu, če bi jo prišel zjutraj klicat na lov, a tedaj je zaslišala odmev nekih stopinj po stopnicah, katere je spoznala za grofove, in ker ni hotela, da bi jo on ondi našel, se je hitro rešila iz hčerinega naročja, in ko jej je dala še zadnji poljubek ter ga dobila od nje, je odšla rekoč: «Tvoj oče je, moram iti».

Ko je odšla mati, se je skušala Bice najprej nekoliko pomiriti, potem pa je poklicala deklo, da bi jej pomagala sleči se. Ta, ki jo je videla še vso razburjeno, se je ni upala nagovoriti. Šele, ko je bila že v postelji, jo je vprašala, kakor po navadi, katero knjigo želi čitati. «Ali vam čem dati tisto s slikami zlih duhov in pogubljenih duš, ki se vam toliko ljubi?»

«Ne! spusti zastore, ugasni svetilnico in pojdi!»

«Pa jutri vas moram zbuditi zarano, da boste pripravljeni na lov?»

«Ne, ne pridi, dokler te ne pokličem!»

«In katero obleko hočem pripraviti?»

«Nobene, pojdi in pusti me v miru!»

«Nocoj je pa viharno!» si je mislila služabnica in je ubogala.

Bice je tedaj dala oddušek svoji žalosti ; uglobila je obraz v blazino, da bi je ne slišali jokati. Bilo jej je kakor da je postelja polna osata in trnja, na nobeni strani ni našla mirú in pokoja. Da bi se oddahnila, se je vzravnala gori, pa kmalu se je zopet skrila pod odejo ter obupno jokala.

Domišljija jej je slikala Rusconovo hčer, kakó je lepo in ponosno jezdarila na Comskem obrežju z Ottorinom na strani, katerega je ljubeznivo pogledovala in se ž njim pogovarjala.... Prizadevala si je na vso moč, da bi spodila iz glave te podobe, siloma je obračala misel na to in uno stvar, premišljevala je svoje preteklo življenje in svojo prihodnost, da bi našla predmet, katerega bi se oklenila. A preteklost in prihodnost, vse se ji je kazalo jednolično, bledo in mrtvo. Dozdevalo se ji je, da je v vsem njenem življenju le jedna stvar važna, in kamorkoli se je obrnila njena pamet, je bila vedno le na to zavrnjena, ter pošastne podobe, katere je z vso svojo silo le za trenotek odbila, ne da bi jih mogla odločno zapoditi v beg, so se vračale groznejše in so prodirale kakor zmagonosna vojska, katera, stopivši na obzidje ter razbivši velika vrata, se lasti mesta, dobljenega z naskokom.

Nazadnje sta jo vendar premagali utrujenost in muka, da se je izgubila v tenak sen s teškimi, žalostnimi sanjami. A za čudo, ko se je zjutraj vzbudila že pred dnem, je občutila v srcu neki blagodejen mir, upanje in tolažbo, ne da bi vedela, odkod je to prišlo. Le ko se je zopet spomnila svoje bede, je šinila iz nekega kota misel, katera je menda mogla biti že davno v glavi, a v prvem navalu strasti si ni mogla pomagati naprej ; po noči pa med spanjem je morala rahlo vstati ter pridno gasiti veliki požar, ki ga je našla v hiši.

Misel je bila ta, da morda ni res, kar je pravila mati o Ottorinu, da ga ni takó naglo obsoditi. Kakó bi bilo to mogoče, ko je vendar on najiskrenejši in najblažji mladenič ter ji je tolikokrat prisegel svojo zvestobo! A prva skrb ji še ni dala mirú, in lehko uganete, da bi jo bila rada odpravila. Če bi mogla nekoliko časa sama govoriti z očetom, bi ga lehko z lepa, ne da bi se ovadila, privedla do tega, da bi ji pojasnil tisto skrivnost. Ali oče je imel oditi ob zoru, in če bi ne šla ž njim na lov,

bi ga ne videla več do večera; pa naj bi ostala celi dan s tisto skrbjo v glavi? In če bi se ji ne posrečilo, dobiti ga samega še, kadar bi se vrnil, ter govoriti ž njim o tej zadevi, predno bi odšel Ottorino?.... in Ottorino je imel oditi drugo jutro jako zarano.... Sklenila je, da vstane takoj, ker je hotela biti že pripravljena, ko jo bodo klicali; tačas je menila dobiti očeta samega, in poskusiti, če bi ga mogla spraviti do svojega smotra. Lova se pa nikakor ni hotela udeležiti, da bi ne razžalila matere.

Pozvala je torej Lauretto, da bi jo oblekla. Ta jo je opravila v lovsko obleko, katero je bila že zvečer pripravila, in Bice, uglobljena v svoje misli, ni tega opazila, ali se pa ni zmenila za to. Ko je slišala očetov glas, je stopila doli v neko dvorano, kjer ga je našla samega. Grof ji je stopil naproti rekoč: «Gotovo je že vse pripravljeno, pojdiva!»

«Jaz sem prišla, samo da bi vas pozdravila in da bi vam voščila dobro jutro», je odgovorila Bice zbegana.

«Šališ se!»

«Ne!» je odvrnila deklica, odtegujé roko očetu, ki jo je hotel odvesti, «pustite me malce tukaj; vsedite se, da se nekoliko pogovoriva».

«Saj boš imela časa govoriti, kolikor boš hotela. Kaj ne bova danes na lovu celi dan skupaj? Sedaj, ker si bila takó čvrsta, pojdiva, da se ne bo po nepotrebnem dolgočasil Ottorino, ki naju že čaka».

«Saj sem vam rekla, da ne grem, da ostanem doma».

«Jaz pa ti pravim, da pusti neumnosti na strani in ne delaj po otročje».

Tačas je stopil v dvorano Ottorino, kateri, po običajnem pozdravu, izprosivši si dovoljenje od očeta, je prijel deklico za roko ter jo odvedel iz sobane na dvorišče, kjer je bil pripravljen konj za njo. Deklica, kakor začarana, se ni protivila. Spomnila se je sicer obljube, katero je bila dala materi, a kakó naj bi se vrnila sedaj, ko se je bila pustila zasačiti na nogah takó zarano in pa s tisto obleko na sebi? Kaj bi imela reči? — da se je premislila? — pa zakaj? — Bi bila morala izgovoriti se, povedati kak razlog.... a njej se je vse vrtelo v glavi in nedostajalo ji je celo sape, da bi kaj rekla.

Dospevši do konja, je mladenič prijel vajeti iz rok dvorjaniča ter ju podal deklici; na to je pokleknil z jednim kolenom, z drugim je pa napravil pručico za njeno nogo, in ona, dotaknivši se ga komaj, z lehkim skokom je že bila na konju.

Ottorino je stopal na njeni strani, in grof je hodil zraven mladeniča, držé ga prijazno za roko. Za njimi so šli sokolar in štirje dvorjaniči, ki so nesli sokolę na pestéh in peljali za seboj privezane pse.

Grof je začel govoriti z mladeničem o svojih psih in jastrebih. Lehko si mislite, kakó pazljivo ga je mogel poslušati Ottorino, ko je videl, da Bice ondi na njegovi strani ni izpregovorila besedice in ga ni hotela razveseliti le z jednim pogledom.

On jo je poprašal, ali se morda slabo počuti, ali potrebuje česa, kakó ji kaj ugaja ta ježa, kaj misli o vremenu in še marsikaj drugega; a naposled je moral utihniti tudi on, kajti deklica je ta vprašanja sprejela takó, da mu je prešlo veselje do nadaljnega govorjenja. Tedaj je ostala pot popolnoma odprta grofovi zgovornosti, in on se je poslužil te prilike v obilni meri.

Čez dve uri so prišli v kostanjev gozd. Tam so dvorjaniči spustili pse, ki so se raztekli na levo in na pravo, sledé z gobci po tleh; gospodje in sokolar so pa šli na griček, odkoder je bil lep razgled na vse strani.

Komaj so došli tjegor, se je obrnil grof h hčeri, rekoč: «Glej Diano, ki nas sliši», ter ji je kazal psico, ki je pazljivo iskaje ter mahaje z repom šla proti njim. «Glej, je že zasledila, sedaj je spodila kljunača. Snami kapico Garbinu!

Dej, le hitro, kako si danes okorna! Spusti ga, ga že vidi! takó, dobro! Glej, kako lepó letí! o, mu ne uide več; bravo moj Garbino, kakó naglo pada na-nj, glejte, glejte, ga že ima!»

In res so na to videli sokola, ki je z visočine padal s svojim plenom ter se zavalil ž njim na tla pri vznožju grička, na katerem so stali lovci. Grof je stekel doli, da vzame kljunača iz Garbinovih krempljev, in Ottorino se je okoristil te prilike, da je stopil bliže k deklici ter jo vprašal ves vznemirjen: «Za božjo voljo, povejte mi, kaj vam je? Če sem vas na kak način nehoté razžalil, ne delajte mi take boli, vas prosim, Bice, saj veste, da jutri vas moram pustiti....»

«Vem», mu je segla v besedo deklica z nekim nasmehom, ki ni mogel dobro zakriti njene notranje bolesti, «vem, da odidete jutri, in pa moja mati mi je povedala še nekaj, česar mi vi niste hoteli omenjati, namreč, da pojdete proti Comu». Če tudi si je prizadevala pokazati, da jo to le malo zadeva, je vendar izrekla te besede s takim naglasom, da je mladenič takoj uganil, kam merijo.

Oblila ga je rudečica in je rekel: «Res, vam ne morem tajiti.... tačas mi ni bila dana še prilika, da bi vas videl.... a sedaj, Bice, vas zagotavljam pri moji časti in vam prisegam, da le za vas....» toda moral je utihniti, ker se je med tam vrnil grof, kateri je kričal sokolarju: «Daj mu košček in hitro natakni mu kapico».

Iz mladeničevih besed in še bolj iz njegovega zmedenega vedenja je spoznala deklica, da je res, kar ji je pravila mati. Čutila se je pobito, uničeno. A zbrala je takoj svoje misli, vzbudil se je njen ponos, ki je bil že takó dolgo vzgojen s tem, da se je vedno vstrezalo njeni želji. Zató je od tistega časa jela kazati, kakor da bi obračala vso svojo pozornost psom in sokólom in da bi jo razne lovske dogodbe vrlo zanimale. Celi dan se ni več oddaljila od očetove strani ter ni nikdar nagovorila Ottorina, dà, niti pogledala ga ni več, takó da mu je spremenila v strup vse veselje, katero se je nadejal užiti tisti zadnji dan.

Drugo jutro je mladi vitez z Lupom odpotoval v Milan. Bice, omamljena od svoje bede, je bila početkom tega prav vesela. Mati je bila ojstra ž njo, in to jo je le bolj dražilo. Mesto da bi svojo zmoto priznala, si je v svoji nevolji domišljevala le, da drugi ž njo krivično ravnajo. Tisti dan je bila osorna in čmerna z vsemi, zvečer se je zgodaj vlegla. Dekla, ki jo je videla temno kakor nebo ob nevihti, ji je pustila vžgano luč in je hitro odšla. Ona pa je vzela z mize pri postelji neko knjigo z listi iz pergamenta, vezano v usnje: Dantejev pekel.

Ko ji je hotela Lauretta prejšnji večer podati knjigo s slikami zlih duhov in pogubljenih duš, je mislila na tisto, ker je bila pri začetku vsakega speva podobica, katera je kazala, kaj se v njem pripoveduje. Če bi imel kdo tisto knjigo dandanašnji, bi bila vredna toliko zlata.

Bice jo je čitala, ne da bi mati o tem kaj vedela. A tudi grofa je bilo treba dolgo prositi, predno ji je dovolil to berilo. On sicer ni mislil, da bi bilo čitanje Divine Commedie spodtikljivo za deklice; a bil je nasproten spisu le iz nekega starega gnjeva proti Alighieriju, ker je bil namreč ta strastni gibelinec že dolgo poprej izdal latinsko knjigo De Monarchia, kakor smo že omenili, katera knjiga je še tedaj, štiri leta po Dantejevi smrti, vzbujala vedno večjo pozornost in šum v laških in nemških deželah.

Le nekaj dnij pred Ottorinovim prihodom v grad je bil grof vendarle dal hčeri zaželjeno knjigo, ki je pa obsezala samo pekel; dasi so v Toskani že sploh imeli tudi vice in nekaj spevov nebes, je v Lombardiji bil večinoma znan samo pekel.

Bice ga je prebirala zvečer, kadar je bila zaprta sama v svoji sobi, in

sicer jako pohlepno, nekoliko zató, ker so jo zeló zanímale tiste povesti polne žive in zdrave domišlije, nekoliko pa tudi, ker je v tistem berilu nahajala še ono posebno slast, ki jo ima le prepovedani sad.

Segla je torej, kakor smo že rekli, po knjigi, in ko jo je odprla, je med listi nekaj zdrsnilo in padlo ven. — Kaj je bilo? — Pismo. — Za koga? — Za njo. — Čegavo? — Ali je treba povedati? —

Sedmo poglavje

Gotovo se bralec še spominja nekih pretrganih besed, katere je grof bolj potihoma šepetal Ottorinu o Marku in Ermelindi tedaj, ko so se peljali iz Bellana. Grof je omenjal mladeniču, da si je Marko nekdaj mnogo prizadeval, da bi jo dobil v zakon, a da so se potem pripetili siloviti dogodki, kateri so preprečili ženitev ter provzročili sovraštvo in krvavo maščevanje. Bice, katera, kakor smo že omenjali, je vse razumela, bi bila kaj rada slišala celo pripoved z vsemi podrobnostmi. Ker ji njena čast ni dopuščala vprašati drugih, je večkrat nagovarjala svojo postrežnico, naj bi si ona dala povedati te zgodbe od svoje matere, sokolarjeve žene, ki je v svoji mladosti služila Ermelindo in je torej morala vse dobro vedeti.

Lauretta je bila vselej vesela, kadar je mogla zadovoljiti svojo gospodinjo, a sedaj ji je želela vstreči še posebno zató, ker jo je videla vedno razdraženo in otožno ter jo je hotela potolažiti in razveseliti. Lotila se je torej matere ter jo prosila takó udano in nežno, da ona, potem ko je dolgo odkladala od danes na jutri, nekega večera, ko sta bili sami, po obširnem predgovoru, da takih rečij se ne sme praviti in da naj bi se lepó čuvala raznašati jih, je naposled takó pričela svojo povest:

«Simone Crivello, Ermelindin oče, je bil Markovemu očetu zeló udan. Ker sta ta dva pogostoma prihajala drug k drugemu v hišo, sta se tudi mlada dva večkrat videla, ugajala si, in Marko je bil obečal moji gospodinji, da jo poročí. Mladost je lehkomiselna, in ona dva se nista še zmenila o tem, ali bodo hoteli pa stariši privoliti njenemu sklepu. Crivello bi bil še k temu roko poljubil, a težava je bila od strani Mateja Viscontija, Markovega očeta, ki je bil tedaj jeden najimenitnejših gospodov in ni hotel zaročiti svojih sinov drugače nego s kneginjami in kraljičinami. Takó se je začelo odnašati in odnašati, in poteklo je leto, ne da bi se bilo kaj sklenilo. In glej, če bi bila Ermelinda početkom mater slušala — ona ji je pravila, naj nikar ne govorí s tistim človekom, kajti moral bi biti pravi čudež, če bi jo on poročil — dà, ona ji je pravila, a mladi ljudjé mislijo, da oni vse bolje vedo in ukrenejo!...»

«Kaj se je zgodilo nazadnje?» je segla vmes Lauretta, ki je želela le dogodke nadalje slišati.

«Zgodilo se je, da so med tem nastali veliki neredi. Viscontijeva obitelj je bila pregnana iz Milana, in prišli so do gospodstva Torriani, ter se je zvedelo, da je bil oče moje gospé, ki se je kazal poprej takó prijaznega Mateju, med voditelji vstaje».

«Oh, kaj mi pravite! in vse to je prišlo vsled tiste ovržene ženitbe, ni res?»

«Menda že. — Crivello je hotel pokazati novim mogotcem, da neče nikoli več imeti opravka z Viscontijevimi. Iz

strahú, da bi se vendar Marko in Ermelinda utegnila poročiti, je silil hčer, naj se takoj uda drugemu, našemu grofu tukaj, ki je prosil za njo nekaj časa poprej. Misli si, v kakih stiskah je bila ubožica, ker ona ni hotela biti nezvesta Viscontu, v hiši pa je bil veden prepir, sovraštvo in pretenje. Zmiraj je le jokala in nikdo je ni mogel potolažiti.

Preteklo je takó kakih dvajset dnij, ko me je neko noč prebudilo iz spanja močno trkanje po vratih. Na moje vprašanje, kdo da je, je odgovoril neki hišni hlapec: «Tvoj oče, ki se je vrnil iz Palestine in hoče nemudoma govoriti s teboj». Moj oče je bil res šel romat v Sveto deželo, in smo dan na dan čakali, da se vrne. V naglici sem vrgla nekaj na se in stekla odpirat. Tedaj je vstopil mož v romarski opravi, s kapuco potegneno doli na očí, s slepo svetilnico v roki *). Jaz sem ga objela okoli vratu, on je odložil svetilnico in snel kapuco.... Moja hči! takega strahú kakor tedaj nisem prestala, odkar živim. Ugani, kdo je bil tisti mož!»

«Oh! morda Marko?»

«Prav on. Gledal me je, kakor bi mu hotele skočiti očí iz glave, in me vprašal: ‚Kje je Ermelinda?' ‚Za božjo voljo, za sveto Devico, kaj hočete vi tu?' sem mu rekla jaz. Ali on me je stisnil za roko, da so se mi potem več dni poznale višnjeve lise, in je vprašal zopet: ‚Kje je Ermelinda?' ‚Saj menda niste prišli s slabim namenom', sem ugovarjala, ‚prosim vas, bodite usmiljeni ubogi nesrečnici, ki je že skoro na pol mrtva!'

‚Je li morda tam?' je dejál on, kazaje s prstom v sobo, kjer je bila res. Jaz, ki tisti trenotek nisem vedela, kaj delam, sem rekla: ‚Dà'. On je stopil dva, tri korake naprej, potem pa, kakor da se je premislil, se je ustavil in velel meni: ‚Stopi k njej ti in reci ji z lepa, da jo jaz čakam tu, da moram govoriti ž njo'. Kaj sem 'imela storiti? — Zbežati? — Ni bilo mogoče. Upiti? — Bi me bil zadavil. Stopila sem torej v sobo in našla gospó že na pol oblečeno, ki me je prašala vsa preplašena: ‚Zakaj gori luč? Kdo je tam?' — Ker nisem takoj odgovorila, je zaklicala: ‚Zapri vrata, zapri vrata!' Ali tedaj sva zaslišali od zunaj s prav rahlim naglasom te besede: ‚Ermelinda, ne bojte se, sem jaz, vaš Marko'.

Ali si videla kedaj Tonjevo Tito, kadar jo prime božja oblast, ki govori in se smeje kakor mi, a mahoma se zgrudi na tla, da je videti kakor mrtva? Prav takó moja gospa. Bila je bela kakor oprana ruta, bela in pobita, da sem jo mislila mrtvo zares. Vrnila sem se iz sobe in začela jokati kakor izgubljena duša.

Marko, kateri, ravnaje se po pošteni šegi, poprej ni hotel stopiti v sobo, je sedaj vzel svetilnico, in oba sva stopila v sobo. Dala sva jej dihati ne vem katere vode, da bi se ji povrnila zavest, zmočila sva ji obraz in senci, in ona je odprla očí ter se zopet zavedla. Bilo ga je treba videti tistega mladeniča, kakó se je vedel tedaj. Pravijo, da se je potem pohujšal in zdivjal. Morda je res, jaz ne bom ugovarjala, ali tačas je bil pošten in pobožen, to lehko spričujem jaz, kajti misli si, niti za prst se je ni upal dotakniti. Stregel ji je ter jo gledal takó udano in pobožno, kakor bi bila sama Mati Božja, in kdor bi ga bil videl, bi ne bil mislil, da je tak imeniten vojščak in gospod. Ko je spoznal, da se je Ermelinda zopet zavedla, je dejal: tu sem, da spolnim svojo obljubo, da vas poročím in odvedem seboj.

‚O Gospod Bog! o sveta Mati Božja!' je vskliknila deklica, in druge besede ni mogla izreči.

On tedaj — dobro se še spominjam njegovih besed, kakor če bi se bilo vse to včeraj zgodilo, ker mi je napravilo takó močán utis, in pa tudi, ker sva to tolikokrat z gospó govorili — on se je nasmehnil nekam takó, kakor tisti, ki

*) Slepa svetilnica ima vratca; če se odpro, sveti, a če se zapro, nastane zopet tema.

bi se raje razjokal, in je rekel: ‚Morda se vam bom dozdeval premalo uljuden, ker vas vabim, da bi zapustli svoj dom in šli iskat sreče s človekom, kateri, lehko bi se reklo, da nima niti prostora, kjer bi si varno odpočil trudno glavo‘.

‚Ne govorite takó, ne‘, je rekla gospodinja, ‚ker me neizrečeno žalite! Prosim vas, bežite, bežite hitro, ker, če bi vas tukaj našli, potem ubogi vi in uboga jaz!‘

‚Da bi bežal?‘ je odvrnil Marko ‚ali sem torej napravil takó dolgo pot in se izpostavil tolikim nevarnostim, prišedši med ljudí, kateri bi radi odkupili mojo glavo z jednako težo zlatá le zató, da da bi se zdaj vrnil kakor kak otrok, kakor kakšen bedak?‘

‚Ali če vas moj oče najde tu, potem gorjé vam!‘

‚Gorjé meni! O, kaj menite, da bi hotel oditi s čistimi rokami iz te hiše, če bi ne pomislil, da je vaš oče?‘ Ermelinda se je tresla vsa. ‚Pojdiva torej‘ je priganjal Marko, ‚imam še vedno prijatelje, ki naju spremijo, dokler ne prideva v varen kraj. Spodaj je pripravljen konj tudi za vas. V Bergamu se poročiva, do tedaj pa mislite, da ste s svojim bratom, da ste v cerkvi‘.

Jaz sem bila prijela gospodinjo za krilo ter ji šepetala na uho, naj bi se čuvala. On je opazil to, zató mi je položil roko na ramo in rekel: ‚Marijana, pusti jo‘. Izrekel je samo te besede, toda s takim naglasom in takim izrazom obraza in očij, da mi je premrzel mozeg v kostéh; razprostrla sem roke in ostala ondi kakor ukleta, kakor da bi videla zmaja.

Tedaj ga je začela prositi Ermelinda: ‚Vi hočete, da bi jaz bežala od doma kakor zanikrna ženska in naj bi pahnila svojo mater v tako žalost in sramoto, da bi ubožica morala umreti? O ne, to se ne sme zgoditi! Pustite me, ubijte me rajše s svojo roko, in bom zadovoljna‘.

Marko je nekaj časa premišljeval, potem pa začel izraževati se osorno, z na pol prikritimi besedami, in nazadnje je kar očitno dal razumeti, da, če ona neče iti ž njim, njegova pot pa ne sme biti brez kakega uspeha, in da on poišče njenega očeta. Morda je rekel takó samo, da bi jo prestrašil in pregovoril, ali gospodinja, ki je sprejela njegove besede resno, se je začela tresti, in vsa v solzah je padla pred njega na kolena ter ga prosila, naj ne govori takó, naj popusti tiste slabe misli ter naj ji ne dela take težave... Prosila ga je iskreno... a on je ostal trden v svojem sklepu in se je že napravil proti vratom. Tedaj je Ermelinda skočila po koncu kakor besna, prijela ga za roko in zaklicala: «Ne, ne pojdete od tu, dokler me ne ubijete; jaz ga bom branila, ga bom branila jaz!»

Bilo je, kakor bi kdo vlil golido vode na ogenj. Visconte se je ustavil in se ni ganil več. ‚O, le pomirite se‘, je rekel z mrzlim in presunljivim nasmehom, ‚glejte me, tu sem in ne storim koraka naprej; ne bojte se, da bi ubežal, ropotajte le, zbudite ljudí, kričite nad razbojnikom, jaz se ne ganem‘.

Ne morem ti dopovedati, kakó so te besede zadele gospodinjo. Povesila je roke, stopila nazaj in nekaj trenotkov poslušala, ali se je kdo prebudil. In ko je bilo vse tiho, je s povzdignjenimi rokami prosila: ‚Ah, Marko, odpustite mi! nazadnje je vendarle moj oče! A vi mi takó govorite! Da bi vedeli, kakó me mučite! Sam Bog mi je priča, kakó bi rada dala svoje življenje, da bi vas rešila! Prosim vas, pojdite, bežite od tu! Kdo ve, ali ni morda kdo kaj slišal? Bežite, bežite za božjo voljo! če ste me kedaj ljubili, bežite!‘

Kakor bi to njega ne zadevalo, ji je v odgovor stegnil roko in dejal: ‚Pojdiva torej‘. A, ko je videl, da se ona umika: ‚Ne, nečete? tedaj vedite, da jaz ne grem iz te sobe, če ne greste tudi vi; glejte, kaj storim‘, takó rekši se je vsedel na mizo, vrgel jedno nogo čez drugo in prekrižal roki, kakor kdor se ne misli zganiti. ‚Bom čakal do jutri,

če bo treba', je nadaljeval, ‚pride že kdo sem, morda prav vaš oče. Če ga hočete rešiti vsake opasnosti, veste, kaj vam je storiti: pojdite k oknu, kričite, da je Marko v vaših sobah; naj pridejo, naj pridejo v tropah, jaz se ne zganem'.

Misli si, v kakem strahu sva bili! Jaz sem jokala na jedni strani, Ermelinda na drugi. Obe sva ga prosili, kakor se Boga prosi. A opravili sva toliko, kakor če bi si bili prizadevali premakniti goro.

Ko je gospodinja videla, da ni druge rešitve, je dejála: ‚Takó me hočete na vsak način strmoglaviti? pojdem torej! Pokleknila je pred neko podobo Matere Božje, katero je imela prvi vzglavju svoje postelje, pomolila nekoliko, potem je vstala in dejála meni: «Porečeš moji materi...» a ni mogla nadaljevati, jok ji je udušil besede. Mladenič jo je prijel za roko in ona je šla za njim nema, zmamljena, kakor kdor spi in v spanju tava okoli. A bila sta komaj stopila na prag, ko sta zaslišala mnogo ljudij urno stopati gori po stopnicah. Marko se je ustavil, umaknil se nazaj, in vdarivši se s pestijo ob čelo dejál: ‚Prepozno je!' Kot bi trenil je zopet zaprl in zapahnil vrata, odpel jopič in izvlekel iz njega bodalce, z drugo roko pa snel zlato verižico, ki jo je imel okolo vratu, pretrgal jo po sredi, vrgel si v nedri polovico, drugo polovico pa dal Ermelindi, dejaje bolestno: ‚To bodi znak najine zvestobe. Upam, da se kmalu vrnem v boljših razmerah nego sedaj. Vi glejte, da mi ne prelomite svoje obljube. Dokler ne dobite druge polovice te verižice, katero vam podajam, vedite, da živim in da vas želim poročiti'. Govoril je še, ko se je že zaslišalo silno ropotanje ob vrata.

Marko je odprl okno, ki je držalo na vrt, in skočil doli.

Jaz sem stekla odpirat vrata unim, ki so razbijali ob nje, kakor bi jih hoteli podreti. Vstopilo je kakih sedem, osem oboroženih mož, ki so vse preiskali. Ko so zaslišali šum na vrtu, so vsi stekli doli.

Slišali sva še od tamdoli krik, tek in mahanje, potem pa je vse potihnilo. Drugega nisva zvedeli nič celo noč.

Drugo jutro se je govorilo po celem Milanu o tem dogodku. V Crivellovem vrtu so našli dva hišna hlapca mrtva. Pravili so celó, da, ko je bil Marko že zunaj ograje, se je spomnil, da nima šlema na glavi, in da se je tedaj vrnil, zagnal konja nad nekega človeka, ki je bil pobral tisti del njegove oprave, sunil ga s pestjo v sence, da je telebnil kakor mrtev na tla, skočil raz konja, pobral zgubljeno pokrivalo in potem še se rešil».

Marijana je na tem mestu pretrgala svojo povest in rekla hčeri: «Kar se je potem zgodilo, ti povem drugikrat, ker si že dolgo tu in gospica bi te morda potrebovala. Pojdi torej, moja hči, pojdi!»

«Ne», je rekla Lauretta, «ona ne potrebuje ničesar, je že šla počivat in me je oprostila do jutri. Pravite naprej, kaj se je zgodilo potem?»

«A si svojeglavna! vse mora biti po tvoje in ne sme se ti ničesar odreči».

«Prosim vas, draga mamica, bodite dobri, povejte mi!»

«Naj bi ti vsaj bila ta zgodba v vzgled, da sinovi morajo...»

«Dà, dà, pravite naprej».

«Sedaj pa boš slišala, kaj je morala pretrpeti uboga Ermelinda, in še jaz ž njo», je dejala Marijana, lotivši se zopet pripovedovanja.

«Crivello je koj umél, da mu je hotel Marko hčer odpeljati, in ker je mislil, da sta se bila ona dva o tem porazumela, se je neizmerno razsrdil. Prišel je z nožem nad Ermelindo in se rotil, da naj si Marko le izbije take misli iz glave, ker on nikoli ne dovolí te poroke. Hudoval se je toliko nad njim in nad njegovo obiteljo, da je bilo grdo slišati. Njej pa je napovedal, da naj se takoj pripravi k poroki z grofom Del Balzo, sicer bo morala koprneti v podzemeljski ječi, kjer ne bo več videla belega dne. Če hočemo govoriti po pra-

vici, moramo priznati, da ni delal prav tudi Crivello. Ko je videl, da se ta ženitba ne more dognati, bi ne bil smel pustiti, da bi hči govorila z Markom, pa dovolil je to, da bi le lože Viscontijeve ujel v past; in taka početja se pri poštenih ljudéh zovejo lopovščine».

«In tedaj?» je rekla Lauretta, da bi mater zopet spravila v tir.

«In tedaj Ermelinda ni hotela biti nezvesta Viscontu, pa tudi oče je držal besedo in jo zaprl v ječo. Takó se godí, če je hči trmasta, oče neizprosen. A jaz — česa sem bila kriva jaz? In vendar je bilo tudi meni joj! Slabo je, moja hči, če se mora drugim služiti, in najslabše je še služiti gospodo. Nekega dne so me prijeli, ne da bi mi povedali, zakaj, in me odvedli v neko sobo, ki je bila vsa podobna ječi. Tam so me začeli trpinčiti in plašiti, in vse to, ker so hoteli zvedeti od mene gospodinjine skrivnosti. Jaz sem dolgo časa molčala, a naposled sem se pustila vendar premotiti in sem povedala vse, kar sem vedela od prvega sestanka Markovega z Ermelindo do tedaj, ko se je on zadnjič prikazal v Crivellovi hiši; nisem zamolčala, da sta si tačas zopet obečala medsebojno zvestobo, in omenila sem tudi zlato verižico, katere sta hranila vsaki jedno polovico. Od tistega dne se mi je nekoliko bolje godilo, iz ječe me pa vendar še niso hoteli pustiti. Držali so me zaprto še celih šest mescev, in potem so mi povedali, da je Ermelinda poročila grofa tu, našega gospoda; da ona vpraša po meni in me želí imeti pri sebi kakor prej, če bi jaz hotela priti.

Lehko si misliš, da se nisem dala dolgo prositi. Pripeljali so me torej v Limonto. Tu sem našla gospodinjo tako, da je bila bolj podobna mrliču nego nevesti, bila je shujšala in zgubila svojo lepoto takó, da je bilo težko spoznati jo. Zeló jo je veselilo, da sva bili zopet skupaj, in povedala mi je tudi o Marku, da ji je bil poslal zgovorjeno znamenje, namreč ono polovico zlate verižice. Pokazala mi jo je, in primerjala sem jo sama s tisto polovico, katero je bil on prej izročil Ermelindi; brezdvomno je bila ista.

Pravila mi je, kakó je storil, da ji je prišla v roke.

Ko je bila zaprta v ječi pod stolpom, so jo puščali vsaki dan nekaj časa na vrh, da je vžila malce čistega zraka. Stolp je bil obrnjen na dvorišče, kamor ni nikdar prišla živa duša razun ljudíj iz družine grajskega oskrbnika. Samo po štirih mescih so nekega dne tje pustili glumca, ki je zvrševal raznovrstne igre, in je nazadnje še to storil: metal je kvišku pomaranče takó, da jih je bilo h kratu pet v zraku, in ko so nazaj priletale, je vsako vjemal in zopet nazaj metal, ne da bi pustil katero pasti na tla; zajedno je tudi plesal neki zamorski ples po godbi na piščalko. Ko je Ermelinda, sedé na vrhu stolpa, gledala tista čuda, ji je padla jedna glumčevih pomaranč v krilo. Ona jo je prijela v roke in je zagledala, da so bile na lupini pisane te besede: Marko pošilja to Ermelindi. — Odprla je pomarančo in našla v njej neko pismice in tisti kos zlate verižice».

«Ali ste ga videli sleparja», je vskliknila Lauretta, «nazadnje jo je vendarle zapustil, če tudi ji je bil poprej obljuboval in se takó gnal za njo!»

«Kako silo imaš! Počakaj, boš kmalu slišala. Gospodinja mi je prebrala pismo, kajti že tačas, dasi zeló mlada, je znala čitati kakor kak duhovnik. Bilo je pisano, da je on slišal, koliko mora prestajati zaradi njega in da neče biti kriv njene smrti. Da po drugi strani tudi njega njegovi domači zeló priganjajo, da naj bi poročil neko hčer veronskega gospoda, kateri obeta, da jim bo pomagal zopet pridobiti izgubljeno gospodstvo. Končavalo je pismo s tem, da je odvezaval Ermelindo obljubé, kar naj bi spričalo pridejano dogovorjeno znamenje. Nazadnje jo je še sam prosil, naj bi poročila grofa Del Balzo, kateri vsaj da ni sovražnik Viscontijev».

«Torej sem imela vendarle prav jaz!» je segla vmes Lauretta.

«Saj mi ne pustiš končati!»

«Pravite le, pravite! ne gusnem več».

«Čez leto in dan — poslušaj lepo sedaj — je bila Ermelinda nekega dne na lovu po Coliški ravani. Ko se je nekoliko oddaljila od družbe, je prijezdil k njej neki oborožen mož z železno krinko na obrazu, kateri jo je ustavil in jej rekel: «Prišel sem prašat od grofinje Del Balzo znamenje, katero je pustil Marko Ermelindi».

Ona je takoj spoznala glas, in malo da se ni zvrnila raz konja, vendar je imela še toliko močí, da je vzela iz nedrij pismo in verižico, kar je nosila vedno seboj, in ju podala vitezu.

«Ali je bil Marko, ne?»

«Dà. — Prečital je pismo, pregledal verižico, in škripaje z zobmí kakor divja zver je zaklical: ‚Pismo je ponarejeno, verižica mi je bila vzeta; prevarali so naju. Z Bogom, Ermelinda, morda se ne bova videla več. Ali če me ta besna jeza pusti še kaj časa živeti, boste še kaj slišali o meni'. Kakor bi trenil, je na to obrnil konja, spodbodel ga, in zginil za grmovjem».

«Ubogi mladenič!» je vskliknila hči ginjena.

«S časom se je zvedelo», je nadaljevala Marijana, «da je bila verižica vzeta Marku od vrata, ko je bil on smrtno bolán. In veš, kdo mu jo je vzel in poslal Crivellu? Prav tisti hišni hlapec, ki je trkal na moja vrata ono noč, ko je bil Marko prišel k nam, kakor sem ti pravila. Pobegnil je bil ž njim in stopil v njegovo službo. A kasneje, ker se je polakomil neke velike svote, katero mu je bil obljubil Crivello, je izdal novega gospoda kakor je bil prej izdal starega. Pa mu ni bilo treba iti k papežu odpuščenja prosit; ne, ker Marko ga je poiskal daleč tam na Francoskem, kamor se je bil zatekel, in ga je ubil».

«Dobro! mi je prav všeč!» je rekla Lauretta.

«Pa tudi Ermelindin oče je moral drago plačati svoje spletke, kajti, ko ga je zasačil Marko nekaj let pozneje v Trezzu pri reki Addi, ga je s kopjem prebodel skozi in skozi».

«Sedaj razumem» je rekla hči, «zakaj gospa strepetá vsa, kadar sliši imenovati tega Marka. — Ali povejte mi, kakó je pa bilo, da se je v to vmešal tisti glumec s pomerančami?»

«Kaj nisi uganila? To je bila premetena zvijača Crivellova, da bi se hčeri vsa reč dozdevala verjetna in da bi jo takó ulovil v past».

«O koliko spletk in zvijač, da so osleparili ubogo žensko!» je še rekla Lauretta, zahvalila mater za njeno postrežljivost, voščila ji lahko noč ter stekla naravnost k Bici, pravit ji, kar je slišala.

Ker smo prišli s povestjo do tega, da se začenja ta Marko, katerega ime smo že večkrat slišali, prikazovati na pozorišču in družiti z našimi osebami, s katerimi se bo zanaprej udeleževal dogodkov, katere hočemo pripovedovati, ne bo napačno, če podamo bralcem nekoliko njegovega životopisa, da se bolje upoznajo ž njim.

Marko, drugi sin Velikega Mateja, je ostal z otroško udanostjo na strani svojega očeta v srečnih in nesrečnih dneh ter bil vedno njegov ljubljenec. Velikodušne narave, bistrega razuma in visoke rasti je že kot mladenič prekoševal vse tovariše v vitežkih vajah. Njegove splošno priznane prednosti mu pa niso naklonile sovraštva svojih vrstnikov, ker si je znal pridobiti s svojim skromnim in uljudnim vedenjem srce vsakega človeka. Sijaj njegove rodovine, milina obraza in krasota života so podajale njegovi skromnosti tem večjo vrednost. Gorjé pa tistemu, kateri bi se bil drznil nasprotovati njegovim nameram in kljubovati njegovi strastni naravi, siloviti in neugnani, bodisi v sovraštvu ali v ljubezni. Jedini oče, dokler

je živel, ga je mogel še krotiti s svojo oblastno besedo, kadar je bil razjarjen.

Hraber in srečen vojščak si je pridobil s časom častno ime med najodličnejšimi vojskovodji svojega veka. Izmed mnogih njegovih podjetij je posebno zaslovelo obleganje Genove. Vodil ga je takó spretno in vstrajno proti združenim vojskam cerkvene države, največjih velfskih mest italijanskih in pa sicilijanskega kralja Roberta, da so ga občudovali vsi. O tej priliki mu je nekega dne omenjeni kralj Robert zapretil, da, če se ne umakne koj iz genovskega ozemlja, se bosta kmalu videla pred milanskim. Marko mu je odgovoril, da mu ni treba delati takó dolge poti, ker se moreta lehko videti kadarkoli ondi pred genovskim obzidjem, in ga je izrecno pozval na dvoboj. Zgodovinarji trdijo, da je bil kralj zató zeló razkačen, vendar je premislil, da bo najboljše, ne meniti se dalje za to reč.

Galeazzo, Markov starejši brat, kateri je pozneje po Matejevi smrti podedoval gospodstvo v Milanu, je le z nevoljo prenašal njegovo slavo. Zató je večkrat tožil očetu, da le njemu izročuje najhrabrejše čete in poverja najtežavnejša podjetja; in bilo je vedno med njima neko skrivno sovraštvo.

Matej je bil izobčen od papeža, udanost njegovih podložnikov se je omajala, in sovražniki so jeli navaljevati od vseh stranij; v teh za njegovo rodovino jako hudih časih ga je dohitela smrt. Tedaj so njegovi sinovi uvideli, da jih more rešiti le medsebojna složnost. Marko se je pobotal s starejšim bratom in mu je premnogo pomagal v vseh vojskah, katere je imel proti cerkvi in upornikom.

Hitro pa, ko se je Galeazzo videl dobro utrjenega na prestolu, je začel samovoljno ravnati in nakladati previsoke davke. S tem se je pristudil Milancem, kateri so si želeli nekdanjo svobodo meščanskega življenja. Tudi Marko je težko prenašal izključljivo bratovo gospodstvo v državi, katero je najbolj on svojo pomočjo in krvjo ohranil in povečal. Zató se je pridružil nezadovoljnežem, s katerimi je skušal stvari drugače obrniti. Zgodilo se je, da so šli tačas gibelinski voditelji mnogih italijanskih mest klicat Ludovika Bavarskega, ki je bil ravno izbran cesarjem, naj bi jim prišel na pomoč. Tedaj je šel Marko, kakor nekateri zgodovinarji trdijo, ž njimi v Trident in je tam zatožil brata, da se na skrivnem pogaja s papežem, ker se hoče spraviti s cerkvijo in zapustiti gibelinsko in cesarsko stranko. Vsled te pritožbe, pravijo nadalje zgodovinarji, je Ludovik, prišedši v Milan, ukazal zgrabiti Galeazza, njegovega sina Azzona in dva brata Luchina in Ivana, ter zapreti jih v ječe menške trdnjave. Gospodstvo pa je izročil baronu Guielmu Montefortu, katerega je imenoval svojega namestnika.

Vendar trdijo nekateri istodobni zgodovinarji, da je Bavar tudi Marka prijel in pahnil v ječo z brati in z nečakom. Nekateri teh hočejo vedeti, da se je Marku posrečilo ubežati, drugi pa, da ga je Ludovik zopet izpustil.

Gotovo je pa to, da, kadar je šel cesar iz Lombardije v Toskano in v Rim, kjer je brezpametno dal odstaviti papeža Ivana dvaindvajsetega in imenovati drugega sebi bolj naklonjenega, je bil Marko Visconti v njegovem spremstvu in posebni milosti. O tej priliki ga je osebno in tudi s posredovanjem prijateljev neprestano prosil, da bi rešil njegove sorodnike iz velike bede.

Konečno je bil uslišan, in Viscontijevi so bili izpuščeni po osemmesečnem trpljenju iz zloglasnih ječ, monške pečí imenovanih. Bile so to majhne sobice, v katere so spuščali vjetnike skozi okno v stropu; popolnoma temne, z vzbočenim in raskavim tlakom; takó nizke in tesne, da se v njih ujetnik ni mogel niti vzravnati niti stegniti, temveč moral je vedno ostati sključen, kar je seveda provzročevalo neizrekljive muke. Isti Galeazzo je bil velel napraviti te grozne ječe, da bi v njih trpinčil poli-

tične zločince, pa prigodilo se je, da je moral on prvi hirati v njih. Takó se je ž njim spolnilo prerokovanje, ki se je bilo razglasilo, ko so zidali iste ječe.

Zdelan po prestanih mukah, je umrl Galeazzo v kratkem času po svojem oproščenju pred Pistojo. Tedaj se je pokazala v Milanu, kjer je bilo ljudstvo sito neznosnega vladanja barona Montfortskega, mogočna stranka za Marka.

Vendar je Ludovik Bavarski imenoval za svojega namestnika v mestu in okolici Azzona Visconta, Galeazzovega sina, kateri se je zavezal, da mu izplača za to veliko svoto denarja. Ne ve se za stalno, kaj je cesarja nagnilo k temu. Morda mu je delala strah Markova slava in ljubezen milanskega ljudstva do njega; morda se mu je dozdevalo, da mu bo težko vladati moža takó izvanrednega značaja, kakor je bil Marko; morda se je bal premeniti red pri nasledstvu, kateri je bil že iz navade uveden; morda so mu gibelinski voditelji vzbudili sum o Markovi zvestobi; in naposled mogoče tudi, da sta ga k temu pregovorila Markova brata, Luchin in Ivan, z obljubo velikih svot. Ona dva sta mogla namreč za svoje namene gotovo bolj želeti vlado mladega nečaka Azzona nego Markovo.

Milanci pa so bili s cesarjevo volitvijo jako nezadovoljni, in Marko, poln srda proti cesarju, proti bratom in nečaku ter proti gibelinskim voditeljem, se je začel na skrivnem pogajati s florentinskim mestom in s kardinalom Bertrando Del Poggetto, papeževim poslancem v Lombardiji. Zdi se, da je imel od teh stranij obljubo izdatne denarne in vojaške pomoči, da bi si pridobil gospodstvo v očetovih deželah.

Takšen je bil položaj, ko so se vršile dogodbe naše povesti.

Osmo poglavje

Na Markov poziv je bil torej Ottorino prihitel v Milan. Šel je nemudoma v njegov dvorec, kjer je pustil Lupa v sprednji sobi pri nekih vojakih, on pa je stopil naprej v dvorano, kjer je narekoval tedaj hišni gospodar staremu tajniku neko pismo.

Marko je bil visoke postave, mogel je imeti kakih petinštirideset let. Starost in pa še bolj težave vojaškega življenja so bile razpršile iz njegovega lica nekdanjo svežost, ognjevitost in odsev mladeniškega veselja in smelosti. Sedaj se mu je poznala na obrazu resnost in odločnost, tudi nekaka otožnost, ki je pričala, da je bil navadno nezadovoljen, a vendar ne srdit.

Črna brada in obrvi ter ognjene oči so krasile njegov suhi in bledi obraz. Včasi so mu lica živo zažarela, naznanjaje njegova notranja čutila. Tedaj je bil videti, kakor da se je pomladil: ona začasna rudečica mu je pričarala na obraz nekdanjo krasoto, združeno z nekim posebnim zapovedljivim ponosom.

A pri navalu jeze se je njegovo obličje popolnoma predrugačilo. Tedaj je bil videti še bolj bled, čelo se mu je nagubančilo, oči so mu zatemnele in v njih je strašno zablisknilo.

Imel je na sebi suknjo iz črnega baržuna, podloženo s krznom: pod to suknjo, ki je bila odpeta, se je videla druga obleka iz svile, katero je stiskal k životu pas, zakopčán z veliko zlato zaponko. V pasu je široko bodalo z mnogimi rubini v ročaju. Taka bodala so tedaj imenovali milostljivke, kajti ko so sovražnika pobili na tla, so ga s takim bodalom končali, podavši mu, kakor so pravili, milostni sunec.

Glavo je imel odkrito, in črni lasjé, razdeljeni po sredi nad širokim, veličastnim čelom, so mu obrobljali obraz doli do ušes.

Ko je videl vstopiti Ottorina, mu je mignil z roko, naj se vsede, in rekel: «Koj bom s teboj». Na to se je zopet obrnil k tajniku, kateri je s povzdignjenim peresom gledal svojega gospoda in hotel oditi.

«Ne, ne», mu je dejál, «le pišete naprej, moj bratranec tu more vedeti vse», ter je nadalje narekoval pismo, katero je bilo namenjeno papeževemu poslancu v Bolonji. Pismo je bilo sestavljeno v okorni latinščini tedanjega časa, in besede, katere je slišal Ottorino, bi se v naščino prevele takó:

«Castel Seprio in Martesana poznata še vedno moj glas (ta dva okraja sta bila Markova fevda), in prijatelji ljudovlade še živé. Lev sicer spi, a naj ga prebudím, bodo slišali v Vatikanu njegovo rjovenje. Živahni golobradec (takó so imenovali v Milanu Ludovika Bavarskega) si bo kmalu prste grizel. Živela cerkev, in naj poginejo izdajice domovine! to je moj stari vojni klic».

Če hočemo dobro razumeti pomen teh zadnjih besed, je treba vedeti, da

je bil Marko takó vskliknil osem let poprej, kadar, premagavši papeževe čete, je udaril na neke milanske uskoke, ki so se vojskovali v njihovih vrstah. Te njegove besede so bile silno zaslovele, ker so pričale, da on v svojem srcu ni sovražil cerkve, dasi se je vojskoval proti nji.

Ko je bilo pismo končano, je tajnik odšel, in Marko je s prijaznim nasmehom rekel Ottorinu: «Ali si se vendarle vrnil! si li prav hotel čakati, da odpošljem poslanca k tebi, kaj ne?»

«Nisem vedel...» se je začel izgovarjati mladenič.

«Naj bo, naj bo, sedaj si tu in je že vse prav».

Govorila sta še nekaj o drugih stvaréh, potem pa je Marko po domače položil roko na bratrančevo ramo in mu začel praviti, zakaj da se je zopet sprijaznil z avinjonskim papežem, ter mu je razložil vse svoje nove načrte.

«Tedaj živel papež Ivan!» je vskliknil Ottorino, «a kaj bo pa z Nikolajem petim, za katerega smo se poganjali dosedaj?»

«Njega bomo smatrali za razkolnika in hinavca, kar tudi je v istini».

«Tako se bomo morali še velfskih rekov učiti».

«Pa bomo zopet blagoslovljeni», je dejàl Marko.

«Dà, ali izobči nas pa uni», je odgovoril Ottorino.

Tedaj je začel slavni vojščak z ozbiljnim licem: «Recimo kar hočemo, vendar tudi ti dobro veš, da je avinjonski papež zakonit. On je sicer preganjal mojega očeta, našo obitelj in naše prijatelje; on nas je izobčil, je propovedoval vojsko zoper nas in nam je prouzročil zlega kolikor je le mogel. A radi tega še ni nehal biti pravi papež. Misliš li, da sem bil ves ta čas, kar sem se vojskoval proti njemu, miren v svojem srcu, ko sem se vedno spominjal, da sem preklet od cerkve?»

Mladenič, kateri se nikakor ni nadejal, da bo slišal kaj takega iz ust svojega slavnega bratranca, ga je gledal ves osupel. In on je nadaljeval vidno ginjen: «Spomin na ubogega mojega očeta mi je grenil veselje pri vsaki moji zmagi. Ti veš, kakó se je častitljivi mož proslavil nad vse druge italijanske vladarje, dasi je papež neprenehoma svoje duhovne strele spuščal va-nj. On, ki je premagal posvetno moč svojega protivnika, se tudi za duhovsko njegovo oblast ni zmenil. A kadar je v visoki starosti čutil, da se mu je bližala zadnja ura in da ta svet ni bil več za-nj, ga je jelo biti groza tega, kar je zasmehoval celo življenje.

Nikdar ne pozabim tiste noči, ko je, trpinčen od strašnih pošastij, zbral vso svojo družino in vse monške duhovnike v cerkvi sv. Ivana, ter poklekniši pred žrtvenik molil vero in zatrjeval, da hoče umreti udan podložnik cerkve, in s solzami objokoval, da ne bo mogel odpočiti mrtve glave v blagoslovljeni zemlji. Oh, da bi bil videl njegov obraz, poprej miren v vseh nevarnostih in jasen tudi v pregnanstvu, a tedaj pobit vsled nekega neznanega strahú!...»

Ottorino se ni mogel dovolj načuditi, in če bi ne bil Marko govoril s takim občutkom, bi bil dvomil, ali misli za resno.

«Jaz», je dejál nazadnje mladenič, «sem vedno mislil, da je, kakor so pravili, papež Ivan krivoverec, a Nikolaj pravi pastir. Takó sem vedno slišal od vseh teh naših učenjakov, in tudi od vas, kateri, dasi vojak, se ne ustrašite nobenega učenjaka. Od moje prve mladosti se že vojskujem proti temu papežu, katerega so imenovali krivega, a glej! sedaj je mahoma postal pravi. No! naj bo, kakor more, jaz ne vem več, kaj bi dejál».

Marko se je grenko nasmehnil in odvrnil: «Zahvaliti se imamo tem brezznačajnim in nehvaležnim gibelinom, da smo zopet krenili na pravo pot. Veš, da nam je isti papež dobrovoljno ponudil roko? Obljubil mi je pomoč cerkvenega orožja, da si zopet priborim oče-

tove dežele. In ne misli, da jaz slepo zaupam možu, kateri mi je vedno nasprotoval; ampak vidim, da ga razmere silijo v svoj prid zavezati se z menoj. Bavarjeva moč gine dan na dan. Mnogo njegovih privržencev, katere je on izsesaval in v sili zapuščal, mu hrbet obrača. Milan mu je še vedno zvest, a jaz mu ga morem izneveriti. Milanci konečno že začenjajo spoznavati, na kateri strani je pravica, in so tudi siti cerkvene prepovedi.

«Ali navzlic temu», je odgovoril Ottorino, «v mestu še vse mrgolí propovednikov, ki tekajo po ulicah in po trgih ter zbirajo vkup ljudstvo in ropotajo proti Ivanu dvaindvajsetemu. Ravnokar sem ne daleč od tu slišal nekoga, ki je kričal, da je razbojnik, čarovnik, in Bog vé še kaj slabšega».

«Pa kmalu boš slišal druge glasove».

«Kakšne?»

«Propovedi proti Nikolaju — v prilog Ivanu».

«Bomo pa videli še to! Ta še le bo lepa!»

«Veš», je dejál Marko zaupno, «papež je dovolil nekim duhovnikom, da se smejo vrniti v deželo, in ti mi bojo pomagali vršiti mojo nalogo, a ne da bi se jim niti sanjalo o tem. Jaz jih skrivno vladam po osebi opata svetega Viktorja. Te dni se prikažejo in pojdejo okrog, da spravijo nazaj na pravo pot tiste, ki so zapeljani».

«A kaj, ko bi Azzone prijel prve, ki se drznejo takó propovedovati, ter jih prisilil k molčanju?»

«Tega nikakor ne stori, ker se boji ljudstva. In če bi, bo toliko slabše za-nj. Iz njihove krví se porodi mnogo maščevalcev. Misliš, da se oni bojijo smrti? Kaj pa je smrt? Ali ji ne gremo mi tolikokrat naproti na bojišče? — in zakaj? — Za ped zemlje, za prazno slavo, zaradi kake otročje trme! Pa da bi se je bali tisti, ki čakajo večno plačilo?...» Na to je potihnil, sklonil glavo in ostal takó nekaj trenotkov. Ko je zopet pogledal kvišku, ni bilo videti več poprejšnjega ognja na njegovem obrazu. Obrnivši se proti bratrancu, je s hladnim izrazom, pri čemer je bilo opaziti tudi nekaj grenkobe in porogljivosti, zopet poprijel takó: «Sicer pa, če so avinjonski papeži, ko so se vojskovali proti meni, že tolikerim vernikom dali priložnost, da so si mogli zaslužiti mučeniški venec, zakaj bi tudi sedaj ne ponudili slične prilike nekaterim, ko gre za to, da bi meni pomagali? Ali bi jim ti to štel v greh?»

«O, mislite si! govoril sem le takó... sicer pa... veste dobro, da sem jaz le meč v vaši roki».

«In jaz se ga bom zanesljivo poslu-ževal, ker dobro poznam njegovo ostrino. Moram ti pa povedati še, kar je dogovorjeno z našim bratrancem Lodrisiem. On spravi te dni pod orožje svoje podložnike s pretvezo, da mora biti pripravljen, ako bi se kazala potreba, pomagati svojemu bratu opatu svetega Ambroža, kateri pošlje oboroženo četo v Limonto, da bo kaznoval tiste kmete zaradi ustaje. Ti, ki prihajaš od tam, moraš dobro vedeti, kakó se je tisto godilo».

«Prav dobro, in rečem vam, da se mi smilijo tisti ubogi gorjani, ki so bili uprav siljeni k tistemu koraku; zató pa, če bi se moglo preprečiti...»

«Kaj hočeš! opat si je zabil v glavo to trmo, in pa sedaj pride tudi nam prav!»

«In tudi bi mi bilo jako žal», je nadaljeval mladenič, «če bi moral vsled tega kaj trpeti grof Del Balzo, kateri biva tam blizu».

«O res, povej mi kaj o tistem grofu ali je še vedno tak jezičnik, kakor je bil v svoji mladosti!»

«Ubogi mož!» je rekel Ottorino, ker ni mogel tajiti, a pritrditi ni hotel rad.

«In Ermelindo, njegovo ženo, si jo videl, ne?»

«Kaj bi je ne bil videl? saj sem bil kakih petnajst dnij v njeni hiši: pravi angelj je, dobrotljiva kakor angelj».

Marko je vstal, pohodil nekoliko po dvorani, potem pa zopet začel: «Bice ji je torej zeló podobna?»

«Le za las se ne razlikuje od nje».

«Iz Varenne si mi pisal o nji take reči, da je bilo kaj... A oni tvoj... kakó si mu že rekel... tisti Pelagrua, katerega si mi priporočil, je sedaj v mojem gradu Rosate; izročil sem mu oskrbništvo tiste zemlje. Zdi se mi zvita buča, in kdo ve, da mi še kedaj ne pride prav. Rečem ti pa, da mi ne ugajajo zeló tvoje velike hvale, katere daješ Bici; to je že kakor nekaj nezvestobe do hčere Franchina Rusconija, o kateri pravijo, da vedno o tebi sanjari. No, hočem, da se kmalu sklene ta zakon, ker potem bo tudi mesto Como bolj gotovo na naši strani». — Ottorino ni odgovoril nič.

«Še nekaj mi prihaja v glavo: povej mi, ali je tisti tvoj grof Del Balzo še vedno takó trd velf, kakor je bil v svoji mladosti?»

«Goršega ga pač ne najdete od njega».

«Tedaj ga moraš zvabiti v Milan», je dejal Marko. «Tak mož, bogat plemenitaš, ki zna govoriti o vsaki stvari prav in narobe, ki se štuli zvedenega v vsakovrstnih postavah in cerkvenih določbah, in je bil vedno velf do mozga, je kakor nalašč za nas v sedanjem položaju. Skušaj spraviti ga sem!»

«Samo če bo hotel, ker on ima toliko obzirov, in živí takó mirno v svojih gorah!»

«Če te prav razumen, hočeš s tem, da on se bo bal priti v mesto, ki se šteje še zmiraj gibelinsko. No, tedaj pa klin s klinom: z večjim strahom preženi mu manjši, in boš videl, da pride. Piši mu, da dojde kmalu v Limonto četa divjih biričev, katera bo tam plenila, požigala in morila; da opat sv. Ambroža trdno misli, da je on podpiral ustajo njegovih podložnikov; nazadnje spodi ga in stori, da priletí semkaj».

«Bilo bi mi žal», se je obotavljal Ottorino, «če bi se mu po moji krivdi pripetilo kaj zlega».

«Kakó si mahoma postal boječ, bratranec!» je dejál Marko, vprši mu v obraz oči, «kako skrbiš za mir tega svojega prijatelja! A kakor ti drago, če pride, je prav, če ne, ne rečem drugega. Opat ga že ne more videti lože od greha, in hajduki, katere pošlje v Limonto, vejo dobro, da je v gradu dosti denarjev in blaga. Zató naj premisli in stori, kar mu bolj ugaja».

Na to je utihnil, kakor kdor neče več govoriti, a tudi ne slišati ugovora. Ottorino je tedaj spoštljivo priklonil glavo, pozdravil in odšel.

Ko je prišel v dvorano, kjer je bil pustil poprej svojega oprodo, je mahoma potihnil velik krik; dvorjaniči in vojaki so se uklanjali bratrancu svojega gospoda, in Lupo se je pobral za njim.

«Kak hrup je bil ta?» ga je vprašal Ottorino, ko so prišli na stolbo.

«O, nič», je odgovoril Lupo, «ker tisti Bellebuono, ki služi vašemu bratrancu Lodrosiu, ni vedel, da sem jaz Limontin; ko smo ondi skupaj pili in kramljali kakor po navadi, je začel govoriti vse slabo o mojih vaščanih».

«In kaj je rekel tisti okorni medved?»

«Dejál je, da so krivoverniki in lenuhi, in jih je pital še z drugimi jednakimi priimki, ter dostavil še, da je njemu naloženo, da jih pojde krotit, in da jih hoče svojim šestdesetim vojakom vsakemu po jednega izročiti, naj jih obesijo, za se pa da jih prihrani deset, katere hoče sam poobesiti».

«Ta pa se zna ustiti! Njegov jezik je uprav kakor krvnikov zvonec, kateri, kadar zvoní, le sramoto naznanja. In ti si jih požiral, ne?»

«Jaz sem mu odvrnil, da krvnikov posel njemu res pristuje, da to kaže že njegov obraz in vedenje, a da se speče, če položi roko le na jednega izmed mojih gorjanov. In takó je jedna beseda izzvala drugo, ter sva se nazadnje segrela toliko, da sem ga udaril s pestjo po obrazu, in vsled teda je bil potem tak krik, kakor da bi ga bil odrl».

«Moj sin, ti prehitro steguješ roke».

«Res je! Vem, da nisem storil prav. A kdo bi se bil mogel vzdržati? Zagotavljam vas, da bi se ga bil moral človek lotiti, tudi ko bi bil brez rok. In če bi se ne bil bal, da storim nečast hiši, v kateri smo bili, bi ga bil vse drugače potrkal».

«Pa še! Saj pravim, da nisi odveč počasen! Ali se ti zdi, da si še premalo storil?»

«Naj bo za sedaj, a morda ga še najdem v Limonti, če ga vrag tje ponese. Tačas mu dodam, kar mu še gre». Ne dolgo potem sta se res tam srečala, in Lupo je ostal mož beseda. O svojem času ga tudi mi tje pospremimo, a sedaj moramo iti sami, da obiščemo grofa Del Balzo.

Nekega dne je iz mesta došel k njemu neki sel, s katerim se je dolgo pogovarjal na skrivnem. Potem je kar meni nič tebi nič naznanil soprogi, da morajo drugi dan odpotovati v mesto, in vsa družina je jela v naglici pripravljati, kar so imeli potrebovati na poti. Ermelinda, osupla, nezadovoljna zaradi tega takó nepričakovanega sklepa, je popraševala po razlogu, a zaman.

Ko so se jeli pogovarjati, kod bi imeli potovati, je ona predlagala, da bi se vozili po jezeru do Lecca in od tam po cesti jahali v Milan. Ta cesta je bila sicer taka, da Bog pomagaj, uglobljena, blatna, tu pa tam bolj podobna kalu nego cesti, kjer so se konji vdirali do trebuha. Take so bile tedaj vse ceste. Vendar je bila tista še najboljša pot. Ali grof po onem strahu na Morcatski pečini ni mogel videti jezera in ladij še menj nego mladi pijančič vino in steklenice drugi dan po prvem pijančevanju. Torej ni hotel slišati o tem in je odločil, da se pojde po stezah čez Valsassino proti Canzu, Inverigu in naprej do Milana.

A tudi ta pot ni bila brez opasnosti. Kajti ne gledé na to, da bi bili konji lahko zdrsnili po grdih in strmih stezah, je bilo še drugo, večje zló: utegnilo bi se namreč pripetiti, da bi jih bili okradli ondotni tatinski vitezi. Kajti tačas se je vsak lastnik kakega gradú, ki je imel najete štiri oborožene postopače, vojskoval na svojo roko, in če ni vedel boljšega storiti, je napadal popotnike, kakor Rinier da Cornetto in Rinier Pazzo, katera nam omenja Dante.

Grof in njegova družina so se napotili zarana. Vseh jih je bilo kakih dvajset. Navzgor in nizdol po vijugastih gorskih stezah so zdaj sledili ovinkom kake dolinice, zdaj prekoračili kak suh potok, zdaj se izgubili med zeleno oljčje in lovoričje. Včasih jim je kaj oviralo razgled po jezeru, proti kateremu so bili obrneni; a kmalu, ko so se vspeli na kako višino, ko se je gora zavila, ko je drevje redkeje prihajalo, so zopet lepo videli po njem. Sedaj se jim je kazalo popolnoma odprto, a sedaj so ga videli le deloma med drevjem in grmovjem. Vsaki trenotek je kazalo drugo podobo zaradi množine in različnosti zalivov in nosov. Po njegovi mirni gladini se je pa vozilo precej čolničev, a pri kraju so se zrcalile v njem tu posamezne koče, tam lične vasice.

Bice je bila nemalo ginjena, videvši ta prekrasni kraj, kateri je sedaj prvikrat zapuščala. S plahim veseljem je mislila v prihodnost, v katero se je podajala, in večkrat se je ozrla po starodavnem stolpu očetovega gradú, da bi se še jedenkrat poslovila od njega, kakor bi bila slutila, da ga ne bo videla nikdar več.

Ko so dospeli naši potniki do mosta Malpensata na Lambru, so srečali dva ribiča iz Vassene. Ta sta pravila, da so jima tatje ondi blizu pobrali ves denar, kar sta ga bila skupila v Monzi za ribe, nalovljene ves teden. K povesti o svoji nesreči je jeden še pristavil, da je imel neko pismo za grofa, a da so mu lopovi z jopičem tudi to ukradli.

«Od kod je bilo pismo?» je poprašal grof.

«Od kod bi bilo, ne morem vedeti», je odgovoril ribič, «a izročil mi ga je na monškem trgu sin vašega sokolarju tu».

«Lupo je bil torej v Monzi?»

«Da, bil je s tistim vitezom..., s tistim lepim mladeničem, ki se je mudil toliko časa v vašem gradu».

Bice se je zganila vsa, a delala se je, kakor da bi nič ne bilo. Le ko se je jela družba pomikati naprej, je rekla materi, kazaje z glavo proti ribičema: «Ubožca! morda nimata kruha za svoje otročiče, ali jima čem dati kaj?»

«Le daj jima v božjem imenu, gotovo bi ne mogla denarja bolje obrniti».

Deklica je vzela zlati denar iz mošnje, ki jej je visela ob strani, in ga dala tistemu, kateri je bil izrekel one besede, ter mu dejala: «Vsakemu pol, in molite za nas».

Ko smo zadnjič govorili o Ermelindi in Bici, smo ju pustili slabo sporazumljeni, ker je mati opominjala hčer, da je bila šla na lov proti njeni volji, a ta se je zato kujala.

Deklica vendar ni mogla dolgo prenašati, da mora mati molčati ž njo, in drugi dan po Ottorinovem odhodu ji je jako ginjena povedala, kakó se je bilo zgodilo, da je ni ubogala, dasi ni tega nameravala, in da se prav za prav še sama ni mogla dobro zavedati, kako in na kak način je bilo prišlo to. Naposled je iskreno odkrila materi vse svoje misli ter ji celó pokazala pismo, katero je našla med listi Dantejeve knjige.

Ermelinda ga je prečitala. V njem je Ottorino priznaval, da je bilo res že nekaj govorjenja o poroki s hčerjo Franchina Rusconija, a da on ni bil še svoje besede zadal takó, da bi se je ne upal pošteno odtegniti. Sedaj pa, da se je trdno odločil, nikdar nobene druge poročiti nego le njo (namreč Bice, kateri je bilo pisano pismo), naj mu prizanese, če se ji zdi nedostojno, da se je drznil pisati ji, predno jo je zaprosil od njenih starišev, a da hoče to storiti koj, ko bo imel upanje, da ga ona ne zavrne.

Ermelinda je z najnežnejimi besedami obečala hčeri, da jo hoče zadovoljiti, če bo le mogla. Vendar jo je opominjala, naj se preveč upanju ne udaja, ker bi se znalo zgoditi, da bi mladenič ne mogel takó lehko popustiti une ženitbe, kakor sam misli. Kajti za tisto je vnet Marko, jako ponosen gospod, kateri ne more strpeti, da bi mu kdo nasprotoval. Ta da ima vrh tega že neki starodavni gnjev proti njihovi hiši. Naposled ji je priporočala, naj se pusti voditi od nje, in deklica ji je bila obečala, da jo hoče vedno slušati.

Takó ji je bila mati povrnila vso poprejšnjo ljubeznivost, in sedaj se je na poti zaupno pogovarjala ž njo kakor po navadi.

Grof pa, ko sta odšla ribiča, je začel mísliti, kaj bi moglo pomeniti pismo, katero sta imela zanj. «Ali se je morda v Milanu kaj dogodilo, radi česar me Ottorino opominja, naj bi sedaj ne hodil tja? Kdo ve, kdo ve...» In sklep je bil, da so zavili iz ravne poti in krenili proti Monzi, kjer je hotel govoriti z mladeničem, predno bi šel naprej.

Deveto poglavje

Prišli so na trg sv. Ivana v Monzi proti večeru. Tam so zagledali veliko množico ljudij okolo nekega duhovnika, ki je z neke klopí prav navdušeno propovedoval. Ko je ljudstvo zagledalo potnike na konjih, je obrnilo ramena govorniku ter se vsulo okolo prišlecev, da bi zvedelo, kdo so, od kod prihajajo in kam grejo. Ko je Ermelinda zapazila, da je cerkev odprta, hoteča se rešiti tistih nadležnih radovedneževv, je dejala soprogu: «Me ženske bomo tu notri čakale, mej tem ko pojdete iskat Ottorina. Poskrbite, da se zopet napotimo in da bomo, če mogoče, že pred nočjo v Milanu».

«Hočete iti v cerkev v času prepovedi?» je dejál grof, vendar le bolj potihoma, ker ni vedel, kakega mnenja je bila tista množica postopačev ondi okolo njega, in bi si ne bil rad naklonil kake nevšečnosti.

A Ermelinda, ne zmené se za njegove pomisleke, je prijela za roko hčer ter namignila Lauretti, njeni materi Marijani in sokolarju, naj bi jima sledili, in je šla naprej ter vstopila v cerkev.

Na velikem žrtveniku so gorele sveče in svetilnice, za njim so peli kanoniki kakor v rednih časih. V Monzi so bili namreč tudi prav takó kakor v Milanu vsi duhovniki na strani protipapeža Nikolaja petega, in misleči, da je Ivan dvaindvajseti postavno odstavljen, se niso menili za prepoved, katero je bil on proglasil.

Ermelinda se je za trenotek pomišljevala, ali bi ne kazalo vrniti se, ker se je bala izobčenja, kateremu bi zapadel, kdor bi bil prisoten božji službi, opravljeni po razkolniških duhovnikih v času prepovedi. A potem je mislila sama pri sebi: E, pa kaj, saj sem prišla semle samo zavetja iskat, kakor če bi šla v kako hišo ali pod mostovž. In ne da bi se priklonila ali prekrižala, se je kar vsedla na klop ter mignila hčeri, naj se vsede tudi ona zraven nje.

A Laurettino mater, vso zmamljeno po prigovarjanju nekega drugega svojega sinú, Bernarda, kateri se je bil naučil na pamet štiri razloge od nekega razkolnega redovnika, je navdala sveta jeza. Povlekla je za krilo hčer, katera, ko je videla, da so se gospodinje vsedle, je hotela tudi takisto storiti. No, sedaj je morala poklekniti zraven matere. Ta je še kakor zmaj pogledala soproga, ki je bil ostal, stoječ, in se je, držé roke za hrbtom, kratkočasil s tem, da je gledal sibile in proroke, ki so bili naslikani pod stropom. Konečno se ni mogla več zmagovati in je začela poluglasno mrmrati:

«Tako se vedete v cerkvi, kakor da bi bili stopili v kak hlev! Sram vas bodi!»

«Tiho bodite, da vas ne bodo slišale gospe!» ji je šepetala na uho Lauretta.

«Ne bom tiho, ne, in ti bi boljše storila, če bi zmolila kako molitvico; in tisti tvoj oče ondi, ki gleda kvišku zamaknjen kakor čuk!»

«Molčite» ji je odvračala hči, «zmolite jo vi, če hočete, kako molitvico, toda bodite tihi!»

«Ne bom tiho, ne! Sramota je, da se kristijani tako vedejo v cerkvi! Da bi bila slišala, kaj je rekel sinoči tvoj brat!... Pa ga nečejo poslušati».

Ko je hči uvidela, da, če bi odgovarjala, bi jo le bolj dražila in bi se potem še glasneje prepirala, je obmolknila in jo pustila, naj se spase. In res je na to starka menj in bolj potihoma mrmrala in nazadnje je popolnoma potihnila.

Mej tem je bila Bice vsa zbegana, ne vemo ali bi rekli od veselja ali od strahú, da bo kmalu zopet videla Ottorina. Vsakikrat, ko je slišala za seboj odpreti in zapreti vrata, je mislila: sedaj je tu. Rudečica ji je polila obraz in stresla se je po vsem životu. Pazila je odmev stopinj: dozdevalo se ji je, da spoznava očetovo in še neko drugo hojo. Dihala je težko in srce ji je skoro hotelo iz prs skočiti. Prišleci so šli mimo nje — niso bili oni. Tedaj je prosteje dihala in je dvignila glavo, a le kmalu se je zopet stresala, ko je spet slišala odpirati vrata in je spet kdo prihajal mimo nje.

Toda mahoma se je zaslišal od zunaj neki divji krik, ki je prevpil jednakomerno petje duhovnikov za žrtvenikom. Ljudjé, ki so bili v cerkvi, so se jeli ozirati, nekateri so se pobrali ven. Kanoniki so vstavili petje. Nekdo izmed njih je prišel izza žrtvenika ter se približal k ograji in pogledal doli po cerkvi — vse je bilo mirno. Tedaj se je vrnil v kor in petje je zopet pričelo. A čuj! sedaj so se z velikim ropotom odprla vrata. Ljudstvo je navalilo v cerkev oboroženo s kamenjem in gorjačami, kakor kadar privrè strašen hudournik.

Prvi je stopal tisti duhovnik, ki je malo poprej propovedoval na trgu. Bil je suh starec z razmršenimi lasmí; držal je zazpelo v levi in meč v pravi roki. Kričal je z gromovitim glasom, ki je prevpil ves tisti hrup: «Ven, razkolniki! ven, sinovi Beljala, duhovniki Molohovi!» Razburjena množica mu je pomagala: «Ven razkolniki! ven, hudobneži! ven!» ter so tekli okoli in premetavali klopí, lučali kamenje v velika slikana okna, trgali prte z žrtvenikov, prevračali svečnike, križe, sploh vse, kar jim je prišlo v roke. Takó so pridrvili do velikega žrtvenika, kjer so začeli še najhuje razsajati. Za žrtvenikom so izvlekli kanonike s stolic ter jih bili s prstmí in brcami. Kmalu je bilo videti jednega valiti se po stopnicah, drugega so pa za lasé vlačili; na vse straní so letele srajce, kožuhi, kape in knjige.

Duhovnik, ki je bil ljudstvo k temu činu naščuval, videvši, da so kanoniki pregnani, je stopil na neko mizo in začel zopet propovedovati. Hvalil je druhal za to, kar je bila storila, ter jo rotil, naj ne dela več kvarú. Toda on je lehko govoril, kar je hotel, nikdo se ni niti zmenil več zanj, ampak vse je tekalo in divjalo po cerkvi, kakor da bi plenilo po premaganem mestu. Takó so nekateri prodrli tudi v žagrad ter, razbivši z gorjačami skrinje, so grabili iz nj h cerkveno obleko in posodo ter jo z velikim hrupom delili med seboj.

Neprevidni propovednik je hitel tja in vpil: «Bratje, zvršili ste sveto delo, a zakaj si hočete sedaj umazati dušo z grdo pregreho? Pustite tisto blagó!»

«Je tudi izobčeno, treba ga je spraviti iz cerkve», je zakričal neki šaljivec, in vsi so odobravali njegov dovtip z glasnim grohotom.

Ko je duhovnik videl nekega mladeniča, kateri, skrivši kelih pod plašč, je cepetal ž njim, ga je vstavil rekoč: «V imenu dveh oblastij, kateri predočujeta to razpelo in ta meč, ti ukazujem, o nesramni človek, da se vrneš». A ta ga je lopnil, da se je moral zasukati, in mu je rekel: «Jaz pa v imenu te oblasti tu ti velevam, da me pustiš naprej!»

«Ali ti je dal sedaj dve obasti, ne?» mu je zakričal nekdo drugi. — Duhovnik, ki jo je skupil, se je repenčil in je klical

z nebes vsakovrstna prekletstva na tiste hudobneže, kateri so ga pustili dolgo časa, da je govoril, a nazadnje so ga začeli tepsti, lasati in brcati in so ga spodili vsega strganega in pobitega.

Mej tem je bil zunaj drugi nič menj čudni prizor. Bernard, sokolarjev sin, kateri je bil tudi prišel z družbo iz Limonte, je naletel v mestu na nekega svojega znanca. S tem se je nekoliko pomudil, in kadar je dospel na trg sv. Ivana, se je že tam vršil tisti trušč, kakor smo povedali. On je ugledal neke duhovnike raztrgane in okrvavljene, ki so bežali kamor so le mogli. Vprašal je, kaj da to pomeni, in izvedel, da duhovniki so kanoniki stolne cerkve, katere je ljudstvo izpodilo, ker so vkljub cerkveni prepovedi vendarle opravljali svoje molitve v koru. — Kakó je mogoče? — je mislil sam pri sebi — to mesto, ki je bilo vedno udano Nikolaju petemu in dobri stvari, da je sedaj mahoma prišlo do teh skrajnostij? — Upal je, da bi utegnilo biti to le neko hipno vrvenje in da bi se tisti izgredniki dali še spraviti nazaj na pravo pot. Ogorčenost in domišljavost sta ga za hip zaslepili. Česar bi ne bil nikoli storil v Limonti — kjer so bila srca ljudij utrjena v razkolu, kakor je on navadno pravil, in kjer se torej ni bilo nadejati dobrega vspeha — hotel je poskušati tukaj. Kakoršen je ravno bil, z železnim oklepom, nadetim čez dolgo suknjo, z nekim jeklenim pokrivalom, ki je obrobljevalo njegov bedasti obraz, s kopjem v roki, takó da je bil še najbolj podoben ptičjemu strašilu, je stopil na neko mizo in tam začel propovedovati.

Najlepše je pa bilo, ko je videl priti iz cerkve tistega duhovnika, kateri je bil provzročil celo nevihto, a potem ni mogel pomiriti razburjenih duhov. Videvši ga takó spuljenega in preganjanega od ljudstva, ki je drvilo za njim, je Bernard mislil, da je tudi on jeden korarjev, trpečih za pravično stvar. Zató je stopil na tla, šel k nesrečniku in jel poljubljati njegovo obleko.

Pa nekdo, ki je spoznal Bernardovo pomoto, mu je dopovedal, da tisti duhovnik ni monški korar, temveč da je ravno on ljudstvo nadražil proti korarjem. Ko je to slišal Bernard, je odskočil od njega poln groze in je zaklical: «Takó sem torej poljubljal strupenega gada meneč, da je golobček!»

«Ti, ti si gad, zmaj in bazilišk», je jel na vse grlo kričati uni, «ti razkolnik in krivoverec».

In takó sta besnela nadalje drug proti drugemu, kolikor sta le mogla, ne hoteča niti za las popustiti nasprotniku. Ljudstvo pa, katero se je pri tem prizoru prijetno zabavalo, ju je še bolj dražilo. Nazadnje je neki potepač nenadoma sunil od zadej sokolarjevega sinú, da ga je prevrgel po tleh, a ljudstvo je na to kričalo in ploskalo od vseh stranij.

Toda zaslišali so se neki glasovi: «Oj, pojte s poti, stopite v stran, pustite iti naprej!» in hrup je mahoma potihnil. — Bil je Ottorino, ki je jezdil na konju in ž njim grof Del Balzo in še kakih trideset vojakov.

Sodrga, ugledavši vojake, se je takoj mirno razkropila in poizgubila na vse straní.

Lupo, ki je prišel s svojim gospodom, je zagledal brata, ki je ravno vstajal s tal, stresal oblateno obleko in pobiral železno pokrivalo. «Ne znaš držati jezika za zobmí», mu je rekel, «takó, prav ti je!»

«Če bi bil došel prej», mu je odgovoril Bernard, «bi mi bil lehko kaj pomagal z orožjem».

«Pač si bolj potreben, nesrečnež, da bi ti pomagal kaj s pametnim svetom!»

Mej tem je bil Ottorino s svojim spremstvom na konjih vstopil v cerkev. Jezdil je gori in doli po ladjah, stopal v kapelice in zopet iz njih, šel je tudi v zakristijo in na kor ter je z mečem in s suličnim toporiščem izganjal ven vso tisto roparsko sodrgo, ki se je bila ondi utaborila.

Naše ženske, ki so bile v cerkvi, kadar je bilo ljudstvo navalilo noter, so se bile zatekle v neko kapelico. Sokolar je bil urno zaprl ograje, da so bile zavarovane, kadar je druhal vse prevračala in razmetala. Marsikateri lopov je pač prišel tudi tja in se repenčil, da morajo odpreti. Toda Ambrož je s svojim mečem bíl po rokah vse tiste, katerih ni mogel z lepa odpraviti proč. Ukazal je pa hčeri, naj prevrne svečnike, križ in kar je bilo na žrtveniku, kajti potepuhi so zahtevali, naj se jim odpre, da bi to opravili. Lauretta je ubogala takoj, dasi se je njena mati zeló hudovala, češ, da bi ona ne smela biti deležna tega bogoskrunstva in da bi bilo treba raje mučeništvo prestati.

Takó torej so naše ženske bile zaprte tam dolgo časa, dokler jih niso zagledali nekateri iz grofovega spremstva, ki so bili prišli v cerkev. Ti so se razvrstili pred ograjo z golimi meči. Ko so to videli razgrajalci po cerkvi, jim je prešlo vsako veselje, da bi se zaletali tjekaj.

Težko nam je, da smo morali bralcu dolgo pripovedovati taka bedasta skrunjenja svetih prostorov. Žal bi nam bilo, ako bi nas kdo dolžil, da nismo tega opisali s primerno resnostjo. Podavaje sliko izgredov, in sicer še ne najhujših, kakoršni so se često dogajali v tistih časih, smo skušali to takó storiti, da bi imel bralec kolikor mogoče istinito podobo pred očmi. Hoteli smo nalašč obuditi oduren in zopern vtis, kakoršen veje iz zgodovinskih bilježk tačasnih pisateljev. In da bi bil ta vtis pristen, se ga ni smelo poblažiti z nobenim vsklikom spoštovanja do svetih prostorov in sploh z nikakoršnim vpletanjem dobrih naukov. Kdor hoče tam iskati dober nauk, ga lehko sam zasledí.

Grofova družina je s svojim spremstvom nadaljevala pot v Milan. Ottorino, kateri ni imel več nikakega opravka v Monzi, se je seveda ponudil, da jih tudi on pospremi na tem potovanju.

«Zagotavljam vas, da vam nisem pisal nikakega pisma po tistem, katero ste prejeli po mojem služabniku v Limonti», je dejál mladi vitez Bicinemu očetu, jezdeč zraven njega.

«In vendar», je odgovoril grof, »sta tista dva ribiča iz Vassene trdila, da sta imela neko vaše pismo in sta rekla, da jima ga je izročil Lupo tu na monškem trgu».

Bil je koj pozvan Lupo, kateri je povedal, da je bil on poslal pismo svojemu očetu in ga v njem opominjal, naj beží od doma. Napisal da mu ga je bil v Monzi neki duhovnik, njegov znanec. To pismo je bil torej on dal ribičema.

«A, sedaj umejem», je dejál grof. In potem, obrnivši se proti mlademu vitezu, ga je prašal polglasno: «Povejte mi, kakó je tista reč, o kateri ste mi pisali, da opat sv. Ambroža...»

«Je takó razljučen, da bi kar iz kože skočil. — Sedaj pa sem tu v Monzi slišal, da se nocoj vkrca v Leku šestdeset vojakov, katere je odposlal, da pokončajo uboge Limontine».

«Bog se usmili! A kaj pa ima opat z menój? Saj od mene pač ni odviselo, da se tisti trmasti gorjani niso hoteli udati vsem zahtevam svojega gospoda».

«Jaz vam ne vem drugega povedati nego to, da je kardinal razsrjen tudi proti vam».

«O ubogi jaz! Toda ponavljam vam, da jaz nisem imel nič pri tem. — Pravi, da jaz zaščiščam tiste ljudí. Pomislite vi, kakó je to mogoče, ko vendar nisem nikomur še črhnil o vašem pismu, niti o tem, kar mi je ustmeno sporočil vaš poslanec».

«Tedaj v Limonti še ničesar ne slutijo?»

«Ničesar».

«Če je takó, je pa treba brž koga poslati, da jim naznani», je dejál mladenič.

«Ne, ne, za božjo voljo! kajti če jih vojaki najdejo pripravljene, nikdo ne izbije kardinalu iz glave, da sem bil

jaz pri tem vmes, zlasti ker me že takó ima v želodcu».

Ne da bi ga nadalje poslušal, je Ottorino dejál svojemu oprodi: «Hitro moraš steči v Limonto, da poveš svojim vaščanom, kaka nevihta se pripravlja nad njimi. Vrni se nazaj, vzemi v Monzi čilega konja in idi!»

«Ne, ne», je odvračal grof, «vi me hočete pogubiti. Opat vé, da je Lupo sin mojega služabnika...»

«On je moj oproda, vso odgovornost jemljem na-se».

«Toda pomislite», je zopet odgovarjal grof, «da morajo sedaj tam že itak vse vedeti».

«Saj ste mi rekli, da ne slutijo ničesar!»

«To je... prav za prav jaz ne vem... a najbrž so dobili iz Lecca kako poročilo... o so ga dobili! so ga dobili gotovo, stavil bi, da so ga dobili».

«Na vsak način je boljše, rešiti se vsakega dvoma!»

«Ubogi Lupo! da bi potoval v temi med takimi prepadi!...» je zopet ugovarjal grof.

«O le bodite brez skrbí», je segel vmes sokolarjev sin, «pustím konja v prvi vasi, kjer me uloví noč, in potem potečem naprej peš. Mogoče, da bi ne mogel prehoditi urno kakih deset milj, ko je v nevarnosti življenje vseh tistih ubogih ljudij!» To rekši je obrnil konja in se je zakadil v dir nazaj.

Ottorino se je tedaj spravil k Ermelindi, ji je povedal, o čem se je govorilo, in razložil, zakaj se je Lupo nenadoma vrnil. Skušal je pri tem spraviti v pogovor tudi Bice. Ali ona mu ni odgovorila, in tudi ga ni hotela osrečiti s svojim pogledom, ampak s povešenimi očmi je gledala v jednomer le pred se. Tudi mati, brž ko je poizvedela vse, kar je zadevalo Limontine, ni kazala več zanimanja za nikak pogovor, temveč je jela odgovarjati kratko in hladno, kolikor ji je dopuščala prirojena njena vljudnost.

Vsakovrstni sumi so se polotili ubogega mladeniča, zbeganega vsled takega vedenja. — Ali morda Bice ni prijela njegovega pisma? ali ne mara za njegovo ljubezen? ali se njeni materi ta zakon ne dozdeva dovoljno časten? ali so jo morda že z drugim zaročili?

Da bi se čim preje rešil teh mučnih dvomov, je spravil grofa nekoliko proč od družbe, začel polagoma ž njim govoriti o hčeri, in prišel počasi do tega, do ga je poprosil za njeno roko. Grof je obširno pohvalil rod in osebo mladeničevo. A nazadnje je začel jecljati, da bi ne hotel za nič imeti spora z Markom, kateri, kakor je izvedel od svoje soproge, si menda prizadeva, da bi njega, namreč Ottorina, spravil v zakon z neko drugo deklico.

Ottorino je izrazil upanje, da se zvrší vse s privoljenjem Markovim, kateri ima v tej zadevi jedino le ta namen, da njemu ugodi. A vsekako, če bi tudi Marko bil nasproten, on, Ottorino, da je pač sam svoj gospod; in pri vsem spoštovanju, ki ga ima do tega vojščaka, na vse zadnje ni vendar njegov podložnik, da bi ne smel poročiti tiste ženske, ki mu bolj ugaja, naj bi bilo že njemu ljubo ali ne.

Pri tem zaključku je grof skremžil obraz nekam takó, kakor da bi hotel reči: prijatelj dragi, le postavljaj se ti po robu, če se ti zljubi, a jaz ne nahajam veselja v tem, da si razbijem glavo ob steno. — Z besedami je pa dejál samo to: «No, bomo že še o tem govorili».

Toda mladenič, ki je spoznal, kak slab vtis so naredile poslednje njegove besede, se je odločil, da to nemudoma popravi. Zató je rekel: «Ko pa Marko izvé, da tista, zavoljo katere sem se odločil odstopiti od prejšnje namere, je hči grofa Oldrada Del Balzo, gotovo ne bo ugovarjal». In nadalje je dejál, da Visconte je popraševal po njem in izrazil vročo željo, da bi ga videl v Milanu, kjer se kaže, da se stvari začenjajo nagibati v prid papežu Ivanu. Nazadnje

mu je dal na pol razumeti, da celó računi na njega, namreč na grofa, zavoljo ugleda, kateri uživa on v tem mestu.

Menda ni treba praviti, kakó je to grofu dobro délo ter ga odobrovoljilo. Ubogi mož se je rad sam hvalil, in prav zató so se mu drugi navadno le malo laskali. Torej mu je sedaj toliko bolj odsijal z obraza oni neprilični nasmeh, kateri se poloti človeka, ko se sliši hvaljenega; tisti nasmeh, ki se zdi preneumen istemu, na kogar licu se pojavlja, in si zatorej vsak prizadeva, da ga potisne nazaj, a on sili ven, da ga stori smešnega in mu pokvari najlepše trenotke v življenju, ogrenivši mu še tisto hipno veselje, katero človek takó poredkoma uživa.

«Veste», je odgovoril nazadnje, «v resnici Marko me počeščuje mnogo bolj nego sem vreden... Sicer pa, saj sem vam pravil, da sva bila prijatelja že z otroških let! No, kolikor mi je mogoče storiti, tu sem mu popolnoma na razpolago... Kar se pa dostaje Bice, vam ponavljam, da, če ni zadržka od Markove strani, vam jo obetam že sedaj, in se štejem srečnega, da pride v takó častitljivo rodbino in k takemu mladeniču, da si moje srce ne more želeti boljšega, saj sami dobro veste, kako vas čislam in ljubim. In zagotavljam vas, da tudi Ermelinda bo Boga hvalila za to».

Mej tem je bila družba dospela v Milan. Grof se je napotil v Brero del Guercio, kjer je bila njegova hiša, mladenič pa je šel naravnost k Marku Visconti-ju.

Deseto poglavje

Marko je bil sam v svoji sobi in je prebiral neka pisma. Koj ko je videl vstopiti Ottorina, je vstal in, prišedši mu vljudno naproti, je dejál: «Tako brž si se vrnil! Sedaj povej torej, kakó je v Monzi».

«Vsi so nezadovoljni», je odgovoril mladenič, «toda nikdo se ne upa dvigniti glave, ker vsi se bojé vojvode Tech».

«S kom si govoril?»

«S prvaki velfske stranke, katere ste mi omenjali: Gazino Gavazza, Moneghino Zeva in Berusio Rabia. Zadnji pride v Milan brž ko mu bo mogoče, ne da bi obudil sum. Tu se hoče posvetovati z vami, kaj bi se imelo početi.

«A kaj mi poveš o ljudstvu?»

«Nič dobrega. To vam lehko svedoči tisti vaš svečenik Martin, katerega ste poslali tja kot nekakega blagovestnika. Pravi čudež je, da je prišel živ iz krempljev tistih ljudij, katere je hotel spreobrniti».

«Takó so navdušeni za protipapeža Nikolaja?»

«Ni to, da bi bili bolj vneti za Nikolaja nego za Ivana. Lopovi so, kateri bi radi le ropali v zmešnjavi». — In tu je Ottorino povedal vse, kar se je bilo dogodilo v monški cerkvi.

«Sodrga!» je dejál Marko z nasmehom, ko je slišal o teh vitežkih činih, «druhal! — Pa je že takó vedno in povsod! Toda naj bo. Poglavitno je, da se sedaj štrena zmeša kolikor le mogoče, potem se o svojem času že zopet vse uredí. Torej tisti ubogi Martin...«

«Zagotavljam vas, da je izgubil veselje do propovedanja in da mu ostane ta dan še dolgo v spominu».

«Pa je bil že dovolj neumen tudi on. Kakó je mogoče imeti že sive lase, pa ne vedeti še, da ljudstvo, ako se dvigne, je kakor zverina? in da, ako začne ropati, je pač še najmenj, kar more storiti? Pa se ga pustí, naj dela! Kaj vraga, ali je pač táko zló, če si ubogi ljudjé včasih zopet osvojé nekoliko tistega zlata, ki se neprenehoma kopiči in gromadi po zakristijah v podobi svetilnic, svečnikov in križev? Kaj res bi ne mogli biti dobri kristjani, če bi imeli le steklene ali glinene svetilnice ter lesene križe in svečnike? Na vse zadnje tisto zlato in srebro — od kod je prišlo? Pač iz žepov ubogega ljudstva. — Največ mi je le na tem, da bi ne bili zeló uneti za razkol».

«Le bodite brez skrbí, ker po mojem mnenju nimajo niti pojma o papežu in protipapežu. Kajti, mislite si, potem ko so dobro oklofutali in obrcali tistega ubogega Martina, so začenjali prav takó obdelovati nekega drugega, ki je jel

propovedati za Nikolaja proti Ivanu. Ta je bil neki gorjan, kateri je prišel iz Limonte v spremstvu grofa Del Balzo, in bili bi tudi njega dobro naklestili, če bi ne bil o pravem času prišel jaz, da sem ga rešil».

«Ali je torej prišel grof Del Balzo?»

«Došli smo skupaj ravnokar».

«Vidiš, da je moj lek pomagal. Sedaj, ko je tu, bi bil jaz neumen, če bi ga ne izkoristil. In treba bo le brž začeti... Stori mi to... saj on je tu s celo družino, ni res?»

«Dà, s celo družino».

«Jutri pripravim obed za prijatelje. Ali bi jih ne mogel ti semkaj privesti?... Ermelinda... pač vem, da ni upanja, da bi prišla, ampak... tista Bice, o kateri si mi pravil čudeže... ali bi ne mogel ti tudi nje pripraviti, da pride z očetom?...»

Ottorino si ni mogel želeti boljšega. Mislil si je, ko si Marko toliko prizadeva, da bi videl njegovo ljubljeno deklico, mu pač ne bo štel za zlo, če odreče Rusconovi hčeri. Zató je obljubil, da stori, kar bo v njegovi moči, da privede obá.

Drugi dan je že zgodaj šel h grofu in mu naznánil, da Marko tisti dan pričakuje njega in Bice. In mu je dal razumeti, da je to za njega visoko odlikovanje, katero mu ustvari močán ugled v Milanu, in da bi nikakor ne bilo umestno izostati.

Ermelinda, kateri je grof naznanil ta poset že kot določeno reč, ni ugovarjala. Deklica se je mogla smatrati zaročenka Ottorinova, kateri je bil pravilno poprosil za njeno roko. Bilo je torej pač naravno, da jo je on želel predstaviti svojemu gospodu, da bi ta odobril svatbo in privolil, da bi se odstranila tista kakoršnasibodi poprejšnja zaveza, pri kateri je tudi on sodeloval. Pri vsem tem, ko si je grofinja mislila svojo hčer pred Markovim obličjem, jo je pretresal neki skrivnostni strah. Spomini in slutnje so se ji vsiljevale ter jo vznemirjale. Ko je dovoljevala odhod Bici, katera se je tudi kazala vznemirjeno vsled tega, kar je slišala praviti o tistem možu, ji je bilo tako težko pri srcu, kakor da bi izrekala obsodbo, ki bi imela določevati njeno usodo. Ko jo je videla odhajati, so ji solze orosile oči.

Marko Visconti je bil v neki dvorani svojega dvorca v družbi z najznamenitejšimi milanskimi mladeniči; čakali so obeda. Marko, ki je sicer že vedno sijajno pogoščeval prijatelje in gospôdo, je bil tisti čas kar razsipen, da bi si pridobil privržencev in se skazal pred ljudstvom, ki se dá rado preslepiti od vsega, kar se blestí. Tadanji zgodovinarji vejo povedati, da je v lesku veselic in obedov, v gizdi dvorjaničev, oprod, strežajev in konj nemalo prekoševal istega Azzona, svojega nečaka, ki je bil imenovan gospodar milanski.

Jedna med najznamenitejšimi osebami tiste družbe je bil Lodrisio Visconti, brat usiljenega opata Svet-Ambrožkega. Ta je bil Marku najmilejši svetovalec, ki ga je spodbadal v vseh onih skrivnih naklepih, katere je bil zasnoval. Bil je mož lepega obraza, močne postave, kakih štirideset let star, toda nemiren človek, ki je že tačas dal mnogo o sebi govoriti, a ga je čakala še dokaj zloglasna slava. On je že davno sovražil Ottorina. Zavidal mu je, da ga je takó čislal Marko, na katerega je hotel le on sam uplivati. Vrh tega se je on v prejšnjih letih pravdal z Ottorinom zavoljo dedščine grajščine Castelletto na reki Ticino, katera je nazadnje pripadla Ottorinu. Marko si je prizadeval, da bi ju pomiril, in kazalo se je že nekoliko časa, kakor da bi se bila bližala. Toda Lodrisio je v srcu kuhal staro sovraštvo in čakal le ugodne prilike, da bi ugonobil svojega tekmeca.

Dvorjanič je naznanil, da je prišel grof Del Balzo. Oči vseh navzočih so se obrnile proti vratom in grof je vstopil s hčerko, ki se je oprijemala njegove roke. Marko jima je stekel nasproti ves presenečen. Kajti, ko je zagledal Bice, ki je prihajala naprej s povešenimi očmi, z obrazom zarudelim od sramežljivosti,

mu je bilo pri srcu, kakor da bi videl njeno mater, da bi stala pred njim sama Ermelinda, in mahoma mu je vsa kri zavrela. Vendar se je znal vladati. Sprejel je očeta s prijazno dostojnostjo, s pogledom, ki boža a zajedno sili k spoštovanju. Hčer je pa počastil, kakor se spodobi plemeniti deklici, razgovarjaje se veselo ž njo, dokler niso prišli dvorjaniči, kateri so naznanili, da je obed pripravljen. Šli so tedaj vsi v drugo dvorano. Marko je velel Bici, naj se vsede na njegovo desno stran, grofa Del Balzo je posadil na levo, in vsa ostala družba se je namestila okolo miz.

Ne bomo se mudili pri opisovanju reda in podrobnostij tistega obeda, kateri res ni bil takó potraten kakor po navadi tadanji obedi o slavnih prilikah turnirjev (viteških bojnih iger); vendar je bil tak, da bi še dandanašnji delal čast vsakemu tudi najbogatejšemu in najimenitnejšemu evropskemu dvoru.

Bili so tu najlepši prtiči in prti ukusno vezeni, z veliko kačo (Viscontijevim grbom) na sredi; dragocene skledice, lesketajoči krožniki iz srebra in zlata; vsakovrstna jedila olepšana z raznobojnimi dišavami; ribe nadete z zlatom; pavi takó skrbno zopet pokriti s svojim perjem in takó postavljeni, da so bili videti kakor živi, katere so pa strežaji v hipu oskubli in podajali okolo še kadeče se od ognjene gorkote; ptiči in divjačina; medvedek s posrebrneno dlako, z zlatimi nohti in zobmi ter z ognjem v ustih. Za vsako jedjo so podajali gostom dišečo vodo za roke ter jim nalivali najukusnejša vina v prelepe čaše s podobami, izdelane iz dragih kovin, in v krasne steklene kozarce, slikane s cvetlicami, živalimi in verižicami.

Ko se je gostom zadnjikrat nalivalo viño, je vstopilo v dvorano dvanajst dvorjaničev s suknjicami in hlačami belo in rudeče pisanimi, ter so prinesli darove tistega dneva. Ta je privedel na verižici čredico lovskih psov z vezenim baržunastim ovratnikom; uni je prinesel golobarje, kragulje, kanje in sokoliče, vajene raznim lovom, s srebrnimi zvončki, s srebrno ploščo na prsih, na kateri je bila vrezana kača; nekdo je imel meč s pozlačenim ročem; drugi pa jekleni oklep za glavo; zopet drugi plaščke in vrhne suknje iz baržuna, s svilenimi verižicami, z gumbiči iz biserov in zlatimi čopi*).

Ko so prišli dvorjaniči z darovi, je Marko opazil, da niso imeli nič primernega za plemenito deklico. Pozval je torej nekega oprodo, kateri je stekel iz dvorane in se za hip zopet prikazal z vencem iz biserov na zlatem krožniku. Tedaj je gospodar vstal, prijel z obema rokama venec, pokleknil z jednim kolenom pred Bice, in potem, vzravnaje se zopet, ga položil nežno na njeno glavo rekoč: «Bog živi kraljico naše družbe», na kar so vsi povabljenci odgovorili z odobrujočim vsklikom.

Na to je prosil deklico, naj bi blagovolila — povemo z njegovimi besedami — storiti prijetne tiste uboge njegove darove s tem, da bi jih ona s svojo roko podala vitezom in baronom, ki so ga počastili. — Bici je vstala in vsi povabljenci za njo. Marko sam, strežeč jej za oprodo, jo je vodil okolo miz ter je prejemal iz rok dvorjaničev in izročeval njej vsako reč; ona je to, kar je dobila, uljudno podajala tistemu, kateri je bil pred njo; a obdarovanec je prijemal dar klečé z jednim kolenom in

*) Kdor želi videti, kaj je sijaj in razsipnost, naj bere v naših zgodovinarjih popisovanje obeda, ki ga je pripravil Galeazzo na trgu Aringo o priliki, ko se je poročila njegova hči Violante s knezom Lionellom, angleškim kraljevičem. Pri prvi mizi, kjer je s knezi in najimenitnejšimi baroni sedel tudi Petrarca, je bilo podanih 18 jedij, in za vsako jedjo so se delili drugi darovi. Podarjene so bile dragocene obleke in kožuhi, konjske oprave, popolne bojne oprave, srebrne in zlate vaze in krožniki, dvajset kosov tkanin, delanih iz svile in zlata, nebroj cvetlic, sestavljenih z biseri, rubini in dijamanti, dvanajst pitanih volov, šestinšestdeset konj, šest velikih konj za vojsko in drugih šest velikih za viteške bojne igre in naposled dva slovita konja za dirke, imenovana Leone in Abate, katera sta bila poklonjena ženinu.

poljubovaje krasni darovalki rob njene obleke. Ottorinu je bil namenjen šlem. Nekateri so opazili, da so se zali kraljici nenavadno tresle roke, ko mu ga je podajala; a to so si razlagali s tem, da je taka oprava preteška za nežne dekličine roke.

Grof Del Balzo je zadnji dobil svoj dar. Marko mu je bil prihranil odličnega sokola. Prijel ga je tudi on z upognjenim kolenom iz rok svoje hčere in je tudi kakor vsi drugi poljubil rob njene oleke; a dvignivši se, ni mogel premagati svoje očetovske radosti, in objemši jo okolo vratú jo je poljubil na čelo rekoč: «Moja hči, Bog te blagoslovi!» na kar je zopet zaorilo glasno odobravanje po celi dvorani.

Ko je ponehal šum, je dejál Marko deklici: «Prelepa in preuljudna kraljica, ali naj jaz jedini med vsemi temi vašimi zvestoudanimi ostanem brez darú iz vaših rok? Če ni moja prošnja predrzna, ali bi se smel nadejati od vas koščeka trakú, verižice ali niti, sploh kakega znamenja, da ste me vsprejeli za svojega viteza in služabnika?»

Deklica je bila vsa zbegana in vznemirjena. Toda oče ji je rekel naglo: «Daj, snami s sebe kaj... le hitro kako reč... jedno teh zapestnic». — Ona je ubogala, odpela od levega zapestja svilen trak, prevezen z zlatom. Marko je upognil koleno in ga prejel iz njene roke.

Ko so bile mize pospravljene, se je družba porazdelila v razne kroge, kateri so se začeli pogovarjati o dnevnih novostih. Komaj je bil nekdo omenil papeža in protipapeža, se je grof Del Balzo hitro polastil govorjenja in je pri tem dobil priliko, da se je skazoval z vsem znanjem latinščine in cerkvenega prava, kolikor ga je imel pod kožo. Tisti mladiči, ki niso umeli druzega nego sukati svoj meč in jahati svojega konja, so se čudom čudili toliki učenosti. Vendar so se konečno nekateri naveličali tega občudovanja. Šinilo jim je v glavo, da imajo jezik tudi oni, in so začeli odhajati ta na jedno, uni na drugo stran, takó da so ostali tam le še kaki trije, štirje, in še ti so se pri prvi priložnosti, ko se je grof nekoliko oddahnil od govorjenja, z lepa odtegnili in se priklopili nekemu novemu krogu, ki je bil nastal iz vseh prejšnjih begunov.

Tam se je govorilo o viteških bojnih igrah, ki so bile razglašene tisti dan v proslavo imenovanja Azzona Viscontija za cesarskega namestnika. Po dolgem razgovarjanju je izvlekel Lodrisio iz nedrij pergament rekoč: «Evo tu razglas, kakor so ga razglasili oznanovalci».

Vsa družba se je stisnila okolo njega, in on je začel brati:

«Poslušajte gospodje: knezi, baroni in plemenitniki, naznanjam vam velike bojne igre, ki se bojo vršile v Milanu v Lombardiji za mesec dnij.

Da se odtegnemo lenobi, da si bomo vadili teló in da si pridobimo slavo v orožju ter naklonjenost prekrasnih in plemenitih žensk, katerih smo sluge, a zajedno da skažemo radost našega mesta in dežele, ker je bil milostljivi in svitli Azzone Visconti imenovan cesarskim namestnikom, smo sklenili mi spodaj imenovani vitezi, da priredimo bojne igre. Bomo torej na razpolago od solnčnega vzhoda do zahoda vsakemu milanskemu ali vnanjemu vitezu, kateri se primerno izkaže.

Zaznam dejanj.

Prvo dejanje na konju v ograji, štirje udarci s sulico in še jeden za miljenko.

Drugo dejanje, borenje z mečem na konju: bojeval se bo na vsaki strani po jeden, po dva, ali pa vsi, kakor izvolijo reditelji boja.

Prirejevalci bojnih iger pripravijo napadovalcem na izbér sulice jednake dolgosti in debelosti, prav takó tudi meče.

Če kdo udari konja, bo odgnan.

Kdor polomi več sulic in se bolje izkaže, ta dobí v dar železno bojno opravo.

Napadovalci pridejo h koncu bojišča, da se dotaknejo s sulico kakega ščita tam obešenega, ali tudi mnogih, ali celó vseh, če jim bo ljubo; tam najdejo bojnega uradnika, kateri jih uvrsti mej bojevnike.

Napadovalci bodo tudi morali prinesti bojnim uradnikom na določeno mesto svoje ščite in orožje; te si potem zopet vzamejo pred začetkom bojnih iger. Namesto njih sme prinesti orožje tudi kak drugi plemenitnik. Ako ne bodo ščiti razpostavljeni ob določenem času, se jih kasneje ne sprejme brez dovoljenja prirejevalcev ter svitlega in veličastnega Gospoda cesarskega namestnika.

In v znak, da je to resnično, smo podpisali svoja imena.

Tu se je bralec ustavil.

«In podpisi?» so poprašali nekateri, «kažite, kažite!»

«Evo tudi podpise: «Sacramoro Liprando. — Ottorino Visconti. — Bronzin Caimo. — Pinala. — Pietro Meraviglia. — Jeden Tanzo. — Dva Biraghi. — Dva Bossi. — Bertone Cacatossici. — Lorenzuolo iz Landriana.

Izdano v Milanu v Lombardiji. Leta Gospodovega 1329, mesca.. dne....»

Hočete še kaj?»

Grof Del Balzo, ki se je držal pohlevno ves čas, ko je bil pri obedu, ker ga je v tosililo naravno veličanstvo, ki je odsevalo iz Markovega obraza, in pa uljudnost tega slavnega moža, ter je le s kratkimi in slabo vkup skrpanimi besedami odgovarjal na vprašanja, katera mu je isti včasih stavljal, sedaj, ko je bil daleč od njega, se je čutil bolj prostega. Ker je bil jako na volji, ko je videl svojo hčer takó slavljeno, in ker so navzoči toliko časa in takó pazljivo poslušali poprejšnji njegov govor, ni mogel več molčati na noben način, in brž ko je videl, da je bilo branje dokončano, vtakne svojo glavo v krog mladeničev, kateri so prej na to pazili.

«Tu je govor o turnirjih in giostrah, ali ni li res?» je dejál, vprašaje takó, da se je razumelo, da ne išče odgovora, ampak se hoče le poprijeti že začetega govorjenja. «Ali veste, kaj pomeni giostra? vam povem jaz. Giostra je od besede jaxta, kar pomeni poleg, ker je neki boj, ki se vrší takó, da sta si nasprotnika prav blizu, život proti životu».

«Kateri pa bojo razsodniki bojev?» je vprašal nekdo v družbi, ki se menda ni mnogo zmenil za grofovo učenost.

Toda grof, ne pustivši časa za odgovor, je nadaljeval: «In je jako stara, veste, ta navada, da se prirejajo bojne igre, o dà, jako stara. Kajti vpeljane so že od časov trojanske vojske, t. j. že davno pred Okroglo mizo in pred kraljem Arturom. In zató se zovejo Trojae ludus, kar pomenja trojanska igra, ali tudi trojanska vojna, kajti Rimljani so imenovali ludus tudi vojno, kakor da bi bila ista kaka igra».

Nikdo ni zinil, toda govornik je po obrazu in vedenju svojih poslušalcev vendarle kmalu sprevidel, da jih ne zanimajo posebno besedoslovne razprave in da je treba drugo zapeti. Zató se je pa hotel skazati veščaka v orožju in bojih, in to tembolj, ker je govorjenje nagibalo na tisto stran. In tu je privlekel na dan vsakovrstno staro šaro gledé tega, kakó se je treba vesti v kakem boju ali bojni igri. Poučeval je, kakó se mora vitez držati na stremenih, kakó znižavati in namerjati sulico, kakó sukati jo, kakó odbijati kak udarec ali sunec. Navel je celo množico pisateljev in raznih primerov. Skratka, povedal jih je toliko, da bi ga bil moral soditi kak učenjak kot vrlega bojevnika, a pravi bojevniki, kakoršni so bili tisti mladeniči, bi ga bili morali poštevati za — nu recimo, učenjaka —, samo da so se večkrat spogledavali in skrivaj smejali v brk.

To je pač napaka ljudíj, ki vse znajo. Ne gre jim v glavo, da se ne sme govoriti z nevedneži o jedini stvari, katero oni razumejo.

Marko se ves čas ni ločil od Bice, katero je zabaval z dostojno prijaznostjo. Kadar je bilo že pozno in je njen oče stopil pred njega, da bi se uljudno poslovil, je on pospremil deklico do praga dvorane in jo tam izročil grofu. Pohvalil mu jo je jako, in laskaje se mu, ga je pozdravil in izrazil upanje, da ga bo s pogostim obiskovanjem odškodoval za tisti dolgi čas, kar se nista videla.

Grof je šel od tam kakor pijan od veselja. Zdelo se mu je, da se ne dotika tâl. Koj ko je dospel domóv, je povedal ženi, kaka čast je doletela njega in hčer. Ermelinda se je jako razveselila, ker ni dvomila, da Ottorino je moral govoriti z Markom o svoji ženitbi in da je smatrati njegovo izredno uljudnost do grofa in hčere za znamenje privoljenja.

Kmalu na to je dospel Ottorino, tudi on vesél, da je bilo kaj. Razgovarjaje se o radosti tistega dneva, je kmalu sprevidel, da grof in grofinja mislita, da je Marko že privolil k njegovi ženitbi. On ni zgubljal besed, da bi jim jemal to misel iz glave. Ker je videl, kako je Marko počastil Bice, si je mislil, da je gotov njegovega privoljenja. Sklenil je, da bi o prvi priliki, ko bi ga našel samega, govoril ž njim o tem, o čemer se ni upal pri toliki družbi. In takó se je začel pogajati z Bicinimi stariši o poroki, kakor o reči, ki bi se imela vršiti kmalu. S kratkimi besedami je bilo določeno vse.

Tedaj je grof namignil soprogi, in na to, obrnivši se k Bice, katera je ves čas poslušala tiho in s sklonjeno glavo, ji je dejál z nekim nasmehom na pol bedastim na pol lokavim, kakor je imel navado, ko je hotel povedati kak dovtip: «O, poslušaj nekoliko pa ti! Mi smo znabiti delali račun brez krčmarja; smo te obečali, ne da bi vprašali tvojega privoljenja, a tebi morda niti v misel ne pade kaj takega».

Bice je zarudela kakor žrjavica, prijela mater za roko in ni odgovorila besedice.

Toda Ermelinda je dala grofu znamenje, naj pusti šale. Na to je rekla Ottorinu z nasmehom: «Dasi v takih zadevah navadno ne rabimo posrednika, vendar upam, da se med tem zadovolite z obljubo, katero vam daje mati v njenem imenu».

Na to se je mladenič poslovil. Deklica, videvši, da odhaja, je dvignila glavo, in vedno še držeča mater za roko, je rekla: «Saj se vrnete jutri!»

«Ahá! tu jo imamo, sramožljivčico!» je dejál grof z grohotom. «Kdo bi si bil pač mislil, ko bi jo bil kmalu vsak primerjal sveti Luciji! A, presneta, presneta punica!»

Mladenič je odšel, in bili so dobre volje on in tisti, ki so ostali.

Jednajsto poglavje

V skrivni sobi Marka Viscontija so na srebrni svetilnici gorele tri luči, razširjaje okolo prijetno vonjavo. Zamišljen v pogovor, ki ga je imel s hišnim gospodarjem, je sedel tam Lodrisio, naslanjaje komolec na mizo in podpiraje brado z dlanjo. A Marko je le malo pazil na njegove besede, in bilo je videti, da mu kaj drugega rojí po glavi.

«Od te straní moremo že biti brez skrbí», mu je pravil lokavi svetovalec. «Danes je prijel vojvoda Montefeste onih petindvajsettisoč zlatnikov, katere mu je nakazal Ludovik Bavarski pri vašem unuku Azzonu, in jutri jo krene s svojo nemško četo proti Tirolu in se ne dá videti več. Cesar, ki je brez cvenka, ga čaka, da mu prinese denar v Toskano. Kaj si bo pač mislil, ko nekega jutra izvé, da mu jo je grof naredil! — Kako se nam je izvrstno sponeslo, da smo se mahona rešili vseh! Sicer kdo bi se bil upal kaj začeti, če bi se jih ne bili otresli poprej!»

«Gotovo!» je dejál Marko, vtopljen v svoje misli.

«Vendar», je nadaljeval uni, «ste imeli povsem prav, ko ste mi dejali davi, da reč še ni dozorela in da se mora duhovnikom in redovnikom, poslanim od papeža, pustiti čas, da bodo mogli kaj opraviti. Naj le Bavar vedno bolj izgublja vojake in naj se mu praznijo blagajnice, kar se godí vsak dan bolj. O, veste bratranec, sedaj sem se spomnil! Tistih osemsto nemških konjikov, ki so ga pustili na cedilu zató, ker niso dobivali plačila, so se utaborili v soteski Nievole v gradu Ceruglio. Povejte mi, ali vejo že kaj o tem v namestnikovem dvorcu?»

Marko, ki je imel tedaj vse kaj drugega po glavi, je slišal tiste zadnje besede nekako takó, kakor kdor se vzbuja iz spanja in sliši govoriti, a vendar nič prav ne vé, o čem se govorí. In kakor se sili vzbujajoč se, da bi si domislil, po zadnjih besedah, ki mu še doné v ušesih, kaj se je moglo govoriti, prav takó je Marko iz besede Ceruglio, katero je bil ulovil, ter iz prašajočega naglasa Lodrisievih besed, nekako uganil, o čem je bilo govorjenje. Delal se je, kakor da bi bil ves čas pazil, in je odgovoril:

«Kaj, tisti vojaki v Cerugliu?»

«Dà, prašal sem vas, ali vesta kaj o njih vaša brata in namestnik!»

«Saj jih je isti Bavar obvestil o tem», je odgovoril Marko. «In on še z vso silo priganja mojega nečaka, naj mu hitro dá denarje za fevdno podelitev, ker se nadeja, da s tistimi novci zopet spravi v pokorščino ono nezvesto četo».

«Ubogi revež! če jih pričakuje od tu, jih ne bo dosti štel», je odgovoril uni.

«Pa veš», je nadaljeval Marko, «kaj si je umislil Azzone? Déj, ugani! —

Namesto novcev hoče poslati mene v Ceruglio».

«Kakó to?»

«Hoče, da naj bi šel za poroka k tistim vojakom ter naj bi jim prigovarjal, da bi bili mirni, dokler on ne spravi vkup denarjev, s katerimi bi jih potem poplačal».

«Primaruha!» je dejál Lodrisio z zaničljivim nasmehom.

«Takó je! in prav davi me je skušal rekoč, da bi bil jaz kakor nalašč za to in da ga ni drugega, ki bi ga mogel rešiti iz te zadrege razun mene; kajti tisti Nemci da me dobro poznajo in zaupajo moji besedi, ter je jel govoriti o mojih podjetjih...»

«O vaših podjetjih, a? Bi mu bilo treba reči, da najlepšega še ni videl. Gledé svojega namena pa mož ni ravno preneumen! Rad bi vas spravil od tu, kjer mu vaše ime dela strah. To mora pač uvideti že vsak slepec».

Marko se je nasmehnil in potem je dejál: «Veš kaj mi je šinilo v glavo, ko sem potem mislil na to?»

«Povejte no!»

«Da bi ga ujel v njegovo lastno mrežo. Da bi šel v sotesko Nievole, kakor on želí, da bi pridobil za se tistih osemsto vojakov, kateri, dobro vem, da bi vsi šli za me v ogenj (gledé tega je moj nečak imel prav), in da bi jih najel na svoj račun. Ti bi tukaj dvignil vstajo, in kadar bi pritekel Bavar zopet postavljat na noge svojega hlapca, bi ga jaz iznenada napadel od zadej s tisto četo in z vojaki, katere bi mej tem vkup spravil iz Toskane».

Lodrisio je skočil na noge vsklikujé: «Bratranec, to je zlatá vredna misel! O, rečem vam, da bi mu jo lepó zasolili!»

«Pustiva sedaj, bova drugikrat kaj več govorila o tem», je rekel Marko. «Vse se dozdeva tudi meni, da bi iz tega moglo biti kaj. Toda nocój se mi neče mnogo razmišljati. Bomo videli jutri».

«Rečem vam, da ste se izvrstno umislili», je še dodajal Lodrisio, napotivši se proti vratam. In kako se še le dajo napotiti pogajanja, pričeta s Florencijo, ko boste v soteski Nievole na čelu osemsto korenjakov!»

«Ravno prav, da si me spomnil na Florencijo», je rekel Marko, hoté pretrgati govor, «nocój moram še pisati tamkajšnji gospôdi. Bratranec, Bog ti daj dobro!»

«Z Bogom torej», je odgovoril Lodrisio in odšel.

Ko je Marko ostal sam, je še dolgo s hitrimi koraki in sklonjeno glavo meril sobano od konca do kraja. Med tem je večkrat stresal glavo in mahal z roko, kakor da bi hotel odpoditi nekaj, kar ga je motilo. Nazadnje se je ustavil, zravnal se odločno in rekel glasno, kakor bi hotel zapovedati sam sebi: «Pisati treba florentinski gospôdi!» Tedaj si je odpel meč, da bi mogel sedeti bolj zložno, a ko ga je obešal na steno, je zagledal Bicin dar, tisti trak, ki ga je bil prijel od nje in ga privezal tam. Gledal ga je nekoliko časa, potem pa obrnil oči proč skoro razsrjen. Vsedel se je za mizo, razgrnil pergamentni list in odkril črnilnik. Pomočil je pero, a uvidevši, da piše predebelo, ga je jel porezovati. Obračal ga je na vse strani, cepil ga in rezal, a misli so mu le drugam uhajale. Konečno se je vendarle spomnil tega, kar je delal in kar bi moral delati; vrgel je od sebe tisti peresni nestvor, ki je imel v roki, vzel je novo, porezal ga vrlo in začel pisati:

Nobilibus dominis, sapientibus etc. et Comuni Florentiae, amicis diligendis praecipue, Marcus Vicecomes cum sincera dilectione, salutem *). Napisavši to, je naslonil ramena ob stolico, pogledal kvišku in začel misliti, kaj bi nadalje pisal. Toda rameni se nista ločili od naslonila, pogled je bil obrnjen vedno le

*) Plemenitim in veleučenim gospodom florentinske občine, dragim prijateljem, iskreni pozdrav od Marka Viscontija.

v strop, in pismo se ni pisalo. Nazadnje je pahnil nevoljno z obema rokama kup papirjev, ki je ležal pred njim, in ga potisnil tje po mizi, ter skočivši na noge se je udaril z dlanjo ob čelo, začel z nova šetati se in je rekel sam za se: «Pa kaj nisem že prej vedel, da mora biti takó podobna Ermelindi? Ali mi ni pisal, ali mi ni že tolikokrat tega povedal Ottorino?... — Tisti vetrnjak!... — Tudi glas je ves njen, in nasmeh, vedenje in pogled... Nedolžna golobica! pri tistem pogledu, v zvoku njenih besed mi je bilo, kakor da sem zopet prenešen v nekdanja mladostna leta, v leta, ko sem še upal... O, kje so tisti srečni časi! Strupeni dih zlobe tedaj še ni bil oskrunil mojega srca..., na strani Ermelinde se mi je smehljala vsa priroda, vsakega človeka sem smatral za prijatelja... a potem... koliko trpljenja in kaka gnjusoba!... In tudi jaz sem se valjal v tistem blatu, tudi jaz sem se napojil krvi!... In vendar se mi je vedno dozdevalo, da nisem rojen za to... Bice! pač lepo ime!...»

Pri teh besedah se je mahoma ustavil, na njegovih ustnah se je pojavil zaničljiv nasmeh, kakor če bi bil zalotil svojega podložnika pri sramotnem dejanju. «In si li ti», je nadaljeval na to «ali si ti tisti Marko, od katerega večji del Italije s trepetom pričakuje izvršenja svojih nadej? Ti, ki si dozorel v letih polnih grenkosti in katerega je utrdila takó trpka usoda? Na pragu širne in negotove prihodnosti, proti kateri stopaš drzovito, da bi se sedaj začel zgubljati za deklino?... Kaj bi rekel k temu Lodrisio?... tisti pikri zasmehovalec!... O naj se izkadijo te mračne megle in naj zopet zasveti v vsem svojem lesku moja zvezda!... Dà, hočem!

Tedaj se je zopet lotil že začetega pisma, in takrat ni odložil peresa ter ni dvignil očij, dokler ni izpolnil štirih dolgih stranij z drobnim pisanjem. Na to se je spravil k počitku z glavo prepolno velfov in gibelinov, papeža in cesarja, spletk in bojev.

Nekoliko dnij kasneje se je vrnil Ottorino iz Pavije, kamor je bil poslán, da bi se pomenil z nekimi zarotniki. Stopil je pred svojega gospoda s trdnim sklepom, da mu pri tej priliki razloži svojo zadevo in ga poprosi, naj mu privolí, da bi smel poročiti Bice. A ko je bil pred njim, ga je videl takó čmernega, nevoljnega in napetega, da mu je hitro upadel pogum. Sporočal mu je najprej o zadevi, zavoljo katere je bil na potovanju. Potem, da bi si pripravil pot do tega, kar je hotel govoriti o sebi, je začel nekaj pripovedovati o grofu Del Balzo, namreč da se je tiste dní med njim in nekim redovnikom vršil neki razgovor glede nepostavnosti odstavljenja papeža Ivana. Razgovor da je bil dolg in ognjevit, a proti koncu da se je bil redovnik udal in pridružil grofovemu mnenju, kar je naredilo mogočen utis.

Ko je Marko to slišal, se je veselil na skrivnem, ker je bil jako zvito sam že dolgo poprej tisto reč napeljal. Kajti, tu je pravo mesto, da obvestimo o tem naše bralce, brž ko je prišel grof Del Balzo v Milan, je Marko, ki ga je hotel porabiti v svoj prid, poskrbel, da so začeli zahajati v njegovo hišo imenitni vitezi in učenjaki, ki so tam razpravljali preporna vprašanja. Da bi grof ne ostal osamljen, ko je včasih orožje njegove latinščine bilo preslabo v boju proti drugim, ki so bili bolje podkovani nego on, mu je bil Marko poslal na pomoč nekaj izvrstnih bojevnikov; a celo reč je bil uredil takó, da grof ni smel vedeti, da so bili poslani od njega. Med učenjaki je bil tudi naš stari znanec, odvetnik Limontinov. Ti so priskočili hišnemu gospodarju na pomoč vsakikrat, ko so opazili, da je bil preslab v bojevanju.

Lehko si mislite, kakó dobro je délo grofu, kako veselje ga je prešinjalo in kakó se je napihoval, ko je videl, da ima priliko cele dneve propovedovati pozornim in krotkim poslušalcem, in vrh tega še spreobračati jih.

In ker že govorimo o teh spreobrnenih, moramo prav zaupno, na štiri oči, povedati bralcu še neko skrivnost. Spreobrnenja večinoma niso bila zasluga grofove zgovornosti, ampak drugih silnejših razlogov, ki so prihajali dan za dnevom s pismi iz Toskane. Iz teh se je namreč dalo sklepati vedno bolj, da je stvar protipapeža Petra iz Corvare popolnoma izgubljena in da ugled papeža Ivana očitno narašča. Pa še neki drugi mogočni razlog je prihajal iz Markove blagajnice, ki je bila vedno polna in vedno odprta; pač nepobiten razlog to, kateri je delal čudeže pri najtrdovratnejših buticah. Včasih, po taki spreobrnitvi, opravljeni s cvenkom, če je bil spreobrnjenec vsled svoje učenosti ali česa drugega imenitna oseba, je bil poslan k razgovorom v hišo grofa Del Balzo. Tam se je najprej dolgo in srčno potezal za stvar, kateri se je bil že odpovedal, a potem se je delal, kakor da se mora konečno vendarle udati tehtnim nasprotnim razlogom, ter je vsled svojega ugleda vlekel za seboj druge bolj priproste navzoče osebe.

To je bila za tedanji čas redka prekanjenost, kajti človeški rod je bil takrat pač res zarobljen in surov, a ne še Bog vé kakó zvit. Dandanes, ko zna svet že vse drugače nastavljati pastí svojemu bližnjemu, bi se smatralo to le nekako otročarijo ali pa izum kake uboge ženice.

Toda vrnimo se k Ottorinu. On je torej imenoval grofa, da bi mogel potem govoriti o hčeri. Ko je pravil zadnje besede o redovnikovem spreobrnenju, je videl na Markovem obrazu izraz tistega notranjega veselja, ki smo ga omenili, to je izraz prehodnega občutka zadovoljnosti, ker je videl, da njegova prizadevanja niso bila brezuspešna. Opazivši to, se je Ottorino osrčil. Toda koj se je Marku zopet zmračil obraz in rekel je z le slabo zakritim zasmehom:

«Glej, ko te jaz spravljam med vratolomne tvoje vrstnike, da bi se ž njimi skušal in sukal kopja in meče ter se pomenkoval o konjih in bojnih igrah, se ti urivaš med duhovščino in se tam pričkaš o papežih in cerkvenih določbah».

«Saj veste», je odgovoril mladenič nekoliko zbegan, a vendar zadovoljen, da je le mogel na kak način vpeljati govorjenje, «grof je še le malo časa v Milanu; jaz mu moram biti hvaležen zavoljo njegove dobrohotnosti, katero mi vedno skazuje, in... da po pravici povem... tudi ž njegovo družino...» Toda revež se je mahoma ustavil, kajti videl je, da se je Markov obraz silno zatemnil. «O joj!» je dejál v svojem srcu, «nič ni pri dobri volji, sam Bog vé, kaj mu rojí po glavi!» Obrnil je tedaj govor na drugi predmet, a videlo se mu je le preveč, kakó je bil v zadregi, ker je moral okolo loviti misli in besede, da bi ne ostal osramočen, ko je bilo treba govoriti, a tega vendar ni smel izustiti, kar je imel v srcu in že na jeziku.

Marko je poslušal tisto prazno govoričenje in opazoval na tihem njegovo zmedenost; pri tem je upiral nanj neki takó mrzel pogled, da se je dozdevalo, kakor da ga hoče prebosti ž njim; pred tem pogledom je moral vsak, tudi najdrznejši človek, povesiti očí. Iz tega mučnega položaja je rešil mladeniča neki dvorjanič, ki je prišel na vrata javljajoč, da čaka zunaj opat svetega Ambroža.

«Naj pride naprej!» je rekel gospodar. Mladenič je odšel; bil je pač nekoliko razžaljen vsled takega obnašanja, vendar vse skupaj je pripisoval Markovi čudni naravi bolj nego čemu drugemu; in bil si je v svesti, da doseže svoj namen, brž ko ga dobí pri dobri volji.

Med tem se je mudil največ na strani svoje zaročenke, govoreč jej o svoji ljubezni, o svojih prvih nadejah. Presrečen se je spominjal ž njo vseh dnij, katere sta bila preživela skupaj v Limonti, zlasti pa dogodb na jezeru in na lovu. S šaljivo strogostjo je popraševal po razlogu tedanje njene molčečnosti. In vse mu je delalo radost; kajti

bodisi da jo je mati rahlo pokarala, ali če se je Bice s pretrganimi besedami zagovarjala, ali če je pri takih pogovorih nenadoma sramežljivo zarudela, iz vsega je zaljubljeni mladenič zajemal gotovost, da tudi ona njega ljubi.

Nekega dne ga je Marko povabil, da bi ga spremljal pri ježi po mestu. Med mnogimi plemenitaši je uprav njega odbral, da mu bo jezdil na strani. Bilo je to odlikovanje, po katerem je vroče hrepenel vsak tistih mladih vitezov, ki so občudovali tega slavljenega moža. Ljudstva se je kar trlo po oknih, mostovžih in ulicah ; vsi so hoteli videti Marka in so mu navdušeno skazovali svoje spoštovanje. On je odzdravljal sedaj kimaje z glavo, sedaj pa prijazno stegujé roko. Neizrečno ljubeznjivo se je vedel z bratrancem, ki mu je jezdil ob boku, kakor da bi ga hotel s tem odškodovati za osornost, s katero ga je bil zadnjič odpravil.

«Poslušaj, bratranec», mu je rekel potem ko je bil nekoliko pomolčal, «jaz bom moral kmalu oditi v Toskano in ti pojdeš z menoj».

Mladenič ves užaljen vsled tega nenadnega sporočila, je odgovoril neodločno: «To je nov znak vaše posebne dobrohotnosti do mene, toda... ravno sedaj...»

«Kaj, ti je morda sedaj kaj drugega bolj pri srcu nego zadeva tvojega gospoda?»

«O pomislite, nikakor ne, ali...»

«No kaj ?»

«Saj veste, da sem tudi jaz mej prireditelji bojnih iger in da je pod objavo pisano tudi moje ime».

«Če ni drugega zadržka, temu se pač lehko odpomore. Ali je nemara moj dvór tako slab, da bi se ne moglo tu dobiti nobenega viteza, kateri bi te nadomestoval? Če takó zahteva korist lastnega gospoda, je odsotnost opravičena. — A jaz te razumem», je nadaljeval potem smehljaje se — toda z nekim prisiljenim nasmehom — «in stavim da uganem, zakaj ti ne ugaja ta nenadni odhod! Ker ima v kratkem času priti v Milan Franchino Rusconi s svojo hčerjo... Toda za sedaj dolžnost ne bo v kvar ljubežni. Pred odhodom ji lehko še podaš zaročni prstan».

Ko je bil Ottorino takó spravljen v stisko, je sprevidel, da ni več časa obotavljati se, ampak da se je treba izraziti odločno, zatorej je začel takó: «Zeló bi mi bilo neljubo, če bi vam morda ne ugajal, ali prosim vas za zvestobo, s katero sem vam vedno služil...»

«Kam hočeš dospeti s tem uvodom», je dejál Marko, osorno pretrgujé mu besedo, «ali si se morda premislil?...»

«Da po pravici povem», je odgovoril mladenič, «jaz nisem nikoli zatrdno obljubil Franchinovi hčeri... Bilo je le površno govorjenje, in mislim, da morem še vedno razpolagati s seboj».

V tem so bili došli jezdeci do Brere del Guercio in so se pomikali mimo dvorca grofa Del Balzo. Ottorino in Marko sta istočasno dvignila očí proti mostovžu, s katerega sta gledala oče in hči. Bralec pač lehko ugane, na katerega obéh se je obrnil hčerin pogled, v tem ko je oče metal poljube in bi se bil skoro prekopicnil čez mostovževo ograjo, vsled preglobokih poklonov, katere je delal Marku. Ko so bili prešli mimo, se je hotel mladenič poprijeti prejšnjega govorjenja, toda njegov gospod mu je osorno pokazal z roko, naj se odmakne nazaj in naj se pridruži četici, ki ga je spremljala. Na to je spustil vajeti konju na vrat, spodbodel ga silno v trebuh in ga gnal vratolomno, dokler ni dospel v dvorišče svoje palače; tam je skočil raz njega in ne da bi zinil, se je pobral po stopnicah ter se ni pokazal več celi dan.

* * *

Naj nam bralec dovoli, da stopimo sedaj nekoliko nazaj ter pogledamo, kaj se je med tem godilo v Limonti, kjer smo pustili nekaj naših znancev, ko se je ravno nad njih glavo zbirala nevihta, to je, ko je prihajal Bellebuono s šestdesetimi vojaki, da bi kar pokončal celo vas.

Med tem, ko so ti razbojniki proti večeru odhajali od leškega obrežja in potem tiho veslali proti Limonti premišljujé rop in poboj, je po drugi strani Lupo tekel kolikor je mogel gori in doli po vijugastih in strmih gorskih stezah, želeč dospeti še o pravem času, da bi mogel naznaniti svojim ubogim vaščanom pretečo nevarnost ter pripraviti jih na beg, ali pa če mogoče na kako obrambo. Limontini pa, nič slabega sluteči, so se tedaj, kakor vsak večer, vračali v svoje kočiče, kjer so potem brezskrbno opravljali navadna večerna dela.

Bajta brodarja, ki je bil o nevihti zgubil sina, je stala, kakor rečeno, nekoliko zunaj vasí proti severu. Z jezera se je videlo samo nekoliko njene slamnate strehe z lesenim križem na vrhu; vse drugo sta zakrivala dva stara kostanja. Od znotraj je bila soba brez tlaka, v podstrešju pod brez stropa; pod in stene so bile vse črne od dima.

V kotu je bila postelja pokrita z debelo odejo. To je bilo ležišče ubogega Arrigozza. Sedaj je ležal na njem kodrast psiček, njegov zvesti prijatelj.

Ob vznožju postelje, komaj dva koraka proč od nje, je bil nameščen težek zaboj, napolnjen z zemljo. Na tem je po tedanji šegi, ki je bila razširjena po celi Evropi, gorel ogenj; zidana ognjišča so bila tedaj še nova iznajdba, in videlo se jih je le malo kje. Na ognju je na trinožniku stal lonec. Bolj spredaj, in sicer prav na sredi sobe, je stala bukova miza. Štiri slamnati stoli, kakih šest vesel, lesena polica na steni, na kateri so bili razloženi neki krožniki, tri glinene sklede in tri medene žlice, svetle kakor zlató, skrinja in mreža za ribji lov — je bilo revno pohištvo tiste sobe.

Pri mizi pod železno svetilnico je sedela stara Marta, utopljenčeva mati, in je predla. Njen obraz, ki je bil pač vel a vendar ne medel, z maloštevilnimi gubami, njena vitka rast, njeno odločno gibanje je kazalo močno in zdravo nrav, katere niso mogle upogniti težave in neprijetnosti revnega življenja. Toda tisto čelo, s katerega je sicer odseval blaženi mir, je bilo sedaj zatemnjeno vsled neke nedavne in nenavadne žalosti. Kdor bi jo bil sedaj prvikrat videl, bi bil lehko zapazil na njenih licih neko bledost, katera ji je sicer mogla biti tuja, in bi bil uganil, da tiste oči, zatekle in zdelane po premnogih izlitih solzah, vendar niso bile vajene joku.

Uglobljena v molitev je gibala ustnici, toda od njene tihe molitve se ni moglo slišati drugega nego šepet zadnjih zlogov; videlo se je pa, kakó je izgovorjene besede spremljala s pogostim, pobožnim pripogibanjem glave.

Večkrat se je ozrla na tisto posteljo, a na to obračala proti nebu takó otožen pogled, da je bila očividna njena notranja želja, katero je pošiljala Bógú, naj bi izvolil poklicati k sebi še njo in združiti jo zopet z njenim Arrigozzom.

Miha je imel pleča obrnjena proti mizi; sedel je pripognjen k ognju in mešal neko proseno kašo z mlekom, ki se je kuhala v loncu. Na njegovem licu je bila izražena neka bolj surova in trda žalost, ki je nekako nagibala k nevolji in jezi. Obrnil je bil ramena proti ženi nalašč zató, da bi je ne videl in da bi njena žalost ne povečevala njegove, in takó je delal svoje delo, ne da bi dvignil glavo.

Ko je poteklo po priliki pol ure, je žena vstala, snela preslico, šla k ognju in vzela doli lonec; na to je stopila k polici, in ker je bila vsa zamišljena v svojo molitev, je potegnila doli vse tri sklede in jih položila na mizo, pristavivši k vsaki še žlico. Ker je bila že toliko let vajena temu delu, so ji roke pri tem že same tekle in delale po navadi. Na to je vložila v vsako skledo nekoliko jedí in poklicala: «Miha! pojdite večerjat». Toda, ko se je na njen klic mož bližal mizi, se je žena spomnila, da je pripravila jedno skledo preveč. Zató jo je hitro vzela in položila na tla, kakor da bi bila napolnila za psa. Mož je vendar opazil, kako naglo in vznemirjeno je to storila; videl je, da je stala na mizi še tretja žlica na navadnem mestu; in ker je uganil,

da se je to zgodilo vsled njene razmišljenosti, ko je za sinú tako goreče molila, je obrnil obraz na drugo stran, da bi se ne pustil videti ginjenega, vzel svojo skledo in se vrnil tja, od koder je bil prišel.

Marta je povesila glavo na prsi, potem pa, ko se je nekoliko osrčila, je poklicala psička po imenu. Ta je komaj nekoliko vzdignil glavo izmed tačic, zmigal polahkoma z repom, a se ni zganil s svojega ležišča. Zató je ona stopila k postelji, ga je pogladila in pomilovala ter vzdignila ga in nesla tje k skledi. Poprej ni nikoli marala zanj ; vedno je bila nasprotna temu, da so ga redili, kajti bile so slabe letine, in zdelo se ji je nespametno držati onega nepotrebnega gosta pri hiši. A sedaj, ko ni bilo več Arrigozza, se ji je dozdevalo, da bi onečastila njegov spomin, ko bi se ubogi živalici slabše godilo nego prej, dokler je on skrbel za njo, ali če bi bila od koga zmerjana, zaničevana, in če bi je sploh nikdo ne ljubil.

Psiček je po svoje zahvaljeval gospodinjo za njeno nenavadno skrb, dobrikaje se ji z nekim glasom, ki je bil skoro podoben človeškemu stokanju, nazadnje je sklonil gobec k skledi, polizal nekaj malega in na to skočil nazaj na posteljo ter se sključil kakor poprej. — Tudi ta uboga živalica ne mara živeti brez njega, si je mislila starka, ki ga je ves čas opazovala. Na to se je vsedla in prekrižala ter je začela jesti. Zajela je nekaj žlic tiste kaše, potem ko je že dolgo mešala po skledi, a ni ji šlo v slast. Ko je pa videla, da nese njen mož skledo nazaj na mizo, se je hitro posilila in požrla zaporedoma kake tri žlice, da bi on videl, kakó zvesto jé.

Miha se je zopet vsedel k ognju. Ko je tedaj ona opazila, da je bila nazaj prinešena skleda še skoro polna, jo je vzela v roko, stopila k njemu, prijela ga rahlo za ramo in mu rekla : «Za božjo voljo, Miha, jejte ; takó ne boste mogli stati po koncu ; celi dan ste še skoro tešč». Brodar je zmajal z ramenoma, ne da bi zinil. Žena njegova je pa nadaljevala žalostno: «No, jejte vendar vsaj nekoliko ! Ali hočete sestradati ? Nikar se ne zapuščajte takó ! Tega ne smete storiti že zaradi mene... kaj naj počnem, če še vas ne bo...» Toda jok ji je zadušil besedo.

«Ali ne prenehate še s tem svojim jokom ?» je tedaj jel kričati brodar ; »ves božji dan le takó !» in ko si je tudi on z roko otrl solze : «Kaj ga nemara obudite od smrti ? Pri moji duši, jaz ne morem več prestajati !»

Nesrečna žena je potisnila nazaj v se svojo žalost, ki se ji je oklenila okolo srcá ; s pregačo si je obrisala očí in je zopet začela presti.

Dolgo časa sta bila tiha obá. Žena je opravljala svoje delo in pogledovala včasih možá, kateri je sedel na nizkem stolu s komolci, oprtimi na kolena, in z glavo v rokah ; dozdevalo se je, da joče.

Konečno je ta vstal, prišel k ženi in se vstavil pri njej ; hotel se ji je pridobrikati in jo s prijaznimi besedami odškodovati za žalost, katero ji je prizadel s svojim prejšnjim nesmiselnim govorjenjem. Torej je rekel : «Takó, Marta, hočem pa storiti kakor želite vi, bom jedel, da vas zadovoljim». In res je začel jesti. «Slišite, Marta», je kmalu na to zopet nadaljeval, «jutri popeljem v Dervio našega župana ; z denarji, katere primem za vožnjo, plačam mašo za Arrigozza, plačam jo v Luganu, kjer ni prepovedi»,

«Mašo sem že naročila jaz», je odgovorila žena, in kazaje volno, katero je predla : «Vidite», je dejala, «ta je prav za luganskega župnika ; delo bo nadomestovalo miloščino za mašo».

Brodar je stisnil ustnici, ki sta se mu začeli tresti. Takó je bil ginjen, da le s težavo je zadrževal solze ; v njem se je obudilo tako nežno sočutje in ljubezen do stare tovarišice svojega življenja, da je bilo to nekaj bolj močnega, bolj svetega in bolj ginljivega nego prva goreča ljubezen, katero je imel do nje v letih njene mladosti.

Dvanajsto poglavje

Bilo je že pozno. Slišalo se je le še zamolklo šumenje jezera; včasih je veter popihal v vrhe kostanjev, ki sta zakrivala brodarjevo bajto. Nenadoma je pes, ki je bil sključen na postelji, privzdignil svoj gobček, zadrl ušesi in začel režati, in kmalu na to je poskočil in stekel proti durim, jezno renčé in lajaje glasno, kolikor je mogel. Miha in njegova žena sta jela poslušati. Slišala nista nič nenavadnega, ampak le običajni šum. Mož je vendar odrinil zapah, odprl in šel ven. Slišal je tam pri Limonti drugega psa lajati; bil je ribičev pes. Zlezel je na neko skalo, ki je bila za njegovo hišico, pogledal proti vasi in videl, da se je na tisti strani nebó žarelo, visoke pečine pa so bile razsvetljene od neke trepetajoče in nestalne svetlobe, katero je moral pač gotovo provzročevati kak požar. «Ogenj v Limonti!» je zavpil in tekel hitro na tisto stran, da bi pomagal, kar bi mogel. «Varujte se nesreče», je zavpila žena za njim in na to se vrnila v hišo, kjer se je vrgla na kolena in je začela goreče moliti.

Gredé naprej je slišal Miha neke krike iz vasí; kmalu na to še druge, ki so prihajali od različnih stranij in celó z gore, kakor tudi od obrežja. Početkom so bili kriki le posamezni, in se je moglo še razločevati, od katere hiše prihajajo; a potem so jeli naraščati in so se kmalu pomešali v splošno, obupno vpitje.

Prišedši na neko višavo, se je prepričal, da je bilo vžgano nalašč, kajti goreli ste hkratu dve hiši, vsaka na nasprotnem koncu vasí. Začel je pazno poslušati, položil je dlan za uho, da bi bolje lovil glas, in takó je mogel razločiti med tistim glasnim vpitjem neke pretilne vsklike in kletvine. Uprl je svoje očí na trg pred cerkvijo in zapazil, da so se med divjim vrvenjem ljudstva blesketali oklepi in sulice. Tedaj je jel slutiti, kaj bi moglo biti, in žal, uvideval je vsaki hip bolj, da se ne moti.

Požar je naraščal, in kmalu je bila cela vas v ognju. Voda v jezeru je zarudela. Videlo se je nekaj ladjic odriniti od kraja; ljudjé v njih so veslali na vso moč. Od začetka so bile rudeče tudi te ladjice in ljudjé, toda čim bolj so se oddaljevale, tem bolj je ugaševala svetloba na njih; nazadnje jih je bilo komaj videti v mraku pluti naprej. Sedaj so se skrile očém, a sedaj so se za hip zopet prikazale v zadnjih svetlobnih trakih, ki so skakali sem ter tja po jezeru, dokler se niso popolnoma izgubile v neskončni nočni temi.

Brodar je hotel že kar hiteti naprej in skočiti med tiste razbojnike, ki so vse pokončevali, toda zadrževala ga je misel na njo, katero je bil pustil samo v ubožni koči.

Ko je takó omahoval, je zaslišal, da so tam blizu zašumele veje, kakor bi jih kdo premikal, in začutil je tudi stopinje. Stopil je za deblo neke stare

oljke, in pri svetlobi, katero je pošiljal požar celó do tja, je zagledal neko ženo z dojenčkom v naročju in še neko deklico, katera se je držala za njeno krilo Žena je vlekla tudi kravico za seboj. Uboga žival se je ustavljala in je pogledovala nazaj proti vasi. Žalovala je menda po zapuščenih jaslih in je mukala. Na njeno mukanje je odgovarjalo drugo od raznih daljav in stranij; bili so namreč še drugi nesrečniki, ki so prav takó spravljali proč svojo družinico, kravico in še kaj drugega, kolikor so mogli.

Miha je takoj spoznal ženo. Stopil je tedaj pred njo, poklical jo po imenu in vprašal: «Kaj se godí tam doli, povejte mi, ali se more na kak način pomagati?»

«Samostanski vojaki so vžgali vas», je odgovorila prestrašena žena, «in sedaj pobijajo vse tiste, katere morejo uloviti. Oh, moj Bog, kaj sem morala doživeti; nocoj je zadnja noč za Limonto, izgubljeni smo! Bog nas kaznuje za kako hudo pregreho».

«Miha!» je pridejala še na to s prosečim glasom, «ker vas je Bog poslal tu sem, storite mi to dobroto: . pomagajte mi vleči naprej to žival, ki je sedaj vse, kar mi ostaja za vzdrževanje mojih ubogih otrok».

Brodar je prijel s pravo roko vrv, v levo naročje je vzel pa deklico, katera je prej jokaje z gostimi koraki skušala slediti nagli hoji materini. Takó so se napotili vsi skupaj proti Bellagiu.

«Bog vam povrni stokrat in se usmili vernih duš» je prosila uboga reva. «Dobro delo, katero delate meni, ubogi vdovi, vas bo čakalo na unem svetu in bo v prid tudi dobri duši vašega Arrigozza... Ah! Miha, vi ubožec ste se smilili vsakomur v vasi; po vseh hišah se je govorilo le o vaši nesreči. Toda že jutri koliko jih bo moralo jokati po sinu, in tisti bodo še blagrovali vas, da ste ga izgubili le tako po nesreči!»

On je šel naprej, nekaj ga je dušilo v grlu; pogledoval je včasi na plamtečo vas, včasi na svojo bajto. A ko je spravil iz nevarnosti vdovo in njeno družinico, je stekel hitro domú.

Koj ko je stopil v hišo, je videl, da se mu bliža mož na pol v železju opravljen, in mené, da je to jeden tistih razbojnikov, ki so pustošili Limonto, je naglo segel po železnem drogu, ki je bil za vratmi, in stopal odločno proti njemu. Toda vojak mu je zaklical:

«Miha, kaj me ne poznate?»

«A, Lupo! Tudi ti si prišel s tistimi psi?»

«Bog me varuj! Pritekel sem, da bi vas rešil, a nisem dospel o pravem času, kajti vojaki so o mojem prihodu že bili tu, in zdaj je vse v plamenu, in naši ljudjé so deloma pobiti, deloma so zbežali. Sedaj, ko se ne more s silo nič več opraviti, je treba poskusiti s kako zvijačo, da se zabrani vsaj še nedovršeno zlo in da se iztrgajo iz krempljev teh zlodejev tisti, katere so polovili žive ter jih hočejo poobesiti jutri, kakor mi je pravil ribič Štefan, katerega sem srečal na jezerskem obrežju, ko sem šel sem gori».

«Ti mili Bog, jaz bi že šel, toda... In pa kaj moreva storiti sama proti tolikemu številu?» je rekel brodar.

«Nisva midva sama, je še kedó, ki naju čaka, in pa jaz sem si tudi izmislil neko vojno zvijačo; a pri tem potrebujem vaše pomoči, zato sem vas prišel nalašč iskat, ker vem, da ste srčen človek».

«Moj Bog!» je ponavljal Miha, «saj vidiš...»

Toda njegova žena, ki je uganila, kaj ga zadržuje, je posegla vmes: «Ni treba misliti na me; angelj varuh bo čuval našo hišo, in če bi tudi... saj se pa s tem skaže ljubezen do bližnjega, in dolžni smo... o pojdite, le pojdite».

«Bog vas obvari!» je rekel na to Miha in hitro odšel z Lupom. Po poti mu je ta razodel svoj naklep; razgovarjaje se o njem, sta še popravila, kar se jima je zdelo potrebno, in na to se je vsakdo pripravil na svojo vlogo. Ko

so se približali vasi, je šel Lupo po neki stranski poti, in je poklical seboj druge štiri Limontine, ki so bili oboroženi s sekirami in noži in so ga čakali skriti v nekem kamnolomu. Miha, popolnoma brez orožja, celó brez palice, je pa šel naravnost na trg pred cerkev, kjer so bili zbrani samostanski vojaki. Komaj so ga ti ugledali, že mu je jeden tekel naproti z golim mečem, da bi ga vsekal. Toda brodar je dvignil roki, predno je vojak dospel do njega, in je zavpil: Iščem vašega poveljnika, ali se ne kliče Bellebuono?»

«Kaj pa imaš ti opraviti ž njim?»

«Imam neko tajnost... povej mi, kje ga dobim, in bo dobro za te in za njega».

«Naj bo», si je mislil vojak, «tu imamo še jednega bedaka, ki sam sili v pogubo; «k jutrišnjemu prazniku bo to jedna sveča več». «Nu torej», je rekel na to glasno, «pojdi z menoj, kmetač». Takó rekši, ga je peljal v cerkvico, kamor so bili spravili revni plen, nakraden po vasi. Tam je bilo tudi sedem nesrečnikov z rokami povezanimi za hrbtom. Reveži so bili padli živi v roke tistim vojakom, ki so jih dobro stražili, da bi jih drugi dan razmesarili. Limontin je takój spoznal med nesrečniki tudi župnika; in ko je stopal v cerkev, je videl, da ga je neki vojak mahnil po glavi.

«Evo ti Bellebuona», je dejál Mihi mož, kateri ga je bil privedel tja, kazaje ravno tistega, ki je župnika tepel. Naš brodnik je šel naravnost proti njemu. Ta pa ga je gledal tako srepo, kakor da bi ga hotel požreti živega. Vendar se je kmalu potolažil, ko je slišal neke besede, ki mu jih je prišlec zašepetal v uho. Na to sta nekaj časa potihoma govorila, in potem je Bellebuono vzel seboj štiri vojake in napravil se za Limontinom, ki ga je vodil v neko kočo, ne zelo oddaljeno od vasí blizu roncatskega dola.

«Čez tristo zlatov vrednosti, si dejál?» je prašal Bellebuono svojega vodnika po poti, stopaje ž njim kakih deset korakov pred unimi štirimi vojaki.

«Se vé», je odgovoril brodnik. «Tam je spravljena cerkvena srebrnina in ves denar, kolikor ga je cerkev prištedila v kakih dvajsetih letih».

«Pa kaj, ali ni župnikova hiša tista tam pri zvoniku?»

«Ta, h kateri vas peljem jaz, je nekega njegovega nečaka, in zaklad je skrit tam».

«Pa kakó vraga, da ga ni našel nikdo mojih vojakov, ko so vendar preteklo noč vse obrnili?»

«To je nemogoče. Komu bi pač prišlo v glavo, da bi iskal tam, kjer sem vam povedal jaz?»

Mej tem so prišli do hišice, zidane v nekem klancu, in Miha je dejál: «Ta je!»

«Ti Ribaldo, in ti, Vinciguerra», je tedaj ukazal poveljnik, «ostanita tu zunaj na straži; in zapomnita si dobro: nikdo ne sme ven iz te hiše, če ga ne bom spremljal jaz; in če bi bilo potreba, na prvo moje znamenje kličite hitro naše ljudí na pomoč; vi dva pa pojdita za menoj!»

«Slišite», je rekel še brodnik poveljniku, pa takó glasno, da so ga mogli lepo slišati tudi vsi štirje vojaki, «tedaj mi obljubite, da izpustite žive in zdrave vse vjetnike?»

«Dà, sem ti obljubil; izpustim jih vse razun župnika, katerega imam takó v želodcu zavoljo njegovih prekletih pridig, da ga hočem pogrebeničiti živega; bomo videli, ali bo lenuh toliko govoričil tudi tedaj, ko bo tičal v zemlji z glavo navzdol».

«Ne, ne», se je protivil Miha, «rekli ste mi, da izpustite vse».

«Naj bo, pa ti dam še župnika, samo če ne bo zaklad manjši nego mi praviš».

Tista dva, ki sta bila k temu določena, sta stražila vhod; Bellebuono, Miha in una dva vojaka so šli po nekih stopnicah, na vrhu katerih je bil mali mostovž, a na koncu tega pa neka majhna vrata.

«Če hočete, grem tudi jaz doli z vami», je dejál Limontin poveljniku, «vam pokažem mesto».

«A, lopov!» je odgovoril uni, «je že nemara tamdoli kak skriven izhod, skozi kateri bi jo ti rad popihal in mene pustil samega kot čuka ter se mi potem še smejal, da sem se dal takó za nos voditi. Tega ne, ti ostaneš tu s tema dvema dobrima prijateljema, katera ti bosta delala družbo. — Vidva, naj se zgodí karsibodi, ne izpustita ga, dokler se ne vrnem jaz».

Vojaka sta stopila vsak na jedno stran brodnika, kateri ni ugovarjal. Le ko je Bellebuono privlekel ven neko svetilnico in se je napotil proti prej imenovanim vratam, je rekel še: «Saj ne morete zgrešiti, za drugo sobo se gre doli po ovitih stopnicah, v kleti pod četrtim sodčkom je oglat kamen...»

«Dà, dà, sem si že zapomnil vse», je odgovoril Bellebuono.

«Pa, če hočete, da bi šel tudi jaz doli», je še prigovarjal brodnik.

«Opravim že sam». Te so bile zadnje besede razbojnikove, kateri je bil stopil že v drugo sobo. Slišal se je potem odmev njegovih stopinj doli po nekih stopnicah, svetilnična svetloba se je izgubljala in je nazadnje povsem izginila. Nekaj trenotkov je bilo vse tiho, a na to se je slišalo, da je tam doli v kleti nekaj zamolklo zaropotalo, kakor če bi bila padla kaka težka reč.

Brodar se je tresel po vsem životu. Srce mu je tolklo, da bi mu bilo skoro prebilo prsi. K sreči je bilo na mostovžu takó malo svetlobe, da vojaka nista opazila strahú, ki se je pojavljal v njegovih očéh in na njegovem obrazu.

«Kaj neki more biti tisti ropot?» sta se vprašala drug drugega oba vojaka, ki sta varovala našega Miho. »Morda se je Bellebuono spotaknil?... ali je morebiti kaj prevrgel?... mogoče da je bil kdo skrit tam doli?... Pojdiva gledat!...

«Pojdiva! — Toda ne, ker je rekel, naj ga čakava tu... — Na vsak način ta tukaj bo dajal račun».

Ko sta takó govorila, sta videla pri medli svetlobi nekih vedno še gorečih hiš Bellebuona, ki se je prikazal na vratih, skozi katera je bil prej odšel, in je namignil brodarju, naj stopi k njemu. Ta je potihoma nekaj pregovoril ž njim, a potem začel glasneje, da sta ga mogla slišati tudi vojaka, katera sta ga prej čuvala: «Takó tedaj, ker sem jaz spolnil svojo obljubo, ste sedaj pa vi na vrsti, da spolnite svojo».

Šli so ven in tam vzeli seboj še tista dva, ki sta bila ostala na straži pred hišo, ter so se napotili vsi skupaj na trg pred cerkev. Ko so bili na neki stezi, je brodar poklical vojake, ki so šli naprej in rekel: «Slišite, vaš poveljnik tu gre za trenotek doli k obrežju, da položi v ladjo to-le stvar, katero drží v naročju, in se vrne takoj. Mej tem vi pojdete z menoj, da mi izročite vjetnike».

Oni, ki je vedno le šepetal Mihi v uho, je tedaj rekel vojakom polglasno: «Tu vzemi, Ribaldo, in ti, Vinciguerra, in vidva druga», in je dal vsakemu perišče srebrnih denarjev, «to imate za sedaj kot zadatje, in izpustite brž tiste vjetnike».

Brodar in vojaki so šli naprej, in jeden teh je dejál svojemu torarišu: «Si slišal, kakšen izpremenjen glas je imel Bellebuono, kakor da bi ne bil več isti!»

«To je bilo radi tega, ker je imel potegnjeno krinko na obraz».

«Pač še najbrž radi tiste stvari, katero je nesel v naročju!»

«Ni vrag!» je dejal tretji, «mi vojaki nismo vajeni, videti jih toliko skupaj, in zató vsakemu zavre kri, kadar jih zagleda tak kupček...»

«Ali ni rekel, da bo tudi z nami delil?» je prašal Miho oni, ki je bil spregovoril prvi.

«Vidite», je odgovoril ta, «on hoče shraniti polovico za se, kar je tudi pravično, druga polovica pa bo za vas».

«Bravo, naš kmet», se je zopet oglasil poprejšnji, «in tudi ti ne smeš ostati s praznimi rokami, ker si vrl možak in nas vojake rad imaš!»

«Jaz vprašam le to, kar mi je obečal vaš poveljnik; če ste pa vendar tako dobri, da mi hočete kaj dati, vam bom hvaležen za dobro srcé».

«Nà, možak, ná, ná!» takó mu je vsakdo podaril ščipec tistih novcev, katere so bili ravnokar prejeli. Bili so radodarni, ker so se nadejali velike svote od Bellebuona.

Mej tem so prišli do trga in so stopili v cerkvico. Tam so v imenu svojega poveljnika ukazali stražam, naj izpustijo vjetnike, katerim so brž porezali vezí. In Vinciguerra je rekel brodarju: «Sedaj le pojdi, vrli možak, menda si zadovoljen».

Toda ko so se brodar in oni, katere je bil otel, hitro napotili proti gori, in so rešenci vsi osupli in veseli vprašali Miho, kakó je to prišlo, se je hitro razširila ta novica med vojake, ki so bili tam okoli cerkve, in nekoliko teh je takoj priteklo, da bi zabranili ujetnikom odhod.

«To ne more biti!» so kričali kar vsi, «ni res! ni mogoče, da bi bil ukazal Bellebuono kaj takega!»

«Kako da ni res! saj je ukazal meni, saj je ukazal nam vsem», so vpili štirje vojaki.

«Ne ne!» je kričal še glasneje neki drugi vojak, «vse je le izmišljeno. — Ravno ko je prej Bellebuono z vami štirimi odhajal, se je še za trenotek ustavil in mi zašepetal na uho, naj pripravim še jeden konec vrvi, da spravimo ž njim na uni svet tudi tega kmeta, kadar se vrne».

«Pa če je kasneje dejál nam», je ugovarjala čvetorica vojakov, «če je nam ukazal, naj storimo vse, kar želi ta dobri mož, naj izpustimo ujetnike!»

«Ne, ne, ne more biti takó! je že kaka zvijača vmes!» Takó je vpila večina tiste vojaške sodrge, in že so nekateri zopet grabili ujetnike in brodarja. Kar se je začutilo od več stranij hkratu:

«A, ravno gre Bellebuono! Bellebuono! Bellebuono je tu!»

In res so vsi zagledali mogočno njegovo postavo; v vojni opravi, z železno krinko, potegneno na obraz, in s sulico v roki je kar tekel proti trgu. Ko je prišel med ljudí, je začel s svojim teškim orožjem udrihati na desno in levo, da je bilo kaj; kdor je kaj dobil, je moral držati; a oni, ki je udarjal, je kričal ali bolje renčal: «Ah, sodrga, sodrga!»

Pohlevni in pobiti so se umikali tisti, ki so bili pretepeni, in so se vsi kar najponižneje izgovarjali: «Nismo mislili, da bi bili vi ukazali! Ker ste bili rekli prej...» A uni ni nehal pretepati, kolikor so mu dopuščale močí.

Ko so bili vsi razpršeni, je on sam prijel župnika pod pazduho in namignil unim, naj grejo za njim; ž njimi je zavil po prvi stezi, ki je vodila proti gori. Vojaki, ki so ostali na trgu, so se čudili, niso vedeli, kaj bi si mislili, zmerjali se drug drugega in hladili udarce.

Ko so bili prišli že daleč, je župnik zahvalil, kakor je najbolje znal, svojega rešilca, ki ga je še vedno držal pod pazduho, in mu takó pomagal pri hoji navkreber; rekel mu je, da se lehko vrne, ker oni so že na varnem. Tudi vsi drugi, ki so bili odnesli pete, so se stisnili k možu, ki so mislili, da je Bellebuono, in so ga zahvaljevali za rešeno življenje. Tedaj si je ta vzel pokrivalo z glave, da so ga lehko vsi spoznali. Naši bralci so že davno uganili: bil je Lupo.

Zdolej v vasi so vojaki čakali, kedaj se vrne z gor Bellebuono. Pač dolgo so čakali: tisto noč, naslednji dan in še drugi, toda zastonj. Tisti štirje vojaki, ki so ga bili pospremili do one hišice, so stekli tedaj tja pogledat. Šli so doli po stopnicah, po katerih so ga slišali uni dan iti; prišli so v neko pritlično sobico, šli so še naprej in dospeli v neko

klet in od tu še dalje v drugo luknjo, kjer so ga našli mrtvega na tleh.

Tedaj se jim je zasvetilo v glavi, kakó jih je bil prevaril kmet, kakor so ga oni zvali. Razumeli so, da so morali biti skriti ljudjé v kleti. In res so našli temu očiten dokaz, namreč železno srajco in suknjo, kateri je bil slekel in pustil tam nekdo izmed ubijalcev, ki je bil pa potem nataknil na-se Bellebuonovo bojno opravo in je takó preoblečen igral pri vojakih ulogo poveljnika, kakor smo prej povedali.

Mislimo si srd in sramoto tistih hudobcev. — «A ti lopovski kmetač!» so dejali s peno med ustnami, «če nam prideš v roke!...» Toda lopovski kmetač je že davno odnesel pete s svojo ženo in odšel v varen kraj, kakor so storili tudi vsi drugi, ki so mogli ubežati tisto strašno noč.

Vojaki so ostali v Limonti še kakih pet dnij, hladé svojo jezo s tem, da so trgali tiste uborne hiše in pustošili revno polje. A potem, ker so jih dan na dan napadali ubegli Limontini pod Lupovim vodstvom, so se vkrcali in peljali v Lecco nazaj, pustivši za seboj kakih osem tovarišev, da je njih mesó gnojilo njive, po katerih so prej divjali.

Vest o tem dogodku se je kmalu raznesla po Milanu in je prišla na uho tudi Marku Viscontiju. On je slišal to ravno na večer tistega dne, katerega je z Ottorinom jahal po mestu, kakor smo povedali že poprej. Tisti dan je bil pač jeden najmračnejših, najčrnejših v njegovem življenju.

Prišel je namreč v njegov dvorec sam opat svetega Ambroža, zdivjan od jeze, in mu je vse sporočil.

Opat, kakor smo že omenili, brat Lodrisia Viscontija, je bil z vso dušo Marku udan. Ta je izkorišče val njegov upliv in je mislil porabiti samostanske vojake v svoje namene, kateri so našim bralcem dobro znani. Opat ni nič vedel o teh nakanah, a pustil se je popolnoma voditi od svojega brata Lodrisia. Marko in Lodrisio sta dobro vedela, da bi se opat nikakor ne ločil od protipapeža in od Ludovika Bavarskega, s katerih pomočjo se je bil vspel takó visoko, ko je bil prej le priprost redovnik. Zató se jima ni dozdevalo umestno, da bi mu razkrila svoje tajnosti. Naj ti bo kdo še takó zvest prijatelj in naj te še tembolj spoštuje, ali če se te tudi Bog. vé kakó bojí, ako bi zahteval od njega, naj se tebi na ljubo samega sebe s sekiro po nogah bije, bi bilo preveč. Marko je predobro poznal ljudi in ni bil takó neumen, da bi toliko zahteval od njih.

Ko je opat natančno in s strastno živahnostjo dopovedal celi dogodek v Limonti, je končal takó: «In, česar bi ne bil nikoli pričakoval, vse to je delo nekega našega sorodnika, ki uživa vašo milost! Dà, tisti ničvredni kmetje so našli človeka, ki jih je zaščiščal z ugledom vašega imena!»

Marko je bil pustil, naj prelat izlije vso svojo jezo, ne da bi ga prekinil. Toda z zadnjimi besedami se je čutil razžaljenega. Potrpežljivost mu je pošla, zató ga je srepo pogledal in mu odvrnil: «Prosim, gospod, ali se vam meša? Vedite to: kakor ni moja navada dopuščati, da bi moji podložniki zanemarjali ali celó prelamljali moje zapovedi, takó tudi ne bom trpel, da bi drugi moje ljudí po krivem obdolževali».

«Oprostite!» je dejal takoj opat, ki je uvidel, da je predaleč zašel, «jaz nisem hotel govoriti o kakem vašem zvesto-udanem. Govoril sem o človeku, ki uživa vašo milost; vendar se mora to razumeti v širšem pomenu; tisti človek je namreč v službi jednega vaših ljudij, a on tega vsekakor ni vreden, ker je sin nekega malopridneža, in s svojimi deli tudi sam kaže, da ni nič prida».

«Torej o kom govorite?» je vprašal Marko.

«O nekem Ottorinovem oprodi, ki se zove Lupo in je sin sokolarja grofa Del Balzo. Tisti je ubil Bellebuona. Povedal sem vam že, da so pri umor-

jenem vojaku našli železno srajco in suknjo, ali ni res?»

«Dà, ste mi povedali».

«Prav. Te rečí pa so bile spoznane za lastnino tistega Lupa, in sedaj se mi zagotavlja, da se on kmalu vrne v Milan v Ottorinovo hišo, kakor da bi kar nič ne vedel o tem. Sicer pa vam rečem zopet, da nikakor ne mislim, da bi se bil pri tem Ottorino kaj vmešal. Tudi ne gledé na sorodstvo, ki je med njegovo in mojo hišo, on vé, kakó zeló ste mi vi naklonjeni, in gotovo bi se bil čuval mene razžaliti. In pa saj je preočitno, da je tisti malopridnež delal po svoji glavi; zató, ker je iz Limonte, je hotel pomagati svojim ljudém... In takó sem vas prišel prosit za dovoljenje... da bi vi hoteli blagovoljno privoliti...»

«Čemu?»

«Da bi samostan sv. Ambroža kot grofovski lastnik Limonte smel vršiti svojo gospodsko pravico ter kaznovati upornega podložnika».

Videti je bilo, da Marko omahuje; zató ga je uni vedno bolj obdeloval, rekoč: «Če bi šlo za krivico, storjeno le meni, bi se še moglo odpustiti; a kakor vidite, tu se gre za ugled in veljavo samostana».

«Se vé! se vé!» ga je prekinil Marko, «vedno ista pesem. Sicer pa storite, kar vam je ljubo; kaj to mene zadeva?»

«Hotel sem vam izkazati svoje spoštovanje in hvaležnost, katero sem vam dolžen za premnoge vaše dobrote», je rekel opat; «o, nikoli ne pozabim, da tudi moje novo dostojanstvo je vaš dar».

Kolikor so se njegove besede nanašale na opatsko dostojanstvo, so bile resnične; to mu je bil res izprosil Marko od Bavarja. A gledé zadnjega, to je kardinalskega dostojanstva, ni imel Marko prav nikake zasluge. To je bilo doletelo opata le vsled lastne volje protipapeža Petra iz Corvare, kateri, videvši, da gre njegova zadeva čimdalje bolj rakovo pot, si je skušal pomagati s tem, da je delil častne službe, dostojanstva, odpustke, sploh vse, izvzemši novce, katerih revež ni imel. Z vsemi temi dobrotami si je skušal protipapež ustvariti pristašev, kateri naj bi mu pomagali vzdrževati se na površju, ali pa bi mu vsaj bili tovariši v slučaju, če bi moral propasti.

Marko je vendar sprejel poklon polnoveljavno in si ni delal skrbij, da bi spravil svojega visokega privrženca na tisto stopinjo hvaležnosti, katere je bil res dolžán. Ta je odšel, zagotovljaje Marka, da mu je udan z vso dušo, in nudé mu na razpolago samega sebe, svoje redovnike in vse samostansko premoženje.

Ta nova okoliščina je razjarila vedno bolj Marka proti Ottorinu. Dasi je pred opatom kazal, da ga žali že sam sum, da bi bil zamogel kateri njegovih podložnikov biti deležen v tisti zadevi, vendar je bil za se prepričan, da Ottorino ni mogel biti pri tem popolnoma čist; če ne drugega, mu je vsaj Lupo moral povedati, kam gre in po kaj; spomnil se je tudi prijaznih odnošajev med njim in družino grofa del Balzo, vsled katerih je mogel Ottorino prav lehko kaj svetovati Limontinom v prid; nazadnje mu je prišla v misel tudi Bice, in začutil je, da v njem vedno bolj divjá ogenj srda in ljubosumnosti.

Trinajsto poglavje

Da, tudi ljubosumnosti. Od tistega dneva, ko je Marko prvič zagledal hčer grofa Del Balzo, mu je podoba krasne in sramožljive devojke bila vedno pred očmi. Ona se je prikazovala med viharnimi posvetovanji, med tajnimi načrti, med veseljem in nadami tiste neustrašene duše. Včasi, slagaje se ž njegovimi sanjami o velečastni prihodnosti, mu je obsevala ta bodočnost z rajsko milino, radostjo in mirom; včasih pa, zoperstavljaje se mu, mu je hipoma odjemala vso duševno moč in ga pehala v temno in mrzlo puščavo, kjer se je razkajevalo vse bogastvo, moč in slava v prazen nič; tedaj mu je bilo, kakor če v največjem ognju kakega plesa primanjkajo nenadoma glasovi godbe, da je potem nadaljni ples le gola neumnost.

V tisti dobi svojega življenja, ko je bil res še popolnoma močán, a tudi popolnoma zrel, ko je dobro spoznaval zaslepljenost mladostnih let, potem ko je bil že mnogo let udan razuzdanim navadam vojaškega življenja, tepen od usode in človeške krivičnosti, naj bi se še udajal ljubezni? In vendar se jej je bil udal z lehkomišljeno strastjo neskušenega mladiča in z usodepolno odločnostjo moža, utrjenega v življenju, polnem bojev in krvoprelitja.

Marko ni nikoli resno ljubil druge ženske razun Ermelinde. S časom, ko je bil izgubil ves up, se je bila tista ljubezen ohladila in prepustila prostor strankarskim strastem, vladohlepnosti, želji po maščevanju in vsem tistim drugim nagnjenjem, deloma velikodušnim, deloma nizkim, ki so ga privedla do tega, da je izvršil na svetovnem pozorišču toliko slavnih pa tudi krivičnih del, kolikor jih je o njem zabeležila zgodovina. Vendar Ermelinda mu ni nikoli šla popolnoma iz srca. Spomin na njo je včasih blažil izbruh njegove jeze. Ko je podaril življenje kakemu prosečemu bitju, ko je zopet pomagal na noge kakemu propalemu človeku, se mu je dozdevalo, kakor da je zopet prijatelj tistega angelja, da je zopet mladi Marko, tisti nekdanji Marko, katerega so potem usoda in strasti tako izpremenile.

Dasi si je bil svest, da ona, sedaj mati že odraslega otroka, je morala pač izgubiti nekdanjo lepoto obraza; vendar, kadarkoli je mislil na njo, ni si je mogel predočevati drugačno nego je bila v spomladi svojega življenja, vesela, sveža, s tistim obrazom, s tistimi očmi, ki so ga osrečevale v njegovi mladosti? Od tačas je on ni videl več, in njena podoba, ki je bila ostala v njegovem spominu, se ni mogla starati z leti, kakor se ne stara lepi mladi obraz, naslikan na platno. Zató, kadar je v

Milanu prvikrat zagledal Bice, in jo je našel tako podobno spominu, kateri je imel še o njeni materi, je čutil, da ga je zgrabila nepremagljiva moč, njegovo srce jo je sprejelo, kakor da bi že bila njegova; tisto srce, že davno ohlajeno, se je zopet razbelilo in mu je začelo biti kakor nekdaj, bilo je zopet vklenjeno v ljubezen.

Prve dni je samega sebe zagotovljal, da je to le hipno vskipenje domišljije, preživo vzbujene po dekličinem nastopu. Jezil se je sam s seboj, sklenil, da se hoče premagati, in mislil, da se mu to tudi gotovo posreči. A ko se je grozno zvijal v zadregi, v katero je bil ulovljen, ni dosegel drugega, nego da si jo je le bolj zategnil okolo vratú. Nazadnje, upehan od takó teškega in brezvspešnega truda, je počasi in skoro nevedoma prešel k nadi, da bi mogel privesti k dobremu koncu tisto ljubezen, katere ni mogel premagati. Pomislil je, da vsaki vladar v Italiji, ne le grof Del Balzo, bi si lehko štel v čast, če bi ga mogel imenovati svojega zeta. Gledé Ermelinde pa se je tolažil, da, če ji je tudi ubil očeta, je to storil v pravičnem boju in maščevaje se zató, ker se je on protivil njegovi strastni a pošteni ljubezni do iste Ermelinde. Res, da ga je morala ona sovražiti zaradi tega uboja, vendar je popolnoma opravičeno mislil, da mora razlog, ki ga je dovedel do groznega čina, nekoliko blažiti to njeno sovraštvo, ker je menda ni takó trdno krepostne ženske, da bi na skrivnem deloma ne oproščala prestopkov, prihajajočih iz takega vira.

Treba je pomisliti še, da v tistih časih, ko so bili strankarski boji na dnevnem redu, in je sovraštvo vedno divjalo, so se pač prepogostoma vrstila razžaljenja in maščevanja in kri se je plačevala s krvjo. Družine, ki so živele v sovraštvu med seboj, so bile premnogoštevilne, in zató se je tudi večkrat dogajalo, da se je ubijalec zvezal v zakon z žensko iz umorjenčevega rodu.

Te misli so mu razveselile dušo; on jih je čimdalje bolj negoval, da so se mu povsem omilile, in strup ljubezni mu je vedno bolj vhajal v kri in ga je konečno premagal popolnoma.

Tedaj se mu je zdelo, da se je povsem pomiril sam s seboj. Čutil se je prerojenega, videl je pred seboj lepo, smehljajočo prihodnost. Nikoli še ni tako vroče hrepenel po gospodstvu v Milanu, nikdar še se ni z večjim veseljem napravljal na nevarno pot, ki ga je imela dovesti do one višine, nego tiste dni, ko mu je domišljija slikala na vrhuncu kot venec vseh njegovih prizadevanj preljubljeno Bice, kateri je hotel položiti pred noge vse svoje časti in še samega sebe.

Toda le prekmalu ga je iz tega blaženega sna prebudil sum o ljubezni med deklico in Ottorinom. Kdo bi mogel dopovedati, kak vihar je jel divjati v njegovi strastni duši, ko se je nje polotila mrzka ljubosumnost? Nekaj časa je še dvomil, ali bi moglo biti res to, česar se je tako hudó bal. Hotel se je popolnoma prepričati, in storil je to pri tisti ježi po mestu, o kateri smo že prej govorili.

Tiste dni je bil z Lodrisiem popolnoma določil načrt, po katerem bi se imelo vzeti nečaku Azzonu gospodstvo v Milanu. Marko je imel oditi v Ceruglio, da bi najel na svoj račun uporne nemške vojake, in se je mislil kmalu tje napotiti. Pa odkar je bil trdnega mnenja, da se Ottorino in Bice ljubita, mu je šlo vse narobe. Če bi odšel, kaj bi imel storiti, da bi tolažil strast, ki ga je morila? Ali bi imel Ottorina seboj vzeti? — Mladenič bi šel le nerad; pa tudi če bi rad šel, on bi ga nikakor ne mogel strpeti pri sebi. Ali bi ga imel poslati v kako daljno deželo s pretvezo, da se je treba tam kaj pogajati, in naj bi se tam mudil, dokler bi se tudi on sam ne vrnil iz Ceruglia? — Pa ni mogel hliniti prijaznosti in zaupanja do njega, do gada, ki mu je ostrupil življenje. Ali bi ga imel tedaj pustiti pri Bici, — da, ko bi se poln

slave vračal s svojega podjetja, bi ju morda našel že poročena? Že ta misel sama ga je delala besnega, mu je obujala v domišljiji podobe najstrašnejših grozovitostij, in gorjé, če bi v takih trenotkih — — —! Ko se je takó dolgo časa mučil z neštetimi mislimi, se je nazadnje oprijel mehkejega sklepa. Odločil se je, da odide, a poprej je hotel še poklicati k sebi grofa Del Balzo, in obuditi mu grozen strah pred Rusconijem ter zapretiti mu s kako skrivnostno osveto, če bi Ottorino zaradi Bice ne držal besede, katero je bil že prej zadal Rusconijevi hčeri; on je takó dobro poznal grofa, da nikakor ni dvomil o vspehu teh groženj.

Ko je to določil, mu je še celó zopet posinil neki žarek upanja; začel se je udajati kaki misli, ki mu je pobijala žalostno prejšnjo gotovost. Modroval je tako-le: «Kdo vé, ali pa Bice ljubi Ottorina? Ali imam kak drug dokaz za to, razun tega, da je zarudela, kar je pač naravno, ko je z mostovža pozdravljala mladeniča, jezdečega na moji strani? To mi je zadostovalo, da sem zbesnel; ali se pa nisem mogel jaz motiti?»

Hotel se je prepričati o tem, in takó je prišel do sklepa, da mora videti Bice, da jo mora izprašati sam, in takó zvedeti skrivnost njenega srca. Zató je namenil prirediti na večer pred svojim odhodom veselico, na katero je povabil grofa, naznanivši mu, da z gotovostjo pričakuje njega in hčer.

Med tem se je godilo nekaj, kar bi bilo lehko še po drugi poti privedlo Marka do njegovega namena. Mi razložimo to potem, ko povemo nekoliko o Ottorinu.

Ta je bil ves razjarjen in srdit, ker je njegov gospod pri zadnjem obhodu takó ojstro in trmasto ž njim ravnal. Vendar se je podal k njemu, da bi se opravičil, da bi ga prosil oprôščenja, ker se je skazal omahljivega, ko ga je vabil seboj v Toskano, da bi se mu sedaj ponudil v spremstvo, in ga prosil, naj mu nakloni to odlikovanje. Toda ko je prišel v dvorec, ga Marko ni hotel sprejeti, in nazadnje mu je celó ukazal sporočiti, da naj se ne pokaže več v njegovo hišo.

Pač ni treba povdarjati, da mu je to delalo žalost. Ne da bi slutil pravi in glavni vzrok, ki mu je nakopal to nesrečo, je mislil, da je vsemu krivo le to, ker se je odrekel poroki z Rusconijevo hčerjo; in res je moglo tudi kaj takega zadostovati, da bi kdo prišel v nemilost pri takem človeku, kakoršen je bil Marko.

Tedaj je Ottorino začel resno razmotrivati svoj položaj. Da bi se odrekel Bici? — O tem se ni dalo misliti. — Pa kakó naj bi se zopet spravil s svojim gospodom? — Tam na monški cesti se je bil res pohvalil proti grofu — naši bralci se menda tega še spominjajo, — da je on konečno vendarle sam svoj gospodar in da si more izbrati tako nevesto, ki bi mu bolj ugajala, naj bi to bilo Marku že ljubo ali ne. Ali to je bila le baharija, in sedaj, trezno razmišljajoč, ni čutil prav nič veselja, da bi se sprl s takim možem. Marko Visconti! mi ga poznamo nekoliko, a on ga je poznal še bolje. Tudi ne gledé na to, da vsaki še najsrčnejši in najdrznejši človek bi se bil dobro čuval, da bi ne prišel v sovraštvo s takó mogočnim in odločnim možem, kakor je bil Marko, Ottorino ni mogel prenašati misli, da bi moral živeti v jezi ž njim še posebno zató, ker ga je Marko vedno ljubil kakor svojega sina; pod njegovim vodstvom se je bil mladenič izuril v orožju in je bil že dovršil svoje prve vojne čine; Marko ga je bil proglasil vitezom. Ottorino je sploh vse svoje dní gledal na Marka kot na vzor, na vodnika, na luč, ki je razsvetljevala pot njegovega življenja.

Pa je bilo še drugo zlo. Tudi če bi bil hotel mladenič biti toliko predrzen, da bi se poročil z Bice vkljub vsem zaprekam in nevarnostim, bi mu pa grof deklice ne dal. Saj je bil dovolj

jasno povedal, da se on z Markom neče puliti, in tudi če bi ne bil nič povedal, se je moglo to lehko uganiti.

Ottorino si je vzel to k srcu in je bil vsled tega vedno bolj otožen. On ni mogel svoje nevolje toliko prikrivati, da bi je ne bili zapazili Ermelinda in Bice, s katerima je največ občeval. Oni ste ga prijemali, naj jima razodene svojo skrb, a on se je branil bodisi z molčanjem ali z nedoločnimi reki ali pa s tem, da je obračal razgovor na druge predmete. Ženski sta na to začeli misliti, da ga je morala zadeti kaka težka nesreča.

Kaj pa dekličin oče? — Presrečen mož! Piján vsled tolike časti, katero je užival, ko so se mu od vseh stranij uklanjali kot največjemu prijatelju Markovemu, se skoro ni več spominjal, da ima ženo in hčer; zdelo se mu je, da ne hodi več po tej revni zemlji. In gorjé, če se je Ermelinda včasi predrznila spravljati ga doli s te veličastne višine, da bi malce pomislil tudi na te posvetne reči! Gorjé, če mu je omenjala Bice svojo poroko, ki se ni pospeševala, in pa Ottorinovo otožnost, ki jej je obujala skrbi! Tedaj jih je slišala, kolikor je hotela. «Kaka sila je? Pustite, naj se stvari naravno razvijajo! Ali ni vse v redu? Kake zapreke morejo nastati? Jo že poroči, kadar bo svoj čas! Kaj takó težko pričakujete dne, da jo spravite od doma?»

Ko je takó poteklo nekaj časa, je Ottorino izrazil željo, da bi čim preje prišlo do poroke; pri tem je pa povdarjal potrebo, da bi vsaj nekoliko časa vse tajno ostalo. Ker se je to Ermelindi sumljivo zdelo, je sklenila, da hoče na vsak način priti na čisto v tej reči. Ko mu na to ni dala mirú, je on nekaj omenil o Marku, namreč, da bi mu utegnilo biti neprijetno, če bi se to hitro razglasilo, ker bi morebiti potem svet mislil, da je Marko prišel v navskrižje z Rusconijem. Lehko bi se bilo mislilo, da je res takó. Vendar Ermelindi ta razlog ni zadostoval, kajti dozdeval se jej je premalenkosten, da bi zamogel pahniti mladeniča v takó globoko otožnost, kakoršno je kazal. Zató je začela zopet in še silneje pritiskati na-nj in ga je nadlegovala in mučila toliko časa, dokler se ni udal in razložil natanko vse zadeve, kakor je bila v resnici, ali bolje povedano, kakor je on sodil, da mora biti. Lehko si mislite, kakó se je raztužila in prestrašila Ermelinda, ko je vse to izvedela.

Kadar je po tem razodenju bila ljubeča mati sama s svojo jedino hčerjo in jo je videla sedeti tam tiho in žalostno, dobro vedé, kakšen črv ji grize srcé, kaj jej je imela reči? — Naj nikar več ne misli na poroko, naj pozabi Ottorina? — Sicer je mislila, da ni prišlo še takó daleč, da bi jej morala kaj takega svetovati; pa spoznala je tudi, da bi sedaj tak svet prišel že prekasno. Ali naj bi jej torej v srcu netila zubelj, katerega bi kasneje ne mogla več pogasiti, zubelj, kateri bi imel njeno življenje pokončati?

Premislila je, da bo najbolje, če jej vse odkrije. Od tistega časa se je Ottorino pogostoma skrivno posvetoval z materjo in hčerjo. Tolažil ju je s temi nadejami: «Marko», je dejál, «odide kmalu v Toskano, in kakor kaže, ostane tam dolgo časa. Velika oddaljenost in pa nove skrbí, katere si nakoplje, mu razpršijo iz glave sedanje muhe, kajti to je le neka prehodna trma, katero bi hotel videti izpolnjeno le sedaj, a potem se kmalu vse razkadí. Jaz poznam njegovo navado. Kadar bo Bice že moja, se vse poravná. Boste že videli: jednemu dogodku bo sledil drugi, in čas vse lepó pogladi. Kadar se vrne, Bog vé kedaj, mu morda ne bo več toliko mar za Rusconijevo prijateljstvo, kakor kaže sedaj; mogoče pa tudi, da bo Rusconi toliko cenil Markovo prijateljstvo, da se ne bo kazal razžaljenega zavoljo neke še ne določene zadeve. Ker, kakor vama pravim, ne le da jaz nisem nikoli zadal svoje besede, pa tudi Marko se ni resno lotil te zadeve. — In pa je treba

uvaževati tudi mojo vedno udanost do njega, in usluge, katere sem mu storil; — on ni vajen tega pozabljati».

Bice je bila videti pomirjena, ko je slišala te in jednake razloge, toda materi vse to še ni zadostovalo.

In bilo je še drugo zlò. Bóg varuj, če bi grof od kake strani zvedel, kakó se Marko ustavlja tej poroki; potem bi se gotovo vse razbilo. Kajti on bi bil pripravljen rajše vse storiti, nego priti v zamero pri tem možu. Torej le tiho vsi, in ko so se dogovorili, da bi se imela obhajati poroka po Markovem odhodu, so takó čakali, da je nekega dne prišel v grofovo hišo Markov sel, ki je v imenu svojega gospoda popovabil očeta in hčer k veselici, o kateri smo že prej govorili. Ottorino se je tega zeló razveselil, in dasi mu je bilo jako žal, ker je bil izključen on, je vendar vspešno pobijal vse razloge, katere je navajala Ermelinda, ki je hotela, da bi grof ne peljal hčere seboj. Ravno takó je pregovoril tudi Bice, katera bi bila rajše doma ostala, in sklenilo se je, da tudi ona vsprejme vabilo.

Tisti večer, v katerem se je imela vršiti veselica, se je grof sprehajal po veliki dvorani svoje hiše že pripravljen na odhod. Imel je na sebi obleko iz dragocenega baržuna s cvetličicami, na nogah pa čeveljčke, ki so bili spredaj podaljšani in ostro zoženi; sprednja podaljška sta pa bila obrnjena navzgor, in z zlatima verižicama pripeta k nogam pod kolenom. Takó oblečen se je torej sprehajal, držeč se ponosno kakor pav, svest si svoje lepe oprave.

Neka njegova sestra, ki je imela spremljati Bice namesto matere in je čakala sedé pri Ermelindi, je bila nevoljna, ker je videla, da se netjakinja pomuja sedaj s to sedaj z uno pretvezo, in da si nazadnje še daje popravljati od svoje Laurette neki srebrni trak na glavi, češ, da se jej je pokvaril.

Neka skrivna groza se je bila polastila deklice, ko se je bližal čas, da bi morala priti pred Markovo obličje. Ker je vedela, da je nevoljen proti Ottorinu, se je tresla vsa, ko je mislila, da bo morala stati tam pred njim, pod njegovim ostrim pogledom. Čutila je živo potrebo, da bi jo vsaj Ottorino s svojo navzočnostjo in s svojimi besedami nekoliko osrčil. Ali njega, ki jo je bil pregovoril, naj se podá na to njej jako neljubo veselico, ni bilo od nikoder, in, kar jo je zeló vznemirjalo, on se ni bil že celi tisti dan prikazal.

Ko je bil trak popravljen, je teta vstala in podala Bici roko. Ta, ne vedé, kakó bi se mogla še nadalje izgovarjati, se je napotila ž njo in z očetom. Že so bili na pragu dvorane, ko je prišel ves upehan Ottorino, kateri je s prestrašenim obrazom upil:

«Ali ste slišali? Lupa so zgrabili biriči opata sv. Ambróža, prijeli so ga nenadoma po noči, ko je spal. Obsodili so ga na smrt, in jutri bo zadnji dan njegovega življenja».

Ko je Lauretta slišala, v kakem strašnem položaju je njen ljubljeni brat, je vsa prepadena od strahú koj stekla to pravit svojim starišem. Vsi drugi so ostali tam kakor okameneli.

«Sem prosil, obetal, pretil», je nadaljeval Ottorino, «a vse zamán. Opat mora biti gotov Markovega privoljenja, sicer bi se nikakor ne bil upal položiti roke na mojega oprodo».

«Vidite, Ottorino», je dejál grof jecljaje, «sem vam pravil jaz, a niste hoteli slušati...»

Toda žena in hči ste obé h kratu posegli vmes z opazko, da ni umestno zgubljati se v prazno jadikovanje, ko je treba hitro skušati, ali bi se dalo na kak način pomagati.

«Zakaj ne tečete vi k Marku?» je zopet dejál grof Ottorinu, «s tem činom ste vi žaljeni; a Marko je vaš sorodnik in prijatelj...»

«Bil sem v njegovi hiši, a on me neče zaslišati».

»Kakó, kakó, kaj ste rekli, da vas Marko neče slišati?»

Mladi vitez, uglobljen v svojo žalost, je pozabil vse obzire in povedal celo zadevo, kakor je bila, rekši, da Marka mu ni dopuščeno videti že davno.

«Torej ste prišli v nemilost pri Viscontu?» je zaklical Bicin oče. — «Aha, sedaj razumem, kar mi je natvezala prej Ermelinda: da ni treba pri Marku nič govoriti o določeni poroki, niti o vas, in sploh nič omenjati. — A, glejte sedaj, kake skrivnosti prihajajo na dan! Meni pa neče nikdo nič povedati! Prav, ker je takó, jaz nečem biti deležen pri tem in si umijem roke».

«Hočete torej pustiti, da umrje sin vašega služabnika, ne da bi pregovorili zanj in slušali rešiti mu življenje, tisto življenje, katero je on dobrovoljno postavil v nevarnost za vas in za svoje ljudi?» mu je rekla Ermelinda.

«O ti moj Bog! dobro veste, da sem že takó na sumu pri opatu... In pa nazadnje kak upliv in kako moč imam jaz čez Markovo srcé, da bi se mogel toliko predrzniti?»

A tu je priskočila na pomoč prosečim grofova sestra: «Kaj?» je dejala, «mari niste vi najmilejši Markov prijatelj, niste vi sami tega že tolikokrat povedali, in pa mari ne vejo že vsi tega? In vi se še pomišljate, ko se gre za to, da bi rešili svojega služabnika?»

«Oh, moj Bog! če bi jaz mogel...»

«Morete že, in tudi morate to storiti!» je silila vanj sestra.

«Slišite!» je zopet poprijel Ottorino, «na večer, ko se Marko poslavlja od svojih prijateljev, pri veselici v splošni radosti vam pač ne bo mogel odbiti prve vaše prošnje, — on je dobrega srcá... Recite mu, da je hrabri mladenič obsojen na smrt, ker je rešil svoje nedolžne vaščane iz krempljev razbrzdane sodrge; recite, da je to vojak, ki se je že bojeval pod kačjim praporom ter ga s svojo krvjo oškropil, naj torej ne dopušča, da bi neustrašeni bojevnik moral umreti kot hudodelnik; recite mu, da Lupo ima očeta in mater...»

Tedaj je grof Del Balzo uprl svoj pogled proti vratom, od koder je zaslišal jok in stok. Vrata so se odprla, in v dvorano so stopili sokolar, Marijana in Lauretta, vsi objokani, bledi in zdelani od žalosti in strahú. Ambrož je pokleknil pred noge svojega gospodarja, objel ga za kolena, in gledaje ga s široko odprtimi očmi je skušal izreči kaj, a prihajalo mu je iz grla le neko nerazumljivo in pretrgano stokanje. Videlo se je, kakó so se mu ustnice tresle, in slišalo, kakó so mu zobjé klepetali kakor od mrzlice. Vsi so upirali pogled le na-nj; zdelo se je, kakor da bi bili celó njegova žena in hči začasno zaustavili svojo žalost, da bi opazovali tisto mnogo hujšo, katero je kazal on.

«Moj sin! moj sin!» je zaklical nazadnje z veliko težavo, izgovarjaje besede, «oh, rešite mi mojega sina!»

Grof se je pripognil, da bi ga vzdignil. A on je sklonil glavo in mahaje z roko po zraku: «Ne», je upil, «pustite me tu, pustite me umreti tu; jaz ne vstanem od tu, dokler mi ne obljubite, da ga rešite!»

«Storim zanj vse, kar mi bo mogoče. Dej, Ambrož, ustani, osrči se! Obljubljam ti, da bom prosil zanj; dej, pomiri se!»

«Ali ste slišali?» je dejala tedaj Marijana, «gospodar vam je obečal! Tedaj pomirite se, zaupajmo v Boga in ne zdvajajte!»

«Ste li mi obečali, ali ste mi obečali zares? Oh, recite tistemu možu, v katerega rokah je življenje mojega Lupa in kateri mi ga more z jedno besedo vrniti zdravega, recite mu, naj se tudi on spomni svojega očeta, ki ga je takó srčno ljubil... In ako opat hoče na vsak način kako zadoščenje, sem tu jaz, ista kri, isto mesó... jaz, ki sem mu to svetoval, krivda je moja, on je le ubogal očeta». — Ko je na to videl Ottorina, katerega je bil poprej v prvi zmešnjavi spregledal, je mahoma vstal, in idoč proti njemu bolj odločno nego spoštljivo: «Vi ste dolžni rešiti ga», je dejál,

«vi, ki ste ga spravili v sedanji njegov položaj».

«Kje ste z glavo?» je tedaj takoj ojstro posegla vmes njegova žena, «ali se na tak način postopa s takó dobrotljivim vitezom, ki skuša storiti zanj vse, kar le more, in ki je tu ravno zaradi tega?»

«O, Bog vas blagoslovi!» je zavpil Ambrož ves razveseljen. «Odpustite mi; ne zamerite ubogemu očetu, kateremu se od žalosti meša v glavi, da ne ve več, kaj govorí in dela. Urno, ne zgubljajte časa, pojte, pojte, in vrnite se kmalu ter prinesite mi življenje mojega sina!»

Otiraje si očí, ga je grof tolažil: «Ne dvomi, vse storim zanj, kakor da bi bil moj sin». Na to je namignil Bici in sestri, naj gresta za njim, in so se napotili. Lauretta, ki je ves čas le jokala in zdihovala, je stekla pred Bice v trenotku, ko je šla iz dvorane, ter jej je stisnila in poljubila roko, orosivši jo vso s solzami; izustiti ni mogla besede, a prošnja je bila pač več kot dovoljno izražena v njenih očéh, v obličju, v celi osebi.

Pred vratmi v sprednji dvorani so našli Bernarda, drugega sokolarjevega sinú, ki je stal tam kakor kip ter jih čakal.

Že poprej, ko je bila Lauretta naznanila strašno novico v hiši, kjer je bila zbrana vsa sokolarjeva družina, je Marijana, vedno zamaknjena v tega svojega čuka, imela svoje zaupanje le v njega; zató mu je bila rekla le hitro: «Tu morate vi, Bernard, pomagati! Brž tecite doli h gospodarju, vi, ki znate govoriti. Mi smo zabiti ljudjé, ali vi si znate zmisliti prave besede, ki človeku srcé ganejo». Ubogi trap je začel premišljevati, kaj bi rekel, kakó bi rekel; toda Ambrož je bil med tem že stekel doli po stopnicah in za njim tudi mati in hči.

Ko je tedaj ubogi oče klečé pred gospodarjevimi koleni prosil z besedami, ki prihajajo iz srcá in tudi v srcé segajo, z besedami, katere umetnost občuduje in bilježi spoštljivo, da bi jih posnemala, je žena v svoji trmasti abotnosti mislila za se: oh, ti ljubi Bog! samo joče in javka! kaj je vredno vse to? tudi jaz bi znala takó; če bi bil prišel Bernard, on bi znal vse drugače govoriti. Zató, ko je tudi ona stopila z drugimi v sprednjo sobo in ga je zagledala tam pri vratih, se je vsa razveselila, in prijemši ga za roko, mu je pravila: «O govorite vi ž njim, govorite, mi nismo vedeli kaj reči».

Tedaj se je on postavil pred grofa, in mrzlo, kakor tisti, ki izgovarja propoved, izučeno na pamet, je začel: «Akoravno Lupo... Dasi tisti izgubljeni moj brat...» Toda oče ga je prijel za ramo in potegnil v stran rekoč: «Pusti, naj gre v božjem imenu!»

Takó rešen od sitneža, je gospodar šel naprej, a Bernard je ostal ondi na svojem mestu kakor kol, nepremičen in grozno dolg, z rokama, vísečima ob bokih, ter z odprtimi ustmi.

Štirnajsto poglavje

Med tem je bila v Markovem dvorcu že začela veselica. Neštete sveče so razsvetljevale dvorane; obilo svetlobo so še pomnoževala velika stenska zrcala v zlatih okvirjih. V tem morju umetne svetlobe so se čarobno lesketale ovratne verižice, venci in pasovi krasnih plesalk. Sredi veselega šuma, med prijetnim odmevom godbe je Marka mučila neka tajna skrb, njegov duh je bil poln nemira in srda, na skrivnem je preklinjal tisto veselje, ki se je njemu dozdevalo takó prazno, ker se nikakor ni zlagalo ž njegovimi občutki; preklinjal ga je in vendar je moral kazati, da se ga tudi on udeležuje. Sedaj pa sedaj je zapustil plesno dvorano in šel v neko drugo sobo, kjer je pogledal z okna doli na dvorišče, ali bi ne bil morda prišel grof Del Balzo; in ko ni mogel nič videti, je z največjo pozornostjo poslušal, ali se ne razlega po ulici kak topót konjskih kopit; a vse zamán, zunaj se je slišal neprenehoma le odmev veseličnega šuma in nič drugega. Torej se je vrnil na svoje prejšnje mesto, kjer je gledal ples, govoril o bojnih igrah, ki so se imele pričeti drugi dan, ter vsprejemal voščila prijateljev k svojemu odhodu v Toskano; ali njegove misli so bile vedno le drugod.

Sit tega dolgega čakanja je šel v svoje najoddaljenejše sobe in se zaprl; delal si je silo in stal tam kolikor je mogel dlje časa v upanju, da, ko se vrne, najde že v dvorani zaželjeno osebo; nazadnje se je vmešaval v najživahneje kroge, da bi ubijal čas, ki se mu je zdel takó len, večen.

Prebil je kaki dve uri v teh mukah, ko je nazadnje vendarle prišel grof s hčerjo in sestro. Marko je bil ravno na nasprotnem koncu dvorane, ko je vstopila deklica, bleda in zdelana; ko jo je zagledal, ga je spreletela taka milina in ljubezen a zajedno tudi jeza, da se je stresel ves. V kratkih trenotkih, ko jej je čez dvorano stopal naproti, se mu je dozdevalo sedaj, da se bliža angelju, sedaj pa, da gre proti svojemu sovražniku; pokleknil bi bil pred njo, a h kratu bi jo bil hotel tudi napasti z grenkimi besedami. Vendar ni dal spoznati tega notranjega boja. Po navadnem vsprejemu je teta prijela Bice za roko ter jo odvedla v neki krog gospâ in deklet. Nekatere teh so se divile, druge pa so bile zavidne devojčini lepoti, neki naravni čistosti, katero je bila prinesla s svojih gôr, njenemu priprostemu a vendarle razumnemu vedenju ter neprisiljeni ljubeznivosti njene osebé in obraza, po katerem je takrat skrb za življenje nekega človeka razlivala še poseben žarek preredke krasote.

Grof Del Balzo je bil ostal sam z Markom. Obá sta prej želela, oba sta sedaj hotela, da bi se med njima

vnel razgovor, po katerem sta se jeden in drugi nadejala dospeti do določenega namena. Toda nikdo njiju ni govoril, upajoč, da drugi prvi prebije led in poreče, kaj bi moglo dati povod k razodevanju svojih mislij.

Marko se je začel sprehajati, uni pa je hodil za njim, ne vedé, kakó bi sprožil govor; pripravljal je v svoji glavi sto uvodov, pa jih zopet zametal; vsak hip je hotel odpreti usta, a vendar ni mogel nikdar priti do tega. Nazadnje se je osrčil in je nekaj omenil o veselici. Toda njegov spremljevalec se ni oprijel govora. Takó je grof nazadnje uvidel, da mu ne preostaja drugega, nego lotiti se stvarí kar naravnost. Torej se je velikodušno odločil za to in začel:

«Slišite, Marko, morda se vam bo zdelo, da si preveč svobode dovoljujem, no vaša uljudnost me osrčuje; jaz... bi vas hotel prositi neke usluge».

«Uslugo prosite? od mene?» je odgovoril Marko idoč k nekemu oknu, kamor mu je grof sledil. Te besede je izgovor z jako hladnim glasom, v katerem je bilo zajedno izraženo neko takó ponosno začudenje, da je revež, kojemu so bile namenjene, moral nazaj požreti vse, kar je imel že na jeziku.

Ko je Marko nekoliko pomolčal, kakor da bi čakal odgovor na svoje vprašanje — katerega odgovora pa nikoli ni bilo — je dejál z grenkim in strupenim nasmehom: «Kaj bi ne mogli izprositi te usluge od Ruscona; on, ki vam mora biti toliko hvaležen, bi vam jo menda utegnil rajše storiti».

Grofu je kri prezebla po žilah, in ves zmeden je jecljal:

«Kakó? kaj pravite? jaz ne morem vedeti, da bi bil koga razžalil, še najmanj pa Ruscona, katerega jedva poznam».

«Oh, za to pa le bodite brez skrbí», je zopet poprijel Marko, «on se vam že dá spoznati. Rusconi ni tak mož, da bi hotel komu kaj dolžán ostati, da bi ne povrnil uslug, tudi če so storjene od njemu neznane osebe!» To rekši se je obrnil, da bi odšel.

Toda uni, bližajoč se mu vedno bolj: «Vas prosim», ga je rotil, «razložite mi bolje, povejte mi, o čem se gre... kajti jaz prav za prav ne vem... če bi ne bilo morda radi tistega mladeniča... radi Ottorina...

Marko, ki ga je hotel spraviti do tega, da bi se jasneje izjavil, ni odgovoril, in je le hotel oditi.

«Poslušajte, poslušajte me», je prosil grof vedno bolj vznemirjen, «jaz ne vem nič, glejte, jaz nisem ničesa zakrivil... sicer mladenič... res, ne morem tajiti, se je izrazil, da bi rad poročil mojo hčer; toda jaz sem mu takoj jasno povedal, da se nečem zameriti vam... in da bi nikoli ne privolil temu drugače nego le s pogojem...»

V Marku je vse zavrelo; on ni mogel brzdati svoje nestrpnosti in je prekinil grofa z vprašanjem:

«Pa Bice, ali se je radovoljno udajala tej ženitbi?» in je čakal odgovor z izrazom take razburjenosti, da je grofa kar zazeblo.

«Kaj Bice?» je odgovoril uni omahujé, «vprašate me o Bici? — Ona bi vsprejela tistega ženina, katerega bi jej ponudili stariši — ubožica je takó priprosta, takó nedolžna — verujte mi — prava golobica; in ne misli na drugo kot na svojo mater in na me».

«Torej», je zopet vprašal Visconte, «mislite, da ne bo odveč žalostna, če se ta ženitba podere?»

«Žalostna? o, kaj še! ona nima takih muh; jaz že poznam svojo hčer, oh, jo poznam dobro, in nimam najmanjše skrbí za to».

Ko je slišal te blažene besede, se je Marko takó vzradostil, takó močno udobrovoljil, da bi bil kar objel onega, ki jih je bil izgovoril. Toda vzdržal se je, ko je premislil, da to, kar se ni še dogodilo, bi se moglo zgoditi med tem, ko bo on v Toskani, če bi se mu ne posrečilo doseči, da bi se moral Ottorino ves ta čas ogibati grofove hiše.

Zopet je torej uvidel, da bo najbolje, če se dekličinemu očetu vtepe v glavo, da mu preti nekaj strašnega, ako se bo nadaljevalo dosedanje razmerje med njegovo hčerjo in Ottorinom. Zató je dejal sicer ne s takó temnim obrazom kot prej, a vendarle še vedno s takim, da ni niti od daleč razodel veselja, katero je tedaj vladalo v njegovem srcu:

«Če je takó, tem bolje za njo in tem bolje tudi za vas. Kajti rečem vam, da bi mi bilo jako žal, ko bi vedel, da ste prišli v spor s takó mogočnim in takó razdražljivim gospodom, kakoršen je Rusconi. Pa tudi od moje strani — priznati vam moram — bi mi bilo jako zoperno, če bi moral šteti tudi vas, svojega tovariša in prijatelja iz rosne mladosti, med svoje... med tiste, ki mi nasprotujejo in katerih pač ne morem gledati s prijaznim očesom. Na to je z neko zaupnostjo, kakoršno kaže včasih gospodar svojim podložnikom, položil roko na grofovo ramo in je nadaljeval: «Morda vi niste dobro vedeli, da sem si jaz že mnogo prizadel za to zvezo med Ottorinom in hčerjo comskega gospoda; a sedaj mi je mladenič hipoma začel omahovati, in kaže se, kakor da bi se hotel umakniti; toda reč je že toliko napredovala, da je pri tem zastavljena moja čast. Vendar, če boste vi trdni, se še vse zopet poravná, in Ottorino ne bo dosti nasprotoval, ker tudi dobro vé, da z menoj ni šale».

«O, le bodite brez skrbí», je dejál grof, «od moje straní ne boste imeli zmotnjav. Če bi bil poprej vedel, da je takó, bi ne bil pustil za noben denar tega mladeniča prihajati v mojo hišo, kajti čez vse denarje na svetu mi je pri srcu vaša milost in moj mir».

«Prav, prav; o tem, kar je bilo, ne govoriva več, ali zanaprej...»

«Obljubljam vam, da zanaprej ne prestopi več praga moje hiše, tudi če bi se imel svet podreti... na to smete računati z gotovostjo».

Tedaj se je že hotel Marko kaj izraziti o svojih namerah do Bice; vendar je pomislil, da bo najbolje, če še poprej izvé, kake misli je deklica; kajti njegov ponos in njegova strast sta se zoperstavljala temu, da bi jo imel dobiti vsled očetovega ukaza, a ne po njenem prostovoljnem nagnjenju; taka pridobitev bi bila zanj bolj neznosna, nego če bi jo moral izgubiti za vselej.

Ker je bil torej že spravil moža, kamor je bil namenil, je sklenil svoj pogovor takó-le: «Veseli me, grof, da ostaneva bolja prijatelja nego sem mislil pred najinim pogovorom». Na to mu je podal roko in je stopil na sredo dvorane, kjer se je vmešal v krog vitezov, ki so obkroževali novodošlo krasotico.

A grof, ne da bi stopil od okna, kjer je bil prej z Markom, se je začel sam pri sebi srditi na ženo, na hčer, na Ottorina, ki so ga bili spravili v takó hudo zadrego.

Ko se je nekoliko potolažila v njem tista jeza in je nekoliko izginil tisti grozni strah, ko se je nekoliko poveselil z mislijo, da je bil tisti strašni razdor vendarle poravnan, se je spomnil Lupa in pa milosti, katero bi moral prositi zanj. Zgodilo se je v njegovem duhu kakor v razburkani, kalni vodi, da, ko se poleže v njej plavajoče blato, se more zopet videti do dna. Spomnil se je torej Lupa, njegovih starišev, njegove sestre; videl je zopet v duhu njih obilne solze; prišla mu je v spomin obljuba, katero je bil storil domá vpričo vseh, storilo se mu je prav milo pri srcu, vest ga je jela peči, dà, tudi sramovati se je začel; a vse to ga ni niti za trenotek zganilo od sklepa, do katerega ga je brž spravila njegova plaha narava.

Da bi govoril z Markom o Ottorinovem oprodi, potem ko sem kaj takega slišal? o kaj še! — je mislil sam pri sebi. — Ne, ne, me ne vlovijo! Naj gre pod zlò Lupo in kdor drži ž njim; a jaz se nečem pogubiti za nikogar... To bo javkanje v moji hiši — Ermelinda, Bice, boste kričali... Kdo jima brani! pa jaz bom še bolj kričal. K sreči ni-

sem tak božji volek, da me boste oni dve imeli kar na vrvici. — Ker ga je pri teh mislih zopet popadala jeza, je prišel ven iz kota, kjer je tičal toliko časa, in kazal se je po dvorani zamišljenega in nevoljnega.

Bice, ki je s svojega mesta videla, da ima oče dolgo opraviti z Markom, je mislila, da govori ž njim o Lupu, in je vsa v skrbeh čakala konec. Ko je videla, da ga je nazadnje Marko pustil in se povrnil med množico, je ona tega skrivaje plaho pogledala, hoteča brati na njegovem obrazu usodo svojega varovanca. A ker ni mogla iz tistega obličja ničesar spoznati, je čakala, da bi prišel k njej oče.

Po dolgem čakanju se jej je ta res prikazal, toda s čmernim obrazom, kakor smo že omenjali. To je bilo deklici slabo znamenje, in zató se je zeló prestrašila.

«Torej kako je? kaj vam je odgogovoril?» ga je poprašala brž, ko je bil pri njej.

«Gledé česa?»

«Pač gledé Lupa, za katerega ste prosili milosti».

«Naj bo milost ali nemilost, to meni ni nič mar, jaz ne grem prosit milosti za nikogar».

«Oh, moj Bog! ali vam je torej odbil prošnjo?»

«Ni mi je niti odbil niti uslišal; in to ni moja reč, pa tudi tvoja ne, zapomni si dobro. In glej, da boš držala jezik za zobmí, sicer nas utegneš s svojim klepetanjem še vse pogubiti».

«A vi niste več poprejšnji!»

«Ne, nisem več poprejšnji, ker sem zvedel rečí, katerih poprej nisem vedel».

«Takó torej ni pomoči, in revež bo moral res umreti?»

«O, tiho, ti pravim, neumnica, in ne delaj mi zmot tu!»

«Slišite, ga bom torej prosila jaz, na kolena se vržem pred njega in ga bom rotila...»

«Sevé, še tega nam treba!»

«Pa zakaj ne? pa kaj se je zgodilo?»

«Za sedaj veš že zadosti, bodi pametna in ne vtikaj se v zadeve drugih!»

To rekši se je grof oddaljil in pomešal med druge goste, a hči je ostala ondi zbegana in kakor v sanjah.

Marko, ki je vedno pogledoval na tisto stran, ko je videl, da je oče šel od nje, se je približal stolici, na katero se je bila vsedla, in jo je vprašal, ali bi hotela — če teta privolí — počastiti ga s tem, da bi se ž njim pošetala po veseličnih dvoranah; pokazal bi jej prireditelje bojnih iger. Bice, ki je takó srčno želela priložnosti, da bi mogla biti sama pri njem, ker ga je hotela prositi milosti za Lupa, se je s tetinim privoljenjem oprijela roke, katero jej je uslužno ponudil Marko, ter se napotila ž njim.

«Vseh prireditelјev, kakor veste, je dvanajst», je dejál Visconti, vodeč jo po dvorani. «Jednajst vam jih pokažem, vsi so tukaj; a dvanajstega ne boste videli. Vem pa, da tistega vam ni treba spoznavati po mojem posredovanju, ker ga že davno poznate, ni res?»

Bice je vsa zarudela, a rekla ni nič.

«Videl sem, da ste ga jako uljudno pozdravili te dni, ko sva jezdila skupaj mimo vaše hiše. In pa vem, da je on dlje časa bival v Limonti, in tudi sedaj...»

«Dà, res je, poznam ga», je rekla deklica, plaho sklonivši glavo, «on ima oprodo, za katerega...»

«Ne govoriva o njegovih, če vam je drago», je posegel vmes Marko «govoriva nekoliko o njem».

V tem sta oba stopala v neko dolgo sobo zraven veseličnih dvoran. Na pragu se je deklica ozrla in tedaj je zagledala svojega očeta, kateri, položivši prst čez usta, ji je z jako resnim obrazom dajal razumeti, da mora molčati in čuvati se. To je še bolj povekšalo zadrego in strah ubožice, katera je bila že dovolj zbegana in plaha, ker je bila tam sama s tistim možem, o katerem je slišala že toliko praviti, in ker jo je on izpraševal

o nežni tajnosti njenega srca, a ona se je morala pripravljati, da bi ga prosila za pomoč v takó važni reči. Vendar, ko se je udala neki svoji deviški srčnosti, ki je v najtežjih trenotkih ni nikoli zapuščala, je začela s tresočim in prosečim glasom:

«Gospod, ali se smem nadejati, da bo uslišana neka moja ponižna in vroča prošnja?»

«Ali me niste sprejeli za svojega viteza in služabnika?» je odgovoril Marko, «in ali je spodobno, da vi z menoj takó ponižno govorite? Vam ni treba prositi me, ampak le naznanite mi svoje želje, da jih izpolnim».

Tedaj sta obmolknila oba, prešla še čez tri ali štiri druge dvorane, in prišla nazadnje v neko skrajno sobo, kamor niso mogli dospeti pogledi gostov. Deklica, vsa zamišljena v svojo prošnjo do Viscontija, a ta razburjen od strasti, ki ga je že slepila, nista pomislila, da ta njiju odhod je mogel lehko osupniti goste ter dozdevati se jim dokaj nepriličen.

V tej samoti se je Bice ozrla, prvi hip jo je spreletel strah; a padši mahom na kolena pred tistega, ki jo je bil spravil tja, je rekla vzdihujé: »Jedna sama vaša beseda ga more rešiti! o, če bi mogla jaz takó jokati, kakor ravnokar njegov oče! O, če bi mi Bog pokladal na jezik tiste njegove besede, gotovo bi mi vi ne mogli odreči.»

Ona je govorila takó, ker je mislila, da je njen oče — kakor so se bili pomenili prej — o vsem že obvestil Viscontija. A ker je bilo temu vse neznano, ko je slišal sedaj takó goreče prositi in ni vedel zakaj, je najprej osupnil, za hip pa ga je obšlo usmiljenje in ljubezen. Bil je v zadregi, videvši, da kraljica vseh njegovih mislij in njegovega srcá kleči tu pred njim kot sužnja. Sklonil se je, da bi jo privzdignil, in ji rekel ves razburjen: «Kaj delate?.., ne, jaz tega nikakor ne morem dovoliti, vstanite vendar; vi da bi takó klečali pred človeškim bitjem! vi!» — Toda ona se ni zganila, temveč, je povzdignila roke in ga nadalje prosila, upiraje va-nj svoje objokane oči. To je Viscontija neizrečeno presunilo. Bilo mu je, kakor da bi v tej deklici videl zopet pred seboj njeno mater živo in pravo, ki je bila prav takó padla pred njega na kolena in ga vzdihujé prosila toliko let poprej tisto noč, ko je bil prišel, da bi jo odvedel z očetovega doma. On se je čutil zamaknenega. Vzdignil je siloma prosečo devico in jo peljal na neko stolico. Ona si je z obema rokama zakrivala obraz, ter vsled silne žalosti, srama in strahú je jokala neutolažljivo, in obilne solze so jej pritekale izmed belih prstov. On se je ni upal dotakniti in jej je prigovarjal: «Oh, povejte mi, kaj hočete, in kakor mi je drago upanje v moje večno izveličanje, vam prisezam, da storim po vaši želji vse, kar mi bo mogoče, tudi če bi imel pri tem izgubiti državo, življenje in svojo čast. Rešite me iz teh muk in povejte mi, kdo je tisti, katerega morem rešiti?...»

«Lupo», je vskliknila deklica vzdihujé!

«Kdo? tisti podložnik samostana sv. Ambroža, ki je obsojen na smrt?»

«Dà, on je sin sokolarja mojega očeta, je brat moje ljubljene dekle... oh, da bi vi videli, kakó sta reveža obupana!...»

«Ne jokajte več, Lupo bo rešen, darujem ga vam... Oh, da bi takó mogel s svojo krvjó jedno teh vaših solz za se kupiti... Ne več, Ermelinda! Ermelinda!... Oh, vi bi me kmalu zmotila! Bice, ne jokajte več, Lupo ne umrje».

«Rekli ste, da ne umrje?»

«Dà, in vam prisezam pri zveličanju svoje duše».

Pri teh besedah se je deklica dvignila in stekla proti temu rešeniku ter je hotela še jedenkrat poklekniti pred njega, da bi ga zahvalila. A ni mogla, ker on, prijemši jo, jo je siloma vzdržal, in ona zbegana, ginjena, zmagana od prevelikega veselja, se je spustila v nje-

govo naročje. Marko je čutil, kakó se mu je tresla v rokah tista draga osebica, kakó so mu tekle po roki tople solze oveseljene krasne deve, in kakó so njene nežne prsi ob razburkanih njegovih plule. Tedaj se ni mogel več premagovati, sklonil se je k njeni glavici in jo poljubil na čelo. Bice je čutila tisti poljub, a se ni vznemirila bolj, ko če bi jo bil poljubil njen oče. Dvignila se je mirno, a iz oči rudečkastih še in mokrih od joka ter iz obraza še vedno preplašenega je odseval smehljaj nove radosti. Takó se po spomladnem dežju med pretrganimi oblaki zopet kaže krasno solnce s tem lepšim sijajem.

Slavni junak je bil v oblasti devojke. Marko je pristopil k mizi in stojé napisal nekaj vrstic opatu sv. Ambroža; s temi ga je prosil, veleval mu in pretil, naj hitro oprostí tistega Lupa, o katerem sta govorila nekaj dnij poprej. Povezal je list s svilenim trakom, na kateri je udaril svoj pečat, naredil naslov in izročil Bici rekoč: «To pismo pošljite opatu in Lupo bo izpuščen».

«Bog vam poplača dobro delo, katero ste storili, zabranjevaje prelivanje nedolžne krví ter otiraje neštevilne solze; cela njegova družina bo vedno molila za vas». Takó rekši se je deklica obrnila, da bi odšla.

«Bice!» je dejál tedaj Marko in jej namignil, naj se ustavi, «prosim vas, ostanite še za trenotek. Pismo morete oddati še jutri zjutraj... Poslušajte me: nocój odidem jaz daleč... toda spomin na te trenotke... vaš spomin, Bice, verujte mi, ostane večno v mojem srcu...»

«Oh, tudi jaz nikdar ne pozabim velike dobrote, katero ste mi storili; molila bom za vas tudi jaz... In ko se sedaj domišljam, kakó sem se prej bala pred vas stopiti, si moram sama priznati, kakó nepotreben je bil moj strah!... Saj mi je pravila moja mati, da ste dobrega, plemenitega srcá».

«Tedaj me vaša mati ne sovraži? mi je odpustila?... in vi, Bice, mi tudi odpuščate?... in me ne sovražite?»

«Jaz? o, kaj pravite?... moja hvaležnost... spoštovanje...»

«Mi ne zadošča — to ni tisto, česar si jaz želim od vas», je zavpil Visconte, prijemši njeno roko med svoje tresoče roke. «Čemu bi še nadalje zakrival? Vedite, Bice, da od tistega trenotka, ko sem vas prvič ugledal... je moja usoda določena nepreklicno... Tudi jaz pričakujem iz vaših ust besedo, ki bo za me življenje ali smrt».

Deklica se je tresla vsa in se je vmočevala, da bi se mu izvila. A mahoma je Viscontu šinila neka druga misel v glavo; potihnil je in spustil njeno roko; obraz se mu je takó spremenil, da ni bil videti več poprejšnji, in po kratkem molku jo je vprašal z osornim glasom:

«Povejte mi, ta Lupo je vendar oproda nekoga, katerega ste mi ravnokar imenovali?»

«Res, njegov oproda je».

«Njegov, pravite, — čegav?»

«Njegov... tistega vašega bratranca... tistega viteza...» je odgovorila deklica, ne drznivši se povedati imena.

«Povejte, čegav?» je ukazal on ojstro.

«Ottorinov», je rekla Bice in zarudela kot žrjavica.

«Sedaj povejte mi, kakor bi povedala spovedniku na smrtno uro», je nadaljeval Marko z zamolklim in tresočim se glasom, «ali ste me prišla prosit milosti za Lupa zató, da bi onemu ustregla?»

«Prositi vas je imel moj oče».

«Ne prašam tega. Povejte mi to, ali vas je oni k temu pripravil?»

«Dà, tudi on je prosil mojega očeta, ker vedoč, da ste nevoljni ž njim, se ni upal...»

«A! vam je znana vsaka njegova tajnost!... pa kedaj ste ga videla?»

«Malo časa poprej, ko sem stopila v vašo hišo».

«In ga vidite vsaki dan, ni res?... in ste mu obečala... srčno rada... in ste zaljubljena va-nj? — o povejte, povejte v božjem imenu!»

Bice vsa preplašena je molčala.

«Tedaj vendar ne tajite?»

«Ne, ne tajim», je izrekla deklica rahlo, «on... ima biti moj ženin».

«Smrt in pogubljenje!» je zarohnel Marko, popadel pismo, katero je imela v rokah, in se zagnal va-njo besen, kakor da bi jo hotel raztrgati.

Ubožici ste se stresli koleni, zatemnilo se ji je pred očmi, in padla je nezavestna na tla.

Nekaj trenotkov je Visconte gledal na-njo z divjim pogledom, desnica mu je nehoté segla po bodalu — vendar je takoj pustil orožje, vtaknil onesveščeni pismo pod pas, stekel od tam, in po nekih skrivnih stopnicah naglo odšel na dvorišče. Čutil je v sebi nepremagljivo potrebo, da bi dihal na prostem, da bi se tam gibal in razpasel. Skočil je na konja, ki je bil pripravljen zanj, ker je imel odpotovati tisto noč, in ga je pognal v najdivjiši dir po prvi poti, ki je bila pred njim. Jeden sam izmed mnogih oprod, ki so ga imeli spremljati, se je jedva mogel spustiti za njim; ker ga ni mogel dohajati, mu je sledil le od daleč. Takšen je bil tisti človek; ko ga je prevzela strast, se je takó silno razburil, da je pozabil na vsak pomislek in obzir.

Šel je, kakor da bi bežal pred zasledujočim ga sovražnikom; o, sovražnik je bil ž njim na konju, bil je v njem, v njegovih možganih in mu ni dal mirú — jemal mu je dušek. Ker mu je med to strašno ježo v temi v obraz pihala mrzla ponočna sapa, se mu je zdelo, da čuti neko olajšanje. Dirjal je, kakor da bi bil zblaznel, okolo in okolo ni slišal drugega nego topót konjskih kopit in žvižganje zraka, ki ga je on rezal z vso silo in ki mu je popihoval na čelu lase, mokre od potú.

Plemenita žival, katere gospodar ni več brzdal, s krvavečimi ledji, je skakala zdivjana, je dirjala sedaj na jedno sedaj na drugo stran. Zgubivši hojeno pot, je tekla po njivah in pašnikih, skakala čez jame in grme v goščavi, vedno v nevarnosti, da bi zadela z glavo ob kako drevo ali da bi se pogreznila v kako močvirje ali prevrgla v kak prepad. Jezdec, ki je s to divjo gonjo, s tem prisiljenim vratolomnim telesnim gibanjem nekako mamil svojo duševno bol, ni nehal poganjati z glasom in z ostrogami, katere so ubogi živali vedno tičale v ledjih. V tej pijanosti svoje domišlije je želel pogrezniti se v zemljo, izginiti za vselej s sveta s konjem vred.

Dirjal je in dirjal, dokler ni opazil, da je bil sam; oproda mu namreč ni mogel dolgo slediti v tem besnem teku. Slišal je, da je uboga žival stokala pod njim, videl jo je v svetlobi jutrnjega mraka vso v penah, v soparni megli, krvavo ter pihajočo iz široko odprtih nosnic gosto in vročo sapo. Tedaj je prijel vajeti, in jo ustavil na neki veliki pušči. Vzdignil je oči proti solncu, ki je ravno vzhajalo, a ko ga je zagledal, se je raztužil, svetloba mu je bila zoperna, ker ga je zopet kazala ljudém in samemu sebi; nočna tema je bolj ugajala njegovi srčni bolesti; v temi se je njegov duh širom sprehajal in se navzemal skrivnostnega občutka neskončnosti in večnosti, v katero se je želel potopiti.

A ko se je prikazal dan, ko se je jel njegov duh zopet zavedati, ko je zopet padel v to življenje in je videl pred seboj določno in osorno istinitost v strašni puščavi svojega notranjega življenja, ga je mogla le jedna misel še nekoliko tolažiti, namreč misel, da more vendar nekaj storiti, da se more maščevati.

Zaklical je nekaj konju, in ta je zopet začel stopati; jezdec ga je obrnil proti nekemu zvoniku, kateri je molel tam v daljavi čez vrhe nekega gozdiča. Čim dalje je jezdil, tembolj se mu je dozdeval znan tisti kraj. Ko je zavil po nekem kolovozu, kraj katerega so bile na obeh straneh zasajene vrbe, je srečal kmečko deklico s šibo v roki, ki je gnala kravo na pašo in pela na ves glas. Vprašal jo je, ali je tista vas ondi

blizu Rosate ; toda deklica je le zavpila in stekla v joku po polju. Marko je sklonil glavo na prsi in jezdil dalje, dokler ni med drevjem zapazil stolpov rosatskega gradú, kateri, kakor že vemo, je bil njegov fevd. Videl je na najvišjem stolpu plapolati veliko štirivoglato zastavo, znamenje fevdnih vitezov, s kačo na sredi, in prišel je do prekopa, ki je bil nazobčanega zidovja. Z mečem je trikrat udaril po skovanem sedlu ; vzdignjeni most se je počasi znižal, in Marko je šel čez.

Ko je stopil v drugo dvorišče, je srečal oskrbnika, kateri mu je stekel držat stremen. Bil je Pelagrua, tisti oskrbnik samostana sv. Ambroža, kaj terega so bili spodili iz Limonte, a ga je bil Marko, kakor smo že omenili, tamkaj namestil in potem določil za svojega oskrbnika. Ta ni mogel postreči svojemu gospodu, kakor je nameraval, ker je Marko le hitro skočil s konja, in prepustivši njemu vajeti, mu je ukazal, naj nikomur ne črhne o njegovem prihodu.

Iz zmedenega obraza, iz nereda, ki se je kazal na celi osebi gospodarjevi, iz pomilovanja vredne zunanjosti uboge živali je zviti lisjak marsikaj ugibal, vendar ni niti od daleč prave pogodil.

Petnajsto poglavje

Ko se je Bice zopet zavedla, je videla, da leží na postelji v neki neznani sobi, in je hitro vprašala neko deklo, kje je njen oče. A ko je brž ugledala tudi njega na drugi strani, se je zadrla: na to je skočila na noge in oklenivši se očetove roke: «Pojdiva od tod», je rekla, «pojdiva, pojdiva hitro!»

Ko so bili na cesti, je prašal oče pojasnilo o vsej tisti zmešnjavi. Toda hči je le pospeševala korake, ne da bi kaj odgovorila; imela je jedino to skrb, da bi mogla čim prej dospeti v varno zavetje domače hiše. A čez nekaj časa, domislivši se Markovega pisma, ga je našla pod pasom; vzela ga je v roke in pokazala ga očetu rekoč: »Tu je, tu».

«Kaj?»

«Lupovo oproščenje. List za opata, ki ga je napisal Marko».

«Tedaj... jaz ne razumem... če ti je dovolil, kar si ga prosila... Da mi nisi le še kaj hujšega napravila!... Si li morda imenovala... Ottorina?»

«Saj me je on sam prašal o njem».

«In ti, kaj si mu odgovorila? kako si se vedla?... Govori vendar... razvozljaj tisti jezik!»

«Oh, pustite me... že povem vse, povem svoji materi...»

«Vidite, kam pridemo z vašimi skrivnostmi. — Naj bo za sedaj, kar je bilo, je bilo; — a zanaprej zapomni si dobro: tistega človeka nimaš videti več, razumeš, nikoli več ga nimaš videti!»

Bice se ni upala ugovarjati, in ker je bila še vsa zmamljena, se ni dobro zavedala važnosti tistih besed, njena duševna napetost je bila premočna, da bi mogla občutiti žalost, katero bi ji sicer bile morale provzročiti.

Celo pot je grof godrnjal in se hudoval sedaj glasno sedaj pa bolj potihoma. Ko so prišli pred hišna vrata, je rekel hčeri: «Daj meni tisti papir». Ona mu ga je dala in sta vstopila.

Notri so ju čakali Lupovi stariši, Ottorino in posli. Ko so ju slišali vstopiti, so jima šli vsi naproti z lučmi v rokah. A zagledavši Bicin in grofov namrščen obraz, so bili vsi iste misli, da je ubogi Lupo izgubljen; zató je nastal občen krik, splošno javkanje.

Grof je pustil Bicino roko; ta se je vrgla jočé v materino naročje. Na to je grof namignil Ottorinu, naj gre za njim, in ko sta prišla v neko pritlično dvorano, mu je podal Markovo pismo rekoč: «Tu je pomiloščenje vašega oprode. Pojta, Bog vaju spremljaj oba, a pazita, da jeden in drugi nikoli več ne stopita v mojo hišo». Ko je to rekel, mu je obrnil hrbet in se je šel hitro zapirat v svoje sobe.

Ottorino je pogledal list ter spoznal Markovo pisavo; naglo in nenadejano

veselje radi rešitve svojega zvestega oprode ga je takó prevzelo, da ni mogel prvi hip prevdariti pomena čudne in trde grofove izjave.

Stekel je v dvorano, kjer so bili zbrani vsi drugi, tam je dvignil Viscontijev list in zaklical: «Oproščen je, oproščen! tu je Markovo pismo». Vsi so ga obstopili, hoteči videti in v roke prijeti tisti dragi list; vsklikali so veseli, jokali in se objemali. Lupov oče je segel po listu in ga je poljubljal, močil s solzami in kazal zaporedoma ženi, Lauretti in drugemu sinu.

«Treba je takoj odriniti!» je zaklical Ottorino, «ker se jako mudí». Brž sta bila osedlana dva konja, jeden za njega in jeden za sokolarja, kateri ga je vsekakor hotel spremljati, in hajd v dir proti Chiaravalli.

«Daj sem pismo, da ga shranim», je dejál vitez Ambrožu, «daj sem».

«Ah, pustite mi ga!» je prosil Ambrož, «glejte, tu ga imam na prsih; če bi ga ne čutil, če bi ne držal roke na njem, bi se mi zdelo, da sem zgubil srce».

Naravno, da sta po poti govorila le o Lupu.

Ta je med tem hodil gori in doli po pritlični sobi nekega stolpa chiaravalske opatije. V sobi je bila uborna miza iz orehovega lesa, na kateri je gorela svetilnica. Na steni je viselo leseno razpelo, a pod njim majhen pokleknik. Štirje vojaki so stražili pri vhodu, a peti je bil v sobi z ujetnikom. Ta peti vojak je bil Vinciguerra, jeden tistih, katere je bil vzel seboj Bellebuono pri svojem zadnjem pohodu v Limonti, kakor smo že pravili.

Obsojenec je korakal odločno, z jasnim čelom, in se je ravno razgovarjal z Vinciguerro o tistem dogodku, radi katerega je bil potem zgrabljen in obsojen.

«Kakó nam jo je naredil tisti lopovski kmetač!» je dejál Vinciguerra.

«O, ne zgubljaj preveč besed o tem!» je odgovoril Lupo.

«Kaj misliš?»

«Mislim, da hočeva ostati dobra prijatelja, in zato mi ne smeš nič slabega govoriti o tistih vrlih ljudéh».

«I se vé, vi ste vsi jednaki, drug za drugega držite kakor klešče; gorjan si, in s tem je že povedano vse».

«Dà, gorjan, in ponosen sem na to; rajše sokol s pečin nego močvirna raca».

»Dà, dà, ti si iz Limonte, jaz pa iz Chiaravalle; a na vse zadnje sva jednaka, samostanska služabnika oba; čemu bi si torej domišljal Bog vé kaj?»

«Samostalni služabnik da, kar se dostaje mojih grehov; sicer pa jaz nisem tem ljudém še nikoli služil. — To ti mora biti pač kaj krasnega, ko vidiš prihajati pred se poveljnika z obrito glavo, s kropilom v roki! — O, to mora biti veselje!»

«Misliš-li. da meni ta služba kaj ugaja? Toda kaj hočemo! — Ali se še spominjaš, kakó smo se bojevali skupaj pod poveljništvom Marka Viscontija?»

«Bog živi Marka!» je zavpil Lupo, zaslišavši to ime, radi katerega je vstrepetalo radosti srce slehernega lombardskega vojaka. «Tisti je mož! On gre vedno prvi naprej in dela čudeže hrabrosti; in pa kakó je uljuden, skromen, pravi prijatelj vojakom. On, kadar je imel kaj cvenka, je delil z vsemi; a ko je bilo pomanjkanje, je trpel tudi sam z nami. — A kakošni so ti tvoji...? — Siti in polni do grla ti kričijo iz obednice: naprej! naprej!... Seveda, naprej — iz ljubezni do tistih lepih obrazov, ni res? da se bojo oni še bolj pitali! — In pa kakšna slavna, junaška dela počenjajo! Kakor tisto zadnje proti Limontinom! Oboroženi vojaki prilomastijo nenadejano po noči nad neoborožene in nepripravljene reveže — to je kaj častno za vojake, ne?»

«Prav praviš».

«A rečem ti: če bi bil jaz dospel še o pravem času, da bi bil mogel vkup spraviti tiste siromake, to bi bila druga pela, in bi jo bili vi še skupili... Pa kaj

se hoče, tako je, ne smem dosti misliti na to, ker me odveč peče».

«Ubogi Lupo, bila sva vedno prijatelja, vojaška tovariša, a sedaj glej, kako službo moram opravljati pri tebi!»

«Ti delaš svojo dolžnost!»

«Res, toda veruj mi, prav težko mi je pri srcu, da te moram tu stražiti in da te bom moral še potem peljati...»

«Nù, nù, splakni to grenkost s kozarcem vina», je rekel obsojenec in, napolnivši dve čaši iz neke velike posode, je prijel jedno sam, drugo pa podal tovarišu rekoč: «Na zdravje Markovo!»

«To ni nikak prestopek za me», je odgovoril stražar, «kajti Marko je dober prijatelj samostana in opatov bratranec. Torej smem tvojo ponudbo sprejeti in piti s teboj — na zdravje Markovo in na tvoje zdravje!» Na to sta izpraznila vsak svoj kozarec z jednim duškom.

«Rekel si tudi na moje zdravje?» je prašal Limontin, ko je izpil; «mislil si pač na zdravje in izveličanje moje duše, ni res? ker telesno zdravje v sedanjih mojih razmerah se ne pošteva več. Glej!» in to izrekši je pogledal skozi neko okence, «svita se že, in v kratkem... ali ne bo jedno uro po solnčnem vzhodu?...»

«Ubogi nesrečnež! dà, jedno uro po solnčnem vzhodu».

«Slišiš», je zopet poprijel Lupo, «ali nismo mi vojaki, ki moramo iti tudi v smrt, če je treba? In torej? — Ali naj že umrjemo, ker nam sekira razcepi glavo kakor dinjo, ali ker nas sulica prebode skoz in skoz kakor žabo, ali..... Skratka, če umrjemo, spolnivši svojo dolžnost, je pač vsejedno, naj umrjemo na ta ali drugi način; in jaz umrjem, ker sem storil svojo dolžnost... To je, da po pravici povem, popolnoma vsejedno ni. Naj jo le skušam omečiti kolikor hočem, mi je vendarle nekoliko pretrda. Kajti če končuješ svoje dni zvezan kakor kak malovrednež, obešen na tri hlode, vpričo sodrge, ki se je stekla od vseh straníj, da te gleda kakor kakega razbojnika, ni isto, kakor če bi umrl na bojnem polju, sedeč na svojem konju, udrih je z vso silo na desno in levo, z odmevom godbe v ušesih in z nadejo zmage v srcu».

«Prav to sem si mislil tudi jaz», je odgovoril stražar; «sicer pa naj umrjem danes ali jutri, to je le majhen razloček».

«I kaj misliš ti», je pristavil Lupo, «če bi se jaz mogel ogniti te smrti, da bi ne storil tega rad? — A ker ni drugače, nego izpiti to grenko čašo, se moram udati in potrpežljivo prestati, kar mi Bog pošilja».

Vinciguerra je vzdihnil, napolnil zopet oba kozarca, spraznil svojega in na to pokazal z roko Lupu, naj stori tudi on takó.

«Ne, ne», je dejal obsojenec, «tisto malo pameti, kar mi je je podelil Gospod Bog, hočem dobro porabiti v teh zadnjih trenotkih, ter skleniti svoje življenje kot dober kristijan pri polni zavesti».

«Slišiš, če hočeš, pokličem nazaj očeta Atanazija, katerega si prej poslal proč...»

«Ne, pusti, sem že opravil, kar je bilo treba. Sicer bi ga bil rad še imel pri sebi, a začenjal me je mučiti s takimi rečmi, katere... Skratka, rekel sem mu zlepa, naj me pusti v miru».

«I mi! hotel te je menda opomniti na tvojo dušo. da bi se spravil z Bogom, da bi kaj pomolil, ker to je potrebno za tistega, ki se napravlja na uni svet».

«Ni takó; dokler je govoril kot pobožen redovnik, sem ga poslušal; a potem mi je začel kvasiti o Bellebuonu in trmasto trditi, da je bilo moje dejanje umor: dočim sem si jaz v svesti, da, če bi ne imel drugega greha... Nù, povedal sem mu jasno, da bi se prav nič ne pomišljal, tudi sedaj ravno takó storiti, če bi bil v takih razmerah, brez strahú, da bi s tem grešil».

«Toda, tovariš, mari ni imel redovnik prav?»

«Imaš prazno glavo tudi ti; glej, hočem ti pojasniti s primero».

«Le!»

«Denimo», je dejál Lupo, «da bi bil jaz prišel v Limonto jedno uro poprej, in da bi bil poslal tvojemu Bellebuonu kako krivo naznanilo, ter takó privabil njega in vas vse v kako sotesko, kjer bi bil jaz s svojimi vrlimi vaščani planil na vas, in bi vas bili tam vse pomastili, ali bi imel potem smrtni greh? ali bi se moral spovedati za to?»

«Ne, ker tisto bi bila vojna zvijača».

«Pa moja ni bila vojna zvijača? le z razločkom, da nisem ubil vseh, ampak jednega samega».

«To vendar ni takó».

«Prav takó je, in pa razloga, vsled katerega sem to storil, nič ne poštevaš? razloga, da sem ga ubil, ker na drug način nisem mogel več braniti svojih ubogih vaščanov in župnika, katerega je hotel on v svojo zabavo mučiti in ubiti?»

«Dragi moj, sedaj si pa debelo povedal, ker omenjaš razlog; mari naj vojak stika po razlogih?»

«Vem že, a saj sem ti rekel, da ti hočem povedati primero, ker to ni bila prava in redna vojna, ampak je le četa tatinskih razbojnikov planila na nas».

«Nič več naprej! ne boš obkladal ljudij s takimi priimki!» ga je zavrnil osorno Vinciguerra, «jaz za se vem, da sem bil pač vedno vojak, a nikoli še tat in razbojnik, in če bi ti ne bil sedaj v takem položaju...»

Toda Lupo, nasmehnivši se, je dejál: «Beži, beži! kmalu bi se ti sprejel z menoj? s človekom, kateri bo čez pol ure že na unem svetu? imel bi jo s pravim, z umirajočim!»

Te besede je izgovoril takó hladno, da je vojak osupnil. Zató je rekel z mehkejim glasom: «Razumem tudi jaz, da s teboj ne gre... in pa sva bila vedno prijatelja, toda dobro veš, da nekaterih izrazov... ni mogoče kar takó požreti...»

«Ali ti nisem že prej rekel, da sem hotel povedati le primero?»

«Nù, če je bila le primera, potem se ti ne more vzeti za zlo».

«Saj ostaneva prijatelja, ni res?» je zopet poprijel Lupo, podajaje mu roko.

«Gotovo, zvesta prijatelja», je odgovoril uni krepko jo stiskuje, in je takoj pristavil še: «Stiskam roko hrabrega vojaka in vrlega tovariša». Na to se je obrnil v stran, da bi ne pustil videti, kakó je bil ginjen; napolnil je zopet kozarec, izpraznil ga in dvigujé roko k ustom, kakor da bi si hotel obrisati brke, je zajedno potegnil ž njo dvakrat ali trikrat tudi čez oči.

Mej tem se je zaslišal v tihotni sobi tužni odmev zvona. Videti je bilo, kakor da se je Lupo za trenotek zgrozil nad tem. A zavedel se je takoj in je rekel: «Kakor vidim, ostaja mi le malo časa več; poslušaj, Vinciguerra, še nekaj ti moram reči; že sem mislil za to prositi spovednika, ker me je pa takó razjaril... In pa prav za prav je bolje poveriti to prijatelju, kateri me že dolgo pozna in vé, da na vse zadnje smo vendarle vsi ljudjé... ker, če bi drugi videli, da vojak... bi utegnili misliti, da se godí to iz strahú pred smrtjo... Poslušaj torej, povem ti na kratko. Prvikrat, ko pojdeš v Milan, poišči tam hišo grofa Del Balzo v Breri del Guercio; ondi najdeš moje ljudí, mojega očeta, mojo mater —». A ko je izgovarjal ta draga imena, je občutil tako srčno bol, da se ni mogel premagovati; šel je torej dvakrat gori in doli po sobi, in potem, približavši se zopet k Vinciguerri, ga je prašal: «Ali mi storiš to?»

«Takó Bog mi daj dobro na tem svetu in mir na unem, kakor ti obljubljam, da spolnim vsako tvojo željo», je odgovoril stražar.

Tedaj si je Lupo snel z vratú srebrno verižico, in podajaje mu jo, je dejál: «Reci jima, naj jo nosita v moj spomin. Pa moji sestri porečeš, naj pogleda v skrinjo, ki je v sobi poleg so-

kolske kletke; tam najde leseno škatljico in v njej zlati prstan, ostanek toskanskega plena. Hranil sem ga za njo, da bi ga ji dal, kadar bi se poročila — naj ga ima, da se zmisli na me».

«Slišiš», je rekel Vinciguerra, «jaz nisem premožen človek, vendar imam nekaj denarja, ki mi je ostal od moje plače. Glej», in to rekši je izvlekel iz žepa polno pest drobnih in debelih, «kaj čem ž njimi? ti mi storiš dobro delo, če jih sprejmeš, ker s tem me le nekoliko odtegneš pijančevanju; ponesem jih jaz tvojemu očetu; on jih morda potrebuje; vsekako bojo njemu bolj koristili nego meni».

«Ne, ne, lepa hvala».

«Prosim te, stori mi to dobroto, sprejmi! Prisezam ti, da mi je ljubše sedaj iz ljubezni do tebe oddati to malo svotico, nego če bi bil res dobil delež plena, ki nam ga je obetal v Limonti tisti tvoj... tisti mož. Tudi jaz sem imel nekdaj kmalu, kmalu iti tja, od koder se ne vračamo več, in vem, kakó se v takih trenotkih omilijo svoji ljudjé, zlasti oče in mati, in kakó se tedaj objokujejo žalosti, ki jih je vsak, ta več, uni manj, prizadel svojim starišem, ter se spominjam, kakó težko mi je bilo pri srcu, ker nisem mogel nič dobiti pri sebi, da bi jim bil poslal v spomin».

Lupo mu je položil roko na ramo in je rekel: »Vem, da mi ponujaš z dobrim srcem, saj se pri nas vojakih z jednako radostjo daje in prijemlje; toda moji stariši, hvala Bogú, ne trpijo pomanjkanja... Glej, tudi jaz nisem brez denarja, če bi jim hotel poslati, in takó rekši je obrnil žep svoje suknjice, da se je izsula na mizo cela pest novcev. «V vaši četi je šestdeset mož, ni res?» je vprašal na to.

«Res, nas je bilo šestdeset, toda jednajst jih je ostalo tam po vaših njivah v Limonti pri tistem lepem podjetju; in takó, če računim prav, bi nas moralo biti sedaj devetinštirideset».

Lupo je povzdignil glavo, radostni smehljaj je za hip razsvetlil njegov obraz, ko je slišal to proslavljanje hrabrosti svojih ljubljenih vaščanov. «Mislim», je dejál na to, «da kar vas je ostalo, se ne bote sramovali izprazniti kozarec v spomin obsojenca».

«Ne bo nas sram izpiti tudi dva», je odgovoril Vinciguerra; «vendar jaz hočem obrniti svoj delež od teh denarjev v miloščino, da se bo molilo za tvojo dušo».

«Pa ne da bi maševali za me redovniki sv. Ambroža», je zopet poprijel Lupo; «varuj se, veš, ker nečem, da bi prišlo kaj od teh lenobastih razkolnikov za menoj. O, skoraj bi bil pozabil nekaj. Jaz imam tudi nekega brata, s katerim pa se nisva nikoli prav dobro razumevala. Vendar sedaj, v smrtni uri, ga ne smem popolnoma zanemariti, že zaradi tega ne, ker ga moja mati jako ljubi. Tudi njemu moram poslati kaj. Imam tu majhno srebrno razpelo, a to sem prav za prav nameraval tebi dati v spomin, in takó sedaj sam ne vem...»

«Brata imaš?» je rekel Vinciguerra. «Torej narediva takó: jaz sprejmem tvoje razpelo, a dam ti to svetinjo tukaj, da jo pošlješ bratu», pri teh besedah si je odpel telovnik in mu jo je kazal; «je neki košček iz stebra svetega Simona stilitskega; vzel sem jo z lastnimi rokami božjepotniku, vračajočemu se iz svete dežele, katerega sem neko noč oplenil v Romagni».

«Prav!» je rekel Lupo, «sprejmem. Torej mu jo poneseš in daš v mojem imenu; tu imaš». Takó rekoč je vzel z vratù srebrno razpelo in mu je podal, a na to je ginjen objel vojaka ter ga poljubil in tudi od njega prijel slovesni poljub.

«Sedaj pa, ko sem uredil vse na tem svetu», je še rekel Limontin, «je čas, da bom mislil le na svojo dušo». Šel je pred razpelo, ki je viselo na steni, pokleknil in začel moliti.

Da bi ga ne motil, je Vinciguerra stopil k vratom, kjer je pravil unim štirim vojakom, ki so bili na straži, vse obsojenčeve besede in jim kazal denar,

ki ga je bil prejel od njega, da bi ga razdelil med tovariše, ter sklenil rekoč: «Kar mene zadeva, sem mu povedal, da bo moj delež le za molitve v prid njegovi duši». «Jednako tudi moj, tudi moj, tudi moj», so rekli vsi štirje vojaki. Na to so potihnili, pričakovaje osodni trenotek, ko bi morali peljati k vislicam ubogega nesrečneža. Vsem se je zdelo nevredno, da ima umreti na tak način mlad, hraber in lep vojak, kakoršen je bil Lupo. In če so potem med seboj še kako besedo rekli, so govorili le bolj potihoma. To je bil res le malenkosten obzir, ki je bil pa vendar pomenljiv pri takó surovih ljudéh, vajenih le trpeti in pa druge trpinčiti.

Na dvorišču samostanske palače in pod oboki okolo dvorišča, od koder se je prihajalo v sobo, kjer so stražili Lupa, se je trlo vse polno radovednežev, pohajačev in lenuhov, kateri — kakor se to godí vedno in povsod — so se z divjim veseljem shajali gledat usmrčenje človeka, kakor da bi šli h kaki zabavi. V človeški naravi je pač neko skrivno nagnjenje, katerega se skoro ne zavedamo: mika nas gledati svojega bližnjega, ko je v najhujših in najbridkejših težavah, menda zató, da bi pri taki priliki občutili močne utise strahú in usmiljenja, da bi spoznavali svojo naravo v drugih, da bi razmotrivali skrivnost življenja in smrti.

Pretekel je bil že čas, ko bi bili morali peljati obsojenca k vislicam, in druhal je začenjala godrnjati zaradi te zamude. Ta hudobna nestrpnost je pekla nemalo Vinciguerro; jel je torej dajati odduška svoji nevolji s tem, da je s toporiščem svoje sulice odbijal najnesramnejše, češ, da se preveč gnetejo ob vhodu.

Konečno se je vendar zaslišal neki naraščajoči šum, in od raznih stranij je zadonel klic: «Grejo! grejo!» Ljudjé so se začeli potiskati in dvigati na prste, oziraje se proti vratom, ki so vodila iz dvorišča na cesto. Vinciguerra je stekel v sobo, da bi bil na svojem mestu. Lupo, vzbujen iz svoje pobožnosti od vojakovih stopinj, katere je zaslišal prav zraven sebe, je vstal, prekrižal se in rekel z jasnim obrazom: «Nemara je čas?»

Takrat so se odprle duri, vstopila sta dva vojaka izmed tistih štirih, ki so stražili pri vhodu, za njima pa neki redovnik s pismom v roki. Lupo je pogledal temu čez ramo in zapazil, da gre za njim še neki drugi mož. Ker si je brž domislil, kdo bi mogel biti, ga je spreletela groza in je povesil očí. A mahoma je začutil, da ga je nekdo objel čez život. Vzdignivši očí, je videl, da ga objema in pritiska k sebi njegov oče, kateri ni mogel jokati, niti besedice izpregovoriti.

«Niste prav storili, da ste me prišli gledat v teh zadnjih trenotkih», je rekel Lupo, brž ko so mu močni občutki dovolili spregovoriti; «jaz že nisem več mislil na drugo nego na večno življenje in na milost božjo; nič niste prav storili, niti za se, niti za me».

Ker se ni mogel oče izraziti z besedami, mu je dajal razumeti, zanikujé z glavo in z rokami; konečno je po velikem naporu vzdihujé izrekel te besede: «Ne, ne umrješ!»

«O, pa še kakó», je odgovoril sin, «žal mi je le za vas, sicer pa sem pripravljen».

Ko ga je oče še vedno bolj krčevito k sebi pritiskal in zmajeval z glavo, da ne in ne, je pristopil redovnik in rekel Lupu: «Prav pravi vaš oče, opat vas je pomilostil».

«Pomiloščen! pomiloščen!» so zaklicale tedaj straže v sobi. «Pomiloščen», sta ponovila vojaka, ki sta bila ostala na vratih; in ta klic se je glasil naprej pod oboki, po dvorišču in po cestah poleg palače med množico, ki je polnila vse tiste prostore.

«Bodite hvaležni opatu», je zopet dejál redovnik obsojencu.

«Ottorino in jaz sva prišla sem», je rekel sokolar, «s pismom od Marka

Viscontija, da bi dosegla pomiloščenje od opata».

«S pismom od Marka?» je rekel Lupo. «Živel Marko!» In življenje se mu je dozdevalo toliko več vredno, ker mu ga je podaril tisti sloviti gospod. «Živel Marko!» so zaklicale tudi straže. «Živel Marko! živel Marko!» se je razlegalo zunaj povsod.

Med tem je krožilo med množico sto govoric. «Kaj je? Kaj se je zgodilo?» — «Marko Visconti je sam prišel sem reševat obsojenca, ki je njegov sorodnik». — «Ne, tisti vitez, ki je prinesel Viscontijevo pismo, je njegov sorodnik». — «A, kaj še, prišel je prav Marko sam, in ima tu zunaj vasí lepo četo vojakov iz svojih grajščin; in opat se je moral udati, pa še kakó rad». — «Jaz pa vem, da je Marko poslal pismo, vsled katerega je opat moral oprostiti ujetnika». — «Saj ni res! — «Kakó da ni res, saj mi je to ravnokar oče Bonaventura povedal». — «To ne more biti!» — «Vi boste meni pravili?»

Takih in jednakih govoric ni bilo konca ne kraja, dokler niso zagledali oproščenca, ki je prišel iz zapora s svojim očetom, pijanim od veselja. Tedaj je zadonel iz vseh grl splošen vsklik radosti. Vsa tista množica je sedaj kazala takó iskreno zadovoljnost, da bi mogel tak prizor tudi dandanes — ko so vendar zavladali mej ljudstvom mehkeji nazori — vso čast delati tudi najbolj človekoljubnemu društvu.

Pa kaj ni bilo to ravno isto občinstvo malo poprej skupaj zbrano, da bi videlo umirati ubogega obsojenca, isto, katero je ravnokar godrnjalo, ker se ni točno vršila smrtna kazen? — Dà, ravno isto; a kaj hočete? — Ne more se prav za prav trditi, da bi si bili tisti ljudjé želeli Lupove smrti, o katerem niti vedeli niso, kdo je in kaj je storil, da si je zaslužil smrt. Želeli so — kaj vemo mi? — da bi jih pretreslo kaj nevidnega, izvanrednega, in sedaj se je njih želja na drug način izpolnila.

S pomočjo straž komaj prerivši množico sta dospela Lupo in njegov oče na chiaravalski trg. Pred cerkvijo sta našla Ottarina, in pri njem neke kmete, ki so držali tri konje za uzdo. Mladi vitez je objel svojega zvestega služabnika, in vse ljudstvo je ploskalo in klicalo: «Živio!» — Kot bi trenil, so bili vsi trije na konju.

«Kaj ne greste zahvaljevat opata?» je rekel redovnik Lupu. Ta je pogledal svojega gospoda, pa ko je videl na njegovem obrazu neki prezirljivi izraz, katerega je spremljalo še zmajanje z ramami, kakor da bi dejál: a, pusti ga! — je odgovoril: «Mudi se mi sedaj».

Vinciguerra, ki je bil pospremil Lupa do tja, mu je položil za vrat srebrno verižico ter vzemši iz žepa denarje, katere je imel razdeliti med svoje tovariše — «Primi», je rekel, «to je tvoje». — «Obdrži si denarje», je odgovoril Lupo, «pijte skupaj nocoj na moje zdravje». — «Prav radi», je poprijel stražar, «in sedaj ti pa obetam, da ti hočem tudi jaz prav pošteno čast delati... O, ravno sem se spomnil — tvoje srebrno razpelo — kmalu bi bil zabil vrniti ti ga». — «Imej ga v moj spomin», je odgovoril Lupo, stiskajoč mu roko, in se je napotil z očetom in Ottorinom po sredi množice, ki se je ugibala, da bi jih pustila naprej.

Ko so dospeli na konec trga in so se tam obračali na levo, da bi zavili v neko ozko ulico, je zagledal Lupo vislice, ki so bile ondi pripravljene zanj. Pozdravljaje jih z roko, je zaklical na ves glas: «Srečno, preljubo veselje!» na kar se je vsa množica srčno zasmejala.

Ubogemu Ambrožu se skoro ni zdelo res, da vidi ondi poleg sebe sinú otetega in zdravega. Kakor da bi mu bilo treba vsak hip uverjati se o tem, ga je vedno gledal, držal za roko in z nekakim otroško udanim obrazom pravil mu polglasno: «Ti izgubljena duša! poredneż! koliko strahú si mi naredil! Dej, dej, slušaj me, zapusti jedenkrat

ta opasni vojaški stan, vrni se domù! Tam bomo mirno živeli in tisto malo dobrega, kar nam je Bog dal, skupaj s tvojo materjo uživali... Uboga reva! si se pritoževal tolikokrat, da ne mara za te... Da bi je bil videl sedaj ubogo ženo, da bi jo bil videl!»

«O, saj vem, vem! Nikoli nisem le za trenotek dvomil o njeni ljubezni...»

«Pravim ti, da te tako močno ljubi, takó močno, da te jaz ne morem bolj; in pa Lauretta!.., in tvoj brat! vidiš tudi on, dasi je videti takó hladen...»

«Dà, dà, hvaležen sem vsem».

«Se odločiš torej? in mi spolniš to željo mojih zadnjih dnij?

«Bomo že še govorili o tem; saj veste, da moram tudi slišati mnenje svojega gospoda».

«O, to pa že, to! Jako mu moraš biti hvaležen! Da bi ti vedel, koliko si je prizadel za te in pa kako srčno rad... In tudi grof in grofica in pa gospodična ter vsi, sploh vsi. V svoji nesreči sem vendar imel to tolažbo, da sem se prepričal, kakó te vsi radi imajo».

Ker je Ottorino dobro vedel, da v tistih prvih trenotkih, ko se je očetova in sinova ljubezen vzajemno pojavljala, bi bilo neumestno, če bi se še kdo vmeševal, je jezdil nekoliko korakov spredaj, kakor da bi bil v svoje posebne misli utopljen. A ko jima je bil prepustil toliko časa, kolikor se mu je zdelo potrebno, da bi si dopovedala svoja srčna čutila, je, zadržujé konja, počakal, da sta ga dotekla, in pretrgavši obema njiju zahvaljevanje, je rekel Lupu: «Bo treba pohiteti, da pridemo še o pravem času za bojne igre. Veš, da je danes prvi dan, in ti mi boš vendar pomagal kot oproda?»

«O, mislite si! In hočete verovati, da mi je to prišlo v glavo tudi tam v Chiaravalli, in tista lepa usluga, katero so mi hoteli storiti s pomočjo krvnikovo, me je nemalo pekla tudi zató, ker bi me bila pripravila ob veselje, da bi vam mogel streči pri tej slavnostni priliki!»

«So ti hoteli pomagati na uni svet, dà, tisti vrli očetje, toda za sedaj so se morali zatajiti. Da bi bil videl ta zaripljeni, pasji gobec, ki ga je kazal opat, ko je čital Markovo pismo! Zvijal se je kakor netopir, če ga kadiš in pripekaš z žeplom, in ne morem ti prav dopovedati, v kako slast mi je bilo, ko sem ga videl, da je moral grenko požirati, a sladko pljuvati».

«A da se je hotel takó ponižati», je dejál Lupo, «da je meni tako naklonjenost skazal tak možak — Marko Visconti!...»

«Storil je to pač iz ljubezni do našega gospodarja», se je oglasil Ambrož, «kateri je z gospodično navlašč za to šel k njemu».

«Hvaležen bom večno tudi grofu» je odgovoril mladenič nekoliko užaljen, ker ni mogel več misliti, da je Marko iz lastnega nagiba skrbel zanj, s čimur bi se bil sicer nemalo ponašal in si domišljeval; «vendar pred vsem moram iti zahvaljevat Marka».

Odšel je preteklo noč v Toskano», mu je rekel Ottorino.

«O, jako mi je žal, kajti v največjo čast bi si štel, če bi bil mogel poljubiti mu slavno desnico in zagotoviti ga, da moje življenje bo vedno zanj».

Ko je Ambrož slišal tisto takó navdušeno izjavo hvaležnosti do Marka, je razumel, da je njegov sin še vedno istih mislij kakor poprej, in da bojeviti zli duh še vedno v njem tičí; zató je, sklonivši glavo, dejál ves nevoljen sam za se: «Če ga ne morejo zmodriti niti same vislice, jaz že ne vem več, kaj naj storim!»

Sin je videl izraženo tisto misel na nagubanem očetovem obrazu. Žal mu je bilo, da je v teh trenotkih nepremišljeno izustil, kar je moralo biti nepovoljno očetu. Hotel je to na kak način popraviti in dokazati mu svojo sinovsko udanost; vendar ni maral govoriti o tem, v čemur bi se bila mogla porazumeti le, če bi on obečal nekaj, česar ni nameraval spolniti. Dolgo je premiš-

ljeval, kaj naj bi rekel, da bi mu moglo ugajati in razveseliti ga. Nazadnje ga je poprašal, kakó se počutijo sokoli, katere je pustil v Limonti.

To vprašanje v tistem trenotku se je dozdevalo Ottorinu takó čudno in neumestno, da je debelo pogledal svojega oprodo. Toda oče, kateri z vsem svojim prizadevanjem ni mogel sinu v njegovi mladosti nikoli vcepiti nagnjenja do svoje službe in ga niti nikdar ni slišal, da bi bil radovoljno imenoval kakega sokola ali kragulja, je sedaj uganil veliko ljubeznjivost in nežnost, ki je tičala v tem njegovem vprašanju. — «O dobro, vsi dobro», je odgovoril, a solze so mu prišle v oči, ko ga je v zahvalo prijel za roko.

Ko so prišli v Milan, je mladi vitez rekel Lupu: «V dveh urah glej da boš z vso potrebno opravo tam, kjer se imajo vršiti bojne igre; me že najdeš ondi. To rekši, je pozdravil z roko svoja dva potna tovariša, katera sta odgovorila s poklonom do vratú svojih konjev.

Kakó je bil Lupo od ostalih svojcev sprejet, si more bralec pač lehko sam misliti. Mi hočemo omeniti le to, da je njegova mati prvikrat v svojem življenju grajala vedenje svojega drugega sinú, Bernarda, kateri je začel oponašati Lupu njegovo trdovratnost v razkolu, češ, da je iz tega izviralo vse zlo, katero se mu je bilo pripetilo. «Molčite no», je rekla nekoliko nevoljna svojemu ljubljencu, «saj boste imeli čas kasneje, da mu to poveste».

Lupo je takoj poprašal po gospodarjih. Bice se je bila vlegla z močno mrzlico; Ermelinda je bila pri njej. «Pa grof?»

«Zaprl se je v svoje sobe in ne pusti nobenega k sebi», je odgovoril neki dvorjanič.

»Jaz ga moram vendar zahvaliti», je rekel sokolarjev sin. Šel je gori po nekih stopnicah in potem še čez pet ali šest dvoran, dokler ni dospel pred vhod v grofovo stanovanje. Za njim so šli še vsi drugi, ki so želeli biti deležni veselja, kakor so bili poprej vsi skupaj žalostni. Potrkal je rahlo, a grof, kateri je bil po šumu v dvorišču, a potem po odmevu stopinj in po glasovih, ki jih je slišal iz dvoran, uganil, kaj bi moglo biti, je kričal od znotraj: «Pojte, pojte, nečem nobenega sem.»

«Gospod grof, milostljivi gospodar, jaz sem, vaš Lupo, dovolite mi, da vam poljubim roko».

«Le pojdi, le pojdi, Bog ti daj dobro», je odgovarjal on od znotraj.

«Vem, da ste mi vi sprosili pomiloščenje od Marka, dovolite, dovolite...»

«Blagovolite odpreti!» je prosil Ambrož.

«Odprite!» je pravila tudi Marijana, «da vam objamemo kolena, skažite nam to veselje!»

«Odprite! odprite!» so začeli klicati vsi. «Živel grof Del Balzo! Živel naš gospodar!» — Konečno se je grof vendar udal tolikim prošnjam in je nekoliko odprl vrata; skozi odprtino je pomolil in kazal svoj na pol preplašen in na pol ponosen obraz, da je bilo pač nekaj posebnega. — Jeden je padel na kolena, drugi mu je poljubljal roke, ta ga je zahvaljeval, uni pa jokal. A on, ko se je nekoliko naužil te časti, je, vzmikujé roke, rekel Lupu: «Zadosti, zadosti, veselí me, da te vidim tu živega in zdravega; sedaj pa le pojdi v božjem imenu, a zapomni si, da nimaš nikoli več stopiti v mojo hišo». Na to, obrnivši se k sokolarju, mu je rekel: «In ti, če se ne spreobrne, misli si, da je le začasno ušel vislicam». To rekši je vlekel glavo noter, ter se je zopet zaklenil, pustivši une zunaj vse osupnjene.

Lupo ni vedel sam, kaj bi si mislil. Šel je oblačit se v bojno opravo, pozdravil je stariše in nazadnje se je napravljal še po konja, da bi o določenem času dospel na trg, kjer so se imele vršiti bojne igre, kakor se je bil dogovoril z Ottorinom. A ko je stopal po nekem hodišču, mu je prišla naproti njegova sestra Lauretta, katera, polo-

živši prst na usta, mu je rekla potihoma: «Pozdravi Ottorina v imenu moje gospodinje Bice, reci mu, naj se hrabro bojuje; ona upa, da je on ne pozabi, tudi če je ne bo videl».

«Tudi če je ne bo videl! — Kakó je to? Saj Ottorino ne odide, da bi jaz mogel videti».

«Že ne, toda grof mu je zapretil, da ne sme nikdar stopiti v to hišo».

«Pa zakaj? kakó je to?»

V tem se je zaslišal odmev nekih stopinj. Položivši zopet prst čez usta, je Lauretta rahlo stekla skrivat se v neko bližnjo sobo, in njen brat je šel po svojih opravkih.

Šestnajsto poglavje

Prišedši skozi mestna vrata Algiso, ki so bila tam, kjer je sedaj Beatricin most, je Lupo pognal konja proti samostanu svetega Simplicijana, blizu katerega je bila postavljena ograja za bojne igre.

Od vseh stranij je vrelo ljudstvo gledat predstavo, takó priljubljeno v tedanjih časih. Vse je mrgolelo mož, žen in otrok, odetih v najlepše obleke. Med množico se je moglo razločevati izdelovalce volne po beli čepici in neki paličici, katero so imeli v roki; spoznavalo se je mojstre orožarje — katerih je bilo le v Milanu čez desettisoč — po usnjatih pregačah, katere so se razlikovale v boji po tem kakor je obrtnik izdeloval ali oklepe, ali meče, ali ščite, šleme ali ostroge. Med delavci jedne stroke, ali jedne šole, kakor se je tedaj pravilo, so se zopet po obleki in znamenjih razločevali učenci od mojstrov in mojstri od nadzornikov; na isti način so se razločevali tudi nižji uradniki, konsoli in opat.

Plemenite gospe in viteze se je moglo spoznati po svilenih plaščekih, po baržunastih klobukih in čepicah, po širokih pregnenih rokavih, po škarlatnih krilih, prepasanih čez život, po ovratnih verižicah, vencih in drugem dragocenem lišpu, v kateri so bili vdelani biserji ali drago kamenje, po sobolovih, hermelinovih in podlasičnih kožuščekih. Take obleke in lišp so bili prepovedani priprostemu ljudstvu in obrtnikom. Ti so se morali zadovoljevati z navadnimi tkaninami, ki so smele biti k večjemu iz volne; a njih krzno je smelo biti le iz ovčje, zajčje, lisičje ali kake druge navadne živalske kože. Tudi zaponke, gumbi in drugo lepotičje priprostega ljudstva je smelo biti le koščeno, medeno, jekleno, ali iz kake druge manj vredne kovine. Takó je bil silno različen duh tedanjega časa od sedanjega: tačas so se ljudjé toliko prizadevali, da bi se čim više tem bolje razločevali med seboj, a dandanes se nič manj ne trudijo, da bi pa vse zjednačili.

Cerkev svetega Simplicijana je bila tedaj, kakor je menda Milancem dobro znano, lep kos poti zunaj mestnega ozidja. Ko je naš oproda dospel tja, je videl polno ljudstva, ki je gledalo neke ščite tam obešene. Bila je navada, da so se izpostavljali na steni kake cerkve ali kakega samostana blizu prostora pripravljenega za bojne igre grbi onih vitezov, ki so se imeli bojevati. Na ta način je bila ljudem podana prilika, da so mogli te grbe dobro ogledovati in takó potem o času boja poznati viteze, kateri bi jih rabili. Takó tudi, če je imel kdo kako pritožbo proti kakemu

vitezu, ali če je kaka gospa ali gospodična imela kaj ugovarjati proti njegovi časti, jim je bilo mogoče to naznaniti sodnikom pri bojnih igrah, kateri so zatoženca izključili od boja, če je bila njegova krivda dovoljno dokazana in tako tehtna, da bi zahtevala to kazen.

Lupo je poiskal z očmi ščit, razdeljen v štiri polja, dve beli in dve rudeči, z gadom na sredi: takšen je namreč imel Ottorino. Ko ga je zagledal, je šel naprej; čimdalje je prihajal, tem gosteja je bila gnječa in glasneji šum.

Tu je neki glumec popeval, spremljevaje pesem z brenkanjem na tamburici; tam se je drugi skazoval s psi in opicami, plesočimi po godbi piščali in po udarcih bobna. Dalje tam je neki kričač prodajal svetinje in pomoči zoper mrzlico, slaveč čez vse čudežno moč zelišč svetega Pavla in svete Apolonije. Povsod so bili postavljeni šotori, v katerih se je igralo s kockami, s ploščami, ali s prahom in z jermenom, kateri zadnji dve igri ste bili neka posebnost tedanjega časa. Vse te igre so bile sicer postavno prepovedane, a vendar so jih lopovi brezskrbno držali in lovili čuke. Tu pa tam so bile videti mize, okrogi, in v naglici postavljene prodajalnice, kjer se je prodajala bravína in svinjina, zgotovljena na razne načine, pšenični, rženi in ovseni kruh, malvazija, sladko in kiselo domače vino in še razne druge pijače in jedila.

Na levi strani ograje se je odpiral velik prostor; ondi je bil trg za bojne in turnirske konje. Daleč okoli je odmeval krik konjskih kupcev, ki so svoje živali poganjali, ali pa jezdé obračali jih, ali jih silili vspenjati se na zadnji nogi. Tam poleg sta bila še dva druga manjša prostora, razdeljena v razne oddelke; v jednem so prodajali pse, v drugem pa sokole. Ondi se je med lajanjem in kričanjem živalij slišal vik prodajačev, ki so pretiravali ceno svojega blaga.

«Dva tatarska lovska psa prave pasme, katero je vpeljal na Francosko sveti Ludovik, prepeličarja, ki nista podvržena steklini», je kričal nekdo. «Kragulji, vnanji in tudi doma izgojeni, iz Angleške, Nemčije, Norveške», je vpil drugi. «Belkasti sokol, kralj tičev, zna zagrabiti zajca in se loti celó volka in mrjasca».

Na nasprotni strani, na desni pri ograji, je bila trgovina z orožjem: celi tabor lesenih okrogov in šotorov vsakovrstnih oblik in boj, in v njih oklepi, ščiti, šlemi in železne rokovice, sploh železna bojna oprava za celo osebo, sulice, sablje in meči. Na sredi vsake teh prodajalnic za silo je bila na kol nastavljena najlepša oprava in najlepše orožje, kar je bilo videti, kakor da bi tam stal kak vojščak. V nekaterih prodajalnicah je pa bil tak vojščak na konju: cela železna oprava konjska se je takó lepó podajala lesenemu konju, povitemu z usnjem, da bi bil kdo skoraj mislil — ta oprava mora biti nadeta na pravega konja. V kakem kraju se je videlo dva taka vojščaka, kakor da bi poganjala konja ter z naperjeno sulico drvila jeden proti drugemu. Dà, bile so tu pa tam tudi kar cele predstave napadov in bitk. — Vse to so si naši orožarji izmišljevali, da bi vabili k sebi kupovalce, kateri so vzlasti o priliki bojnih iger prihajali od vseh stranij kupovat orožje v Milan, kjer so bile najimenitniše orožne tvornice cele Evrope. Na vsaki prodajalnici je bila pribita plošča z imenom mojstra orožarja.

«Giacomolo, kako grejo opravki?» je prašal Lupo nekega debelušastega, rudečeličnega moža, ki je stal v jedni tistih prodajalnic s komolci, naslonjenimi na ograjo, ki je zabranjevala vhod, ter s prekrižanimi rokami gledal mimoidoče.

«Takó, takó», je odgovoril poprašani, ki se je zval Giacomolo Birago, jeden izmed najimenitnejših izdelovalcev oklepov, «če jemljemo v poštev mesto, katero mi je pripadlo, in pa sedanji letni čas, dozdaj še ne gre preslabo».

«Si poslal oklep Ottorinu?»

«Dà, sam sem mu ga nesel danes, poskušal ga je pred menoj. Takó mu

gre prav, kakor da bi bil vlit nanj. O, zagotavljam te, tako delo je, da nam bo vsem v čast — jeklena plošča, katero sem z lastnimi rokami skoval, in pa zlati okraski, katere sem spredaj vdelal — so nekaj posebnega. Ne da bi se hvalil, toda za take prilike se mora vendar narediti kakor se spodobi — in Biassonno, Pier degli Erminulfi ter Estero Casato se lehko grejo skrivat».

V tem je prišel k prodajalnici neki starec, ves zagrnjen v rujav plašč s kapuco na glavi ter z dolgim kapucnim repom, ovitim okolo vratú. Ta je vprašal Giacomola: «Mojster, želim šlem iz najboljšega jekla s podbradnikom in s pribito obrazno krinko».

«Vi menite takega, ki se ne more odpreti od spredaj, ampak le od zadej.»

«Dà, takega».

«To je stara šara, katere jaz ne držim. Šlem se zdaj dela takó, da vitez lehko po svoji volji potegne krinko doli na obraz ali jo pa privzdigne. Če hočete takega, imam jih na izbero iz najboljših tvornic, glejte tu» — takó rekši je šel tje na sredo svoje prodajalnice. Toda uni mu je odgovoril:

«Ne, ne, le pustite, mojster, potrebujem prav takega, kakor sem rekel, in kaj mislite, kje bi ga dobil?»

«Morete skušati tu zraven pri četrti ali peti prodajalnici od moje naprej. Znate čitati?»

«Ne».

«Pa saj ne morete zgrešiti, poprašajte po Ambrožu Caimu, in vsak vam ga pokaže. On morda ga ima, ker on drži take starine. Če bi ga pa ne našli tam, vam ne bo kazalo drugače, nego da ostanete brez njega».

«In kolíko bi ga imel plačati, če ga najdem?«

«Ne vem» — je odgovoril Birago zavlekujé besedo in stiskaje rameni; «to je pač kakor če bi se prašalo, koliko stane kaka svetinja; stane več ali menj, kakor je večja ali manjša pobožnost tistega, ki jo kupuje, in pa kakor ima boljšo ali slabšo vest, kdor jo prodaja».

«Oprostite, da sem vas nadlegoval», je rekel starec in šel naprej.

«Kakšen šlem hoče imeti ta?» se je tedaj zopet začel pogovarjati Lupo z orožarjem.

«To so šlemi», je dejál Birago, «kakoršne so nekdaj rabili tisti, ki so se hoteli bojevati nepoznani. Ker so spredaj le iz jednega kosa, se ne more dogoditi, da bi udarec sulice privzdignil krinko in takó razkril obraz bojevnika».

«A, razumem! — Kaj pa cesarjev namestnik, ni še prišel?»

«Nè, vedno še tekajo proti kvintani, a brž ko dospe on, se pričnejo bojne igre.»

«Ali se dajo čakati!» je poprijel Lupo.

V odgovor je orožar le stisnil usta in sklonil glavo, a po kratkem molku je rekel bolj potihoma: «Kaki gospodje! ni res? — Če bi bil Marko!» — na to je globoko vzdihnil

«O, če bi bil on!» je odgovoril Lupo tudi vzdihujé.

«Pa zakaj je odšel?» je nadaljeval orožar še bolj potihoma. «Tu bi bil moral ostati, saj smo vsi na njegovi strani, in kar zadeva našo šolo, od opata do zadnjega učenca bi bili vsi šli v ogenj zanj».

«In vojaki!» je pridejal Lupo, «in plemstvo! skratka vsi! — Pa kdo ve, ali se tu kaj ne plete; jaz vsaj sem te misli, da najbrž ne bo vse takó gladko, kakor se dozdeva».

Tu sta pretrgala govor, ker se je zopet prikazal starec z rujavim plaščem, ki se je vračal s svojim šlemom v roki.

«Ej, prijatelj!» ga je klical orožar, «ali ste ga našli?»

«Dà», je odgovoril uni bližaje se, in pomolivši mu šlem, da bi ga ogledal, je dejál še: «Sem ga našel tam, kjer ste rekli vi».

Birago ga je odprl, pregledal natančno zunaj in znotraj in na to je rekel:

«Angleško blagó; koliko ste dali zanj».

«Uganite!»

«Osem srebrnih ambrožijev?»

«Več».

«Jeden cesarski goldinar?»

«Še več».

»Povejte no, ker jaz nikakor ne morem uganiti».

«Dal sem dva zlata goldinarja».

«Dva zlata goldinarja!?»

«Dà, dva zlata goldinarja po trideset cesarskih soldov».

«Kak slepar!» — je hotel izustiti orožar; a namesto da bi to rekel, se je vgriznil v jezik in podavaje šlem neznancu je dejál: «Pač mora imeti toliko goldinarjev, da jih z mernikom meri, kdor zameta dva za tako staro železno šaro».

«Kdo bo rabil šlem?» je dobrodušno prašal Lupo neznanega starca; a ta je položil prst čez usta in odšel, od koder je bil prišel.

Ostala dva sta gledala za njim, dokler ni izginil med množico. Tedaj je rekel orožar Lupu: «Bo že za kakega, ki se hoče pri jutrajšnjih bojnih igrah nepoznan bojevati».

«Če bi se mi ne mudilo», je dejál Lupo, «bi ga hotel zasledovati, da bi videl, kje se ustavi ta jastreb».

Takrat je prišel nekdo vkupavat neka bodala, in Birago je privzdignil drog ter ga vpeljal v prodajalnico. Lupo, videvši ga v opravkih, je šel po svoji poti.

Ko je še nekoliko prehodil med množico, je konečno dospel tja, kjer je bil prostor omejen za bojne igre. Na tisti strani, ki je segala proti mestu, so bili zgrajeni leseni odri in stolpi na več nadstropij, a na nasprotni strani, tam poleg gozda, je bil prostor zagrajen le s priprosto ograjo.

Lupo je vstopil in videl odre ozaljšane z venci, zastavami, preprogami, s svilenimi tkaninami, prevezenimi z zlatom in srebrom; videl je viteze, gospé in plemenite gospodične, ki so sedeli spredaj; zadej pa so stali oprode in dvorjaniči. Povsod so plapolala peresa, gibali se klobuki in čepice, in lesketalo orožje in dragocenosti. Na sredi je bil velik mostovž s stebri, ves prepreženz belim baržunom, prevezenim z zlatom. Ta mostovž, še prazen, mej tem ko so bili že vsi drugi prostori ondi okolo zasedeni, je bil namenjen cesarskemu namestniku in njegovemu spremstvu. Visoko nad njim se je lesketal lepó vezen črni orel, spodaj pa kača, namreč cesarjev in Viscontijev grb.

Na širnem prostoru, ki ga je obkoljevala ograja, je na nekem stebru stalo oprsje oroženega vojščaka s ščitom v levi ter z debelo in trdno sulico v desni roki. Proti tisti podobi je jezdil, kdor je mogel razpolagati s konjem in je čutil potrebo, da bi skazal svojo ročnost pred občinstvom. Takej igri se je pravilo jezditi proti kvintani ali pa jezditi proti ajdu, ker so fantu navadno podajali zamorsko podobo in obleko. To je bila tedaj in še v kasnejih stoletjih neka narodna zabava, a zajedno tudi orožna vaja, pri kateri so se mladeniči učili udarjati med štiri ude, kakor se je pravilo, to je udarjati v prsi ali v glavo, kakoršni udarci so jedino veljali kot dobri in pravilni. Kdor se je hotel skušati, je dobil sulico od razsojevalcev pri kvintani; ti so dajali vsem sulice jednake dolgosti in debelosti; kdor je pri taki igri več sulic polomil in najbolje udaril, je bil proglašen zmagalcem.

Najlepše je bilo pa, kadar jezdec ni dobro zadel zamorca; tedaj se je sprožila neka zmet, in vsled neke priprave in skritih uteževse je ajd sprožil, silno zavrtel na neki osi ter delil nerodnežu grozne udarce.

Na nasprotni strani ograjenega prostora je bila postavljena neka druga priprava. Iz tlí je štrlel tram, ki je segal do ramen možu navadne velikosti; na njem je stal počez drugi daljši tram, kateri se je sukal okolo železne osí, če ga je kdo le količkaj sunil pri

jednem koncu. Mož na konju, tekočem v dir, je moral suniti s sulico jeden konec tega trama; urnost jezdeca se je pa kazala v tem, da se je znal izogniti udarcu, ki ga je isti tram, vrteč se okolo osí, z drugim koncem napravljal. Pri tej igri je bilo v nevarnosti življenje jezdecevo; zató so jo vladike, papeži in cerkveni zbori prepovedovali ravno takó kakor viteške bojne igre; toda prepovedi vladik, papežev in cerkvenih zborov so bile glas upijočih v puščavi.

Rečena priprava se je zvala oven, ker sta bila obá konca trama ozaljšana s podobo ovnove glave; igro pa so imenovali jezditi proti ovnu, kakor smo prej omenjali, da se je una igra zvala jezditi proti kvintani.

Lupo je bil poiskal Ottorina, zapognil na njem novi Biragov oklep, pregledal pazljivo vsaki kos njegove železne oprave, ravno takó tudi konja, konjsko opravo in orožje svojega gospoda. Ko je videl, da je vse v redu, je šel na oder za oprode, ki je bil pri jednem koncu ograjenega prostora in od tam zrl na tiste, ki so jezdili proti kvintani. Kar je zagledal, da se mu bliža neki človek, ki je bil od glave do pet oblečen na pol rudeče na pol rumeno, in sicer takó, da, če se ga je videlo od desne strani, je bil ves jedne boje, od leve strani pa druge. Taka noša je bila v tedanjih časih kaj navadna; nenavadno pa je bilo, da je človek imel pri kapi celo vrsto srebrnih kraguljčkov, ki so zazvonili pri vsakem njegovem koraku.

«Živijo Tremacoldo!» je dejál Lupo, ko se mu je tisti človek toliko približal, da je mogel spoznati v njem glumca, ki mu je bil blagoslovil orožje za sodbo božjo.

«Ali si ti, Lupo?» je odgovoril šaljivec, «prav veselí me, da sem te našel. Ravno sem prišel sem na oder oprod, da bi mi kdo posodil železno oprsje in konja, ker hočem jedenkrat steči proti ajdu. Ali bi hotel ti biti takó dober?»

«Jezditi hočeš proti ajdu? Kaj se ti meša? Pazi, kaj delaš, ker to ni takó, kakor peti kako zaljubljeno tožbo. Mari ne vidiš tistega droga v njegovi desni roki? Ž njim je krotil že take, ki so imeli menj neumnosti v glavi nego ti».

«Prepusti meni to skrb! — Stavil sem z Arnaldom Vitale. On me je prekosil v opevanju ljubezni, zató sem ga pa jaz pozval, da poskusiva proti ajdu».

«Pa ti, revež, ne veš, da je Arnaldo Vitale oproda in da zna sukati sulico kakor najboljši bojevniki?»

«Ti pa ne veš, kako se glasí stava. On mora zlomiti sulico ajdu, a jaz dobim, če se ga le dotaknem, a da ne okusim njegove palice».

«Tedaj niso pri obéh jednaki pogoji?»

«Kaj, jednaki pogoji? Bo treba še čakati, da me takó vloví. Nekoliko neumen sem res, vendar še ne toliko, da bi me bilo treba vezati.»

«In te ni sran?»

«Česa? nemara tega, da vdobim brez težave lepega konja?»

«Ti pa, kaj staviš?»

«Zadnji kos tiste zlate verižice, katero mi je daroval tvoj gospod tam v Bellanu; kar je že manjka, sem izgubil v igralnicah.»

«Uboga verižica in uboga tvoja ramena! — Sicer pa, glej ti!»

«Tedaj mi vendar posodiš konja in železno oprsje?»

«Samo za jedenkrat, veš!»

«Se razume.»

«Tedaj pojdi z menoj, da te napravim.

Oblekel mu je lehki oklep in pripel nekako usnjato nožnico, v katero bi imel vtakniti suličino toporišče, da bi sulica stala trdneje. Na to mu je ukazal vsesti se na konja, in podavaje mu sulico, je dejál: «Vzemi to, da boš skušal, vtakni toporišče tukaj noter,» in kazal mu je usnjato nožnico; «pritiskaj dobro kolena, skloni se čez prednji del sedla, da te udarec ne vrže raz konja. Takó, še nekoliko bolj naprej....

Drži trdno sulico, stegni bolj roko, nameri dobro in priporoči se svojemu svetniku-zaščitniku».

«Le pusti, bom že jaz...» je odgovoril Tremacoldo in tekel po bojišču.

«Počakaj, da ti denem ostroge,» je kričal za njim Lupo.

«Opravim tudi brez njih,» je odgovoril šaljivec in jezdil naprej.

Klicar je šel okolo bojišča, trobeč in naznanjajoč stavo med Arnaldom Vitale in Tremacoldom ter njene pogoje. Ker je ljudstvo dobro poznalo Tremacolda, je z zanimanjem pričakovalo, kaj si domisli novega.

Razsojevalci so sprejeli Arnaldovega konja in Tremacoldovo zlato verižico, za kateri reči je šla stava. Dva strežnika, oblečena v medvedjo kožo, oponašaje s hojo in kretanjem zverino, katero sta predstavljala, sta se približala tekmecema in dajala vsakemu njegovo sulico. A ko je Tremacoldo prijemal svojo, je konj pod njim dvignil ušesi, pihaje razširil nosnici, povohal nezaupno in z divjim pogledom medvedovo dlako, a na to splašivši se, se je jel umikati nazaj in se je vspel takó, da bi se bil ubogi jezdec skoro prevrgel na tla. Ta, uvidevši da je v nevarnosti, je stisnil noge in se oprijel kakor maček grive divjajočega konja. Njegova sreča je bila, da ni imel ostrog in pa da je takoj pritekel Lupo, kateri je prijel konja za uzdo, klical ga po imenu, pogladil po gobcu, potolkel rahlo po vratu in po hrbtu, ter takó napravil ga brž krotkega kakor jagnje.

Ko se je polegel smeh, ki ga je provzročil ta slučaj, je klicar zavpil na ves glas: «Sedaj poteče Arnaldo Vitale».

Pesnik, ves oborožen, z gladkim lehkim oklepom, s srebrnimi ostrogami — znamenjem oprod — je stekel naprej in se zagnal v ajda, ter zadel prav v središče ščita s tako močjó, da se je stroj stresel ves, a sulica se je zdrobila v koščeke. Ta je bila tretja sulica razbita tisti dan, a nobeden ni bil še zadel žeblja, t. j. železne ostí, ki je štrlela prav v središču ščita; zató je bil ta udarec štet za najboljši tistega dneva.

Klicar je zavpil: «V žebelj zadeto», in zadonelo je od vseh stranij glasno odobravanje.

Na to je začela kričati množica: «Sedaj je Tremacoldo na vrsti, naj steče Tremacoldo!»

«Tu sem, ne mislim zbežati», je odgovoril šaljivec.

«Brž natakni sulico», mu je rekel tedaj Lupo, ki je bil ondi pri njem ter mu služil kot pomočnik, kakor so pravili tedaj, — kot sekundant bi rekli mi dandanes — «brž obrni konja in zaleti se.» Toda lokavi šaljivec, kateri ni čutil veselja, da bi kar tako dirjal v gotovo pogubo, si je bil že izmislil neko zvijačo, da bi zdrave ude odnesel. Zató, namesto da bi vtaknil sulico v usnjato nožnico, jo je spravil pod pazduho in se je zaletel proti ajdu, odskakovaje na sedlu in premetavaje se sedaj na to sedaj na uno stran, da ga je bilo veselje gledati. Ko je prijezdil do fanta, je zagnal sulico proti njemu in zadel plapolajoči spodnji del rudečega plašča, s katerim je bil ogrnjen. Udarec je bil slab, vendar je zaropotal, zganil se ter se zavrtil strašno vihté palico, ki je segala ravno čez sredo hrbta možu, sedečemu na konju. Vsi so pričakovali, da sklati ajd šaljivca na tla; ali ta, brž ko je sunil s sulico, jo je vrgel od sebe, in se je sklonil ves na konjski vrat, takó da mu je zdrknila zamorčeva palica ravno nad glavo, a zadela je le nekoliko njegovo kapo, katera je daleč tja odletela v veliko zabavo vsega navzočega plemenitega in revnega občinstva, katero se je okolo in okolo glasno zasmejalo.

Brž ko se je toliko oddalil, da ga ajdova palica ni mogla več dosezati, je začel Tremacoldo počasi od strani vzdigovati glavo, in videti ga je bilo, kakó se je lokavo smejal. Na to se je lepó zravnal na sedlu, obrnil konja in je prišel pred zamorca, ki se je bil v tem pomiril in je držal palico kvišku. Ondi

se je prav po glumčevo pačil, obračal oči, širil in zvijal usta ter stegoval jezik iz njih. Na to je začel kričati proti fantu: «Primaruha! si mi jo hotel pomeriti, ti pasji zamorec! pa se ti ni posrečilo! Ne boš ga Tremacolda, ne, ti neverni odpadnik!»

«Tremacoldo!» mu je rekel tedaj jeden izmed razsodnikov kvintane, «kakor se glasí stava, si ti izgubil.»

«Kakó sem izgubil, ko se me ni dotaknila palica?»

«Glej tam, tvoja kapa na tleh priča proti tebi», je ponavljal sodnik.

«Kaj meni mar moja kapa? Če je moja kapa neumna in hoče nekoliko poskakati po tleh, ali je to moja krivda?»

Sodnik ga je hotel zopet zavrniti, a tu je posegel vmes isti Arnaldo Vitale, kateremu je zadostovala slava, da je bil takó dobro zadél, in je rekel: «Tremacoldo ima prav; midva sva se menila o osebi in ne o kapi». A potem obrnivši se k šaljivcu, je dejál še njemu: »Le vzemi konja, ker je tvoj, in si ga pošteno dobil.»

Ta njegova vljudnost je jako ugajala vsem navzočim; zató so obsipali s hvalo hrabrega in darežljivega pesnika, kateremu je bilo soglasno določeno odlikovanje pri kvintani, t. j. meč s srebrnim držajem.

Med tem je bil dospel cesarjev namestnik Azzone s svojima stricema Luchinom in Ivanom Visconti ter s sijajnim spremstvom baronov, oprod in dvorjaničev.

Ko ga je ljudstvo zagledalo na odru, so se tu pa tam zaslišali neki glasovi: «Živel Azzone! Živel namestnik! Živel milanski gospod!» Vendar je bilo vse nekako hladno; neki nerazločni šum je kmalu pokril tiste glasove, in od nekaterih stranij se je celó slišalo jasno in razločno klicati: Živel Marko!» — takó da Luchino, ozrši se nekoliko naokol, je pošepetal nečaku na uho: «Dobro za nas, da smo ga o pravem času odpravili!»

Cesarjev namestnik je imel na sebi dolgo, drago obleko iz damasta s cveticami, zapeto spredaj z zlatimi gumbiči. Črna tkanina z uvezenimi srebrnimi zvezdami, katero je vkup držal tri prste širok hermelinov pas, mu je pokrivala glavo; dva nagubana konca te tkanine sta mu segala ob straneh do polovice ušes, a ostali del je bil zbran zadej v nekako kapo ter mu padal doli na ramo. Ta gosposka in krasna noša je podajala obrazu oglato podobo in vekšala sijaj njegove bele poltí.

Blag in vljuden že po naravi, si je tačas Azzone na vso moč prizadeval, da bi si s posebnim skazovanjem prijaznosti pridobil srca ljudstva, o katerem je dobro vedel, da mu ni bilo posebno udano. Odgovarj je pozdravom bližnjih baronov in vitezov se je uklanjal s celim gornjim životom čez ograjo svojega odra; pozdravljal je z glavo in z roko vsakega najnižjega rokodelca, vsako revno ženico, ki mu je skazovala kaj časti, plačeval je njih dobrovoljnost z denarjem, ki je pri mogotcih jako po ceni, a ima vendar pri siromašnem ljudstvu tako veliko vrednost.

Azzone je ugledal Arnalda Vitale, ko si je ta snemal svojo sabljo in jo daroval sodniku pri kvintani, ter si je potem opazoval tisto, katero je bil ravnokar dobil. Namestnik se je tedaj obrnil k nekemu oprodi, ki je stal ondi za njegovo pozlačeno stolico, in mu je rekel: «Slišiš, Lampugnano, pojdi doli na bojišče in privedi mi tu gor pesnika, ki je dobil zmagalni dar pri kvintani». Ko je mladenič odhajal spolnovat povelje svojega gospoda, je ta rekel svojima stricema: «V tem, ko se bo prirejalo borišče in se bojo borilci pripravljali za bojne igre, nam kaj zapoje». Luchino je zmigal nemarno z ramenoma, a njegov brat Ivan, kateri, dasi vladika in zadnji čas tudi kardinal, je vendar ljubil vse veselice, vse slavnosti in vse ugodnosti tedanjega posvetnega življenja, ter je vprašal nečaka: »Ali je ta nemara tisti Arnaldo Vitale, ki je pred

nekaterimi leti v Tonlonsi dobil v dar zlato vijolico, ki mu je bila prisojena od sedmerih pospeševalcev lepih umetnostij?»

«Prav tisti», je odgovoril Azzone.

Tedaj je cerkveni dostojanstvenik začel o njem čuda praviti. Da on ga je že slišal hvaliti po vseh italijanskih dvorih, in da zna na pamet nekatere izmed njegovih pesmij. In ker je bil opazil prej nemarno vedenje Luchinovo, katerega je on večkrat grajal kot neomikanega in lepim umetnostim nenaklonjenega, je jel proslavljati pesnike v obče. Da je slavno za kneze, če so v prijaznosti ž njimi; da ljudém bolj ugaja tisti, ki je bolj darežljiv s takimi ljudmí; da Marko je deloma zaradi tega takó priljubljen pri ljudstvu, ker vedno pevcem svoje srcé in roké odpira. Skratka, povedal jih je toliko, da je bilo že preveč.

V času, o katerem govorí naša povest, so bili pesniki, pevci in glumci neka brezdelna druhal, ki je preplavljala celo Evropo. S tamburico, pripeto okolo vratú, so potovali iz jedne dežele v drugo. Kjerkoli je dajal kak knez ljudstvu javni obed, pri vsaki veselici, po dvorcih in gradovih, povsod jih je bilo polno in so si privoščevali dober živež in veselo življenje brez težav in skrbíj, vspodbujaje neumno razsipnost gospodov in knezov, za katero so jih hvalili in poveličevali. V tistih časih, ko so bile potí iz jedne dežele v drugo ter iz kraja v kraj slabe, in ko se je moglo le počasi in neugodno potovati, so oni raznašali vesti o javnih in zasebnih dogodkih, so razširjevali vsakovrstne čenče, poročali o vojnah, bitkah, političnih in ljubovnih spletkah; so opevali slavo ali razodevali grde razvade mogotcev: včasi so v zvezde kovali njih hudodelstva, včasi pa blatili njih kreposti, kakor so bili dobre ali slabe volje, ali pa kakor je ugajalo tistemu, ki jih je plačeval. Gospodje so jih zlorabljali kot zanikrno in zaničevano sredstvo, kadar so hoteli koga proslavljati ali sramotiti. Večkrat so se ti zloglasni pesniki in glumci sprli med seboj, uhali se, praskali in pulili, včasi tudi lasali in ujedali takó, da so si kar meso trgali. Delali so po priliki kakor dandanes neka vrsta ljudij — katerih nečemo imenovati; živeli so kakor psi, katerim jeden vrže košček kruha, drugi jih pa obrca.

Med to mnogoštevilno sodrgo se je vendar našlo včaši tudi kakega poštenjaka, kakega dobrega pesnika, in jeden izmed teh je bil brezdvomno Arnaldo Vitale.

On je stopil na namestnikov oder oblečen kot pesnik. Slekel je bil v naglici oklep in drugo bojno opravo ter del na se jopič in hlače z belimi in svetlomodrimi progami. Na glavi je imel oglato kapo tudi modre boje z dvema snežno-belima peresoma, kateri ste mu obsenčevali levo lice. Kazal je kakih trideset let; gosti črnikasti kodrasti lasje so obrobljevali njegovo prijazno, resno obličje.

Vsa gospoda na namestnikovem odru se je postavila v krog okolo njega, oni pa, ki so bili v bližnjih ložah, so se spenjali čez ograjo. Pesnik se je ozrl po plemeniti družbi, in potem, klanjaje se Azzonu, ga je prosil, naj bi mu določil nalogo.

«Moj oče, ki je živel dolgo na Francoskem», je dejál namestnik, «je omenjal večkrat zgodbe nekega Folchetta provencalskega, kateri, dasi sin ubogega kovača, je postal grof narbonski, a nazadnje je umrl kot redovnik v nekem španjskem samostanu. Tebi, ki si bil toliko časa v tistih krajih, bojo menda vse podrobnosti dobro znane. Ali bi hotel v romanci opevati to zgodbo?»

«Kolikor mi moje moči dopustijo», je odgovoril Arnaldo, «si bom prizadeval, da ustrežem želji takó visokega gospoda na najdostojnejši način». Pripel si je okolo vratú tamburico, katero je držal v roki, poskusil je strune in na to dejál: «Znajdem glas in rek»,

kar bi se dandanašnji takó povedalo: skladal bom sproti glasbo in pesem. Tedaj je začel z mehkimi akordi in umetnimi prehodi pripravljati srcé poslušalcev k ginljivosti, katero je hotel vzbuditi s pesmijo. Med tem je zbiral svoj duh, in obračal oči kvišku, kakor kdor je utopljen v premišljevanje, a lici ste se mu vžgali z lehko rudečico. Misli, katere je vstvarjal njegov um, so se zrcalile v njegovem pogledu ter prevevale vse njegovo bitje. Nobenega glasú ni bilo slišati v njegovi okolici, vsi navzoči, obrnjeni proti njemu, so nekako plaho in s spoštljivo napetostjo čakali, da začne. In on, spremljaje s turobnim brenkanjem na svoji tamburici, je početkom z nekako tresočim glasom — kateri pa je bil ravno zaradi tega tembolj dražesten in prijeten — zapel:

Krasen kakor roža, ki se razcvita v majnikovem solncu, je bil Folchetto, mlad dvorjanič Rajmunda toloskega, izurjen v orožju, smel in uren, ter izboren pesnik.

Kdor bi ga videl o prazničnih dneh, trdno držečega sulico, švigati na svojem belcu po bojišču, primerjal bi ga svetemu Juriju, premagalcu zmaja.

Če bi ga potem pa slišal prebirati strune svoje tamburice in peti milo pesmico, ko mu plavi kodri obrobljajo krasni obraz, moral bi ga osupel gledati, kajti tedaj je podoben bolj angelju nego človeku.

Najhrabrejši bogataši ga želijo imeti na svojem dvoru, in vse provencalske krasotice vzdihujejo po njem; a zvesti dvorjanič ljubi le svojega kneza in svojo dragico.

Ta je hči nekega barona iz Salamanske, zove se Nelda; krasotica s črnimi očmi in lasmi, a lici belimi kot slonova kost. V celi Tolosi ni deve bolj krasne pa tudi ne bolj ponosne.

Toda prevzetnica se neče udati mladeničevi ljubezni. «Diši še po kovačiji,» dé nejevoljno sama s seboj; «o ne, ne, takó nizko se ne skloni baronova hči!»

Dvorjanič plaka in zliva noč in dan svoje tožbe v strune tamburice; sklada in peva pesmi o njej sami. Teka proti kvintani in lomi tam kopje, a zastonj je ves njegov trud.

Zató on vene kot cvet, ki se na grmu suší. Njegov mili obraz medlí, gine ž njega boja zrelih jagód; v modrih očéh ugasuje polagoma plamteči pogled.

Dà, gotovo bi bil tudi umrl, toda še o pravem času mu je priskočil na pomoč njegov gospod. Podal mu je viteški meč in imenoval ga grofa narbonskega, a nekega lepega dne mu je še kot nevesto privedel — ponosno krasotico.

V Tolosi in drugih mestih ter po deželi na okoli se delajo velike priprave za vojno; provencalski vladar je prisegel, da hoče ukrotiti upornega podložnika.

Vse zastave podrejenih grajščakov in mest so že zbrane; bojne čete stopajo proti Antibu in se zbirajo pred obzidjem sovražnega mesta.

Folchettu, ki mu jezdi na strani, dé prijazno Rajmund: «Zakaj vedno takó otožen? Tvoja lepa deva, po kateri neprestano vzdihuješ, bo kmalu tu.

Seveda, prezgodaj sem te odtegnil od nje; toda zdaj že dirja proti Narboni jadrnik, katerega sem poslal, da jo semkaj privede».

Minil je dan, v katerem je bila pričakovana Nelda, minil je drugi, tretji in četrti, a jadrnika ni še nazaj, in zaželjene krasotice še ni.

Že se je udalo oblegovano mesto, in padla je s stolpa sovražna zastava. Tedaj zasede Folchetto svojega zvestega belca, kajti nič več na svetu ga ne more zadržati.

Proti svojemu zaželjenemu gradu jezdí sam neprestano celi dan. a ko pride do neke vasi ter dvigne oči proti mostovžu neke gostilne, ob katere vznožju pljuskajo besneči valovi, zagleda plakajočo žensko, ki se ozira po morju.

Po postavi lepega života, po podobi obraza, po kroju obleke zazdí se mu, da je ona. Trepetaje se bliža — o, ni dvoma več, ona je, Nelda!

Pustí konja na cesti, in ves prestrašen steče k njej: «Ti, moja deva», zavpije, «si tu, sama, in se jočeš? . . . povej mi, pa zakaj?»

S spuščenimi lasmí, bleda, toda z odločnim izrazom v obličju, s prezirljivim posmehom na trepetajočih ustnicah se je krasna ženska obrnila proti njemu dejaje: «Stoj daleč od mene in poslušaj!

Pristno, starodavno plemsko rodovino si se ti, revež, drznil oskruniti v moji osebi: kajti povzdignil te je pač nad plebejce, a nikakor te ni storil plemenitega tisti tvoj malovredni gospod, ki me je spravil v tvoje roke.

Jaz nisem mogla prenašati te sramote, zadane našemu rodu, in, oh! da bi se maščevala, sem zaupala nekemu britanskemu vitezu.

A on me je izdal. Nekega jutra, prebudivši se iz spanja, sem vstala in videla, kakó naglo je plula po morju ladja, ki je odnašala krutega izdajalca. Dvakrat sem na to videla vzhajati in dvakrat zahajati solnce, tavaje sama in vsa ujokana po teh neznanih obalih. Tuji tukajšnji rod je pa s prstom kazal za menoj, a smilila sem se i njemu.

In sedaj, kaj mi ostaja še? Mari naj bi te prosila odpuščenja, ko te sovražim? — O, takó malovredna še nisem. Kar si videl, naznani mojemu očetu in reci mu za me: z Bogom!»

To rekši se z vso silo zaletí, in z glavo navzdol skoči v vodo, a po obrežju se zasliši pljusk in presunljivi krik.

Ob črne podvodne pečine je zadelo nežno telo, ter izginilo, da ga ni bilo videti več. Le bela tančica se je prikazala na vrh, a valovi so tam okoli zarudeli.

Le jedne solze ni kanil vitez; kakoršen je bil v bojni opravi, se je tiho oddaljil od tam.

Vetrovi divjajo, in morski valovi se penijo; z neke ladijce gleda še vitez cvetočo, milo domovino, katero je zapustil za vselej.

Odpravil se je med severne megle in že je dospel na britanske obali. Tam se je srečal z baronom, ki mu je njegovo srečo razrušil.

Nastavita sulico in od daleč si zdirjata naproti; konja se s tako silo trčita ob prsi, da je jeden poginil.

H kratu sežeta po mečih; urno kakor blisk padajo teški udarci ter odmevajo od ščitov in šlemov.

A naposled je Folchetto, teško vzdržuje sapo, z divjo radostjo porinil izdajalcu ostrino v sredo srcá.

Smrtnobledo je sedaj obličje, na katerem je videti še vedno izraz strastne pretnje. Nesrečnež si pritisne desno roko na prsi, omahne in umrje.

Tedaj spravi zmagalec meč v nožnico, pogleda barona, ki mu leží ubit pred nogami, a lice se mu vendar ne zjasni.

Na skrajni meji Španije, na vrhuncu gore, ki se strmo dviguje nad morjem tam nasproti zeleni Provenci, stoji samostan, ki ga je ustanovil Brunon.

Nekateri izvoljenci so zbrani tam gori in se živijo z zelišči in čudnimi korenikami, nosijo kapuce, potegnjene globoko doli na obraz, in so oblečeni v debele kute, ki jih mučijo in katerih ne smejo sleči celo življenje..

Po mostovžih, podprtih s stebriščem, odmeva glas zvona. Redovniki stojé nemi okoli odprtega groba in se gledajo žalostni.

Kdo je tisti starček, ki leží na tléh z rokami, prekrižanimi na prsih? Nestalna svetloba neke baklje mu sedaj razsvetljuje obraz. — On je Folchetto, narbonski grajščak, ki umira.

Obilna srebrna brada mu sega doli čez vrv, s katero ima prepasano obleko, in kakor on teško diha, se mu dviguje in znižuje liki morski valovi.

A med čiste misli njegove duše, ki ima kmalu stopiti pred svojega stvarnika, se kljubovaje vriva neka podoba, katere ni moglo ugnati toliko let pokore.

Kakoršno je videl zadnje trenotke njenega življenja, s črnimi lasmi, spuščenimi po ramenih, vso ujokano, bledo v obličju, in vendar oj tako krasno, prav taka se mu še sedaj prikazuje v njegovi domišljiji, nezvesta žena.

Sveti starček, zakaj se ti utrinja solza, ko umiraš? Kaj te še vznemirja? — Oh, razumem te: nje, ki si jo toliko ljubil, se ne nadejaš zagledati med izvoljenci v nebesih! *)

---

*) Tudi ta pesem je prevedena v nevezani besedi, da smo mogli podati vsebino točno po izvirniku. Enako bo še več pesmij v naslednjih poglavjih. — (Opomba prelagatelja).

Sedemnajsto poglavje

Ni mogoče dopovedati, kako navdušenje je obudila ta pesem. Namestnik se je dvignil s prestola in je objel pesnika. Pohvalil ga je zeló in nazadnje je rekel: «Znano mi je, da ste vsled vaše dobrodušnosti prišli ob konja, toda nečastno bi bilo za me, če bi vas pustil oditi peš iz moje dežele. Sprejmite torej iz ljubezni do mene konja za ježo in še jednega za vožnjo». Na to se je obrnil do nekega oprode, in ko mu je ukazal, naj takoj pripravi obá konja, mu je zašepetal na uho, da mora pridjati še jedno obleko in mošnjo denarjev.

Kardinal si je snel s prsta zlati prstan z debelim smaragdom in ga je nataknil sam pesniku. Luchino, ne hoté zaostati za drugimi, mu je podaril bodalo z zlatim nakitom na roču. Za njimi so mu še vsi drugi vitezi, ki so bili ondi na odru, podarili ta jedno stvar, uni drugo. Dà, celó gospe in gospodičine, katere je osrčilo splošno oduševljenje, so se vse nagnetle okolo njega, in vsaka mu je podala kak dražestni dar, vročevaje isti s takó udano vljudnostjo, da je vsled te dobivala podarjena reč stokrat večjo vrednost.

Bralcu se bo gotovo dozdevalo preveč toliko odobravanja za tako pesem, ki pač nima posebne umetniške vrednosti. Toda naj pomisli, da drugače je biti sam v svoji sobi s knjigo na mizi, in ondi — ko se pred seboj ne vidi drugega nego beli list in črne črke — prebirati in tehtati hladno in previdno (da se ne izrazimo hujše) vsako vrstico in vsaki zlog; in drugače je zopet videti in slišati izliv navdušenja iz ust lepega iz hrabrega mladeniča, ko dobiva vsaka beseda podvojeno moč iz dušnega izraza na obrazu pesnikovem, in ko človeka čara lepodoneči njegov glas, združen z ubranim brenkanjem na tamburici, z brenkanjem, sedaj mehkim in nežnim a sedaj zopet resnim in močnim, kakor ga zahteva izraz pesmi. In vse to v številnem, dovzetnem zboru mladih vitezov in plemenitih deklic, kjer postaja vtis pri vseh poslušalcih tem večji, čimbolj posamezniki vidijo izraze začujenja na obrazu drugih.

Koj ko je odšel pesnik, se je Azzone zopet prikazal na sprednji strani svojega odra in s tem dal znamenje začetku bojnih iger. Sedaj je bilo že vse pospravljeno z bojišča. Ljudstvo, katero je poprej, dokler se je tekalo proti kvintani in proti ovnu, smelo po svoji volji hoditi tja in odhajati, ni imelo sedaj več vstopa, in vsa vrata so bila zaprta. Klicar je jezdil okolo pri ograji

in zakričal zaporedoma na vseh štirih straneh: «Poslušajte in zapomnite si, kar veleva prevzvišeni gospod Azzone, namestnik presvitlega rimskega cesarja Ludovika. Dokler bojo trajale bojne igre, naj se nobeden ne predrzne vstopiti v ograjeni prostor. Tudi ne sme nobeden nič storiti, bodisi z dejanji, ali z besedami, ali z znamenji, kar bi bilo v prid ali v kvar kakemu bojevniku. Kdor se ne bo ravnal po tem ukazu, izgubí konja in bojno opravo, če je vitez ali oproda, — izgubi jedno uho, če je rokodelec ali kmet, — roko, če je suženj — in življenje, če je človek brez časti».

Ko je klicar končal kričati, se je prikazalo na odru zraven namestnikovega mostovža šest razsodnikov pri bojnih igrah, opravljenih v dolgih svilenih oblekah. Pred njihovim odrom so dvignili veliko zastavo z dvema srebrnima in dvema rudečima poljema.

Med vso tisto množico ni bilo več slišati najmanjšega glasú. Vse se je gnetlo pri ograjah stolpičev, odrov in lož; kjer ni bilo nobenih stavb ampak le sama ograja, se je ob njej trlo vse polno ljudstva, takó da se je moglo videti le glavo pri glavi. Vsi so gledali na jeden ali na drugi konec ograjenega prostora, kajti na vsakem koncu sta bila postavljena dva obširna in bogato okrašena šotora. Tista dva na desni strani namestnika sta bila rudeča, nasprotna dva pa bela.

Trobilja je zatrobila, in glej, iz belih šotorov se je prikazalo dvanajst vitezov na konju z belo vrhno obleko in z belimi peresi na šlemu, in ravno toliko oprod, zeleno opravljenih; a zajedno je prišlo tudi iz dveh nasprotnih šotorov dvanajst vitezov in dvanajst oprod, vitezi z rudečo vrhno obleko in istotakimi peresi, a oprode rumeno opravljeni.

Poveljnik beli četi je bil naš Ottorino; nasprotno četo je pa vodil hraber milanski mladenič, ki se je zval Sacramoro. Obe stranki, ki ste se imeli bojevati s topim, ali, kakor se je tedaj pravilo, z dvorljivim orožjem, ste si prišli počasi nasproti, in ste se ustavili pred namestnikovim odrom. Vsi vitezi so namestnika pozdravili s tem, da so sklonili sulice.

Bogato opravljeni konji so imeli železen rog na sredi čela in po več vrst kraguljčkov, obešenih na oprsnih pasovih. Vsak vitez je imel naslikane na ščitu svoje lastne boje in grb svojega rodú, da bi se ga moglo razločevati v boju. Poleg tega je imel vsak tudi neki svilen pas, zvit vodoravno okoli života ali pa poševno od ramena doli čez prsi in čez hrbet do boka. Pas se je zval gospodičin dar, ker ga je vitez res imel od svoje ljubljene osebe, ali pa se je vsaj hlinil, da ga je dobil od nje. Kajti po viteških pravilih je moral vsakdo, predno se je podal v kako nevarnost ali predno je začel kako podjetje, obrniti svoje misli na njemu drago osebo, da bi od tega dobival srčnost in takó svojo stvar častno dovršil.

Rekli smo, da so bili tisti pasovi pravi darovi ljubljene ženske, ali pa — so vsaj imeli veljati kot taki; ker vsak vitez menda ni bil vedno zaljubljen, ali pa, če je bil, mogoče, da ljubljena oseba ni odgovarjala njegovi ljubezni; ker se je pa v tedanjih časih smatralo kot sramoto, rekli bi skoro kot brezverstvo, če bi bil kak vitez brez ljubice, zató, ako kdo ni bil zaljubljen, se je pa kazal, da je, in kdor ni imel gospodičine, da bi mu pripela pas, si ga je pa sam pripel, in je prepustil radovednežem, naj si o tem belijo glave.

Ljubavna mrzlica, blaznost in besnost ter domišljava trma, da se v tej zadevi ne zaostane nobenemu niti za las, je bila s časom pri vitezih takó narasla, da se je večkrat naletelo na kakega tepca vsega v železju s konjem vred, ki je potoval iz dežele v deželo ter iz dvora na dvor, in pozival na boj vsakega viteza, katerega je srečal, če mu ni radovoljno priznal, da je njegova gospodičina med vsemi najbolj dra-

žestna in najbolj krepostna, ter njegova ljubezen do nje najnežnejša na svetu. In zaradi te svoje domišljavosti je blazni zaljubljenec metal s konja, poškodoval ali celó ubijal druge tepce, sebi jednake, dokler ni našel goršega hrusta, kateri mu je skazal to dobroto, da mu je s težkim sabljinim ali suličnim udarcem izbil iz glave tisto neumnost ter mu dal priložnost, da je našel pot v svojo domovino nazaj.

Ko so vitezi izginili, je ta sladka navada — delati se zaljubljenega — prešla, vsaj v naših krajih, na pesnike. In takó se je pojavil tisti roj neslanih, sitnih, vjokanih Petrarkijevcev, ki so toliko let preplavljali celo Italijo s pesmicami o očéh, o ustih, o nogi, o roki, o laséh in kdo ve že, o čem še, kar so opazili pri mnogih in mnogih neusmiljenih deklicah, ki so bile vse jedna krasnejša nego druga. Sreča še, da so pesniki mehkejega kova nego so bili vitezi, in da so nevarni k večjemu le ušesom svojega bližnjega; sicer bi se bilo našim pradedom slabo godilo.

Toda vrnimo se k svoji povesti. Ko so vsi vitezi, zbrani v jedni sami vrsti, pozdravili namestnika pred njegovim odrom, so se zopet ločili v dve četi, in jedna se je napotila na levo, druga na desno. Takó so šli narazen do dveh nasprotnih koncev. Tam so se obrnili in so si šli zopet naproti, in kadar so se vdrugič srečali na sredi bojišča, so se pozdravili. Zdelo se je, kakor da bi čili konji že komaj čakali boja; vitezi pa so jezdili tesno drug pri drugem z dvignjeno krinko nad obrazom ter držeči sulice po koncu; le poveljnik čete je jezdil pred drugimi. Šlemi, oklepi in ščiti, zlati in srebrni okraski so se lesketali v solnčnih žarkih, kajti solnce je bilo že visoko na nebu. Vrhne obleke in odeje konj so valovito plapolale pri ježi, a peresa, šopi in sulične zastavice so frfolele v zraku.

Kakor hitro je orožar, naš znanec, videl dospeti namestnika, je ukazal nekemu pomagaču, naj čuva blago v prodajalnici, ter pohitel na levo stran ograje. Tam blizu belih šotorov ga je čakala žena.

Kakih šest njegovih delavcev mu je bilo ondi obvarovalo prostor, in koj ko so zagledali med množico njegovo čepico s peresom, kakoršno so nosili mojstri, izdelovalci oklepov, so mu s komolci napravili pot med gnječo. Takó se je mogel on zložno nasloniti na plot zraven svoje žene.

«Glej, ali mu ne stoji, kakor da bi bil vlit nanj!» je dejál Birago nekemu svojemu mladeniču, kazaje Ottorinov oklep, ko je mladi vitez ravno jezdil mimo njih.

Mladenič je hotel nekaj odgovoriti, a ni utegnil, ker orožarjeva žena, prijemši moža za roko, ga je vprašala: »Povejte mi, Jakop, je-li tisti vitez tam, tretji v vrsti, slep na jedno okó, ker ga je obvezal? In tak človek prihaja semkaj se bojevat?»

«On dobro vidi z obema očesoma kakor jaz in ti», je odgovoril orožar. «Poznam ga, Bronzin Caimo je, od tistih Caimov, ki so nekdaj bivali pri sv. Ambrožu, a sedaj imajo svojo hišo pri novem Brolettu. Tudi ti lehko povem zgodovino tistega obvezanega očesa. On je nekdaj lazil za neko gospodičino iz družine Lampugnanov. Toda ona ga ni marala, ker je malce slaboumen, in da bi ga odpravila, mu je velela reči, da ona ne more trpeti takega tepca, katerega ne pozna nobeden zunaj našega mesta. To mu je pač že sporočila nekoliko vljudnejše nego sem baš jaz povedal, a na vse zadnje pomen je bil isti. In kaj je storil siromak? Neki večer, ko se je gospodičina šetala v svojem vrtu, se je hipoma prikazal pred njo, se vrgel na kolena, in prijemši njeno roko, si je storil zatisniti jedno okó, in na to je prisegel in se zaobljubil, da ne odprè nikoli več tistega očesa, dokler ne vrže treh vitezov s sedla, in tudi, da se jej ne prikaže več nego z obema očesoma, odprtima, to je šele potem, ko spolni svojo zaobljubo».

«Oh, kaka zaobljuba!» je zaklicala začudena Biragova žena; «in veljá?»

«Seveda veljá. In glej, vsled tega si je sedaj tudi on pridobil nekaj slovesa; kajti od tistega časa hodi povsod iskat boje. Bil je vržen s konja, ne vem že kolikokrat; jedenkrat si je spahnil ramo, drugikrat zlomil roko, tretjikrat pa rebro. A vendar ni nikoli ugnan, vedno se zopet vrača v boj, in tolče in bije. In v treh letih, ali — koliko more že biti — v treh in pol se je tudi njemu posrečilo, da je že dva viteza vrgel s sedla. Takó je sedaj tudi tu, kajti kjer imajo opraviti z orožjem, mora povsod tudi on biti zraven; in če mu bo sreča toliko mila, da prevrže še tretjega, potem si odveže okó in stopi pred gospodičino, kateri bo potem moral biti po godu».

Sedaj je šla mimo naših zakonskih rudeča četa. Njen poveljnik Sacramoro je kazal izpod šlema obličje, vse ožgano od solnca, in dve jako ostri očesi. Na levi strani je imel čez obé ustnici brazgotino, ki mu je segala do roba brade. Bil je tršaste postave, širokih prs in pleč, jahal je lepega macedonskega vranca, ter vedel se takó hladnokrvno, kakor kdor je vajen mnogo hujšim opasnostim.

«Glej ga!» je dejál Birago, kazaje ga ženi, «on je jeden izmed najboljših vojščakov naše dežele; bojeval se je že na Nemškem, na Francoskem in v Palestini».

«Meni ugaja bolj beli poveljnik», je odgovorila žena. «Tudi on je videti močán, pa ima vsekakor prijetniši obraz».

«Res je hraber mladenič tudi on», je zopet poprijel mož; «tudi on se po služuje pri meni. A povem ti, da bo imel opraviti s tem Sacramorom».

«Zakaj pa tista dva tam» je zopet vprašala žena in kazala v belo četo, ki je bila ravno dokončala ježo naokolo ter se uvrstila pred svojima šotoroma, «imata ščit jedne samo boje, in nobenega znamenja na njem?»

«To pomeni, da tista dva viteza sta novinca. Dokler ne steče leto, odkar sta dosegla to čast, ali pa dokler se ne skažeta s kakim hrabrim činom, morata imeti takšen ščit, jedne same boje in brez grba. Pa tiho sedaj, ker začnejo...»

In res je troblja zatrobila, in vitezi, uvrščeni na dveh koncih ograjenega prostora, so vsi zajedno potegnili železne krinke na obraz. Zopet je zatrobilo, in namerili so sulice. Ko je pa zatrobilo tretjikrat, ste se jedna četa z vsklikom: «Sveti Ambrož in Ottorino», druga pa: «Sveti Jurij in Sacramoro» zakadili v dir jedna proti drugi, in srečali sta se na sredi bojišča s tako silo, kakor kadar pridrví vihar. V tem hipu so se lomile sulice, vitezi so padali s sedla, konji s prsi, zadetimi ob prsi in s prekrižanimi sprednimi nogami, so se grizli, drugi so pa bežali, dirjaje po bojišču s praznim sedlom in z vajeti, nizdol visečimi. Slišali so se veseli in besneči vskliki, osrčevalni klici in povelja. Vladala je grozna zmešnjava, katero je še večal oblak prahú, takó da se ni moglo lehko razločevati podrobnosti. Kmalu na to je bilo videti strežnike, ki so lovili ubegle konje, oprode, ki so pomagali svojim gospodom zopet na sedlo, reditelje boja, ki so spravljali z bojišča tiste, kateri so bili vsled kakega hudega udarca nesposobni za nadaljno bojevanje. A okolo ograje je odmeval vik, odobravanje in popraševanje, na katero stran da se nagiba zmaga.

Po končanem prvem spopadu so vitezi pometali proč sulice in zgrabili meče. Ti so bili res topi, a zató pa takó močni in težki, da če je vitez, ki je bil vajen to orožje sukati že z mladih nog, ž njim dobro zadel po šlemu, je razbil glavo, ki je bila pod njim, ali jo je vsaj takó stresel, da je njen lastnik dolgo časa ni mogel po koncu nositi. Med tem so klicarji, bojni mojstri in pobočniki vedno opazovali, ali se bojuje pošteno in ali spolnjuje vsak svojo dolžnost, ter so opominjali neprenehoma: «Vitezi! spomnite se, čegavi sinovi ste, in skažite se!»

Bojevanje je trajalo že čez jedno uro, in sreča je bila ves čas nestanovitna. Toda nazadnje je kazalo, da bodo beli premagani: iz njihove čete so bili že štirje jako poškodovani, odnešeni v šotora; a ostali, gnani od nasprotnikov, so se jeli umikati. Že je sodil namestnik, da je njih stvar izgubljena, in da bi zabranil nadaljnje prelivanje krví, je že hotel dati znamenje, naj nehajo. Tedaj se je Ottorino spomnil na Bice in na njene besede, katere mu je bil sporočil njegov oproda. Zarudel je od jeze in sramote, vrgel ščit čez ramo, zgrabil obupno z obema rokama meč ter s krikom: «Čuvaj se, Sacramoro» se je zakadil proti rudečemu poveljniku, kateri je bil izvršil tisti dan čudeže hrabrosti.

Sacramoro si je takoj pokril glavo s širokim ščitom in zajedno je z mečem sunil Ottorina v prsi; a ni mogel prebosti oklepa. Ta, videvši nasprotnika zavarovanega takó, da bi bil udarec po njegovi glavi brezvspešen, ni spustil meča naravnost doli nanj, ampak ga je zasukal v zraku in zagnal besno od strani, da je prišel pod ščitom do Sacramorove glave. In zadél ga je na desno stran šlema s tako silo, da ga je podrl s konja na nasprotno stran; Sacramoro je imel zdrobljeno čeljust, in odnesli so ga v rudeči šotor skoro mrtvega.

Tedaj je Ottorino zaklical: «Sveti Ambrož! sveti Ambrož!» Njegovi vitezi so se zopet osrčili; prejšnji zmagovalci so bili zbegani in so se jeli umikati. Ottorino je strašno mahal rjoveč kot lev; a tudi njegovi tovariši so se še jedenkrat z vso silo uprli ter mu hrabro pomagali. Kot bi trenil se je bojna sreča zasukala. Bila sta vržena s konja še dva druga na rudeči strani. In pa še tisti, ki so ostali v sedlu, kaj so hoteli sedaj, ko so bili brez poveljnika, kateri bi jih imel voditi? Res so se raztreseni še nekaj časa borili tu pa tam; vendar, ker so jih nasprotniki vedno zasledovali in bíli, so kmalu sami uvideli, da se ne morejo več braniti. Tedaj je namestnik mignil z roko, troblja je zatrobila, in boj je prenehal.

Med tem ko je množica vpila, odobravala, metala kvišku robce in čepice, da bi s tem skazala radost in čast zmagalcem, je bilo videti na bojišču kakih osem mož, klicarjev, bojnih mojstrov in pobočnikov, ki so se zakadili v dir proti nekemu vitezu iz rudeče stranke, in so ga obdelovali s suličnimi toporišči, dokler ga niso zapodili iz ograjenega prostora. To je bila kazen, prisojena po zakonu o bojnih igrah tistemu, ki bi ne nehal bojevati se brž ko zasliši znamenje, določeno za to.

Bojevniki, ki so se mogli še držati na konju ali na lastnih nogah, so prišli pred oder sodnikov. Tam jih je neki klicar posamezno klical po imenu, in kakor so pričali o vsakem uradniki pri bojnih igrah, je bilo razsojeno, da so se vsi hrabro držali kot vrli in pošteni vitezi. Le dva sta bila obdolžena: jeden beli, kateremu se je očitalo, da je s sulico ranil nasprotnika v stegno, kar ni bilo šteto kot dober udarec, ker borilec ni zadel med štiri ude; drugi je bil pa nekdo izmed rudečih bojevnikov, katerega so zatožili, da je zajel konja. Toda gledé prvega se je izjavil isti nasprotnik, ki je bil ranjen, da je sulica najprej zadela v ščit in le od tam zdrsnila nizdol in se zasadila v stegno, kar se je očividno zgodilo proti nameri borilca. Drugega pa je opravičil neki bojni pobočnik, ki je pričal, da je zadeti konj vzdihnil glavo tisti hip, ko je vitez udarjal z mečem.

Nazadnje so klicarji imenovali še tiste, ki so bili v šotorih. Teh je bilo deset, sedem ranjenih in trije mrtvi. Razsojeno je bilo, da so se tudi oni dobro in hrabro bojevali.

Jeden izmed ranjenih, katerega je zadela posebna nesreča, dasi ni bil med najhujše poškodovanimi, je bil naš Bronzin Caimo, junak z obvezanim očesom. Temu se je pripetilo pri prvem spopadu, da mu je prišla suličina ost

skozi luknjo, katero ima železna krinka pri očeh, koder borilec gleda, in mu je (glejte, ali ni sam vrag tu svojega roga vtaknil!) razlila tisto oko, ki ga je imel odkrito, in s katerim jedinim je gledal. — Lehko noč! vitez je ostal v temi in se je prevrgel s konja. Odpeljali so ga v šotor. On je ostal zvest svoji zaobljubi ter se ni hotel odvezati, in tudi ni pustil, da bi mu drugi odvezali okó, katero je imel še zdravo. Stvar je bila naznanjena bojnim razsodnikom, kateri niso vedeli, kaj bi imeli določiti. Kasneje se je o tem mnogo govorilo in razpravljalo; živahno so se pričkali vitezi, gospe in gospodične, ki so imenovali to «neki lepi slučaj», kakor slišimo, da reče odvetnik: «lepa pravda ta», ali pa zdravnik: «lepa bolezen ta». Za obojno mnenje so se dobili zagovorniki, sklicujoči se na rimske postave in na Mojzesove knjige, na pisatelje latinske in provencalske, na preroke in romanopisce, na modroslovce in pesnike, zatekajoče se k primeram iz zgodb sedmerih Amonovih sinov, Amadizija iz Gaule, Girona dvorljivega in vseh najimenitnejših vitezov francoskih in angležkih. Preporno vprašanje se je razpravljalo pri znamenitejših ljubavnih sodiščih raznih evropskih mest, katerih razsodbe pa niso soglašale. In takó je prizivnim potom prišlo pred polnoštevilno zbrani ljubavni dvor v Provenci. Ta je po natančni preiskavi, po dolgi učeni razpravi, potem ko je zaslišal najglasovitejše učenjake, slovesno razsodil v prilog Caimovemu očesu, to je, da ga sme odkriti. Vestni ljubimec, ki je bil ostal do tedaj vedno slep, si je konečno odvezal okó in je takó po preteku kakih treh let zopet zagledal beli dan. Poslužujoč se zdravega očesa, se je tedaj z vso dušo zopet udal prejšnjemu življenju, da bi spolnil svojo zaobljubo, in vrgel še jedenkrat še tretjega viteza s konja. — To je pač bila vztrajnost dobrih starih časov! — Kadar je Bog hotel, je prevrgel še tretjega viteza. Kdo bi mogel dopovedati, káko je bilo njegovo veselje!... Pa kaj bi rekli, kaj si je umislila tista trdosrčna njegova ljubica, kateri menda niso morali kaj posebno ugajati moški, slepi na jedno okó? — Iztaknila je pa drugo zvijačo, češ, zaobljuba se je glasila, da ne stopi več pred njo drugače, nego z obema očesoma, odprtima — ker pa je imel sedaj jedno samo okó, naj bi dobro pazil, da se nikoli več ne prikaže pred njo.

Toda vrnimo se na bojišče. Novi vitezi, ravnaje se po zakonskih določbah o bojnih igrah, so podarili klicarjem šlem, ki so ga rabili v boju. A tudi pri tem je nastal neki prepir. Jeden izmed teh novih vitezov se je namreč že poprej boril pri neki bojni igri v Comu, in radi tega so nekateri trdili, da on ne more pustiti šlema klicarjem, ker se ni takrat prvič bojeval. Vendar je bilo določeno, da mora tudi on dati šlem, kajti tam, kjer se je bil prej udeležil boja, se niso bojevali z mečem; torej je bilo treba v tem slučaju uporabiti glasoviti rek, veljaven pri bojnih igrah, da meč oprošča sulico, a sulica ne oprošča meča.

Bela stranka je bila proglašena za zmagalko. Ko so bili zbrani glasovi ne le bojnih sodnikov in urednikov temveč tudi plemenitih gospâ in gospodičin, je bilo določeno, da se je Ottorino izkazal najhrabrejšega. Njemu torej je bilo prisojeno darilo: beli konj z belo opravo in srebrni šlem in ščit. Takó so končale bojne igre tistega dne.

Orožarjeva žena je bila neizmerno zadovoljna in ponosna, da se je bil proslavil tisti lepi mladenič, kakor ga je ona nazivala; zató ga je neprenehoma hvalila. In pela mu je hvalo toliko časa, da se je dobremu možu že preveč zdelo, in je začel godrnjati in pihati, in le malo je manjkalo, da ni začel še kar ondi vpričo vse množice razsajati.

Osemnajsto poglavje

Komaj zvečer so dospele v hišo grofa Del Balzo vesti o bojnih igrah. Prinesel jih je odvetnik Lovrenec Garbagnate. Bice se je bila komaj nekoliko opomogla po groznem strahu prejšnje noči, vrh tega so jo še celi dan mučile vsakovrstne skrbí radi nevarnosti, v katerih je bil Ottorino. Zató je z veliko napetostjo poslušala pripovedovanje odvetnikovo. Kakor cvetica, vela od suše, privzdiguje glavo, ko jo jutranja rosa krepčá, ravno takó se je ona ob tem pripovedovanju oživljala k novemu življenju. A ko je nazadnje slišala, da je mladenič po prestanem boju spoštljivo poljubil moder pas, ki je imel privezan okolo života, kazaje takó, da mu je misel na svojo deklico pomagala do častne zmage, se je zaljubljena devojka vsled prevelike radosti, ki ji je polnila dušo, skoro onesvestila. Zató se je morala nekoliko trenotkov odtegniti družbi, in zakrivši si obraz z rokama, se je razjokala. Vrnivši se potem zopet v dvorano, je tisti večer še neštetokrat, čutila, kakó se ji je vzdigovala kri v obraz, ko je slišala vsak hip in od vseh izgovarjati tisto njej takó drago ime. Tedaj si je pravila: «Moj je», in nežni ponos je navdajal njeno srce.

Včasi je pač mislila tudi na svoj položaj, mislila je na očetove besede, da nima nikoli več videti ljubljenega mladeniča, spomnila se je tudi Marka; a vsi ti strahovi so se izgubljali kmalu, premagani od prevelikega novega veselja, kakor gine megla v dolini, kadar začne solnce dobro ogrevati.

Ponosna in srečna, da je posvetila svojo ljubezen taki osebi, ki je je bila popolnoma vredna, ter da je izvoljena in srčno ljubljena od njega, ki se je popel do take časti, ni tačas mogla misliti na kako nesrečo. Njena duša se je udajala upanju, prihodnost se ji je smehljala naproti, in njena domišljija je ustvarjala v njej tisoč veselih dogodkov.

Vitezi in gospe, ki so prišli ta večer h grofu na posete, so izrazili svoje začudenje nad tem, da se on ni prikazal pri bojnih igrah. Ko so se razgovarjali o tem, kar se je bilo tamkaj dogodilo, so kajpada omenili tudi zadevo o Caimovem očesu. Pri vsaki drugi priliki bi se bil grof z vso dušo polotil razprave in si jo kar prilastil; a tistega dne je bil takó skrajno čmeren, da ga nobena stvar ni mogla ogreti. Vedno še je bil pred njegovimi očmi Marko, v ušesih so mu donele njegove besede,

morila ga je groza njegovega nastopa; in vest o Ottorinovi zmagi ni mogla pri njem narediti čudeža, ki ga je napravila pri hčeri.

Toda počasi, počasi je vendar prišel k sebi tudi on in je začel kaj govoriti. Nazadnje se je celó dobil lek, kateri mu je razpršil nevoljo in ga povsem oživil. Neki stari baron, njegov prijatelj, ga je namreč, predno se je poslovil, potegnil v stran in mu je rekel, da je cesarski namestnik prašal pó njem. — Ste li videli kedaj žalostno, medlo kljuse s sklonjeno glavo in povešenimi ušesi, katerega ni mogoče spraviti v tek, naj se ga še takó priganja, tepe ali zbada? — A prigodí se, da mahoma začne brcati z zadnjima nogama in na to zdirja kakor žrebe naprej. Kaj je bilo? Voznik ga je dregnil ob kako rano. — Takó je bilo z grofom.

«Kaj res? po meni je prašal?» je skrbno pozvedoval ničemurni plašljivec.

«Je prašal».

«In kaj... kaj je rekel?»

«Vprašal je, kakó je to, da vas ni pri bojnih igrah».

«Tedaj bom moral jutri iti pogledat tja. Saj se bojo nadaljevale igre, ni res?»

«Dà, in prav storite, da boste prisotni tam, sicer bi morda ugibali... kajti... dobro veste... ko je obče znano, da ste Markov najboljši prijatelj, bi se utegnilo misliti... kaj vem jaz — morda tudi to, da niste udani namestniku».

«Kaj? kaj?»

«No, ali je to kaj novega? Vsem je znano, da obstoji neka napetost med Markom in njegovim netjakom, namestnikom».

«Ali je kaka napetost, ali je ni, meni ni nič znano; jaz živim v prijateljstvu z vsakim, in hočem imeti mir z vsemi».

«Saj ravno zató pravim, da jutri ne smete izostati. Bojne igre so prirejene v proslavo Azzonovega imenovanja... In če bi mu prišlo v glavo, da bi zopet prašal po vas, pa bi slišal, da vas ni...»

«O, že pridem, pridem gotovo».

In ostal je mož beseda. Drugi dan je bil že med prvimi na odru zraven namestnikovega. Bojišče ni bilo še prirejeno, vitezi prirejevalci niso bili še dospeli, a on je bil že tam, opravljen v svitli in dragoceni obleki, s hčerjo in številnim spremstvom strežnikov in dvorjaničev.

Ko so se prikazali na odru namestnik in njegova dva strica, se je hitro odkril ter poklonil in pozdravljal z obema rokama, toda nobeden ni pazil nanj, nobeden ni razločil njegovega pozdrava od drugih pozdravov na bližnjih odrih. To se mu je že koj početkom čudno dozdevalo. Vsi so zasedli svoja mesta. Tedaj se je grof s tisto svojo ozko rudeče-belkasto brado, katere ni nikoli pustil v miru, s tistimi sivimi očmi, ki so vedno okolo krožile, s tistim svojim hreščečim glasom trudil kolikor je mogel, da bi potegnil na se pozornost; toda nobeden se ni zmenil zanj bolj nego za dva psa, katera sta tekala po bojišču in lajala drug proti drugemu. To ga je nazadnje neizrečeno razkačilo.

Pričelo se je bojno tekmovanje. Pri šotoru prirejevalcev bojnih iger so bili natakneni na neke kole ščiti istih vitezov. Prišlo je mnogo vitezov, ki so se dotaknili sedaj tega sedaj onega ščita. Takó je bilo res mnogo spopadov, pa nobenega s posebnim vspehom; ta ni zadel s sulico, onemu je ušla noga iz stremena, zopet drugi se je nagnil na zadnji konec konja. Ves čas tega tekmovanja ste bili zlomljeni dve sulici, in to je bilo vse.

Ottorino ni bil izzvan od nobenega. Po njegovi slavni zmagi poprejšnjega dne se ni upal nobeden več, meriti se ž njim.

Že dve uri je trajalo bojevanje, a vse je šlo takó mrzlo naprej, da se je občinstvo grozno dolgočasilo, in je začelo godrnjati; polagoma je jelo celó kričati in nazadnje kar živinsko tuliti proti vitezom, ki so imeli takó malo

obzira do gledalcev, da si niso parali trebuhov njim v zabavo. Ljudstvo je pač tako: po naravi krotko in ubogljivo, a Bog varuj motiti ga v njegovem razveseljevanju, sicer se iz ovce pretvori v volka.

Da bi pomirili to divjo zverino, so se prikazali klicarji, kateri so naznanjali, da se namerava zaključiti tekmovanje s sulico in začeti naskok na leseni grad, ki je bila neka izmed najpriljubljenejših zabav tedanjega časa. Toda v trenotku, ko se je imel objaviti konec pozivanju na boj z običajnim razglasom, je iz bližnjega gozda zadonel rogov glas. Gledalci so začeli ploskati z rokami ter zahtevali, naj se počaka viteza, katerega je naznanjal rog. Nekaj trenotkov je bilo vse tiho. A na to je prišel na bojišče neki orjak z železno krinko, potegnjeno na obraz, v jekleni opravi, ki je bila gladka, brez konja, vsakoršne boje in okraska, ter brez grba.

Jezdil je velikega spuljskega konja, ki je bil ves črn, razun bele zvezde na čelu in bele lise na treh nogah.

Novodošli vojščak je imel pri sedlu obešen ščit, ki je bil gladek kakor vsa ostala njegova bojna oprava, ker se je hotel bojevati nepoznan. Toda za njim je bil oproda z drugim ščitom, pokritim s črnim in rujavim suknom. Te boje so pomenjale nevtolažljivo žalost. Oproda, pustivši svojega gospoda tam pri ograji poleg gozda, je šel čez bojišče in nesel v šotor sodnikov, ki je bil na nasprotnem koncu, tisti zastrti ščit. Sodniki so bili vezani s prisego, da niso smeli nikoli in na noben način izdati tajnosti tistega, ki se je hotel bojevati nepoznan, vendar so po postavi morali pogledati njegov grb in izjaviti se, ali je dotičnik vreden časti, da bi se meril s prirejevalci iger.

Nastop tega skrivnostnega viteza je vzbudil med množico nemirno veselje in zanimanje, katero se je pojavljalo s splošnim šepetanjem.

Ko je stopil oproda v šotor sodnikov, je šepetanje potihnilo, in vsi so molčé pričakovali, kaj bo.

Kmalu so prišli iz šotora bojni sodniki z onim zastrtim ščitom. Zasadili so v zemljo kol, obesili nanj tisti ščit, ter vpognivši koleno pred njim, namignili klicarju, kateri je zaklical:

«Bojišče je vitezu odprto».

Nepoznanec je jezdil počasi preko bojišča, dokler ni dospel do šotora prirejevalcev iger. Tam se je ustavil pred Ottorinovim ščitom, in mesto da bi se ga dotaknil s sulico, kakor je bila navada, ga je odtrgal doli in vrgel na tla. Potem ga je zopet obesil, toda z glavo navzdol. To je bilo največje razžaljenje, ki se je moglo prizadjati kakemu vitezu, in je pomenjalo, da se ga poziva v boj na življenje in smrt.

Med ljudstvom, ki je videlo to počenjanje in dobro umelo njegov pomen, se je vzdignil šum vsakovrstnih govoric. Nekateri so ugibali, kdo bi mogel biti tisti nepoznani vojščak in odkod bi moglo izvirati to smrtno sovraštvo. Starejši ljudjé so pravili, da namestnik ne dovoli bojevanja; mlajši rod je pa ugovarjal, da bi bilo sramotno zoperstavljati se. Mnogi so bili v skrbéh za Ottorina. Drugi, ki so mu bili ravno takó naklonjeni, so se radovali, da se mu ponuja lepa prilika v dosego nove častí. Nekateri pa, ki so mu zavidali njegovo slavo, so se na skrivnem veselili mračne opasnosti, katera mu je pretila, in se nadejali, da ga bodo kmalu videli pahnjenega z njegove visočine. Velika večina gledalcev pa, brez sovraštva in brez sočutja, si je že naprej obetala izvanredno zabavo kot odškodnino za prestano dolgočasnost.

Kakšno pa je bilo med tem srce uboge Bice? Ko so početkom izzivanja dohajali napadovalci, da bi trčili s sulico ob kak ščit, se je ona, omahujé med slavo in opasnostjo ljubljenega mladeniča, sedaj nadejala, a sedaj zopet bala, da bi se kdo dotaknil njegovega ščita. Vendar, ko je videla, da se je

zvršilo že toliko spopadov brez prelivanja krvi, se je bila polagoma osrčila, in nazadnje je kar hrepenela, da bi mogel tudi njen dragi skazati svojo hrabrost; in že naprej se je v svojem srcu veselila njegove zmage in hvale vitezov, gospâ in gospodičen ter tihega in le slabo prikritega občudovanja očetovega. A ko je zaslišala rog, ko je videla dospeti nepoznanega viteza, se je nje polastila neka skrivnostna slutnja, stresla se je vsa, in dozdevalo se jej je, kakor da bi ji neki notranji glas pravil: «Gorjé tvojemu ljubemu!» Ko je strašni vitez jezdil preko bojšča, bližajoč se šotoru prirejevalcev, ga je spremljala s plahim pogledom, kakor otrok, ko vidi, da se mu v nočni temi počasi bliža strašilo. Bilo je njej, kakor da bi se jej krčilo življenje, čimbolj se je on bližal svojemu smotru. Ko je dospel tja, je komaj mogla še dihati; ropot ob tla vrženega ščita je takó grozno pretresel njeno dušo, da se jej je za hip stemnilo pred očmi.

Njen oče, ki je zapazil to, je mislil, da bi bilo najbolje zanjo, če bi šla proč od tam. Zató jo je prijel za roko ter jo nagovarjal k odhodu. Toda nesrečnica, kateri se je dozdevalo bolj neznosno, če bi morala oddaljena ter v vednem strahu čakati sporočila o izidu, nego če bi vse gledala z lastnimi očmi, ni hotela oditi.

«Ali ne veš, kdo je izzvan?» ji je dejál grof s čudnim glasom.

«Vem, Ottorino», je odgovorila odločno deklica, katera je bila tedaj, trdna v svojem sklepu, zbrala vse moči svoje duše.

«A orožje...» je nadaljeval, «in spopad...»

«Orožje je ostro brušeno», je zopet poprijela Bice z obupno odločnostjo, «in spopad bo za življenje ali smrt, videla sem vse, toda ne zganem se od tu».

Med tem se je bil prikazal iz šotora Ottorino, ves v železju od nog do glave. Pristopil je k svojemu bojnemu konju, katerega je držal Lupo, in položivši jedno roko na sprednji del sedla, je z vso tisto železno težo zlehka skočil nanj.

Bojni sodniki so vzeli dve ostri sulici s trdnim in teškim hrastovim toporiščem, ki je imelo srebrne obročke in je bilo okovano na koncu; in potem, ko so ju natančno pregledali in spoznali, da ste med seboj popolnoma jednaki gledé dolgosti, kakovosti lesa in kovanja, so podali jedno napadovalcu, drugo pa napadancu in namignili obema, naj jezdita naokoli po bojišču.

Tekmeca sta se napotila vsporedno, in sta jezdila najprej mimo odrov vsak s svojim oprodo za seboj. Nepoznani vitez, s krinko na obrazu, je zlehka in z nekako nebrižno ravnodušnostjo brzdal svojega močnega vranca, kateri, vznemirjen vsled gromovitega odobravanja, se je vzpenjal, je skakal in penil se, grizeč uzdo, jezdec se je pa držal trdno in ravno na sedlu, vedé se mirno, resno, dostojno in neprisiljeno ljubko.

Lupo, ki je jezdil le nekaj korakov za njimi, je začuden opazoval precejšnjo širokost njegovih pleč, pravilno razmerje vseh udov, njegov ravni stas in smelo vedenje, ter se ni mogel ubraniti nekake skrbi za svojega gospoda. Ko je potem natančneje ogledoval njegovo bojno opravo, je videl, da je imel na šlem pribito krinko, in spoznal, da je bil ravno tisti, kateri je bil prejšnji dan vkupil starec z rujavim plaščem.

Ottorino je jezdil poleg tistega velikega viteza in je imel dvignjeno krinko, izpod katere so se vsipali nekateri kodri črnih las na njegovo ponosno mladostno čelo. Sedel je na lepem andalužkem rujavcu, kateri ni bil takó močen in grozovit kakor žrebec njegovega nasprotnika, a je bil vendar ognjevit, razumen in pokoren takó, da je ubogal roko, glas, migljaj, skoro bi se moglo reči misel svojega gospoda. Ottorino ga je takó sukal, da se je pri hoji dražestno obračal in poskakoval, kakor da bi se napravljal na kako veselico a ne na smrtni spopad.

Kadar sta dospela pred oder grofa Del Balzo, je Ottorino vljudno pozdravil očeta in hčer. A grof je komaj dal spoznati, da ga je opazil, in tudi Bice mu je odgovorila le z naglim, prestrašenim pogledom; kakor da bi bila začarana, ona ni mogla obrniti svojih očij od nepoznanega viteza. Videla je dolgo, ostro, lesketajoče železo njegove sulice, in dozdevalo se ji je, da čuti njeno ostrino v svojem srcu, in gledala je va-njo nepremično, kakor da bi jo hotela stopiti.

Nepoznani izzivalec, ki se ni bil nikoli obrnil na nobeno stran, je nagnil nekoliko glavo proti odru grofa Del Balzo.

Prejezdila sta bila celo bojišče. Tedaj so jima jednakomerno razdelili tla in solnce, kakor se je takrat navadno pravilo, t. j. postavili so ju jednega proti drugemu takó, da sta bila oba jednako oddaljena od sredine bojišča in da so ju solnčni žarki popolnoma od strani zadevali,

Vse se je gnetlo po odrih, pri ograji in za ograjo po klopeh, vozovih in mizah, prirejenih za silo, po drevesih bližnjega gozda in po strehah tistih maloštevilnih híš, ki so bile ondi v bližini. Grobna tišina je vladala povsod, a srce vsakega je utripalo nemira, zavidnosti, poguma ali strahú. Že se je imelo dati znamenje k spopadu, kar je neki nenadni dogodek vzbudil velikanski nemir med vso tisto množico in le malo je nedostajalo, da ni bila vsled tega vničena šibka moč Azzonova.

Lupo, ki je bil tam za Ottorinom, je videl, da je namestnik nekako zganil roko. To se je le slučajno zgodilo, toda Lupo je menil, da je on s tem dal znamenje trobcu, naj zatrobi k spopadu. Tedaj je zaklical glasno, da ga je vsa tista množica slišala: «Živel Marko Visconti!» To je bil bojni klic njegovega gospoda, kateri brž, ko ga je zaslišal, dvignivši roko, pokrito z železno rokovico, je tudi zaklical: «Živel Marko Visconti!» Vendar se ni zganil z mesta kakor se ni zganil tudi njegov tekmec. ker ni bilo slišati trobca. Toda gledalci, kateri so na skrivnem bili skoro vsi za Marka in so nekam nejasno videli, da se kaj pripravlja, so mislili, da je tisti klic znamenje za začetek kake zarote in poziv k uporu proti namestniku. V hipu je na vseh straneh tisoč in tisoč grl ponovilo: «Živel Marko Visconti». Nekateri so jeli že segati po orožju, gibati se in shajati se v kroge, popraševati se drug drugega, gledati, ali bi se prikazala od kod kaka zastava ali kak vodnik, da bi se ga oklenili. Če bi se bil tedaj pokazal Marko, prevrat bi bil izvršen. Maloštevilni namestnikovi stražarji so se stisnili prestrašeni okolo njegovega odra. Bili so trenotki, ko so se isti Azzone in njegova dva strica Luchino in Ivan smatrali izgubljenim.

Ko je bilo vrvenje najmočnejše, ko so bili kriki najglasneji in najbolj divji, je neznani vitez, kateri se ni bil nikoli zganil z mesta, dvignil roko k šlemu, kakor da bi hotel odkriti železno krinko. Ali je bil pozabil, da je bila zabita, in da se je ni moglo dvigniti? — Vendar se je to le hipno zgodilo, in moglo se je tudi misliti, da je bilo storjeno le slučajno in nehoté, kajti bojevnik je brž zopet spustil roko, in upršì sklenjeno pest ob bok, nepremično gledal skozi krinko tisto viharno zmešnjavo.

Med tem so tekali okolo klicarji, bojni reditelji in strežniki ter so vpili in prigovarjali ljudém, naj se pomirijo in vrnejo na svoja mesta. In res je nevihta jela ponehavati, zgubljati se in se je nazadnje povsem polegla. Drzni mladiči, katerih so srbele roke, plašljivci, ki niso hoteli dalje ostati v gnječi, in radovedneži, ki so vkup stikali glave in katerih je bilo največ, so so vrnili tja, kjer so bili prej, nekateri godrnjaje, drugi smehljaje se in zopet drugi vprašaje, kaj da je prav za prav bilo.

Ko je bilo zopet vse mirno in tiho, je troblja zatrobila, in bojevnika sta stekla drug proti drugemu, držé ščit pred prsi, z glavo skrito za ščitom do oči.

Toda neznani vitez je hotel pri prvem naskoku le svojo izurjenost skazati. Zató, mesto da bi spodbodel konja in ga zagnal v divji dir, ga je spravil le v zmerni tek. Ko sta se srečala, je postavil nasprotniku, jezdečemu z vso silo proti njemu, svoji ščit napošev, in takó se je nasprotnikova sulica spodrsnila ob gladko kovanem ščitu, ne da bi se bila njegovega života dotaknila. On pa je nameril na modri pas, kateri si je bil Ottorino tisti dan obvezal čez ramo in prsi. Prebodel mu ga je takó, da se je zarilo vanj kar celo sulično toporišče, in ko je jezdil nimo, se mu je posrečilo, da mu ga je strgal doli kar celega.

Gledalci niso znali ceniti po vrednosti tega izbornega sunca. Mislili so, da se je to le slučajno zgodilo, in so začeli godrnjati, češ, da nobena sulica ni dobro zadela. Naglo kot strela sta zdrčala tekmeca naprej in bila koj vsak na tistem mestu, od koder se je bil poprej nasprotnik zaletel. Obrnivši konja, sta si od tam zopet zdrvila besneča nasproti. Takrat pa je tudi nepoznani vitez prihajal z vso silo, stiskajoč koleni takó hudó, da se je silni žrebec pod njim zvijal in je moral usta odpirati, da je lovil sapo. Ko sta se zadela takó drveča na sredi bojišča, se je Ottorinu razbila sulica ob osti v središču nasprotnikovega ščita, ne da bi bil ta kaj omahnil na sedlu ; Ottorino pa je bil zadet v krinko na obrazu in vržen na tla za suličino dolgost daleč od konja. Kakor hitro je začutil konj, da ima prazen hrbet, se je ustavil in je pogledal nazaj, kakor da bi čakal, kedaj zopet skoči nanj njegov gospodar.

Toda gospodar je ležal tam na pesku z razpetima rokama, kakor da bi bil mrtev. Lupo, ki je takoj priskočil in trepetaje privzdignil krinko, je videl, da mu je tekla kri iz nosa, iz ust in ušes. Pritekla sta dva reditelja, ki sta mu snela šlem ter ga nesla v šotor. Nogi ste viseli doli, glava z vihrajočimi, krvavimi lasmi je zadej omahovala pri vsaki stopinji rediteljev.

Kmalu je prišel iz šotora klicar, kateri je zavpil : «Še živí».

Zmagalec, ki je ves čas, ko so ga odnašali, gledal za njim ter ni nikoli obrnil oči od šotora, dokler ni bilo to naznanjeno, se je tedaj vspel nad sedlom kolikor je mogel, in je dvignil roko proti nebu, s čimur je očitno hotel razodeti svoje veselje vsled tega naznanila. Na to je vrgel proč sulico, spodbodel konja, zdirjal z bojišča ter se oddajil po gozdu, od koder je bil prej prišel. Njegov oproda je vzel zastrti ščit raz kol, na katerem je visel, ter odjezdil za njim.

Potem so pobrali s tal sulico, katero je bil odvrgel neznani vitez. Videli so, da je imela odlomljeno ost. Večina je mislila, da se je odlomila pri spopadu ; toda nekdo je bil zapazil, da neznani napadovalec, ko je slišal svojega nasprotnika izgovoriti besede : «Živel Marko», se je bil približal k nekemu odru, in vtaknivši sulico med dve deski, jo je bil dvignil visoko pri toporišču ter tako odkrhnil ost.

Vsi so soglašali v tem, da ako bi bila sulica ostala cela, bi bila morala predreti krinko in tudi glavo mladeničevo skoz in skoz — s tako silo je bil zadan sunec.

Devetnajsto poglavje

Tu nas naša povest, preskočivši celi mesec časa, privede v mesto Lucca, kjer je bil med tem postal gospodar Marko Visconti. To se je zgodilo na sledeči način. Cesar je sprevidel, da mora zapustiti Toskano, ker je tam njemu in protipapežu slabo kazalo. A predno je odšel, si je prizadejal, da bi jo izkoristil kolikor je mogel. In med drugimi svojimi izbornimi iznajdbami jedna najlepših je bila ta, da je prodajal njemu zvesta mesta za gotov denar. Tako ljubeznjivost je skazal tudi Luki. Nezvesti Bavar je bil tam odvzel gospodstvo sinovom Castruccia, jednega izmed najmogočnejših njegovih pristašev, in ga podelil Franu Castracaniju degli Interminelli, kateri mu je poštel za tó nekaj tisočakov zlatnikov. Toda Luccanci, katerim nikakor ni ugajalo, da se jih je takó prodalo kakor kako čredo ovc, so se, ko je odšel cesar, priporočili Marku. Ta se je bil odpravil nekaj dnij poprej v Ceruglio, in si tam takó pridobil tisto četo upornih Nemcev, da je mogel razpolagati ž njimi kakor mu je bilo drago. Tedaj je Visconte priskočil s šeststo vojaki Luccancem na pomoč, zapodil Castracanija od slabo prisvojenega gospostva, in bil izvoljen kot gospod in glavar mesta, katero je bil rešil od zopernega gospodarja. Mesto se je jako rado udalo temu gospodu, ki je bil takó plemenitega rodú, takó slaven in povrh še nekdanji najboljši prijatelj tistega imenitnega Castruccia, pod katerega vodstvom se je bilo pospelo do izvaredne mogočnosti in veljave.

Bil je šesti dan po tem dogodku. Marko je še vedno razpošiljal vse polno ljudij, ki so v njegovem imenu sprejemali izjave udanosti bližnjih krajev in gradov, kateri so radovoljno priznavali njegovo oblast, ali pa so pustošili in požigali tiste, ki so se zoperstavljali. In že se je jel živahno pogajati z grofom Faziom, da bi poskušal svojo srečo tudi s Pizo, kakor je bil ravnokar storil v Luki, ter odvzel tudi tisto mesto Tarlatinu di Pietra Mala, kateremu ga je bil prepustil Bavar.

Jutro tistega šestega dneva je bil porabil s tem, da je sprejemal in odpošiljal poslance raznim knezom in občinam po Toskani in Romanji, ki so z različnimi čutili zavisti, strahú in nade gledali nastop tega novega gospoda, katerega skrivnih namenov ni bilo lehko uganiti. Ostali čas dneva pa je bil potekel med vskliki radosti in udanosti, s katerimi Luccanci niso varčevali, kakor sploh ljudstvo nikjer ne varčuje s takimi

izjavami pri nastopu kakega novega vladarja. Vedno še so mu doneli v ušesih kriki, ki so odmevali po luccanskih ulicah, katere je bil prejezdil spremljan od boljarjev, baronov in obrtnijskih konzulov, ko je šel v cerkev svetega Martina častit sveti obraz.

Ko je bilo že pozno, je Visconti, odslovivši svetovalce in plemenitaše svojega novega dvora, hodil gori in doli po obširni dvorani občinskega dvorca, v katerem je še malo mesecev prej bival njegov slavni prijatelj Castruccio. Sedaj pa sedaj je obračal oči proti gotičnemu oknu, s katerega je bil razgled na trg; skozi to okno so bili videti tudi neki stolpi in kupole, na katerih je tedaj gorelo nebroj lučic. Na trgu pa je velik kres razlival rudečo in nestanovitno svetlobo po ljudstvu, ki se je gnetlo tam okoli, gostilo se ter popivalo in popevalo napitnice in pesmi, složene v čast novemu gospodu. V daljavi, tam po brdih, ki so obkrožala mesto, je tudi gorelo vse polno kresov in odmevalo praznično zvonenje.

Marko je opazoval nekaj časa tisti čarobni prizor kakor gleda ženin milo krasoto svoje mlade neveste, radujoče se v veseli družbi na dan poroke. Ko je potem odstopil od okna, je zagledal na steni Castrucciovo podobo. Pri tem pogledu mu je takoj prešlo vse veselje in se razpršila vsa čaroba. Vsedel se je na neki naslonjač in z očmi, vedno vprtimi v podobo prijatelja, ki je bil preminil nekoliko mesecev poprej, je dejál sam sebi:

«Ko je bil v Rimu, poln življenja in slave, rekel bi — desno okó cesarjevo, ko so vsa velfska mesta, kralj Robert in papež trepetali, če so slišali njegovo ime, ko sem jaz bil ponosen, da sem ga smel imenovati svojega prijatelja, in sem se nadejal ž njegovo pomočjo doseči gospostvo v Milanu — če bi bil prišel kak vedeževalec in dejál: «Castruccio, le malo mescev še, in vsega bo konec, in ti boš pod zemljo» — kdo bi bil mogel verjeti to! V najlepši dobi, močán, mogočen.... kakó negotovo in nestalno je pač življenje...., in on je vendar vedel, da bo moral kedaj umreti! — In če bi bil tisti vedeževalec nadaljeval takó: «Vidiš tega tu poleg tebe? tega moža, katerega ti skušaš povzdigniti v njegovem domačem kraju, tega Marka, kateri ti je pomogel, kolikor je bilo v njegovi moči, da si se pospel takó visoko in ki te čisla in ljubi bolj nego če bi bil tvoj lastni brat, ali ga vidiš? Vedi tedaj, da on bo v kratkem vladal v tvojem mestu, da tvoja hiša bo njegova, da tvoja vdova, tvoji otroci bodo tavali iz dežele v deželo, iskaje zavetja, katero jim bojo povsod odrekali, in ta mož doseže njih dedščino». — O, kaj bi bil odgovoril na to tisti ponosni mož? Kaj bi bil občutil v svojem srcu?... In pa jaz, kaj bi bil rekel na to?... In sedaj naj kdo gleda v prihodnost! Kaka revna stvar je pač človek! — Takó imenitno in mogočno mesto ti je nenadoma samo od sebe padlo v naročje, mej tem ko se ti že toliko let trudiš, da bi dobil v svojo oblast neko drugo, ki vhaja kakor senca pred teboj. Ali se ti ni godilo, kakor kakemu izumitelju, ki si razbija glavo, da bi se naučil s pomočjo alkimije narejati zlató, a mesto tega zasledi kako čudovito naravno skrivnost, o kateri se mu nikoli niti sanjalo ni?»

Stopil je zopet k oknu, gledal nekaj časa doli na trg, ozrl se okoli in na to je rekel: «Lucca je pač lepo mesto! — A ni Milan!» je takoj vzdihujé pristavil. «Gospodovati tam, kjer si bil prej podložen, biti mogočen med prijatelji, kateri se tvoje mogočnosti radujejo ter so je deležni.... in.... o dà, tudi med svojimi sovražniki, ter videti, kakó jih to peče, veseliti se njih ponižanja, to bi bilo življenje!,.. — Tù krasne gorice, odičene s trtami in oljkami, tudi tod zali vitezi, krasne deklice, bogastvo in dvorljivost.... toda vse to ne gane Markovega srca».

Ko so mu te misli rojile po glavi, se je ljudstvo, ki ga je videlo stati za

steklenimi ploščami, jelo gnesti pod oknom in je klicalo: «Živel Marko, živel Marko!» Ta šum je zmedel njegove misli; v odgovor je vljudno sklonil glavo in razprte roke, a na to se je nevoljen odmaknil od okna in, stopivši v neko bližnjo sobo, je nadaljeval sam pri sebi: «Neumneži! tepci! — mari mislite, da vam bo nedostajalo gospodarjev? — ‚Živel Marko!' Pa česa se nadejate od tega Marka? Kdo je on? Mari veste, da on more, da hoče spolniti to, kar želite? — Koliko radosti! Če je bilo v Luki toliko veselja po zmagi pri Altopascio, je bila ista že dostojno praznovana.... Pa ubogi tisti, kateri bi se zanašal na te vaše klice.... Nekdaj bi me morda bilo to upijanilo.... Sedaj pa vem, koliko je od oljčne nedelje do velikega petka, od hosanne do križaj ga.

Neki dvorjanič je prišel na vrata, in dobivši dovoljenje, je stopil naprej, priklonil se globoko in podal Marku zvezek pisem rekoč: «Vesti iz Lombardije; mož, ki jih je prinesel, je doli v rudeči sobi; rekel je, da je neki vaš služabnik z imenom Pelagrua». «Naj počaka», je dejàl Marko, odslavljaje dvorjaniča z migom glave. Na to je pristopil k neki svetilnici in jel pregledovati naslove pisem; odložil je vsako na mizico, koj ko je iz pisave spoznal, čegavo je bilo. Med drugimi mu je prišlo v roke jedno, ki ga je jako presenetilo. Pozvonil je s srebrnim zvončkom ter poprašal dvorjaniča, ki je na to nemudoma priskočil: «Ni-li jeden sam sel vseh pisem prinesel?» «Dà, vse je prinesel tisti vaš služabnik», je rekel dvorjanič, «razun jednega, katero je pustil v dvorcu neki jezdec, ki je pa nemudoma šel proti Rimu».

«Prav!» je odgovoril Marko, in deček je odšel.

Tedaj je Visconti vrgel na mizico še tisto zadnje pismo, katero je držal v roki, in dejál sam pri sebi z grenkim nasmehom: «Tudi presvitli moj nečak! Kaka milost!» Na to je vzel v roke neki drugi list, ki ga je bil pri prvem pregledovanju v stran postavil, ter ga je odprl in začel brati. Bil je list Lodrisia, njegovega svetovalca. Po Markovem odhodu iz Milana ga je namreč Lodrisio vedno obveščeval o vsem, kar se je godilo. Jeden sel je bil vedno na poti ter je vsaki teden menjal pisma med njim in med Markom. Dopisovala sta si pa s posebnimi znamenji, katera sta znala le ona dva brati. Takó sta se bila domenila, da bi mogla tudi oddaljena jeden od drugega pospeševati osnovano zaroto ter ravnati se po okoliščinah.

Kakor hitro se je zaslišalo, da se je cesar obrnil proti Lombardiji, je Lodrisio začel vspodbujati Marka, naj bi šel za njim z upornimi Nemci iz Ceruglia in ga prijel od zadej, kakor se je bil že sam Marko prej izrazil, da namerava storiti. Mej tem bi Lodrisio v Milanu zanetil vstajo in bi mu šel naproti z mestno vojsko, ki je bila še vedno nasprotna Azzonu in ki nikakor ni hotela pustiti v mesto sestradanih in tatljivih čet krivega cesarja. Toda Marko ni mogel tedaj še začeti. On si ni bil še takó pridobil upornih vojakov iz Ceruglia, da bi se upal peljati jih v boj proti osebi njihovega naravnega gospoda. Podal se je bil pa v Lucco še najbolj zato, ker se je nadejal pridobiti tam precejšno svoto denarja, katero je nameraval porazdeliti med tiste Nemce, svoje podložnike, da bi si takó tembolje zagotovil njih ljubezen in udanost.

Toda zgodilo se je, kar se pač mnogokrat dogodi na svetu. Trenotek, v katerem se je vse dozdevalo zrelo, ta važni a minljivi trenotek, katerega bi se bilo moralo v teku vloviti, je bil že mimo. Kasneje so se stvari drugače zasukale. Novi dogodki, katerih ni mogel nikdo naprej videti, so bili popolnoma spravili iz tira zaroto, nameravano v Milanu.

Navdušena ljubezen do Marka se je bila polagoma zmanjšala, odkar ni bilo ljudstvo več deležno njegove velike darežljivosti ter ga ni videlo več po njegovi navadi jezditi po Milanu, lepega,

vljudnega, v sijajnem spremstvu vitezov in oprod; odkar ni bilo več slišati šuma njegovih veselic in obedov; odkar niso krožili več njegovi pikri dovtipi, katere so prej njegovi prijatelji raznašali, da so se naglo širili med ljudstvom — dovtipi, kateri so ljudstvu neizrečno ugajali, ker so bili laskavi za njega in mogotcem v kvar.

Prvaki lombardskih mest, ki so bili na skrivnem zanj, so bili tudi zgubili pogum, ko so videli, da se stvar takó zavlačuje, ne da bi se prišlo do kakega sklepa. Dosti jih je bilo že poprej nezadovoljnih z Markom zaradi njegovega vedenja, katero je bilo včasih skrajno čudno, odkar se je bil udal tisti blazni ljubezni. Izvir te ljubezni sicer ni bil še znan, a videti so se mogle vsaki dan njene posledice.

Močno zaslombo je imel še Marko pri duhovnikih, katere je bil poslal papež Ivan navlašč zató, da bi pospeševali njegovo podjetje. A tudi ti, ko so videli, da njihovega prijatelja od nikoder ni, in so slišali, da Bavar hití proti Lombardiji, so spoznali, da se morajo drugam obrniti za pomoč, če niso hoteli popolnoma zanemariti cerkvenih koristij v tistih pokrajinah, ter sami pasti v oblast Azzona. Ta, ki je bil razžaljen, ko je bil šibek, bi se bil namreč spomnil tega, brž ko bi se čutil močnejšega vsled Bavarjeve pomoči.

In duhovnikom ni bilo treba dolgo razmišljati, da bi vedeli, kam se obrniti. Kajti, če je bila za nje prihodnost mračna, ni bila nič kaj svetlejša tudi za Azzona. On je bil zvedel, da cesar, ki se je vračal v Lombardijo z nepokorno in uporno vojsko, je bil jako srdit in razjarjen še najbolj proti njemu, deloma, ker on mu ni bil še popolnoma splačal svote, obljubljene za podeljeno mu dostojanstvo, in deloma, ker je cesar sumil, da je on dogovorjen z Markom v zadevi ceruljevskih vojakov, katere sta menda morala oba zadrževati, da bi se ne vrnili pod njegovo zastavo. Tresel se je novi gospodar milanski, in tresla sta se tudi njegova strica Luchino in Ivan pred tem razdražljivim, skopim in verolomnim človekon, kateri je bil izdal vse gibelline v Italiji in storil tudi njim toliko mesecev trpeti v monških ječah. Neznosna jim je bila misel, da bi morali še kedaj priti v njegovo oblast.

Te okoliščine so morale zeló olajšati sporazumljenje. In res se je Azzone prvi obrnil do duhovščine ter dal slišati, da je pripravljen podvreči se, in duhovščina ga je sprejela z odprtimi rokami. Brž so bili jedini v tem, da se odločno izrečejo proti Bavarju ter da mu bojo z vso silo branili vstop v deželo. Na ta način je novi gospod milanski našel svojo rešitev ravno po tej poti, po kateri je imela priti njegova poguba. Kajti, ko se je sprijaznil s cerkvijo, so mu takoj bile na razpolago vse sile, katere so se prej toliko časa zbirale proti njemu.

Vse to je bilo znano Marku že od prej. Iz Lodrisijevega pisma je pa sedaj izvedel, kakó se je Milan v naglici utrjeval, da bi se mogel postaviti v bran proti cesarju. Takó tudi, da ljudstvo v Monzi, Lodiju ter v mnogih drugih mestih in trgih se je izjavilo, da pusti rajše svoja mesta do tal porušiti nego udati se mu. Svoj prvotni načrt da je bil sedaj povsem neizvedljiv, ker so se bile vse stranke tesno oklenile Azzona, da bi se branile proti občnemu sovražniku. On naj bi čakal neodločen, in potem, če bi videl, da zmaguje cesar, bi ga pridobil za se s tem, da bi mu zopet pripeljal ceruljevske vojake; takó bi dobil od cesarja namestništvo, katero bi on gotovo odvzel Azzonu, da bi ga kaznoval za njegovo upornost; a če bi Bavar izgubil, bi se mogel skazati pred zmagovitim namestnikom s to zaslugo, da je v osodnem trenotku zdržal tiste nemške vojake, da niso še oni s cesarjem planili v Milan.

Osrčeval ga je, naj bi bil dobre volje, ker njihovo podjetje ni bilo razkrito, ker sporazumljenje duhovščine z namestnikom nikakor ni bilo popolno in

iskreno; in ga je vspodbujal, naj bi še nadalje občeval s kardinalom Bertrandom Del Poggetto, z Avinjonom in s Florencijo, da bi mu prišli na pomoč, kadar bi bil čas, zopet nategniti niti zarote, ki so sedaj res bile zrahljane a vendar ne pretrgane.

Ko je Marko končal branje, je nevoljno vrgel pismo na mizo. «Samo prikrivanje in lokavost!» je dejal. «V kaki trdi učilnici me vzgaja ta... O, jaz nisem ustvarjen za to podlo dobo!... In vendar...» — ni končal stavka, ampak vzel je Azzonovo pismo in ga odprl. Netjak namestnik ga je tudi obveščeval obširno o novih dogodkih, navajal mu je razloge, ki so ga bili prisilili, izreči, se proti Bavarju, in ga je prosil, naj bi zadrževal čeruljevske Nemce, da bi ne pritekli na pomoč njegovemu sovražniku. Nadalje ga je prosil, da bi podpiral od svoje strani ponudbe prijaznosti in zveze, storjene raznim občinam v Toskani in Romanji; nazadnje ga je še vprašal za svet gledé vtrjevanja Milana.

Druga pisma raznih lombardskih graščakov so bila skoro vsa jednake vsebine. Gospodje so se v njih izgovarjali, da so se le radi sile oklenili Azzona, ter so zagotavljati Marka o svoji udanosti do njega. Te njihove izjave so bile vse kolikor toliko zmedene in nenadno hladne. Marko se je grenko nasmehoval, ko je čital besede in reke, s katerimi so njegovi stari prijatelji skušali zagrniti svojo nestalnost. On je predobro poznal ljudí, da bi se bil za to jezil ali le začudil. »Ti pač mislijo, da je že vse končalo za me«, je dejál sam pri sebi, »a ko izvejo, da je v moji oblasti Lucca, in ko se zjasnijo stvari v Lombardiji, se že zopet zdobrikajo z menoj«.

Tedaj je ukazal poklicati Pelagruo. Ta se ni mogel dosti načuditi, da je našel svojega gospodarja kot kneza takó mogočnega mesta, v tem ko si ga je on mislil le poveljnika uporni tolpi tam v nekem gradu doline Nievale. Stopaje v dvorano, se mu je globoko klanjal ter napravljal se, da mu izrazi svoje začudenje, svoje veselje; toda Visconte mu ni pustil časa k temu, ampak ga je takoj vprašal:

«Ali si videl Lodrisia, predno si odšel?»

«Dà, on sam mi je izročil pisma, katera sem vam prinesel.»

«V kakih razmerah je z namestnikom?»

«V takih, kakor si sam želi: namestnik ga jako čisla. Njemu je poveril vtrjevanje pri mostu Archetto, ki je, kakor vsi zatrjujejo, najvažnejša stran mesta».

«Torej so se Milanci odločno postavili?»

«Kar najodločneje, in se silno oborožujejo.»

«Pa povej mi, ali imajo orožja dovolj?»

«Izpraznili so vse zaloge orožja; noč in dan delajo sulice. Kmalu bo pripravljenih štirinajst velikih strojev, s katerimi bojo lučali kamenje in druge predmete. Vtrjujejo zidovje in stolpe; mimo tega delajo devet novih velikih stolpov iz lesa. Na vsakih vratih plapolá mestni prapor. Koj ko zadoní veliki zvon pri poveljništvu, bodo morali vsi tisti, ki morejo orožje nositi, biti na določenem mestu, in takó bo še hitreje ko v jedni uri štirideset tisoč bojevnikov na mestnem obzidju.»

Te vesti so vzbudile pravo navdušenje v Marku; oči so se mu zasvetile, obraz mu je zažaril radosti in srčnosti.

On je vedel gotovo najbolje, da to soglasje vseh meščanov, ta gorečnost, ki je jednakomerno prešinjala vse, bi mogla bolj ko nobena druga okoliščina vtemeljiti priljubljenost namestnikovo, in torej biti v kvar načrtu, kateri je on, Marko, s tal o vstrajnostjo že toliko časa skušal izvesti. Toda on je cenil in stavil nad vse drugo slavo svojega rojstnega kraja, čast svojega milega Milana.

«Slišiš», je dejál svojemu oskrbniku, «porečeš Lodrisiu — sicer mu bom to

pisal, pa reci mu vendar-le — naj ojača utrdbe poleg ticinskih vrat, kjer so mlini pri Tesinellu, da ne bo nedostajalo mestu kruha. Tudi naj zapre in zadržuje vodo, toliko da bo tekla čez most svetega Eustorgia. In ti pazi, da se bo moj grad Rosate mogel braniti naskoka, če bi Bavarju šinilo v glavo, da bi šel tja».

«Torej», je odgovoril Pelagrua nekako omahujé, «se hočete kar očitno postaviti?... Lodrisio mi je priporočil, naj bi vam tudi z besedo rekel...»

«Nisem prašal za svet Lodrisia, a toliko manj tebe», je dejál Marko osorno. «Poskrbi, da iz mojih grajščin v Martesani in Castel Seprin pošljejo ljudi in živež v Rosate. Pelavicino naj bo poveljnik moštva, a ti boš skrbel za živila. In zapomnita si dobro obá: gorjé vama, če bi na dvorišče mojega gradú stopil jeden Bavarjev vojak, dokler bo moglo še deset naših ljudij po koncu stati in dokler se bo dalo še kaj grizti okolo kosti zadnjega kljuseta iz mojih hlevov».

Oskrbnik je urno odgovoril, da stori vse, kar mu je ukazano. Tedaj mu je gospod dal znamenje, naj odide, in je odhajal. Toda predno je prišel do vrat, se je Marko premislil, in ga pozval nazaj rekoč:

«Pa o Ottorinu kaj mi poveš?»

«Odkar ste ga vi takó pošteno stresli, ga ni bilo več videti v Milanu. Drugače pa vem iz dobrega vira, da se je dal prenesti v svoj grad Castelletto, kjer je trpel kakih petnajst ali dvajset dnij, predno je ozdravel. Sedaj se je slišalo, da bi bil šel nasproti Bavarju, pri katerem menda stopi v službo».

«To ni res!» je dejal Marko odločno. «Saj so tudi nekateri drugi iz Milana prestopili k cesarju», je odgovoril pohlevno Pelagrua. «Takó n. pr. Giacobino da Landriano, Uberto Bregondio, Marino Bescapé in...»

«Dà, dà! lehko jih je kolikor hočeš, toda Ottorino ne. To je obrekovanje, podlo obrekovanje!»

Oskrbnik se ni upal več ugovarjati. Kmalu na to ga je Marko vprašal bolj mirno.

«Pa grof Del Balzo je še vedno v Milanu?»

«Je v Milanu, dà. Hotel jo je sicer odkuriti v Limonto, koj ko je slišal prve glasove, da se približuje Bavar, in da bo morda oblegoval mesto, toda izdana je bila prepoved, da ne sme nikdo oditi. Bati se je bilo namreč, da bi po odhodu gospode ljudstvo zgubilo pogum».

«Torej», je zopet poprijel Marko, «Ottorino ni bil več v grofovi hiši?»

«Bodite gotovi, da po bojnih igrah ga ni bilo več tam. Vam moram povedati, da, če sem hotel izpolniti Vaše ukaze, mi je bilo treba podkupiti nekega oprodo grofovega. Lopova sem moral sicer jako drago plačati, no pa zató me on dobro služi. Vse, kar se dogaja v tisti hiši, in naj bi bilo še takó majhne važnosti, doznavam jaz že koj po preteku jedne ure.

Marko ni odgovoril nič in malopridnež je nadaljeval: «Če pa bi vi hoteli biti svoje stvari bolj gotovi... in če bi se hoteli maščevati..., lehko se zanesete na me... Jaz vem, kakó se pripravijo neke omake... In baš tudi Lodrisio mi je naročil, naj vam rečem... da po vašem sporu z Ottorinom postaja ta sumljiv... skratka, da ta mladi vitez... vé preveč stvari... in je nevaren... ter da bi bilo treba... zapreti mu sapo».

Visconti je takoj razumel, kam je merilo to strupeno prigovarjanje, in je odgovoril s hladnim nasmehom: «Porečeš Lodrisiu, naj se le pomiri gledé tega, ker jaz poznam dobro Ottorina, in sem porok, da ostane zvest vselej, naj se godi karsibodi. Mogoče, da me on sovraži, morda me celó želi videti mrtvega... a da bi me izdal... tega on ne stori nikdar.»

«O, nisem mislil... rekel sem le takó... sicer pa bi mu ne hotel nikakor niti lasú skriviti.»

«Dà, le varuj se!» je odgovoril Marko in je nekaj časa potihnil; želel je napeljati govor na drugi predmet, a ni vedel, kakó začeti, da bi uni ne spoznal njegovega pravega namena. Nazadnje je prišel s tem vprašanjem na dan:

«In kaj so rekli v Milanu o nepoznatem vitezu, ki je vrgel s konja Ottorina?»

«Slišale so se vsakovrstne govorice. Nekateri so trdili, da je moral biti Rusconov sin, drugi pa, da je bil neki vitez kralja Roberta. A ranjeni mladenič, kakor hitro se je zopet zavedel, je rekel nekim svojim prijateljem, da v celi Italiji ga razun vas ni nobenega, kateri bi mogel takó strahovito udariti».

«Sicer pa ni ostal kaj pohabljen, in je popolnoma okreval, ni res?» je skrbno poprašal Visconte.

«Niti brazgotina mu ni ostala; uren in čvrst je kakor poprej, takó da se ni grofovi hčeri od te strani nobena škoda pripetila!»

«Kakó se pa njej godi?»

«Komu?»

«Bi—, no pač tisti, o kateri si govoril, grofovi hčeri.»

«Glejte, takó: kake štiri ali pet dnij po bojnih igrah je hotela umreti, in je bila že bolj na unem ko na tem svetu; potem je počasi zopet vlovila sapo. Oče in mati, ki sta neumna za njo, sta bila vedno okoli nje ter jo milovala in božkala. A ona, ki je na vse to ljubkovanje odgovarjala le: ‚pusti me' in ‚nečem', je vendar počasi zopet prišla k sebi. Sedaj se še vedno nekoliko čmerno drži, kakor je to sploh navada razvajenih deklic; pa ne bo hudega, ne».

Ko je Visconte slišal svojega služabnika takó porogljivo govoriti o deklici, za katero je on vsakikrat, ko se je je spomnil, čutil najglobokeje spoštovanje, se ni mogel več vzdržati in je zakričal: «Pazi o kom in s kom govoriš, ti nesramni berač, sicer, pri svetem Križu! dobiš od mene tak spomin, da boš nosil znamenje, dokler ti ostane glava nad rameni». To rekši mu je pokazal duri in ga spravil ven. Pelagrua se je izgovarjal jecljaje in je odšel ves poparjen. Zunaj, kjer je moral počakati, dokler ga ni gospodar zopet poklical, da bi ga odslovil, je jel premišljevati o vzroku tiste jeze in o pomenu tistih besed.

Kakor vsi drugi, je tudi on vedno mislil, da je Bice v Markovih očéh le neka zapreka pri nameravani ženitbi Ottorina z Rusconovo hčerjo. Znano mu je bilo, da si je Marko mnogo prizadeval za to zvezo. In vedel je, kakšne narave je bil on: da, če si je kedaj kaj vtepel v glavo, je hotel to tudi na vsak način izvesti. Zató bi se mu ne bilo dozdevalo odveč čudno, če bi ga bil videl tudi le zaradi tiste ženitbe kar najsiloviteje nastopati. Kadar ga je videl bojevati se proti njegovemu bratrancu — oskrbnik je bil jedini, kateremu je bila znana njegova skrivnost, kajti Visconte se je bil njega poslužil, da si je preskrbel šlem in našel oprodo, nepoznanega v tistih krajih — je mislil, da ga hoče kaznovati, ker mladenič ni držal besede. Kadar mu je Marko pred svojim odhodom ukazal paziti na Ottorina, ali bi zahajal v hišo grofa Del Balzo, ni Pelagrua ničesar sumil ter ni dalje premišljeval o tem. Zató ni mogel sedaj niti od daleč slutiti, da bi njegove besede utegnile napraviti slab utis na gospodarja. A tista nenadna jeza mu je kakor blisk mahom razsvetlila pamet. Razumel je, da tu mora biti nekaj skrivnega vmes. Šinilo mu je v glavo, da je morda Marko sam zaljubljen v deklico, ker se je kazal takó občutljivega gledé nje. Pomislil je še jedenkrat na vse dogodke, kateri so se mu prej vendarle nekoliko čudni dozdevali, in glej, sedaj po tej novi iznajdbi mu je postalo vse za čudo jasno in razumljivo.

Ko je ostal Marko sam, se je vsedel k mizi in je napisal kakih pet pisem. Na to je velel zopet poklicati svojega oskrbnika, kateremu je dal pisma ter mu razložil, kje in komu jih ima izročiti.

Povedal mu je še, kakó ima zavarovati grad Rosate, in potem mu je rekel: «Kar se dostaje Ottorina, jaz mislim, da se on ne pokaže v Milan, in da, ako bi tudi prišel, ga grof Del Balzo ne sprejme v svojo hišo. Vsekakor pa pazi nanj kakor dosedaj, in če bi se kaj pripetilo, sporoči mi takoj»!

«Storim kakor mi ukazujete», je odgovoril Pelagrua, «toda če izvem . . . kajti slišalo se je, da mu je deklica že obečana . . . in poroka se lehko na hitrem obhaja . . . dasi oče . . .»

«To se mora zabraniti!» je dejál Marko.

«A kako? kajti če . . .»

«Na vsak način zabraniti!» je zopet poprijel Marko; «ravnati se po okoliščinah in obvestiti me nemudoma!» Takó rekši ga je odslovil.

Pelagrua se je odpravil. A ko je odhajal, je na hitrem še jedenkrat zvedavo pogledal obraz svojega gospoda, na katerem se je kazal tim večji nemir, čimbolj ga je on skušal zakriti.

«Sem te že razumel, in vem, pri čem da sem», je tedaj rekel sam pri sebi malopridnež. Šel je doli na dvorišče, zajahal konja, in pokajoč z bičem je izstopil iz dvorca ter napotil se proti Lombardiji.

Ko je ponoči sam jahal naprej, je hudobec tako-le govoril sam s seboj:

«O, ni dvoma več! stavil bi jedno okó . . . sedaj sem vendar našel konec te štrene, ki se mi je dozdevala takó zmetena; sedaj razumem . . . kadar mi je prišel v Rosate ves narobe in kakor tisti, ki ni več pri pravi pameti, in ko je hotel na to oditi v Toskano, pa potem ne, in potem zopet dà; in se je že napotil, a kasneje se zopet vrnil . . . res, da je bil vedno nekoliko prenapet, pa vrag! to je bilo vendarle preveč! . . . Ti ubogi nesrečnež! . . . in ni kak otrok, da bi bil včeraj dvignil glavo iz materinega naročja . . . In pa da bi že bila kaka imenitna knjeginja, kaka kraljica, ali kaka posebna krasotica; toda ne — in vendar zatelebiti se na tak način v deklico, katera, no, ne porečem, da bi bi imela obraz kam zadej obrnjen . . . res, je lepa, pa na vse zadnje jih ne manjka tudi lepših od nje; in pa neka trmasta prevzetnica, in kar je še najslabše, vsa udana drugemu ter vzdihujoča in umirajoča za njim . . . O, prav smejati se mi hoče! . . . Tak junak! Marko Visconte! Ta nedosegljiva vzvišenost! Človek bi mislil, da mora biti drugače ustvarjen; in vendar udati se takó slepo ter izgubiti se v take otročarije!.... Le bodi tam, napenjaj se in kaži roge, in ta šema tu, katere nobeden ne pošteva več od kakega psa, z vrvico, katero si ji sam dal v roke, te bo sukala, kakor se ji zljubi . . . O, kako mi pride to prav; to more biti še moja sreča! . . . Presneto, kako se je bil zavzel za tisto stvarico! Pazi, o kom govoriš! . . . Ubogi slavni možjé, kako ste pač majhni! . . .«

Pognal je z besedo konja, ki je bil med tem začel počasneje stopati, in ga spodbodel z ostrogami. Na to je nadaljeval svoj pogovor sam s seboj: «Česar pa ne morem razumeti, in kar bi me skoro zmotilo, je to, da ni še bolj zdivjal, in da je mogel prizanesti unemu vratolomnemu vetrnjaku, ki mu je prevzel priliznjeno deklinico. Ko so mu pripravili že vse in bi ga mogel z jedno samo besedo spraviti! — In vendar ne, in ga mora celó on braniti, ter skočiti v oči tistemu, ki mu hoče skazati uslugo . . . O, Lodrisio ni takó naiven, on vé bolje, kaj mu koristi. Rad bi se iznebil svojega bratranca, da bi si prilastil med drugimi rečmi tudi njegovo grajščino Castelletto; toda izvršitev bi rad prepustil svojemu prijatelju. O, jaz že razumem zvijačo! . . . Pa uni tu, kaj ima proti temu? Če se ga more znebiti, kaj hoče? . . . O, ta človek je neumen, popolnoma neumen . . . Neče, da bi se mu las skrivil! — ne, Bog varuj! pa poroko vendarle zabraniti! . . . O seveda! le bodite brez skrbí! — Ko bosta zaljubljenca pripravljena, da bi si podala roki, tedaj stopim jaz vmes, ter ju spra-

vim narazen, kaj ne? Porečem jima: gospoda moja, stojta nekoliko bolj daleč drug od drugega, kajti moj gospodar neče tega!... O, Lodrisio je ves drugačen človek! Vedno naravnost naprej, brezobzirno, in gorje tistemu, ki mu pride na pot. Oh, on se bo smejal, ko mu povem o tej ljubezni. — In kar mene zadeva, že vem, kaj storim: njega bom slušal, in takó naj se zgodí, kar hoče, se mi ne bo treba ničesar bati».

Med tem, ko je rosatski oskrbnik takó premišljeval o svojem gospodarju, se je bil ta vlegel, a ni mogel zaspati. S svojo domišljijo je prehitel svojega služabnika, ki je jezdil v Milan, in je bil že tam v tem njemu toliko milem mestu. Dozdevalo se mu je, da je v namestnikovem dvorcu ter da se posvetuje z netjakom in z bratoma o brambenih pripravah, ali pa da teka po ulicah in po trgih, ali da ogleduje zaloge in delavnice, stroje in orožje, ter da osrčuje meščane z besedo in dejanjem k obrambi ozidja. Toda za tistimi spremenljivimi podobami, ki so mu kazale razne kraje, predmete in osebe, je bila jedna stalna in nepremična. Med raznovrstnimi čutili, ki so se mu zaporedoma vzbujala v srcu, je bilo jedno, ki je vedno tičalo tam, globoko vkoreninjeno. To čutilo je bilo sedaj močneje, sedaj zopet šibkeje; včasi so ga za hip druga nagnjenja potiskala v ozadje, vendar se je pridružilo vsakemu drugemu ter je vsako drugo vodilo. To čutilo je bilo stanovitno v tisti zmešnjavi, rekli bi, kakor bas v godbi na orgljah.

Dvajseto poglavje

Ko je bil Marko Visconti ves omamljen in utrujen usled dolgega dušnega napora, so se njegove skrbi izgubile v nemirnem spanju. Trije vojaki, in sicer dva Nemca in jeden Luccanec, oddeljeni od telesne straže, ki je imela svoj stan pri vhodu v dvorec, so stražili v prvi predsobi novega gospoda. Jeden teh Nemcev je bil izmed tistih, ki so bili došli iz Ceruglia, drugi pa je bil bolj postaren vojak luccanske mestne posadke, ki je služil prej že pod Castruccijevim poveljništvom. Tisti iz Ceruglia, ki je bolj čislal krčmarje nego kupce z oljem v deželi, ves vpehan, ker je celo jutro plenil po vaséh luccanske okolice, se je bil vsedel na eden tistih dveh zidičev, katere so v tedanjih časih narejali v kotih pod oknom. Odloživši šlem na uni zidič, je kmalu zaspal. Njegovi stegneni in prekrižani nogi ste objemali toporišče sulice, katere ost je bila oprta v kotič pri oknu. Če bi se ne bilo slišalo njegovega glasnega smrčanja, bi bil človek skoro mislil, da je ondi jedna istih podob rimskih vojakov, katere vidimo veliki teden pri božjem grobu.

Uni Nemec je stal ravno in nepremično pred vhodom v prostore, kjer je imel Marko svoj stan. Italijan pa je kaj odločno korakal iz jednega konca sobe v drugi, a včasi, prišedši do okna, je malce postal ter otožno gledal čez utrdbe mesta, ki je bilo tedaj že popolnoma mirno in tiho. Nazadnje se je vstavil med vojakom, ki je stražil, in unim, kateri je spal; in obrnjen proti prvemu, je dejál žalostno in nevoljno:

«Ali slišiš, Nemec, kakó smrčí tvoj sorojak tu? Davi se je vedel kot volk, a sedaj kot prasec. Kakor tatje in razbojniki so planili v tisti trg! Bedni Campomaggiore! Celi dan nisem mogel spraviti iz nosa tega smradú po smodu. Le smrči tam, kruti požerun! Dovršil si pravo junaško delo, in sedaj počivaš po njem! — Takó strašno me boli! Če bi bili .... o rečem ti, hotel bi ga zazibati takó, da bi moral dolgo spati, ta živinski tvoj sorojak».

«Tudi jaz sem Nemec», je odgovoril uni, «iz iste dežele, iz katere je on. A zdi se mi, da takega, ki je že mnogo let služil pod Castruccijem, bi

se ne smelo več šteti za tujca v Lucci. Zato bi mi bilo ljubše, če bi me ti imenoval tovariša, Fazio».

«Dobro tovariš, če hočeš takó — ali se ti zdi lepo to, kar se je počenjalo v Campomaggiore, in ali je prav storil tu gospod Marko, da je kaj takega dovolil?»

Med tem se je bil pod, ne vemo zakaj, nekoliko stresel, in šlem, ki ga je bil Nemec iz Ceruglia v naglici preveč na kraj zidišča položil, je zdrknil doli ter z ropotom priletel k nogam spečega. Ta se je zbudil, in ko je slišal, da sta una dva imenovala Marka, hoteč se tudi on vmešati v pogovor, da bi se ne pustil videti zaspanega, je rekel s hrèščečim glasom:

«Kaj pravita o Marku?»

«Pravila sva» je rekel Fazio čmerno, «da kar ste uganjali tam v Campomaggiore, je bila tatinska lopovščina, ter da bi vas bil moral Marko zadaviti vse zaporedoma, predno vam je dal dovoljenje....»

«Predno je dal dovoljenje!» mu je segel v besedo Nemec, «ah, to mi dopada! predno nam je dal dovoljenje, pravi! Ali smo mi odvisni od Marka? To je pač kakor da bi morala roka prašati dovoljenje od rokavice, predno komu zaušnico pritisne! Pač glejte no!»

«I, ti se presneto napihuješ», je zopet poprijel Italijan. «Kdor bi tebe slišal, bi mislil, da si ti poveljnik, a Visconte vaš sluga».

«Kdo pravi, da je Marko Visconti kak hlapčon?» je odgovoril uni. «On je vojščak, da malo takih, in po Castracanovi smrti ga smatram, če hočete, kot prvega vojskovodjo v Italiji; a kaj ima vse to opraviti s tem, da bi mi potrebovali v čem njegovega dovoljenja?»

«Ima opraviti», je posegel vmes uni Nemec, «da poveljnik ukazuje svojim ljudem, in da četa, katera neče biti razupita kot druhal, se mora držati reda».

«Vidiš, naš red je tak», je dejal poprejšnji, «da nam ne more ukazovati kdorsibodi. Dokler ne dobimo plačila in še nekaj povrh, kakor nam je bilo obljubljeno, ko so nas spravljali tu sem, smo gospodarji mi, in Marko je luccanski gospod le vsled tega, ker je naš poveljnik».

«Torej, če je Marko vaš poveljnik», je poprijel Nemec iz posadke, «ali niste odvisni od njega?»

«Kako si zabit!» je nadaljeval uni, «je naš poveljnik in ni. Mi smo ga izbrali takó zavoljo lepšega in da ugodimo predsodkom ljudstva. Kajti če kaka četa gre naprej kar takó tja v dan brez svojega glavarja, in ne da bi gljušila ljudi s trobljami in bobni, se zove roparska tolpa; a če roparji stopajo lepó v vrsti in imajo pred seboj nekoga z zlato verižico okoli vratú in z dolgim mečem v roki, če nese jeden izmed njih neko cunjo, nataknjeno na kolu, če na vso moč trobijo in razbijajo po bobnih, tedaj se zovejo vojščaki, vsi se jim klanjajo ter jim odpirajo mestna vrata».

«Toda kak namen je mogel imeti Marko», je vprašal Italijan, «da se je udal takim pogojem?»

«Kak namen?» je ponovil Nemec začuden. «Oh, ta je lepa! Tisti namen, ki giba ves svet! Mikajo ga tisti lepi rumenjaki, ki morejo storiti celó, da se nam zdi črno, kar je belo, in belo, kar je črno; tisti, ki dajo moč starki, da se up teči, mladenko pa vstavijo; tisti, ki....»

«O nehaj, te prosim, ker se mi gabi!» je zaklical Italiljan. «Marko Visconti da bi kaj delal za denar! on, ki je takó velikodušen in darežljiv! on, tak možak!....»

«Ravno imenitni možjé iščejo denarjev med blatom in v kalužah!» je ugovarjal uni iz Ceruglia. «Videl sem že marsikaterega, ki je moral prav nizke službe opravljati, če je hotel priti kaj naprej! No, pa zató še nočem trditi, da bi bil Marko kdo ve kako na slabem.

A ravno zató, da bo mogel še nadalje biti velikodušen in darežljiv, potrebuje denarja bolj ko kdo drugi. In pa pride včasi tudi taka prilika, da morajo velikaši še posebno razsipati, kakor na primer, kadar jim kako krilo zmeša pamet. Če morejo tedaj globoko zajeti iz kake ljudske blagajnice, storijo to vrlo radi tudi velikodušni gospodje, vzlasti če jim gospodarji blagajnice posipajo pot s cvetlicami ter zaljšajo zidovje hiš s preprogami».

Italijan je čutil, kako mu je pri teh besedah kri vskipela, a zatajeval se je, da bi ne prišlo do spopada. Ker sta ga roki srbeli, je s hitrimi koraki premeril sobo, da bi se s tem gibanjem nekoliko potolažil. Ko se je takó pomiril, kolikor se je dalo, se je zopet poprijel govorjenja, rekši:

«Kje ste dlje časa pili, v «mračni kleti» ali v «mačjem kotu»? Danes si moral že prav pridno dvigati kozarec, ker takšne praviš».

«Kar mene zadeva», je nadaljeval Nemec, «ne poznam na svetu druge stvarí, da bi mi srce ganile, razun svojega mošnjička. Vendar, dasí nisem tega nikoli sam skusil, spoznavam jaz takoj tiste uboge neumneže, ki umirajo za kako deklino. In če bi bil ti videl gospoda Marka v Cerugliu, kjer ni bilo kaj delati — se vé, kadar je treba bojevati se in glave snemati, je vse drugače — a če bi ga bil videl tam, pravim, bi bil moral ne le ti, ampak tudi vsak bedak hitro uganiti, da je on pustil doma svojo zvesto udano. Če se je jahalo kam, se je že moralo obrniti proti Ponte Petri ali pa proti svetemu Marcelu, in on je vedno tužno gledal proti Garfagnami in Lombardiji. Poznalo se mu je, da bi bil najraje zletel čez Apenin in pogledal malce v tisto svoje gnezdo onostran Pada. Zvečer pa se je šetal cele ure sam pod oboki, ali pa je na oknu ljubkoval z luno! Misli si! Vojak, pa zijati v luno! Mora biti pač neumen ali zaljubljen. In pa tista večna zamaknjenost, ki se kaže na njegovem obrazu! Da bi bil že kak pisatelj, še še..... Pojdi, pojdi! vjel se je drozeg.... in pa ti povem še nekaj.....»

Kdo vé, koliko časa bi bil še nadaljeval, toda Italijan, ki je bil že preveč razjarjen, mu je segel v besedo rekoč: «Slišim zunaj žvenkati z orožjem; mora že biti zastavonoša Virlimbacca, ki se ga je nocoj napil kakor sod». Šel je tedaj urno stražit k vhodu, ki je bil na vrhu stopnic. Na to se je tudi Nemec iz luccanske posadke postavil na svoje mesto. A tisti iz Ceruglia, ko ni imel več nobenega, da bi ga poslušal, se je vsedel v svoj kot ter zopet začel spati.

Mi ga hočemo pustiti, naj mirno počiva, in se vrnemo v Milan, da bomo videli, kaj se godi tam.

Vse vasi naše okolice, katere so bile neposredno pod oblastjo Viscontijev ali pa pod njihovim vrhovnim gospodstvom, so morale po kneževi volji ali pa po fevdnih predpisih plačevati davke z denarji in živili, robotati, streči z vprežno živino in dajati vojake. Vendar so se vse te dolžnosti spolnovale kolikor toliko, da ali tudi ne, kakor so nanesle okoliščine, moč ali volja tistega, ki je ukazoval, in pa tistih, ki bi imeli ubogati; in večkrat je kak baron, grof ali opat zaprl vrata svojega gradú, in stanovniki kakega trga ali gradišča so dvignili mostove pred svojimi vrati ter sprejeli s puščicami tiste, ki so bili odposlani pobirat desetino, mitnino in vsakovrstne druge davke.

Naj se je Azzone, kateri je bil prva leta svojega gospodovanja takó malo priljubljen in močán, še takó trudil in krvavo potil, da bi naredil kaj denarjev, jih ni mogel nikoli toliko vkup spraviti, da bi cesarju popolnoma splačal tisto svoto, katero mu je bil obljubil za dobljeno dostojanstvo. A ko se je spravil s cerkvijo, je imel vsega v izobilju.

Od papeža odposlani duhovniki so došli v vse okoliške vasi ter oznanjali odpustke vsakemu, kateri bi z lastno

osebo ali z imetjem pomagal braniti mesto proti izobčenemu Bavarju. Hkratu se je steklo z dežele v Milan vse polno živeža, orožja, denarjev in brambovcev, tako da bi bilo mesto moglo prav lahko prenašati obleganje.

Limonta, kakor naši bralci že vedó, je bila fevd samostana sv. Ambroža. Opat, ves udan cesarju, kateri ga je bil povišal, ni hotel, da bi se mu njegovi podložniki protivili. Zató je poslal tudi v to vas, kakor sploh v vse kraje, odvisne od samostana, najostrejši ukaz, da, kdor noče biti kaznovan, kot izdajalec svojega gospoda in izobčenec, naj se ne osmeli na kakoršensibodi način pomagati stranki Azzona, ki se je izneveril svojemu vladarju ter papežu Nikolaju V. in se udal razkolniku, krivovercu, ubijalcu, sleparju, polnemu vseh razvad in hudobij, Petru Jakobu iz Caorse, kateri se predrzno veleva imenovati: papež Ivan XXII». (Naj se kdo ne pohujšuje, ko čita te izraze. V tedanjih časih so jih pristaši papeža in protipapeža redno rabili drug proti drugim). Prvi hip so se Limontini ustrašili te grozne pretnje, a ko so kmalu potem slišali, da jo je prečastni dostojanstvenik popihal iz dežele, ker v Milanu in v tamkajšnji okolici ni kazalo nič dobrega zanj, je obudila ta vest med njimi nepopisno veselje. Ubogo ljudstvo se je oddahnilo, ko je bilo rešeno iz krempljev tega okrutneža, ki jih je trpinčil že toliko časa, ki jim je bil podaril tistega lopovskega Pelagruo, ki je bil kasneje poslal šestdeset vojakov, da so tam izvršili tisto dobro delo, o katerem smo že povedali, in ki je še pretil, da jih brž ko bo mogel zopet pošlje desetkrat toliko, da porušijo celo vas s temelja ter poobesijo kar vse Limontine. Ko so dospeli v vas duhovniki, odposlani od papeža, da bi vspodbujali Limontine, naj se oborožijo proti Bavarju, so jih tisti gorjani vsprejeli z nepopisnim veseljem; oduševljeni so jim poljubljali roke ter slavili jih za svoje rešitelje.

Vsi, moški in ženske, so spravljali vkup svoje revno imetje ter so hoteli iti v Milan, in le s težavo so se dali pregovoriti, da niso popolnoma zapustili svoje vasí. Povedalo se jim je, da bi oni, nesposobni vojskovanja, delali le preglavico v mestu, kjer so vsi pričakovali oblegovanje. Zató so bili izbrani za odhod le tisti, ki bi mogli vojskovati se, in bilo je naloženo župniku, našemu znancu, da bi jih povedel tja. Med izbranimi je bil tudi brodar. Stara Marta, njegova žena, je bila pripravljena, da ostane sama doma v osiroteli hiši, a njen mož naj bi šel tja, kamor ga je klicala dolžnost. In pri vsej svoji revščini je hotela dati njemu večji del bornega imetja, da bi ne morali drugi povsem skrbeti zanj. Takó je hotela tudi ona po vsej svoji moči pomagati k občnemu blagru, da bi bila deležna obljubljenega odpustka. Župnik je občudoval njeno krepost, toda smilila se mu je preveč, zato ji je ne le dov olil, temveč nekako velel, naj gre s svojim možem. In ta prednost, ki je bila njej sami dovoljena med tolikimi drugimi, katere so tudi za to prosile, ni vzbudila niti najmanjše nevolje. Vsi so namreč priznavali, da je položaj uboge starke izvanreden, ter da ste ji njena nesreča in njena krepost pridobili pravico do tega obzira.

Majhna četa se je napravila na pot s tem, kar je mogla spraviti vkup v plošni revščini, pustivši zaostalim le toliko, kolikor jim je bilo neobhodno potrebno. Med potoma so našli še druge ljudi, kateri so prihajali iz druge vasí, in istotako šli v mesto, opremljeni po svoji moči z živili in orožjem.

Prišedši v Milan, so videli, da je ljudstvo skrbno kopalo rove in delalo nasipe, stavilo zidove in izdelovalo stroje. Po ulicah je kar mrgolelo rokodelcev, vojščakov, duhovnikov, redovnikov, sivih, belih in črnih. Na trgih in razpotjih so bile delavnice za silo. V njih se je naporno delalo; mehovi so pihali, kovači so urno obračali železo v žrjavici,

tolkli ga na nakovalih in vtikali v vodo, da je šumelo. Med udarci kladiv, škripanjem pil, kričanjem in petjem delavcev so odmevali glasovi trobel, se je slišalo ropotanje bobnov in razlegalo zvonenje iz vseh cerkev; kajti zvonilo se je noč in dan po vsem mestu.

Limontska četa je bila razvila svojo belo zastavo, na kateri je bila naslikana čaplja s škofovsko palico v kljunu in z mitro pri nogah; to je bil grob samostana svetega Ambroža. Župnik je stopal prvi, za njim pa njegovi ljudje v raznovrstni obleki po dva skupaj, ta je imel na sebi dolgo kmetsko haljo, uni kratek jopič; drugi so nosili volnene plašče ali kožuhe iz ovčje ali medvedove kože; glavo so jim pokrivale čepice in kapuce različnih oblik. Oboroženi so bili s krivači, meči in loki; na rami so imeli privezan gladek jesenov ščit, v hlačah pa jim je tičal nož z roženim ročem.

Meščani so sprejemali dohajalce z glasnimi izjavami veselja in bratovske ljubezni. Limontini so bili brž spoznani po njihovi zastavi, in nekateri so jih hitro peljali proti domu grofa Del Balzo, kjer so se imeli nastaniti.

Grofova hiša je bila v obližju mestnih vrat Algisovih, ki se dandanes zovejo Beatricina vrata. Zató je bilo določeno, da bodo tam bivali vojaki, kateri so imeli braniti tista vrata ter nasip in rov, ki sta segala do tja, kjer je dandanes Pontaccio, a tedaj so bila Comacinska vrata.

Stopivši v prvi dvor, so Limontini videli, da je bilo v njem in pod oboki okoli njega vse polno orožja, živil in moštva. Nastanili so se v neki pritlični dvorani, in ko so, vsedši se na klopí okolo neke mize, odkladali orožje ter se pripravljali k skupnemu obedu, je prišel neki služabnik iskat župnika.

Dobrodušni duhovnik je šel takoj h grofu, se mu je poklonil, in na njegovo željo naštel po imenu ljudí, katere je bil pripeljal s seboj.

«Ker me je zla usoda privedla v tak nesrečen položaj», je dejal grof, «mi je v veliko tolažbo, da imam pri sebi nekaj znancev, dobrih ljudij, kateri me bodo znali braniti, če bo treba; kajti, kakor sami vidite, tista druga sodrga, katero so mi vtisnili, Bog pomagaj!..... In če si mislim, da Bavar utegne zmagati, in boste videli, da se zgodi takó, ter izvé, da je bilo v moji hiši nastanjenih toliko ljudij, kaj stori tedaj z menoj!..... Kakor da bi bil šel jaz iskat te ljudí — se vé, ker imam tako lepo zabavo ž njimi! Oh, ubogi jaz!..... Ah, gospod župnik, če bi mogli še kdaj videti naše gore»! in vzdihnil je globoko.

Župnik mu ni kar naravnost nasprotoval, vendar si je prizadeval, da bi ga pomiril in osrčil, rekoč, da se meščani vrlo pripravljajo na obrambo, da cesar bo odbit..... Toda grof mu je odgovoril nestrpno in z osornim glasom: «Kaj vi razumete to? Vi ne veste nič.... Na vsak način priporočite dobro Limontinom, da me ne zapustijo; kajti lahko rečem, da sem Limontin tudi jaz..... In tu v hiši naj bodo prijazni z vsemi, ker se dobijo vsakovrstni ljudjé..... A, ravno vam moram pripomniti, da najdete tu med drugimi vojaki samostana sv. Ambroža tudi tiste, ki so požigali v Limonti, in ne bi hotel, da bi med njimi in našimi nastal kak prepir..... Če bi bil Lupo tu! Vojaki se takoj sporazumejo med sabo. On bi mogel vzdrževati mir. Ali k nesreči ne vem, kje je sedaj».

«Lupo?» je dejal župnik. «Videli smo ga tu blizu zunaj mestnih vrat. Na nekem trgu je vežbal četico kmetov v sukanju sablje. In še z nami je prišel uprav tu sem do vaše hiše, toda vstopiti ni hotel, ker, kakor je rekel, ste mu vi to prepovedali».

«Da, res je», je odgovoril grof v zadregi, «to je bilo tako..... pa sedaj.... če bi hotel priti v tisti namen, kakor sem vam omenjal, bi mu rad dovolil».

«Če je takò», je pripomnil župnik, «lehko ukažete takoj, naj ga poiščejo. Najdejo ga na trgu na pravi roki tu pred mestnimi vrati. Ondi je neka nova velika cerkev z rudečim pročeljem.....»

«Cerkev svetega Marka», je rekel grof, «je že prav! Hitro pošljem ponj».

Ko se jo to zgodilo, je kmalu prišel Lupo, jako razveseljen, da uživa spet milost svojega nekdanjega gospodarja ter da more zopet biti v družbi svojih dragih starišev in vaščanov. Ko je slišal, o čem se je šlo, je rekel: «Samo če se bodo hoteli udati naši gorjani, potem ko so jih toliko prestali. Kar zadeva vojake, prevzamem jaz vso skrb. Vojaki ne držijo jeze toliko časa. Pa tudi nimajo razloga za to».

Župnik je nemudoma šel doli v dvorano, da bi pridobil svoje dobro ljudstvo za zaželjeno spravo. Ni bil še končal govoriti, ko je vstopil Lupo, držeč pod pazduho Vinciguerro, a za njima še vsi drugi vojaki, ki so bili odnesli pete iz Limonte, in katere je Lupo kasneje videl v Chiaravalli, kadar so mu hoteli tam pomagati na uni svet.

Vojaki so prvi zaklicali: «Živel Milan, živeli Limontini!» In gorjani, na pol že pregovorjeni od župnika, na pol pa ginjeni vsled tistega klica in odkritosrčnega ter mirnega izraza na tistih vojaških obličjih, so jim šli naproti, in objeli so se preganjalci in preganjanci, pozabivši krivice in maščevanja, katera so si bili medsebojno prizadejali in prestali, ter premenivši v prijaznost vse nekdanje sovraštvo.

Sam brodar je še vedno sedel ter držal roki prekrižani na prsih; njegovo čmerno lice ni kazalo, da bi se bil dal pregovoriti ali ganiti.

Vinciguerra je takoj spoznal v njem tistega kmetača (takó ga je on zval), ki je bil vjel v past Bellebuona; torej mu je potrkal zaupljivo na ramo rekoč:

«Hoj! prijatelj, tudi ti si tu?»

Ne da bi vstal s svojega sedeža, ne da bi kaj izgovoril, ga je Miha pisano pogledal, kakor ovčarski pes, kadar vidi volka.

«A, lopov!» je nadaljeval vojak, smehljaje se, «si nam jo naredil takrat, ko si nam natvezal o tistih zlatnikih, katere je nesel Bellebuono hranit v ladijo in katere smo imeli potem razdeliti, in kakó je že še bilo naprej.... ali se spominjaš? Tačas gotovo nisi mislil, da se bova še kedaj videla! Toda gore stojijo nepremično, a ljudjé se gibljejo in srečujejo. Sedaj bi imela priliko....»

«In jaz sem tu», je odgovoril Miha, vzravnajoč glavo, «sem tu, da podam račun tebi in vsem tistim, ki držijo s teboj».

«O, o!» je zaklical vojak z glasnim smehom, «raki hočejo vjedati some! Pustimo to, kmet, kar je bilo, naj bo pozabljeno! Pojdi sem, na! pijva skupaj!... Kaj me tako srdito gledaš?»

«No, no! tu smo vsi prijatelji!» se je vmešal Lupo. «Objemite torej tudi vi tega vrlega tovariša».

«Mari ne veste, kaj vam je rekel, župnik?» je šepetala v uho trdnemu brodarju njegova dobrodušna žena. «Ali hočete dati drugim tak izgled, vi, ki ste najstarejši?» — Miha je vstal in se je udal nevoljno. Potem se je zopet vsedel na svoje mesto.

«Kak hudoben kmetač!» je dejál Vinciguerra Lupu, ko se je ž njim nekoliko oddaljil in sta jela šetati se po dvorani. Tu imamo uprav tak slučaj, da kdor je dolžan, še tirja. Rečem ti, če bi ne bilo radi tebe, bi ga hotel jaz nekoliko učiti dostojnega vedenja».

A tu je Lupo povedal Vinciguerri, kaka strahovita nesreča je zadela ubogega moža, kateremu je v jezeru utonil jedini sin, in da je od tistega časa ves omamljen vsled prevelike žalosti. Tačas je pa tudi župnik stopil k Mihi in mu je pravil, koliko je bil Vinciguerra storil za Lupa, ko ga je stražil tam v Chiaravalli, kadar so ga imeli usmrtiti. Ta pojasnila, katera ste istodobno slišali obe stranki, so omečila že od narave

dobra srca brodarja in vojaka. In ko sta se obá kak hip kasneje srečala na sredi dvorane, ne da bi zinila — sta se objela in sta ostala takó precej časa v veliko radost vseh prisotnih.

Grof Del Balzo je ukazal prinesti nekaj vrčev dobrega belega vina, in najnovejša sprava je bila zapečačena z napitnicami obeh strank. Vino je bilo iz Limonte, in samostanski vojaki ga niso mogli zadosti prehvaliti. Zadostovala bi bila ta hvala, da bila odpravila iz srca tistih gorjanov zadnji sled gnjeva, če bi ga bilo še kaj, ali ga ni bilo.

Jedenindvajseto poglavje

Grof je odkazal limontskemu župniku posebno sobo in ga je povabil za ves čas njegovega ondotnega bivanja k obedovanju pri svoji mizi. Tudi brodarjeva žena, naša Marta, je bila uvrščena med grofovo družino in nastanjena pri Ambrozijevih ljudéh. Tam je oskrbovala hišna dela še s kakimi drugimi štirimi ženami, ki so bile najete nalašč za to, da bi prirejale in pospravljale postelje, delale, snažile in kuhale za toliko ljudij.

Uboga žena je med svojim delom vedno mislila na svoje gore; nikoli ni mogla pozabiti sinjega površja prostranega jezera in srebrne proge potoka, vijočega se med skalovjem, kateri je bila vajena gledati z okna. Vsako jutro, kadar se je zbudila, je mislila, da je v svoji bajtici ter da vidi tiste rujave stene, na sredi mizo, na tleh vesla, stolice, postelje.... in z vsemi tistimi dragimi a vendar žalostnimi spomini je vedno vstajal še jeden dražji in žalostnejši mimo vseh, oj prežalosten za materino srce! Vendar sedaj ni morala prestajati več tiste ostre bolečine prvih dnij. Čas in zaupanje v Boga sta jela počasi celiti njeno rano. Ker je revica vsaj pri svojem možu bila mej tem, ko se je prej na skrivnem bala, da se bo morala ločiti od njega — ker mu je mogla z lastnimi rokami streči, kakor je bila vajena, in je videla, da more kaj koristiti tudi svojim vaščanom — ker je bila prepričana, da takó po svoji moči tudi ona pripomore kaj k obrambi svoje domovine in svoje vere, — je občutila neki mir, popolnoma nov po strašnem dnevu svoje nesreče. Zdelo se ji je tudi, kakor da bi iz istega napora ter iz utrujenosti njenih udov izvirala za njo neka nenavadna tolažba, neka tiha tužnost, ki ni bila brez vse sladkosti. Če je molila, je bila njena molitev bolj zaupljiva. Če je jokala, ni bil njen jok takó pust kot poprej; solze so ji tekle obilno in mirno, in dozdevalo se ji je, da ji lajšajo srčne težave ter jo okrepčujejo vso.

Dobra starka je bila kmalu v tesni prijaznosti s člani sokolarjeve družine. Marijana, Ambrož, Lupo in Lauretta so jo ljubili in postopali ž njo kakor s sorodnico. In ona, pripravljáje nepreneho-

ma, popravljáje in vrejeváje po hiši, kar je bilo treba, je govorila vedno o svojih gorah in o svojem jezeru.

Le z Bernardom se ni mogla porazumeti. Prismojenec ni bil čisto nič odnehal od svoje trme, s katero je zagovarjal Bavarja in protipapeža. Iz hiše se sicer ni upal stopiti, če ni hotel priti v nevarnost, da bi mu razbili glavo vsled naukov, kateri niso bili več v navadi; a v družini je vedno godrnjal, rogovilil, nadlegoval sedaj tega sedaj unega, in tudi Marti ni prizanašal bolj nego drugim, kadar je imel zagrizene razprave o svojem razkolništvu.

Med tem so jele prihajati vesti, da se bliža Bavarjeva vojska. Cenili so jo na dva, tri, celó na štiri tisoče konjikov, in še mnogo večje število pehote. Cane della Scala mu je poslal štiristo vojakov na pomoč. Mnogi gospodje gibelinske stranke iz raznih lombardskih mest, celó mnoge izmed najmogočnejših milanskih rodbin so bile razvile svoj prapor in so hitele s svojimi podložniki cesarju pomagat. Njegova moč je bila strahovita, priprave za napad velikanske.

Tisti čas je prišel iz Lucche Pelagrua, in ko se je na skrivnem pomenil z Lodrisiem, je stekel preskrbljevat grad Rosate. Kmalu na to je dospel neki sel z listi za namestnika, in tedaj se je razširila vest, da je mesto Lucca in njegova okolica v Markovi oblasti. Ni mogoče dopovedati, kakó so se tega veselili v Milanu. Trdno so mislili, da je tisti znameniti dogodek posledica kake zvijače, zasnovane že davno z Velfi v Toskani, da bi krivega cesarja od dveh stranij zajeli. Ta misel je navdajala Milance z vedno večjim upanjem in srčnostjo.

Minil je jeden dan, minila sta dva, trije, in iz Monze je došla vest, da je Bavar prišel tja, a da so mu zaprli vrata. Straže so pazile noč in dan, razpošiljali so ogleduhe in četice na razne strani. Delalo se je neprenehoma in na vso moč, da bi dokončali stroje in utrdbe. Že so pravili: «Danes pridejo; ne, jutri bodo tu» — in dne jedenindvajsetega majnika so se res prikazale tam v daljavi cesarske zastave ter nepregledna množica pešcev, konjikov in vozov.

Tačas je bil Milan obkrožen z rovom, kateri je bil izkopan čez poldrugo sto let poprej, namreč ko se je utrjevalo mesto proti Frideriku Rudečebradcu. Dolgo časa potem, ko so se vršile dogodbe, o katerih govorimo, je bila v ravno isti rov napeljana plovna voda ter rov imenovan Naviglio (t. j. plovni prekop). Kjer so dandanes mostovi, so bila tedaj, namreč 1329. leta, glavna in majša mestna vrata.

Cesar se je utaboril najprej pri mostu Archetto, a potem se je pomaknil proti vratom sv. Ambroža. S svojim spremstvom se je nastanil v samostanu sv. Viktorja, ki je bil zunaj mestnega ozidja ravno nasproti tem vratom. Oblegovani Milanci so videli po noči mnogo lučij v tistem prostornem poslopju, in so slišali šum, ki se je razlegal pri Bavarjevih pojedinah. Z nekim strojem, ki so ga bili postavili na vrh tistega stolpa, kateri je še vedno poleg mosta sv. Ambroža, so skušali vreči kak kamen v tisto razsvetljeno poslopje, in so klicali glasno, kolikor so le mogli, te čudne besede, katere je zabilježil Fiamma: o glabrione ebriose, bibe, bibe, ho, ho, babii, babo*).

Pri tem oblegovanju se je cesar najbolj utrdil proti predmestju pri ticinskih vratih. Nadejal se je namreč, da, ako bi se mogel polastiti mlinov, ki so bili zgrajeni tam, bi ne preostajalo mestu drugega, nego udati se zaradi lakote. Toda tista stran je bila vsled Markovega priporočila najbolj utrjena. Naskok je sledil naskoku, vendar niso mogli

*) Pij, plešasti pijanec, pij. Besede babii babo so bile brzkone brez pomena in pridjane le zató, da bi se nekako končal rek ter da bi se vjemale z vsklikom bibe, bibe, ho, ho!

napadovalci naših nikoli pregnati, ampak bili so vsakikrat odbiti.*).

Oblegovanje je trajalo že celi mesec, ko je od nekih poglavarjev došlo Lupu naznanilo, da po noči ima priti do Algisovih vrat nekaj živil, katerih je že začenjalo nedostajati v mestu. On naj torej pazi, da ukaže znižati dvignjen most, koj ko zagleda sporazumljena znamenja. Lupo je bil namreč imenovan poveljnikom Limontinov, in bilo je njemu izročeno varstvo tistih vrat, odkar so bili vojaki samostana sv. Ambroža premeščeni od tam v neki stolp v predmestju že imenovanih ticinskih vrat, kjer je bila večja potreba dobro izurjenih vojakov.

Prišla je noč. Naši gorjani so bili razdeljeni po nasipu proti comasinskim vratom. Lupo je stal na vrhu stolpa zraven vrat in gledal okolo. Po dolgem čakanju je konečno videl, da se je prikazala neka luč v zvoniku samostana sv. Simplicijana. Bilo je dogovorjeno znamenje, kateremu je urno odgovoril s tem, da je odgrnil slepo svetilnico, ter jo za hip postavil na zid stolpa. Storivši to, je stopil s strehe doli v sobo, kjer so spali njegov oče Ambrož, brodar Miha in še štirje Limontini, ter jim je rekel: «Vstanite, čas je». Oni so koj skočili na noge ter stekli k linam, kjer so poslušali.

Vse je bilo še tiho na tisti strani, slišale so se le stopinje dveh straž, ki ste korakali spodaj pred stolpom. Toda kmalu so zaslišali neki šum, ki se je bližal, ropot voza in topót konjskih kopit.

«Vrag!» je dejál Lupo, «mora biti neki voz».

«Brezdvomno je voz!» je pritrdil Ambrož.

«Kaki tepci so ti kmetači!» je zopet poprijel Lupo nevoljno. «Ali je bilo treba priti sem z vozom, delat tak šum. Niso mogli te peščice blaga na ramenih prinesti ali k večjemu naložiti ga na mezge?»

Bila je taka tema, da se je komaj v daljavi dvajsetih korakov moglo kaj razločiti. Neki mož se je približal na kraj rova, plosknil trikrat z rokama in rekel: «Sveti Ambrož».

«Za koga?» je vprašal Lupo.

«Za Luccina in za deželo», se je glasil odgovor.

«Beseda je prava» je dejál polglasno sokolarjev sin, a na to nadaljeval nekoliko glasneje: «Zakaj ste prišli z vozom in se izpostavili nevarnosti, da bi vas vlovile nemške stražne četice?»

«Pripeljali smo seno za grofa» je odgovoril uni.

Bil je spuščen most, in štirje konji, ki so vlekli seneni voz, so se pomaknili pod obok nad vrati, takó da sta se prva dva dotikala z gobcema spuščene rešetke. A na neko povelje limontinskega poglavarja se je rešetka jela dvigati in je škripáje stekla navzgor po dveh žlebih, katera sta bila izklesana v vratnih stebrih, ter se skrila v oboku nad vrati. Mož, ki je bil pri vozu, je pognal nekoliko konje, a kmalu jih je ustavil z neko pretvezo. «Naprej!» mu je zaklical Lupo. A uni, mesto da bi ubogal, je zažvižgal, in četa vojakov, ki je bila skrita za cerkvijo svetega Marka, se je spustila v dir proti vratom.

«Doli rešetko! doli rešetko!» je zakričal Lupo. Protiuteži so se dvignili, in težko železno omrežje je padlo doli, toda zadelo je na seneni voz, ki je bil spodej, ter obviselo ondi. — «Dvignite most!» — A ni bilo mogoče dvigniti ga, ker so ga zunaj doli tiščali z vrvmi in drogi.

«Izdajstvo! izdajstvo! Ambrož, Miha, Limontini, izdajstvo!»

Straža na stolpu je zatrobila v rog in takó poklicala na pomoč. Vojaki, razdeljeni po nasipu, so pritekli od vseh

*) Giulini je tega mnenja, da samostan pri mestnem obzidju poleg ticinskih vrat, kateri se je zval v starih časih pri belih gospéh, je dobil tačas v spomin slavnih del naših meščanov ime della Vittoria (t. j. zmage). Na zemljevidih se namreč kmalu po tem času nahaja to novo ime, in cerkev, ki je bila tik samostana, se še dandanes takó zove.

stranij. Dve straži pred stolpom, sokolar, brodar in še kakih pet drugih je koj stopilo na obe straní vozá. Ko so tam kar v temi mahali, se jim je vendar posrečilo, da so nekaj časa zadržali četo pešcev, ki je silila v mesto. V tem je Lupo skočil h konjem, ki so bili vpreženi k vozu, ter jih začel nabijati s toporiščem in vbadati z ostjo svoje sulice, poganjati jih in strašiti s krikom. Živali ste se napenjali, da se jima je krivil hrbet ter se je njun trebuh skoro dotikal tâl, in takó ste nekoliko zganili voz vkljub ogromni teži železnega omrežja, ki se je bilo zarilo globoko v senó. Sokolarjev sin je sicer dvakrat ali trikrat zakričal, naj za hip privzdignejo rešetko, toliko da bi se mogel zganiti naprej voz; toda v tisti zmešnjavi, v tistem viku in kriku ga niso mogli razumeti. Mej tem so pridrvili nemški konji, slišal se je njih topót po mostu, nekateri so dospeli že pod vratni obok, kjer je vse kričalo in je divjala grozna bitka v temi. Mahoma se je zaslišalo v tej zmešnjavi škripanje rešetke, ki je padlo doli, in neki presunljivi bolestni stok. Vsled skrajnega napora konj je bil izvlečen voz izpod teže, ki ga je tlačila, in padajoča težka rešetka je bila spravila pod se nekega nemškega konjika.

Tedaj so dospeli tja neki možje z bakljami, ki so razsvetile ta grozni prizor. Kakih pet nemških konjikov je bilo že prestopilo mestna vrata. Te so naši pobili, in potem se je vnel pod obokom hud boj med tistimi, ki so bili ostali zunaj in so s pomočjo vodov hoteli na vsak način zopet dvigniti rešetko, in našimi znotraj, ki so si na vso moč prizadevali, da bi to zabranili. Jedni in drugi so se besno vbadali s sulicami skozi luknje rešetke, ki je obe stranki delila. Toda Nemci so bili na slabšem, ker so jih nazaj držale železne osti, ki so štrlele iz rešetke proti njim, in na katere so se včasi nabadali možjé in konji, popahnjeni od drugih, ki so zadej pritiskali.

Lupo je videl, da je prihajala izza cerkve sv. Marka druga četa sovražnikov poprejšnjim na pomoč. Zató je ukazal nekaterim svojim, ki so prihajali od vseh stranij, naj gredó na stolp, lučat kamenje s strojem. Kmalu je začela padati prava toča kamenja, iz lin je letel nebroj puščic, in Nemcem ni preostalo drugega, nego umakniti se kar so najhitreje mogli.

Tedaj so dvignili most, ker ni bilo nobenega več, da bi to zabranjeval; in ko so se napravljali, da bi še rešetko lepó popolnoma spustili, so zagledali, da sta bila vjeta pod njo lep ogerski rujavec in njegov jezdec. Konj, kateremu je bila padla tista grozna teža na zadnji del hrbta, je imel zadnji nogi zlomljeni; vojak je bil vjet za nogo, in oba sta se zvijala, da bi se rešila izpod neznosne teže. Uboga žival je imela zadnji del života pomaščen ob tla, griva se ji je ježila na vratu, ognjeni očesi ste ji hoteli sikniti iz glave, nosnici ste bili razširjeni; sedaj pa sedaj je vzdigovala glavo, stegovala sprednji nogi naprej, pa zopet potegovala k prsim, krivila ju ter divje praskala ž njima, hoté zravnati se po koncu. Skušala je ugrizti vsakega, ki se ji je bližal, ter bolestno hropela. Vojaka, ki je imel svojo zlomljeno nogo med zmaščenima konjskima nogama pod težko rešetko, je konj pri vsakem svojem naporu, da bi se rešil, neusmiljeno premetaval in mu prizadeval neizrekljive muke. Ubogi človek se je zvijal in oprijemal z rokáma in sedaj, pospevši se na jedno koleno in vzdignivši roki, je prosil po nemško, naj ga za božjo voljo pustijo pri življenju, sedaj pa vzemši svetli meč, ga je divje sukal, in dasi v takó strašnem položaju ter takó poškodovan, je kazal vendar, da se hoče braniti smrti. Razsvetljen od bakelj, z naježenimi rudečkastimi dlakami na obrazu, z lesketajočimi, izbuljenimi sivimi očmi, ki so kazale gnjev, bolečine in strah, je bil videti kakor v skopec ujet volk,

kadar se mu bliža pastir z dvignjeno gorjačo, da ga pobije.

Naši gorjani so se ga usmilili in ga potegnili iz pasti. Nesli so ga v grofovo hišo ter ga tam izročili stari Marti, naj bi ga zdravila. Ona se je namreč bavila s popravljanjem spahnjenih in zlomljenih udov, ter je bila šteta v Limonti za izborno pomočnico v boleznih. V svoji priprostosti je uboga žena mislila, da zdraveč ga, stori svojcu dobro delo, in tudi če bi imelo to biti v prid sovražniku, kateri, kakor hitro ni mogel več škoditi, prav za prav niti ni bil več sovražnik.

Isto noč, komaj jedno uro po brezvspešnem poskusu Nemcev, je Pelagrua, zavit v sivkast plašč, s kapuco potegnjeno doli do očij, in z železno opravo pod obleko, prišel v hišo Lodrisia Viscontija, kjer je našel vrata priprta. Vojaki, ki so stražili, so ga spoznali ter pustili naprej. Takó je dospel v neko dvorano, kjer mu je prišel naproti gospodar, ki ga je že nestrpno čakal.

«Sam si prišel? ob tej uri?» je dejál Lodrisio. «Takó povej mi, kakó je šlo?»

«Naj me vrag vzame, in trakulja naj se loti vseh tistih prekletih gorjanov!» je odgovoril Pelagrua, odlagáje plašč.

«Kaj? ali ti je morda spodletelo?»

«Vse je šlo narobe».

«O, ti lenobasti izdajica!» je kričal vitez, grozé mu s pestmi pred obrazom. «Ne vem, kaj me drži, da ti ne zbijem z lastnimi rokami še tistega malega ostanka kristijanske podobe, kateri imaš na svojem sleparskem obrazu».

«Poslušajte vendar!» je rekel Pelagrua, ne da bi se kdo vé kakó prestrašil radi tistega izbruha jeze. «Jaz nisem kriv. To je storil tisti Lupo, ki je bil že obsojen na vislice, tisti Ottorinov oproda, saj ga poznate! Ni mi pustil časa, da bi odpregel konje, in dobro še, da sem mu mogel uiti iz krempljev ter priti vam sem-le poročat».

«In ali te je nemara kdo spoznal?»

«Ne, ker sem imel kapuco doli do očij, in tudi je bilo temno».

«Kakó je bilo pa z Nemci?»

«Zapodili so jih».

«Kdo? Nemara čreda vkup prignanih kmetačev, kateri so bili vrh tega še nepripravljeni napadeni?»

Tu mu je rosatski oskrbnik dopovedal vse, kakor se je bilo dogodilo.

Ko je uni slišal, kakó so se Limontini hrabro branili, mu je bilo pri srcu kakor tičarju, kadar mu drozgi uidejo iz mreže, ter mu hudomušno ne privoščijo veselja, da bi jim zavil vrat. «Sodrga!» je vpil, «lopovi! — A jaz, kje sem bil jaz z glavo. Da sem poveril to prevažno opravilo takemu zanikrnežu? Dà, dà, sam sem kriv, in sedaj prav mi je! Ti pa le pojdi! zaigral si svojo srečo. Če bi bil jaz prišel do gospodstva v Milanu, bi ne bil ti nikoli več mraza trpel, in gotovo bi ne bil umrl kot Markov oskrbnik».

«Pač moram pripomniti», je dejál hladnokrvno malovrednež, «da ravno pri tem podjetju bi bil jaz kmalu še obešen kot oskrbnik. A kaj se hoče? Vedel sem sam, da «kdor ne vaga, nima blaga»; in zató sem si prizadeval, kolikor sem le mogel; in kakor sem dejál, jaz nisem ničesar zakrivil. Le mislite si, kakó bi bilo tudi mene neznansko veselilo, če bi bil mogel kaj povrniti tistim lopovskim gorjanom, ki so me hoteli spraviti tam v Limontu na uni svet, in zavoljo katerih sem se moral potem pobrati od tam, kjer se mi je godilo boljše nego kakemu knezu».

Lodrisio se je bíl s pestjo ob čelo in je ponavljal: «O, da se mi je moralo kaj takega ponesrečiti! končati me takó»!

«Sreča še», je nadaljeval Pelagrua, «da nobeden ničesar ne sumi o nas. Cela zadeva je bila skončana takó spretno in prikrito, da.... Ne da bi se hvalil, toda stavim, da zlodej sam bi ne našel konca pri tej štreni. V nevarnosti sem bil jedino le jaz, in sedaj pa vi»...

«Se vé», mu je segel Lodrisio v besedo, «kmalu bi ti, jokavi tepec, zahteval še odškodnino od mene, a jaz naj bi pa pripel v cerkvi zahvalni znak, da sem si jedino le nogi polomil, ko bi si bil lehko tudi vrat. O, pojdi mi izpred očij! Jutri večer odideš in se povrneš v svoj grad Rosate; preklet bodi čas, ko sem te od tam zvabil! Mej tem glej, da poizveš okoli, kaj se govori o nocojšnji zadevi; in predno odideš, mi sporočiš to. Le pojdi! obnesel si se jako slabo. Rečem ti samo še to: Pazi, da ne zineš o vsem tem, kar je bilo med nama, sicer bi bilo bolje za te, da bi ti odpadel jezik».

«O, zató pa», je odgovoril Pelagrua, «le bodite brez vse skrbi. Mislite si, da ste govorili s tisto steno tam. Boste videli, da bom znal molčati, kakor da bi imel vodo v ustih in kakor da bi vas ne bil videl nikdar».

Ko je odšel rosatki oskrbnik, je Lodrisio sam kuhal jezo, katero mu je bila naklonila tista nezgoda. On se je bil seznanil s Pelagruo v Rosatu, malo časa pred Markovim odhodom v Ceruglio. Spoznavši se dobro, sta se bila tička med seboj kar najtesneje oklenila, seveda jeden kot pokrovitelj, drugi pa kot zvesti sluga. Zjedinila sta se v tem, da bosta na vso moč pospeševala Markove nakane, kajti ž njegovo pomočjo sta se nadejala dospeti do svoje najboljše sreče. Toda ko je Pelagrua prinesel iz Toskane vest, da je bil Marko izvoljen gospodom mesta Lucce, sta bila zvijačnika v zadregi. Mislila sta, da on, ves uglobljen v svoje nove skrbí, ter zadovoljen s tem, kar je bil dosegel, bi se gotovo ne maral več vmešavati v milanske zadeve, ker je kazalo, da mu je začelo iti vse narobe. Zató sta ona dva hotela sama poskrbeti za se ter oprijeti se prve prilike, katera bi se jima ponudila. In prilika je bila kmalu tu. Ker Bavar ni imel upanja, da bi se mogel polastiti Milana z orožjem, je kanil pridobiti si ga z zvijačo. V ta namen se je bil že obrnil do raznih poveljnikov, obetaje jim denarjev, naslovov in dostojanstev, a vse zaman. Nazadnje se je lotil Lodrisia, ki je bil znan kot nemirnež in prevzetnež, ker se je bil že večkrat izneveril Torrianom in Viscontijem, in mu je obečal nič več in nič menj nego gospostvo v Milanu, če bi se upal dati mu mesto v roke. Malovrednež je koj hlastnil po vadi. Vzel si je v ta namen Pelagruo za pomočnika; ta je prišel iz grada Rosate ter nasnoval zvijačo, katera pa se je izjalovila, kakor smo že povedali.

Sedaj je Lodrisio z žalostjo in jezo mislil na začarani grad, ki se mu je podrl pred očmi, mislil na neprijeten položaj, v katerem se je nahajal.

Z Bavarjem se po tistem ponesrečenem poskusu ni dalo več govoriti. Njegove nemške čete so bile pogosto tepene od naših in so vsled tega vedno bolj izgubljal pogum, ter se jih je moglo le s težavo držati skupaj. Italijanski nabor — takó so se zvali cesarjevi zavezniki — ki je bil tam zanemarjen, zapuščen, brez plače in živil, se je po malem vsaki dan bolj zgubljal. Bilo je očividno, da cesar bo moral opustiti oblegovanje ter po najkrajši poti vrniti se v svojo domačijo. Od Azzona se ni imel kaj dobrega nadejati; kajti dasi se mu je isti vsaki dan laskal, je Lodrisio dobro spoznal, da kaj sumijo nanj. Kam naj bi se torej obrnil? katere deske naj bi se oprijel, da bi ne utonil?

Kadar mu je bil Pelagrua zajedno z vestjo o Markovem gospostvu v Lucci prinesel še ono nič menj čudno o njegovi ljubezni do hčere grofa Del Balzo, je Lodrisio takoj spoznal, da bi utegnil Visconte vsled te ljubezni še ostati navezan na dogodbe v Milanu. Kasneje pa, ko se mu je kazalo, da se vsled pogajanj z Bavarjem popnè do take visokosti, kakoršne se poprej pri vsej svoji ošabnosti nikoli ni nadejal, mu je bila otemnela tista misel, kakor obledi lučica v sobi, ako pri belem dnevu okna odpremo. In kakor se tista lučica vnovič

prikaže ter nam sveti, če zopet zapremo okna, ravno takó je prevzetnežu, ko si ni vedel drugače pomagati, zopet zasvetilo tisto prejšnje upanje, dasi je bilo le majhno in jako oddaljeno.

Da bi zatelebanost v kako žensko — takó je on imenoval Markovo ljubezen do Bice — imela tako moč čez srce njegovega prijatelja, da bi mogel isti zaradi tega staviti v nevarnost gospostvo, katero je že imel v rokah, kaj takega ni šlo v glavo človeku, kakoršen je bil Lodrisio. — Ne, to ne more biti. Pač pa — takó je mislil — bi mu mogla ta zatelebanost vedno oživljati v srcu poželjenje po nekem drugem gospostvu, ki je bilo mnogo bolj vabljivo nego ono v Lucci, in na katero je Marko že davno mislil in po njem hrepenel. Ali ne zadostuje mnogokrat le majhen utež, da nagne tehtnico na jedno ali drugo stran, kakar ravno hočemo mi? In ta majhni utež je bil v njegovih rokah, in on si je obetal, da ga o pravem času položi v tisto skledico, v katero bo hotel.

Dvaindvajseto poglavje

Na večer drugega dne je zopet prišel k Lodrisiu Pelagrua. In, kakor se je bil Lodrisio že sam po drugi poti osvedočil, ga je zagotovil tudi on, da se ni nič pozvedelo o njegovih skrivnih dogovorih z Bavarjem, in da cesar namerava dvigniti šotore ter pobrati se na Nemško. Ko je takó malopridni zvijačnež pomiril svoje srce v tej zadevi, se je zopet nekoliko sprijaznil tudi s svojim pomočnikom ter ga začel prašati o Bici in Ottorinu.

«Važne novice», je dejal rosatski oskrbnik, ves vesél, da se mu more zopet pridobrikrati. «Videl sem grofovega oprodo, kateri, kakor veste, mi je popolnoma udan, in povedal mi je, da, kar je nekaj časa, se v hiši delajo velike priprave».

«Kakšne priprave?»

«Za ženitovanje».

«Pa grof je privolil? In se ne boji več Marka?»

«Ali je privolil? — On bi gotovo nikoli ne privolil, in tudi Marka se še vedno bojí. Pa kaj pomaga, ko je tak božji volek! Deklina je neumna za tistega svojega priliznjenca, mati se očitno poteguje za njo, in takó bi ne bilo nič čudnega, če bi v kratkem»...

«Tu je treba resno nastopiti», je posegel vmes Lodrisio, in na vsak način zabraniti ženitev. Kajti, če tudi se je Marko pustil omaniti od dveh lepih očij, vendar ko izvé, da dekle ne more biti njegovo, in da ni nobene pomoči več, bo res divjal, počne tudi kako neumnost, saj ne bo ta prva njegova, a na vse zadnje — daljava, opravki, skrbí in ponos, izvirajoči iz njegovega novega položaja kot gospoda Luccanskega, mu vse preženejo iz glave in on se konečno gotovo potolaži in udá».

«Da povém po pravici», je zopet poprijel Pelagrua, »dekle mu tičí globlje v srcu nego mislite vi. In ko izvé, da jo je dobil drugi, je prav lehko mogoče, da začne divjati in besneti kakor še nikoli v svojem življenju. A meni gre še druga po glavi, namreč da bom najbrže jaz prva žrtev njegove besnosti, češ, da nisem znal preprečiti ženitve!...

In je še nekaj. Prijatelj je nekako razumel, da se novoporočenca takoj umakneta od tu, in pojdeta, Bog vé kam. Takó nam deklè izgine, a mi ostanemo tu kot pravi čuki. Marko pa, ali zblazni popolnoma, in tedaj zdrvi v pogubo in potegne tudi nas s seboj; ali pa, če mu ostane še mrvica razuma, kaj stori? — Kakor pravite vi, se uda z dušo in telesom toskanskim zadevam tudi s tem namenom, da pozabi popolnoma te kraje, ter si izbije iz spomina dogodbe, ki bi mu sicer vedno polnile dušo z gnjevom».

«Tedaj na delo, da se zabrani ženitev!» je dejal Lodrisio.

»Se vé, to je hitro povedano!» je odgovoril uni. «Tudi Marko mi je isto zabičeval, ko sem se poslavljal od njega v Lucci. Sicer pa neče dovoliti, da bi se Ottorinu kaj žalega storilo»....

Gledé tega se bo že videlo, kaj nam bo kazalo, samo ti glej, da boš mene poslušal.»

«Jaz sem pripravljen, toda če».....

«Govorimo jasno! Pusti na strani vse pomisleke! Kdor hoče meni slediti, se ne sme ustrašiti, tudi če je treba bresti ali po ozkih stezah hoditi».

«O, saj se nečem umakniti. Jaz imam pomisleke le, dokler ne pride do sklepa. A ko bo treba izvrševati, bodete videli, da nisem kaka mevža. Le malo časa je še, odkar ste me spoznali, in dosedaj nisem imel še prave prilike... Skratka, upam, da boste naposled zadovoljni z menoj».

«O, kaj bi ne, saj sem dobro skusil že pri zadnji zadevi!»

«Kaj hočemo», je sklenil Pelagrua, «ali sem jaz kriv, če se je takrat vrag vmešal?»

Takó je končal pogovor tistih dveh hudobcev.

Sedaj je pa čas, da se bomo zopet kaj bavili z usodo naših žensk, namreč Ermelinde in Bice, kateri smo že dolgo zanemarili.

Tisto noč, ko se je deklica vrnila z veselice z Lupovim pomiloščenjem, je mati iz njenih besed spoznala, da se je Visconte strastno zaljubil v njeno hčer. Težko je dopovedati, kakó je vznemirila Ermelindo ta nenadna vest. Smilila se ji je hči in se je bala za njo, bila je nevoljna proti Marku. Dà, čeravno se ona ni upala tega sama sebi priznati, je občutila celó, da ji je za trenotek vsplamtelo njeno lastno nekedanje nagnjenje do njega. Vse to ji je storilo vskipeti kri. Bili so trenotki, ko se ji njena Bice ni dozdevala več takó ljuba in draga, kakor poprej. Pojavili so se v nji taki občutki, ki so se njej sami dozdevali neznani. Sram jo je bilo in se je skoro prestrašila sama sebe. A ko je v sebi zatrla vse, kar bi moglo biti v tej razburjenosti neprimernega in materine ljubezni nedostojnega, je jedino le na to mislila, da posveti vso svojo skrb ljubljeni hčeri.

Ker je spoznala, da se je Bice s celim srcem udala Ottorinu in da torej, tudi če bi jo Marko snubil — kar se ji pa ni zdelo verjetno — bi ona nikakor ne mogla biti srečna ž njim, je sklenila, pospešiti kolikor mogoče že določeno ženitev z mladim vitezom, da bi jo takó rešila vsake nevarnosti. Na ta način je mislila mahoma vdušiti vsako nado v Markovem srcu, a zajedno postaviti hčer pod moževo brambo.

Brž ko je Visconte odšel v Toskano, si je Ermelinda jela prizadevati, da bi pridobila moževo privoljenje k tej ženitbi, katero je bil on sam nekedaj določil. Toda lehko si mislite, kakó se je grof temu protivil, ne zmené se za to, da je on sam nekedaj dajal priložnost hčeri, da se je vnela v ljubezni do mladega viteza, dasi jo je mati v tem zadrževala, kolikor je mogla. Toda skušaj danes, skušaj jutri, in nekoliko prizadevanje žene, ki mu ni nikoli dala mirú, nekoliko velika otožnost njegove jedine hčere, katero je grof vendar čez vse ljubil, nekoliko to, da se je s časom izgubljal strašni vtis, ki so ga bile naredile v njegovem srcu

Markove besede in nastop, in še najbolj to, da je sedaj Marko bil odsoten, in se je moglo misliti, da mora biti uglobljen v nebroj drugih mislij in opravkov — vse te okolnosti so delale grofa bolj pristopnega in spravljivega. Nazadnje je prišla še vest, da je Marko gospodar v Lucci. To je še najbolj vplivalo nanj. On ga je smatral sedaj vtrjenega in vkoreninjenega v Toskani, ter mislil, da mu najbrže nič več ne bo mar za razmere in dogodke v Milanu. In spustil se je takó daleč, da je celó dovolil Ottorinu vstop v hišo, katera je bila zaprta zanj toliko časa. Vendar je smel prihajati le v mraku ter z veliko opreznostjo, kajti Bog varuj, da bi to opazili radovedneži, in bi morda stvar prišla v uho poštenjaku tam v Lucci. Takó je vest o Markovem povišanju zmedla štreno Lodrisiu in njegovemu slugi, Pelagrui, a popravila razmere v družini grofa Del Balzo.

Nasprotja in neprijetnosti, katere je moral prestajati Ottorino zaradi Bice, so bile le povečale njegovo ljubezen do nje. Dočim se je že poprej podoba ljubljene deklice pridruževala vsem sanjam njegove domišljije, je pa sedaj ona sama polnila praznoto njegove užaljene duše. Rekli smo praznoto njegove duše, ker potem, ko mu je bil Marko prizadel toliko bridkosti, je mladenič bil tega mnenja, da je vse za vedno končano med njim in njegovim nekedanjim gospodom, in takó ni videl več pred seboj nobenega namena svojemu življenju, v katerem si je poprej prizadeval le, da bi ugodil njemu, kajti samo ž njim se je nadejal časti in mogočnosti. Osebe in kraji, ki so ga spominjali lepih preteklih dnij in izgubljene prihodnosti, so mu postali neprijetni, in ker mu ni ostalo v srcu drugega ko Bice, je imel še jedino to željo, da bi jo dobil za ženo, a potem je hotel ž njo zapustiti svoj rojstni kraj in podati se v Azijo v boj proti Turkom. Taka je bila v tedanjih časih navada pri vseh tistih, ki so bili nezadovoljni v svoji domovini in se niso nadejali več dobrega v njej.

A kakó bi mu mogla dekličina roditelja privoliti, da jo vzame za tovarišico na tako dolgo in težavno pot, z negotovo, nevarno prihodnostjo pred očmi? — Tu je odstranil vse pomisleke strah, ki sta ga še vedno obá imela pred Markom. Ermelinda je prišla do tega težavnega sklepa, ker je želela, obvarovati hčer vsake nevarnosti in izkušnje, v katero bi jo utegnil še kedaj spraviti Visconte vsled svoje ljubezni, ali morda tudi iz hudomušnosti. Hotela je tudi preprečiti nevarnost, da bi se kedaj Ottorino, spoznavši pravi vzrok jeze svojega gospoda, iz ljubosumnosti ne spopadel s takó mogočnim in strahovitim tekmecem, kakoršen je bil Marko.

Grof pa, ker je že videl, da ne more biti drugače, se je udajal, da bi se mogel izgovoriti pred Markom, češ, da je on bil mož beseda, a da mu je Ottorino odvedel hčer, da je ona zbežala ž njim.

Bilo je pri tem, kadar se je vršil že omenjeni pogovor med Lodrisiem in Pelagruo.

Poroka se je imela vršiti potem, ko bi prenehalo oblegovanje ter končala vojska, in sicer je hotel grof, da mora ostati skrivna. Na to bi novoporočenca nemudoma odpotovala v Castelletto, grad ob Ticinu, ki je bil, kakor smo že omenjali, Ottorinova last. Tam bi se ustavila le toliko, da bi ukrenila, kar bi bilo potrebno za potovanje v Palestino. Lauretta in Lupo bi ju imela spremljati; ona dva sta bila voljna, udeležiti se njune usode.

Bice, že po naravi pogumna, se ni ustrašila neugodnosti in opasnosti, ki so jo čakale na takó dolgem in težavnem potovanju, in tudi negotove svoje prihodnosti. Dozdevalo se ji je, da ji bo lehko prestajati vse težave in vsakovrstno pomanjkanje poleg svojega ljubljenega ženina, da ji bo sladko trpeti ž njim in zaradi njega. A da bo

treba ločiti se od dragih starišev, vzlasti od ljubeznjive, predobre svoje matere, in od svojega ljubljenega rojstnega kraja, Bog vé za koliko časa, morda celó za vselej — ta misel je bila zanjo prebridka ter ji je s strahom polnila dušo. Kar je bila v mnogih letih mati prestala zanjo, da jo je zredila in odgojila od rosne mladosti do tedaj, vse ji je prišlo živo v spomin, in čutila je globoko hvaležnost do nje. Srcé jo je bolelo, ko se je spomnila svojih otroških jez, s katerimi jo je večkrat žalila, zanašaje se na slepo udanost očetovo, ki ji je spolnjeval vsako trmo, ali pa na zadnje dni, katere je bila preživela v Limonti z Ottorinom, ko se je ona, občutivši svojo novo ljubezen, protivila dobrohotnim njenim nasvetom, ter jo raztužila s čudnim, neprijetnim vedenjem.

To so bili sedaj bridki spomini ljubeče deklice. Presunjali so jo takó, da je morala mnogokrat objemati svojo predrago mater, in jo s solzami v očéh prositi odpuščenja. Večkrat jo je skoro vest pekla, da je takó goreče ljubila Ottorina, kajti dozdevalo se ji je, kakor da bi bila vso to ljubezen odtegnila materi. V takih trenotkih je čutila potrebo, zagotoviti jo o svoji dobrohotnosti. Ni se mogla ločiti od nje, ni nehala božkati jo, ter praviti ji vsakoršne ljubeznjive besede.

Trenotek, ki ga je Bice čakala z nepopisnim strahom, a ga vendarle želela, se je vedno bolj bližal. Bavar, ki se ni nadejal nikakega vspeha od nadaljnega oblegovanja, se je nekako pogodil z Azzonom in odšel s svojo vojsko. Po malem so začele odhajati iz Milana in vračati se v svoje vasí in trge kmečke čete, ki so bile pritekle, branit mesto v dnevih opasnosti. Tudi Limontini so se napravljali, da se vrnejo v svoje gore, veseli in ponosni, ker so se bili proslavili pri tistem ponočnem spopadu; manjkali so med njimi le štirje možjé, ki so bili poginili pod nemškimi sekirami.

Vojaki samostana sv. Ambroža so po namestnikovi določbi imeli ostati v Milanu. Ko so prišli voščit Limontinom srečno pot, je Lupo pogrešil med njimi svojega dobrega prijatelja Vinciguerro. Poprašal je po njem in slišal, da je bil ubit pri nekem izletu iz predmestja pri ticinskih vratih. Nekateri njegovi tovariši so videli iz nekega stolpa, da je bil padel s konja, a se je še potem na tleh, vihteč svojo železno palico, kakor lev branil; bil je za trenotek izginil med gnječo sovražnikovo, ki so ga obdajali od vseh stranij; mislili so, da je vlovljen, toda kmalu so zagledali njegovo krvavo glavo, nataknjeno na sulico. «Umrl je častno, spolnujoč svojo dolžnost kot hraber vojak; Bog mu daj večni mir!» je dejál Lupo; in na to so se še pogovarjali o veselejših dogodkih.

Tisto jutro, ko so imeli oditi naši vrli gorjani, je bil župnik naprošen, da bi na tihem poročil Ottorina in Bice. Dasi se je bil Azzone spravil s cerkvijo, je vendar trajala še v Milanu cerkvena prepoved, katera je bila odpravljena še le jeden mesec kasneje. Zato ni bilo prav nič nedostojnega in nezakonitega, če se je vršila poroka kar v naglici brez običajne slovesnosti in zunanjega blišča, kakor bi bilo sicer primerno za takó imenitna ženina.

Marta, utopljenčeva mati, je tisto jutro s svojo culo pod pazduho prišla slovó jemat od grofove družine, v katero je bila takó prijazno in ljubeznjivo sprejeta.

Ermelinda ji je bila rekla, da more ostati z možem v njeni hiši, če ji je drago. Miha je skoro bil pripravljen; a dobra starka ga je odvedla nekoliko v stran, in mu dejála.

«Slišite, Miha · tisti kratki čas, kateri nas Bog pusti še živeti, nas že on previdi, kakor do sedaj. Kadar je naš ubogi Arrigozzo — Bog daj mir njegovi duši! — bil majhen, in sem ga še dojila, saj se spominjate, so bile slabe letine, še bolj, nego sedaj; in

vendar — ali nas je tedaj božja previdnost zapustila? ali smo bili komu v težavo in napotje? Imam, hvala Bogu, še vedno dobre oči in prste! bom predla celi dan in tudi po noči, če bo treba; si bom odganjala spanec, in bomo že shajali.

Mi smo priprosti ljudjé, vajeni prestajati vsakoršno pomanjkanje, le gosposkega ponosa in trm bi ne mogli trpeti. Naše žuljave noge so sicer dobro vajene bose hoditi po grušču in trnju, a čižmi bi jih ogulili.....

In pa če se grof ustanovi tu v mestu, kakor se kaže, ali bi vi mogel ostati zadnje dni svojega življenja med tem zidovjem, ki vam jemlje sapo? Jaz bi kaj takega ne vsprejela, tudi če bi imela postati kraljica. Oh, kakó rajše imam naše gore! in tisto jezero, ki je takó lepo, da se mi radosti srce širi, ko ga zagledam! tiste oljke, kostanji, tisto sinje nebo, prostrano kakor daleč sega oko! glejte, tu morate takó pogledati kvišku, če ga hočete videti kak košček; in odkar smo tu, nisem še prišla do tega, da bi vedela, na kateri strani vzhaja in na kateri zahaja solnce. In tista naša ljuba cerkvica, ki se sedaj zopet odpre — ker pravijo, da papež odvzame izobčenje — da bi je ne imela več videti? s tistim novim žrtvenikom, ki smo se zaobljubili, da ga postavimo svetemu Genesiu, brž ko bo dežela zopet blagoslovljena?... in da ne bi imela več slišati našega zvona zvoniti vsaki dan sveto jutro in vsaki večer «zdravo Marijo»? In pa kaj nič ne štejete tega, da bova tam živela skupaj z ljudmi, kateri govorijo vsi kakor midva, mej tem ko se tu ne more razumeti, kaj brbljajo, in na zadnje se nam še rogajo, kakor da bi oni znali najlepše govoriti».

Tu se je nekoliko oddahnila, a na to vzdihnivši je nadaljevala: «Ubogi človek, že vem, vem dobro, kaj vas podí od našega kraja! Oh, saj tudi zame isti nima več nekedanje vrednosti. Pred najino nesrečo, kadar je še tisti naš ubožec.... Bog mu daj večno luč!... Pa kaj se hočeva že zopet jokati! naj bo po volji božji.... Kaj sem že hotela reči?... Ali mislite, če ostanete daleč od našega kraja, če ne bodete videl naše vasí, da ga boste mogel pozabiti! — O, gotovo ne! In jaz rečem, da tudi, če bi bilo to mogoče, bi vi sam tega ne maral. Poslušajte mene, Miha! Tam bova skupaj živela, mislila bova nanj, molila zanj, hodila bova klečat im molit tje pred njegov križ, dokler naju Bog pusti še na tem svetu, da se bova pokorila za svoje grehe. In kadar naju Bog pokliče k sebi, bova vsaj imela to tolažbo, da naju pokopljejo zraven njega».

Ko je žena končala, si je Miha obrisal oči in je rekel: «Prav govorite, Marta, pa ste vendar čudna žena! Vedno mi pravite, da se je treba potolažiti in udati se božji volji, me karate, kadar me najdete, da jočem, a potem začenjate sama takó govoriti».... Konečno sta se tudi ona dva odločila, da odrineta s svojimi sovaščani.

Uboga žena je torej, kakor smo že rekli, prišla z malo culo svojega blaga pod pazduho, da bi se poslovila pri grofovi družini. Poklonila se je hišnemu gospodarju, poljubila roko gospodinji, katera se je pogovorila ž njo jako prijazno, kar je imelo tem večjo vrednost, ker v tedanjih časih so bili razni stanovi človeške družbe mnogo bolj ločeni med seboj kakor dandanes, kajti v tisti dobi so občno mnenje, dolgotrajna navada in tudi postave rušile vsako čutstvo jednakosti med plemenitaši in priprostim ljudstvom, kakor da bi ne bili prvi in drugi iz iste snovi.

Grofica je bila že izročila na skrivnem župniku dobro pest srebrnjakov, da bi preskrbel ubogo Martino družino z vsemi potrebščinami. Zanesla se je nanj, da on — ki je dobro poznal občutljivost svojih ovčic sploh, in še vzlasti Martino, katera je bila nekako ponosna na svojo pošteno revščino — bo znal opraviti to na najprimernejši način, ne da bi se ona čutila kaj žaljeno.

Nazadnje se je Marta približala Bici in je hotela poljubiti roko tudi njej; toda ona, odtegnivši jo lahkotno, ji jo je položila na ramo ter ji rekla: «Z Bogom, dobra Marta! spomnite se na-me, ki ste me tolikokrat nosila v naročju, kadar sem bila majhna, in molite za-me. Z Bogom!» To rekši se je obrnila na drugo stran, in Marta je že hotela oditi. A mahoma se je deklica globoko ginjena zopet obrnila proti stari ženi, in gledaje jo v obraz s svojimi velikimi modrimi očmi, je dejala še: «Jutri, kadar zagledate od daleč gradov stolp, pozdravite ga za-me. Kolikokrat sem jaz, ko se je že stemnilo, sedé na vrhu zrla doli na jezero, kjer sem zapazila lučico, premikajočo se naprej, in kasneje zaslišala tudi ribičevo pesem. Tiste sladke pesmi, ki je lajšala otožnost mojega srca zadnje dni, katere sem preživela v svoji dragi domačiji, jaz ne bom slišala več! Ne bom slišala več pljuskanja valov ob prod pri kraju jezera, ne bom čutila rednega pihljanja jutranjih in večernih vetričev in ne slišala divjanja prihajajoče nevihte. O, pozdravite za me tisto naše solnce, tiste naše gore, tisto naše drago nebó. In kadar skupaj zbrani na trgu pred cerkvijo zapojete večerno pesem v čast prečiste Device, spomnite se name, ki sem tudi tolikokrat klečé poleg vas z vami molila in pela, ki sem mnogokrat zadržana po kakem opravku v očetovi hiši z vneto pobožnostjo in drhtečo ljubeznijo poslušala sladko pesem, katero mi je veter prinašal na uho sedaj bolj zamolklo sedaj pa bolj razločno. Spomnite se na-me! Le malo dnij mi je še usodil Bog! In kadar vam pride vest, da sem preminila, potočite solzico v spomin uboge Bice, katera, rojena in izrejena med vami, se je nadejala, da po prestanih težavah tega življenja položi svojo trudno glavo k počitku v rodni zemlji, milovana in objokovana od svojih rojakov».

Grof in Ermelinda, začudena in ginjena vsled silnega navdušenja svoje hčere, sta jo gledala nema, ne upajoča se, poseči ji v besedo. A ko je nazadnje izrekla živo, dà, gotovo slutnjo svoje bližnje smrti, se nista mogla več vzdrževati, in sta se obá milo razjokala.

Jednako je bila začudena in ginjena tudi Marta, ko je slišala takó otožno in ljubeznjivo govoriti o svojih dragih krajih, in vsa v solzah ter vzdihujé je skušala prijeti dekličino roko. Nazadnje jo je prijela, in dasi se je deklica branila, jo je vlekla k sebi in poljubila.

Nekaj trenotkov so bili tiho vsi. Le Bice ni jokala. Radi premočnega občutka niso mogle njene solze privreti na dan. A ko se je nekoliko poleglo tisto navdušenje, ki jo je vso prešinjalo, je čutila, kakó da sili jok tudi njo; stisnila je še jedenkrat roko stari Marti, in ji dejala zopet: «Z Bogom! spomnite se me v svojih molitvah!» in ko je stara žena odhajala, je stekla materi v naročje, in sklonivši glavo na njene prsi, jih je orosila z vročimi solzami.

Triindvajseto poglavje

Rogov glas je naznanil odhod Limontinov. Bice si je otrla solze, skusila je odpraviti, kolikor mogoče, izraz žalosti s svojega obličja, ter je šla z očetom in materjo k oknu, od koder se je moglo videti odhajalce. Prišli so iz velikih vrat grofove hiše zastavonoša, potem župnik, in za njim vsi moški po dva in dva. Zavili so proti Algisovim vratom. Brodar in njegova žena sta bila zadnja v vrsti. Ko je Marta vzdignila oči, da bi še jedenkrat pozdravila gospodo, je bila prijetno iznenadena, vidé, da je Bice zopet pomirjena in da gleda za majhno četo.

Po odhodu Limontinov je bilo v grofovi hiši določeno, da mlada zakonska odideta naslednji dan v Castelletto. Kdo bi mogel dopovedati, kakó jim je potekel tisti zadnji dan, tisti zadnji večer? s kako skrbjo je uboga mati svetovala hčeri, kar je najboljšega vedela in znala, obsipaje jo s poljubi iz z vsakoršnim skazovanjem ljubezni? kake vroče obljube so si medsebojno delali za prihodnost, katere, žal, se niso imele nikoli spolniti? Z neizrečeno ljubeznjivimi besedami sta oba roditelja izročila svoje jedino dete njenemu soprogu in jo priporočila Lupu in Lauretti, ki sta jo imela spremljati v Palestino.

Prišla je ura, določena za odhod. Dozdevalo se je, kakor da bi ne imelo biti konca poljubov in objemov, a nazadnje se je hči vendarle iztrgala iz materinega naročja, in pustivši jo vso razsolzeno in vzdihujočo, je tekla, kar je mogla, doli po stopnicah na dvorišče, kjer se je vsedla na konja, pripravljenega zanjo, in se je napotila. Ottorino, Lupo, Lauretta in dvoje grofovih oprod, ki sta imela spremljati ženina do Castelletta, skočivši naglo na svoje konje, so šli za njo. Pri izhodu sta čakala sokolar in njegova žena, ki sta hotela pozdraviti ženina in svoja dva otroka. Bice se je vsa prestrašila misli, da ji bo treba še jedenkrat prestajati hude muke slovesa. Nepremagljiva sila jo je podila ven iz tistega zidovja, proč od oseb, od katerih se je

takó težko ločila; zató je s povešeno glavo stekla mimo njiju, kakor da bi bežala; niti odgovoriti ni mogla njunemu pozdravu.

Dolgo je tiho jezdila družba proti Sestu Calende. Konečno je Ottorino položil roko na vrat krotkega konja, katerega je jezdila Bice, in dejàl: »Ali se še spominjaš, moje sladko življenje, tistih ur, katere vsa skupaj prebila na morcatski pečini? Ti si sedela v sredi med svojim očetom in menoj, in si jedno roko prepustila v mojih rokah.... Tedaj mi je prvič segla v srce nada, da bi te mogel kedaj svojo imenovati. Koliko nasprotja in žalosti sva morala prestati od tistega dne! A sedaj si vendarle res moja, moja za vedno! O, kako neskončno srečen sem! Ti si moje jedino veselje na svetu. S kako udanostjo in ljubeznijo ti hočem posvetiti svoje življenje, da ti kolikor mogoče ublažim usodo, katero si izvolila deliti z menoj!«

S takimi ljubezni polnimi besedami je mladenič dajal odduška rajskemu veselju, katerega je bilo prepolno njegovo srce. Blaženo se smehljaje je Bice vpirala svoj pogled v njegov obraz. Bila je še preveč utrujena vsled silnih občutkov, prestanih pri slovesu, da bi se mogla dobro zavedati pomena posameznih besed, vendar je nekako umela vkupni smisel, kakor kdor sliši sladko godbo na pol vzbujen in na pol v spanju. In res je bila ona tedaj takó omamljena, kakor je sama pravila kasneje, da se ji je vse skupaj dozdevalo le sanja.

V Gallarati so se ustavili. Stopili so v neko gostilno, da bi se nekako odpočili. Niso se bili še dobro vsedli, kar je prišel neki sel, ki je prašal po Ottorinu, in mu izročil neko pismo. Mladi vitez ga je odprl, in se je nemalo začudil, zagledavši v njem Markov podpis. Ta ga je obveščal, da je dospel v veliki naglici in skrivaj iz Lucche, in da ga pričakuje nemudoma v Castel Sepriu, ker se ima dogovoriti ž njim v silno važnih zadevah. Nazadnje je še priznaval, da mu je bil prej storil veliko krivico, pa da je sedaj jedina njegova želja, čimprej vse poravnati.

Ottorino je bil ves presenečen. Ta novi dogodek je mahoma spreminjal vse njegove načrte o prihodnosti in ga spravljal v popolnoma drugačen položaj, kajti on se je bil odločil, da zapusti rojstni kraj le, ker je bil nekako obupan, in ni vedel sicer kaj početi. Toda v dnu njegovega srca je bila še vedno neka tajna želja, neka šibka nada, da se mu posreči še kedaj zopet spraviti se s svojim nekedanjim gospodom. Mladeničeva nevolja proti njemu je bila podobna jezi kakega zaljubljenca: bila je močna res in pekoča, a lehko vtolažljiva, če bi se nasprotna stranka hotela le količkaj izgovoriti, ali skazati se prijazno. Ker se ni mogel spominjati, da bi bil Marka užalil drugače ko s tem, da se ni hotel poročiti z Rusconovo hčerjo, in se mu je dozdeval ta razlog premalenkosten za takó hudo sovraštvo, je mislil, da ga je moral kak hudoben jezik očrniti pri Marku, in da bi utegnil ta prej ali slej izprevideti svojo zmoto, ter vrniti mu nekedanjo zaupanje in ljubezen.

In glej, sedaj je vse kazalo, da se mu že hoče Marko zopet približati; da ga hoče prositi oproščenja in podati mu roko v pomirjenje ta ponosni mož, ta velikan, do katerega je Ottorino nehoté vedno čutil spoštovanje in ljubezen, in to celó takrat, ko je bilo razžaljenje še živo in sveže, ter ni njegovega gnjeva in sramote še lajšalo kesanje onega, ki mu ga je bil brezpotrebno prizadejál.

«Sedaj moram iti v Castelletto», je dejál slu Ottorino. «Povej tistemu, ki te je poslal, da pridem v Seprio že pred večerom».

«O, pojdite takoj!» je odgovoril uni, «grajski oskrbnik mi je dal največjo silo, a jaz sem iskaje vas že mnogo časa izgubil»».

«Pa kakó si uganil, da sem tu?» je poprašal vitez,

»Izvedel sem od nekega služabnika grofa Del Balzo, da ste se napotili na to stran. Stekel sem za vami, a nisem mogel dohiteti vas prej».

«In kedó ti je dal pismo?»

«Grajski oskrbnik v Sepriu mi ga je izročil že sinoči. Prišel je tja neki imenitni gospod, in brž je bilo razposlanih kakih pet poslancev na vse strani».

«Ali poznaš tistega gospoda?»

«Ne, ker jaz nisem znan v teh krajih; toda sodé po časti, ki mu jo skazujejo, mora biti kak mogotec. Je velik, srednje starosti, lepe zunanjosti». In na to je začel opisovati njegov obraz prav takó, kakoršen je bil Markov.

Sedaj je sprevidel Ottorino, da bi bila vsaka zamuda ne samo neumestna, temveč tudi neodpustljiva, ker bi utegnila imeti usodepolne posledice. Zató se je odločil, da steče do Sepria in se potem takoj vrne po soprogo.

Castel Seprio je bil oddaljen le nekaj čez pol ure hodá. Da bi prišel tja in nazaj, bi potreboval le toliko časa, kolikor so se imeli ustaviti v Gollarati. Dejál je tedaj slugi, naj počaka, in je stekel ves vesel sporočat stvar Bici.

«Kaj Marko?» je dejala ta vsa prestrašena, «Marko vas kliče? O, ne hodite tja, Ottorino! Bežimo daleč od tega človeka, povedite me v Castelletto».

«Pa saj ti pravim, da je sedaj ves drugačen. Glej, on sam se mi opravičuje in obeta, da hoče poravnati krivice, katere mi je storil».

«O, ne, ne, ne hodite tja! Beživa proč od tistega človeka, vam rečem! beživa, dokler še utegneva!»

«Poslušaj me, srček moj», je dejál Ottorino, prijemši jo za roko, «ta tvoj strah in groza pred njim sta vendarle neopravičena. Saj je bil on vedno vljuden s teboj. In ali ni on tudi rešil življenja Lupu vsled tvoje in tvojega očeta priprošnje?»

Ko je bila Bice takó naravnost spomnjena na tisto strašno noč, katere ni mogla nikoli pozabiti, jo je znova spreletel hud strah, in prijemši soproga za roko, mu je rekla: «Oh, Ottorino, vi ne veste vsega!»

«Kaj!» je dejál ta začuden, «tudi ti si ga spoznala? Jaz sem mislil..... Dà, res je, vitez, kateri me je vrgel s konja pri bojnih igrah, je bil Marko. Ali veš pa, da moram biti hvaležen za svoje življenje njegovi dobrotljivosti? Ali veš, da mi je prišel naproti s sulico, ki je imela odlomljeno ost?»

Z zadnjimi besedami, katere so ji v strahu neprevidno ušle, bi bila Bice že skoro razodela celo skrivnost o Markovi ljubezni. A slišavši potem, da jih je Ottorino manj ljubosumno tolmačil, se je kmalu zavedla, je pomislila, da nikakor ne sme odkriti te tajnosti, ker ji je mati tolikokrat in takó vroče priporočila, naj tega nikar ne stori, če se neče izpostaviti nevarnosti, da bi se njen soprog spopadel s takó strahovitim tekmecem. Zató je sklonila glavo na prsi in umolknila.

Tedaj je jel Ottorino takó toplo govoriti o Markovi iskrenosti in velikodušnosti; kazal je tako zaupanje v njega ter vročo željo, da bi se mogel zopet sprijazniti ž njim in hiteti v njegovo naročje; dokazal ji takó živo, kakó važnega pomena bi bila ta sprava za njuno usodo, da mu je Bice po dolgem ugovarjanju konečno deloma prepričana deloma iz udanosti vendarle privolila, da bi šel tja.

«Pa se vrnete takoj, ni res?» je prašala še nazadnje.

«Najdalje v dveh urah bom zopet tu», je odgovoril Ottorino. «Grem tja, samo da ga pozdravim, ter da se dogovorim ž njim o tem, kar je najnujnejšega. Mej tem ostane pri tebi Lauretta in te bodo varovali Lupo in oprode tvojega očeta».

«Pa vi ne vzamete nobenega seboj?»

«Saj ti pravim, da je le majhen izlet. Spremljal me bo sel, kateri mi je

prinesel pismo. To rekši je objel soprogo, poljubila sta se, in on je odšel.

Minili sta dve uri, minila je tretja, a Ottorina ni bilo nazaj. Iz nekega okna je gledala Bice na tisto stran, od koder bi imel priti. Vsaka stvar, ki se je gibala tam v daljavi, se ji je dozdevala belo pero na njegovem šlemu; vsak šum, ki ga je slišala, ji je donel kot topót konjskih kopit. Nemirna je z Lauretto korakala gori in doli po sobi. Sedaj je klicala Lupa, in ga prašala po njegovem mnenju, sedaj je šla k oknu in je gledala, a sedaj zopet se je vsedla sama v kak kot in se zamislila vsa žalostna. Čakala je, trpela in se tresla. Minila je še jedna ura, in zopet še jedna, minilo jih je že pet, odkar je odšel Ottorino, in še ga ni bilo nazaj.

«Če mi dovolite», je dejál Lupo nazadnje, «stečem jaz gledat v Castel Seprio, ali pa pošljemo jednega izmed oprod vašega očeta».

«Bo boljše, da pojdeš ti», je odgovorila Bice, «in glej, da pride gotovo! Kadar pojdeta nazaj, bo že pozno, in bo ravno prav, da ga boš spremljal, da ne bo hodil sam. Dobro vidiš, da me pustiš na trnju! Reci mu... toda ne, ni treba žaliti ga zaradi mene.... gotovo ni mogel drugače storiti. Reci mu, naj se takoj vrne s teboj, naj pride na vsak način. Prosi ga, prosi ga v mojem imenu, naj me nikar takó bridko ne vara». Lupo se je napotil, in ona, spremljaje ga do vrat, mu je še ponavljala: «Varuj se, da se ne vrneš brez njega». Še z okna je gledala za odhajajočim, ter mu z migom glave priporočevala to, kar mu je bila prej z besedami rekla.

Nekoliko kasneje se je stemnilo. Ona je čakala, čakala dolgo časa. Kar se je konečno vendarle zaslišal topót konjskih kopit. «Tu je! tu je!» je zaklicala Bice, in stekla k oknu skoro brez sape vsled prevelikega veselja. Četica konjikov je dospela do gostilnice, in koj se je zaslišal odmev stopinj po stolbi. «Ste vi, Ottorino? ste vi?» je rekla Bice, stopivši naproti prišlecem. A ni bil on. Pri svetlobi svetilnice je spoznala jednega oprodo svojega očeta, ki je držal za roko tistega sla, kateri je bil čez dan prinesel pismo, in potem odšel z Ottorinom. Ta se je globoko priklonil Bici, in na to rekel, da je prišel iz Sepria, kjer je pustil njenega soproga zdravega in čilega. Da on ji ni bil poslal nobenega sporočila, ker se je nadejal ves čas, da mu bo mogoče samemu vrniti se, kakor ji je bil obljubil. Da pa, ko je videl, da na nikak način ne more priti pred prihodnjim jutrom, je poslal njega s spremstvom šestorice mož, naj bi jo z dvema oprodoma vred dopeljali v Castelletto.

«Pa Lupo?» je poprašala Bice.

«Lupa je obdržal, ker ga ima to noč nekam poslati po opravkih grajskega gospodarja».

«In torej?»....

«Torej vaš soprog me je poslal, naj vam rečem, da bodite brez skrbí, ker jutri on gotovo pride v Castelletto».

«In tudi Lupo pride jutri v Castelletto?» je vprašala Lauretta.

«Dà, tudi on», je odgovoril sel.

«Sedaj, če vam je všeč, ukažem pripraviti konje», je dejál grofov oproda.

Bice je privolila. Brž je bilo vse v redu, in so se napotili. Tista dva, ki sta prej govorila, sta vzela jahajočo gospodinjo in deklo v svojo sredo, ostali so jezdili nekoliko zadej.

Noč je bila temna, in kazalo je, da se napravi slabo vreme. Nikjer ni bilo žive duše. Ko so se že precej oddaljili od vasí, je zaslišala Bice za seboj neki trušč, krik in udarce o orožjem. Zató je rekla očetovemu oprodi, ki je jezdil poleg nje, naj teče tje zadej, da pomiri tiste ljudí, kateri so se morali spreti, kakor se je dozdevalo.

A ta je odvrnil: «Roparji so nas napadli», in prijemši za uzdo gospodinjinega konja, je zapodil svojega v dir ter vlekel še unega za seboj. Na uni strani pa je vlekel sel deklinega konja.

«O, poslušajta vendar!» je dejala Bice, vsa prestrašena. «Poslušajta! To je Ricciardinov glas! Tecita mu pomagat!» — Ricciardino se je zval uni oproda, ki je bil zaostal z vojaki, došlimi iz Sepria.

«Ne bo hudega, ne!» je dejál oni, ki je vlekel Bicinega konja. «Je sedem mož, dobro oboroženih; koga bi se imeli bati?» Takó rekoč je vedno gnal konje, kolikor je le mogel, češ, da bi spravil njo v varen kraj, ter je ponavljal, da je bila ona priporočena zlasti njemu; in gorjé njegovi duši, če bi se ji kaj žalega pripetilo.

Kmalu na to je potihnilo vse, in začeli so jezditi počasneje. Bice je hotela vedeti, kakó je končala tista rabuka, hotela govoriti z Ricciardinom, in slišati od njega, kaj je bilo. Oproda, ki je jezdil zraven nje, se je pustil prositi dolgo časa, nazadnje je vendarle obrnil konja. Toda kmalu se je vrnil v dir, ter je ves prestrašen naznanil, da je bilo spremstvo razkropljeno, ter da sedaj razbojniki za njimi tečejo. Takó rekši je hitro ukazal obrniti konje po neki stranski poti, ki je držala v gozd.

Tekli so naprej in nazaj po neznanih potéh, po puščavah in mejah skoro celo noč. In vendar je bil Castelletto le dve uri oddaljen od tam, od koder so bili odjezdili. Ženski, prestrašeni že vsled prve nezgode, ste bili vedno bolj v skrbéh, videči, da se takó dolgo jaha, in nikoli ne dospè do namenjenega kraja. Vodnik je jako pohlevno prosil Bice, naj se ne vznemirja, kajti v tisti zmešnjavi je bil zašel, in se potem zgubil v gozdu; naj mu odpusti in naj bi tega ne omenjala svojemu soprogu; sedaj da dobro vé, kje so, ter da bodo kmalu v Castellettu.

Da bi bili revici vedeli, kam sta ju lopova peljala ter v čegavih rokah sta bili! Namesto, da bi šli v Castelletto, so jahali v Rosate v grad Marka Viscontija v Pelagruove kremplje. Grofov oproda, ki je vodil Bice, je bil ravno tisti izdajica, ki se je bil že davno prodal Pelagrui, sel pa je bil najet od Lodrisia, in ravno takó tudi šestorica mož, došlih iz Sepria. Vse dogodke prejšnjega dne in tiste noči sta bila pripravila tista dva lopova, da bi Ottorinu odvedla Bice. Njiju namen je bil, imeti jo v svoji oblasti, da bi bila na razpolaganje Marku. Vendar sta hotela to doseči takó, da bi se ona ne prestrašila odveč, da bi ne vedela, v čegavi oblasti je, da bi ostala mirna; potem še le sta jo mislila polagoma pripraviti k temu, čemur je bila določena.

Zató sta opustila svojo prvo misel, da bi se očitno napadlo Ottorina in njegova dva zvesta spremljevalca. Ko sta napravila in zavrgla še marsikateri drugi načrt, sta se oprijela nazadnje tistega, ki sta ga tudi izvršila, namreč: odvesti mladega viteza z zvijačo namišljenega Markovega pisma. Lupa sta mislila ravno takó odtegniti Bici s tem, da bi ga, kadar bi bila že noč, klicala v Seprio v imenu njegovega gospoda. A tega, kakor smo videli, niti ni bilo treba, kajti Lupo je prišel sam v past, kakor je bil prišel že prej njegov gospodar. In tako se je cela lopovščina izvrstno sponesla. Bilo je treba odpraviti le še unega oprodo grofovega, ki ni bil deležen pri tisti hudobiji. A kako skrb je mogel delati ta jedini proti tolikemu številu, in kateri še povrh ni ničesar slutil o celi zadevi? Kaj je bilo težjega, nego iznebiti se ga?

Da povemo po pravici, početkom se je dozdevalo to podjetje Pelagrui vendarle predrzno. Odvesti s silo in potem držati skrito deklico takó imenitnega rodu, ni šala. Toda Lodrisiu je bilo premnogo na tem ležeče, da bi se stvar posrečila, tudi ker se je želel maščevati nad Ottorinom. On mu je torej razpršil vse pomisleke, dokazujé mu, da kakor so tedaj stale stvari, ni bilo druge poti, če je hotel še doseči to, kar mu je bil njegov gospod izrecno ukazal. In če bi se moralo pri tem tudi kaj prehudega dogoditi, bi to

opravičevala sila, in konečni vspeh bi nazadnje vse popravil. «To je, kakor če bi ti bil ukazal spoditi mu jerebico, a ti bi mu jo na mestu kar naravnost spravil v torbo», mu je dejál, «misliš, da bo zató kaj jezen na te?«

Nazadnje sta sklenila skupaj, da bi nekaj časa ničesar ne naznanila Marku, temveč bi čakala, da bi se videlo, kakó se reči razvijejo. Kasneje bi se mu polagoma kaj sporočilo, da bi se ga držalo na vrvici, in bi on ne zanemaril popolnoma milanskih zadev. Med tem bi se pa tudi na vjetnico samo vplivalo, da bi mu postala naklonjena, toda takó, da bi se ona dva pri tem ne izdajala nad potrebo.

Štiriindvajseto poglavje

Bice in njena dekla sta dospeli v rosatski grad, ko se je že dan delal. Mené, da ste v Castellettu, ste vstopili brez vse skrbi. Šli ste čez prostrano dvorišče, od vseh stranij obkroženo z oboki, in potem po nekih stopnicah ste prišli na neko hodišče, iz tega na drugo, in na zadnje ste dospeli v neko dvorano, iz katere se je prišlo v štiri sobe, in nikjer niste srečali žive duše. Izdajalski oproda, ki ju je pospremil do tja, ju je pustil, rekoč, da gre klicat grajskega oskrbnika, naj pride takoj sprejemat gospodinjina povelja.

Ko ste ženski ostali sami, ste šli v notranje sobe, katere ste našli jako čedne in ukusno opremljene. Bile so v njih drage postelje, stolice, mize in ogledala; posode z blagodišečimi vodami in izlečki; obleke in lepotičje, skratka: vsakovrstne ugodnosti, ki so bile takrat v navadi pri novoporočeni mladi ženi plemenitega rodú.

Bice je mislila trdno, da je v lastni hiši. Ker je bila vsa utrujena od dolge ježe, se je vsedla na naslonjač. Dekla ji je slekla mokrasto obleko iz krzna ter ji oblekla neko drugo iz rujavkaste tkanine, katero je našla ondi pripravljeno, sezula ji je čižme ter obula par svilenih nizkih čevljičkov, poravnala ji je lasé ter podala vodo za roke. Med tem ste se takó pogovarjali:

«Svita se», je dejala Bice, «in moral bi kmalu dospeti».

«O, kakó je to mogoče?» je odgovorila dekla, «saj sve še komaj medve prišli».

«Pa pomisli, koliko časa so nama storili izgubiti na poti!»

«To je res. O, slišite, gospa! koj ko pride vaš soprog, povejte mu vse o teh zanikrnikih — da niso vedeli, kam so naju peljali, da so izgubili pot, da so naju mučili nad štiri ure, in vi ste mogli takó jahati po noči».

«Štiri ure, praviš? misliš, da smo rabili štiri ure?»

«Gotovo, in še več! Kakor mi je pravil moj brat, od Gallarate do tu bi

se moralo priti v dveh urah. Sedaj pa pomislite, koliko časa smo jezdili in vedno v dir».

«Torej», je zopet dejala Bice «v štirih urah bi se bil moral Ottorino vendarle rešiti.... In koliko časa, misliš ti, da se rabi od Sepria do tu?»

«Jaz ne vem; saj pač veste, da nisem znana v teh krajih».

«Takó prilično.....» je silila Bice. «Misliš, saj je kakih osem milj?... Odgovori vendar. Ali se ti zdi, da je več?.... Torej denimo deset, denimo tudi dvanajst. O, več ko dvanajst pa menda ni, kaj ne?....

«Menda bo ondi okolo».

«Prav! in kaj češ, da je to jezdecu? Brž jih ima za seboj. Torej utegne kmalu priti, in jaz ga pričakujem vsak čas. Ali se ti ne zdi tudi tebi takó?.... O, govori vendar, govori v božjem imenu, povej, ali se ti ne zdi takó?»

«Mogoče, da pride, toda.... tudi če bi ostal dlje časa, bi ne bilo treba biti v skrbéh, kajti moški, kadar imajo svoje opravke, se vé, ne morejo gledati tako natanko.... jedna ali dve uri več ali manj»....

«Prav praviš, tudi jaz mislim takó. In če se gre za jedno uro ali dve, ni treba brž misliti na kako nesrečo.... kaj ne, da si tudi ti tega mnenja? Saj vem, da se utegne marsikaj pripetiti, in zató bi se ne hotela še bati. A mogoče tudi, da pride vsak hip, in jaz ga pričakujem. Priporočila sem mu takó vroče!... Toda tiho.... ali ne slišiš odmeva nekih stopinj? Če bi bil prišel, ne da bi bili medve slišali konjsko hojo čez most?»

Takó rekši, je skočila po koncu, da bi stekla k oknu. Toda Lauretta, ki je bila na tisti strani, je prišla prej do njega. Z okna se je videlo na neki mostovž, nad katerim so bili oboki, naslanjajoči se na tenke stebriče. Ona je spoznala prihajajočega, predno je mogla gospodinja pogledati skozi okno, in odtegnivši glavo od železnega omrežja: «Ne, ne», je rekla, «ni on. Uganite, kdo je? — Pelagrua».

«Kdo? tisti, ki je bil samostanski oskrbnik v Limonti».

«Dà, prav on», je odgovorila dekla. «Kakó je pač ta semkaj prišel!» je nadaljevala takoj, «saj od tistega dne, ko je zbežal iz vasí, se ni nič več slišalo o njem! Da vam po pravici povem, tisti obraz mi ne ugaja. Pa morda je to le moja nespametna misel... O, glejte, kaj mi pač sedaj prihaja v glavo!»....

«Dà, dà, pusti sedaj te neumnosti. Jaz pa dobro vem, kakó da je on tukaj. Prav za prav bi bila morala pričakovati, da ga najdem tu, če bi bila le pomislila na to. Ti že povem kasneje». Bice se je spomnila, da ko je bila v Varenni tisti dan po nesreči na jezeru, je bil Ottorino na prigovarjanje limontskega župnika prevzel skrb, da spravi kam ubeglega in zasledovanega oskrbnika. Ker ni dalje ničesar vedela o njem, slišavši, da je sedaj tu, je mislila, da mu je podelil Ottorino kako službo pri tej grajščini.

Začulo se je trkanje ob sobina vrata. Lauretta, kateri je bila gospodinja prikimala, je dejala: «Naprej!» Vrata so se odprla in vstopil je Pelagrua. Snel si je bil z glave čepico iz črnega baržuna, in držé jo v levi roki, je stopal naprej, klanjaje se. Pelagrua — če bi ga kdo hotel poznati — je bil pri petdesetih letih, srednje velikosti, suh in droben. Njegovi rumenkasto-bledi lici niste nikoli zarudeli. Dolge, goste in sive obrvi so mu senčile dvoje črnih očij, katerih ognjeni pogledi se nikakor niso mogli strinjati ž njegovim hlinjeno-ponižnim vedenjem. Le teh dveh očes ni mogel hudobec nikoli vkrotiti, ni jim mogel dati hinavskega izraza. Iz njih je vedno odsevala kruta hudobija in ošabnost. To ste bili dve vražji očesi, ki bi bili izdali kot sleparja celó kakega pobožnega puščavnika. Ko je vstopal, ju je vpiral ponižno v tla, toda potem ju je

povzdigoval ter z bliskovito naglostjo pogledoval na desno in levo; a dozdevalo se je, da se boji srečati poglede drugih, kakor tat, ki je v strahu, da bi ga zasačili na slabem dejanju.

Ko se je približal Bici, je pokleknil z jednim kolenom, in sklonivši glavo, je dejál: «Milostljiva gospa! blagovolite sprejeti poklon vašega nevrednega služabnika, grajskega oskrbnika castelletskega».

Torej je poveril vam v varstvo to svojo grajščino?»

«Dà, milostljiva gospa! Takó da bi mogel vstrezati svitli in ljubeznivi soprogi mojega plemenitega gospodarja, kateremu sem posvetil um in srcé, kakor sem vedno po njegovi dobroti njemu dopadal!»

«Vstanite!» je rekla tedaj Bice.

On je vstal in Bice je nadaljevala:

«Moj soprog in gospod izbira svoje služabnike, kakor se mu poljubi; jaz njegovo voljo vselej in popolnoma odobrujem». Na to, iznebivši se dostojanskega in slovesnega vedenja, s katerim je bila sprejela oskrbnikovo udanostno izjavo, je bolj neprisiljeno in prijazno vprašala:

«Povejte mi, oskrbnik, kaj se vam zdi, ali se more še dolgo časa muditi? Saj veste, da je šel v Seprio».

«O vem! in vem tudi, da tisti, ki so vas spremljali semkaj, so se izkazali nevredne svoje častne naloge. Toda bodite brez skrbí, milostljiva, in prepustite meni vso stvar; jaz že poskrbim, da se bodo še dolgo spominjali»....

«Ne, ne», mu je segla Bice v besedo, «nečem, da bi imeli nevšečnosti radi mene. Izrecno vam to velevam. Vse, kar so počeli, so storili z dobrim namenom, da bi ubogali svojega in mojega gospoda. In če bi bili tudi.... kaj nemarno spolnili dobljena povelja... tudi v tem slučaju hočem, da se nima več govoriti o tem».

«Kaj?» je vskliknil Pelagrua ves začuden in jezen, «mogoče, da je bil kdo toliko predrzen?... Teško mi je celó misliti kaj takega... Jaz sem govoril le o njih neodpustljivi zanikrnosti, da so vas zavedli s prave poti. Toda če je kak predrznež... naj bo kdorkoli, gorjé mu!»

«O, kar se tega tiče», je posegla vmes Lauretta, «vas zagotavljam jaz, da hči grofa Del Balzo ni bila nikoli vajena»... toda ojster gospodinjin pogled ji je pretrgal besedo.

Zvijačni oskrbnik se je kazal srditega, in z nekim pridušenim glasom, češ, da se zgraža radi slutenega prestopka, a da se mora vendar ukloniti gospodinjini želji, ki mu je velevala, da ni treba tega upoštevati — je dejál: «Oprostite, milostljiva gospa, tu se gre za grajsko čast.... Če bi plemeniti vaš soprog kedaj zvedel..... potem gorjé vsem, gorjé meni. Dovolite, da izvem ime tistega predrzneža..... in bodite gotovi»....

«Rekla sem vam, da se nima več govoriti o tem!» je dejala Ottorinova soproga odločno in dostojanstveno. Ko je na to videla, kakó je malopridnež povesil glavo, ter se je udajal — navidezno zbegan in nevoljen — je nadaljevala z bolj zaupljivim glasom: «Kar sem vas hotela vprašati — kaj mislite vi, ali se bo Ottorino še dolgo mudil?»

«Da bi vedeli» je odgovoril Pelagrua, navidezno ves potrt, «da bi vedeli, kakó me bolí srce, ker prvo poročilo, katero imam za svojo gospodinjo, ni ravno veselo!»

«Kaj mi imate poročiti?» je prašala Bice s plašno skrbljivostjo. «Ali ste zvedeli kaj novega?»

«Malo časa pred vašim prihodom», je rekel hudobec, «je dospel neki sel iz Sepria z naznanilom, da ga ne bo celi dan».

«Celi dan? Pa kaj bo delal tam celi dan? In ali je videl sel mojega soproga, predno je odšel od tam? Ali je govoril ž njim? Kaj mu je velel, reči mi? Pojte, privedite ga koj sem, hočem

govoriti ž njim, hočem govoriti sama s tistim poslancem, ali ste slišal?»

«Če mi dovolite, vam lehko povem jaz vse, kajti sel... da bi ga privedel sem.... On je govoril ž njim, predno je odpotoval. Pustil ga je v gradu skupaj z Lupom in z jednim oprodo vašega očeta, ki je dospel tja po noči. Vsi trije so zdravi in čili, kajti tisti napad je bil le malenkosten. In vaš soprog je rekel, da bodite brez vse skrbí, ker on, kakor hitro opravi, kar ga zadržuje tam, prihití k vam».

«A kedaj? Kaj je rekel, kedaj pride? Pač najkasneje danes zvečer, ni res?»

«O, dà, o mislim, da danes zvečer gotovo pride».

«Pa kaj ni on sam tega z gotovostjo povedal?.... Pojte, pripeljite koj k meni tistega poslanca. Pojte hitro! ni moja navada tolikokrat ponavljati jeden in isti ukaz kakemu podložniku».

Pelagrua je globoko sklonil glavo ter stisnil rameni, kakor da bi prosil oproščenja, in je odšel, rekši sam pri sebi: «I prevzetnica!... Le počasi, moja mala, potolaži se!» Zbadljivi njegov skrivni zasmeh se je prikazal na dan v ognjenem pogledu, s katerim je lopov z bliskovo naglostjo pomeril svojo vjetnico, ko je odhajal. Ali ste videl kedaj tičarja, ko je vzel v roko vlovljeno sinico, ter jo nekoliko časa gledal, kakó ga je jezno kljuvala, dasi ji je mogel on v hipu vse koščice streti? Na kaj takega je spominjal Pelagruov pogled.

Ko je odšel oskrbnik, je začela Bice v svoji domišljiji meriti dolge ure, katere so imele miniti. Domišljala si je, da bojo morale biti večne, ter ni vedela, kakó jih bo mogla prestati: zdelo se ji je, da ne pride nikoli h koncu tisti dan, da ji ne bo mogoče prehoditi tiste puščave. Kakó teško je popotniku, ki je po dolgi in težavni hoji prišel ves utrujen in pobit na neko višino, katero je že od daleč gledal kot konec svojega potovanja, če mu tam drugo goro pokažejo in povejo, da je še-le ondi kraj, kamor je namenjen! V takem mučnem položaju je bila sedaj Bice.

Lauretta, ki je zapazila njeno pobitost, se ji je približala, je odprla prekrižani roki na mizico, na katero je imela Bice naslonjen komolec, nagnila glavo proti njej, ter upiraje v njen obraz svoje oči, ki so izdajale veliko ginjenost, jo je nekoliko časa prijazno in spoštljivo gledala, ne da bi kaj rekla, a potem je dejala:

«Slišite, jeden dan na vse zadnje ni cela večnost. Prešlo jih je toliko, preide tudi ta. Solnce zaide, in kadar bo Bog hotel, pride tudi zaželjeni večer. Potrpeti je treba le nekaj ur. Razumem, da vam mora biti teško, a kadar se ve!... Samo ne zdvajajte!... Če potrebujete kaj.... če hočete, da ukažem kaj prinesti.... Oskrbnik mi je rekel pri odhodu, da naj bi izvolili povedati, kaj želite, in boste koj postreženi».

Bice, ki je imela svoje misli v glavi, namesto da bi odgovorila na to, je nadaljevala glasno svoj samogovor, kateri je bila poprej v svoji domišljiji začela: «O, pa res! saj je tam tudi Lupo in oproda mojega očeta!»...

«Seveda», je dejala dekla, pridruživši se njenim mislim, da bi se mogla zopet pogovarjati ž njo. «Seveda. Ni treba bati se, ne! Saj ima svoje zveste ljudi pri sebi, ter je na prijateljski zemlji. Lehko sve brez skrbi. Samo potrpeti je treba nekoliko. Težko vam je, ker ste si bili deli v glavo, da ga dobite že tu ob svojem prihodu, ali pa da pride kmalu; sicer pa, ali vam nisem že jaz prej pravila?... Toda vi se koj ujezite! Nama, ki sve tu, in nimave nobenega dela, se zdi dolg čas, a kdor ima opravke, in ne more drugače.... Skratka, pomirite se do drevi. Drevi, upam, vendar da pridejo, tudi jaz jih pričakujem. O, pridejo gotovo... toda, če bi se kaj prigodilo... kdo ve?»...

«O, prosim te, jenjaj klepetati!» ji je segla v besedo Bice, ki ni mogla trpeti, da bi se izrazil, če tudi le

pogojno, neki dvom, kateri je žalibog tudi ona imela. Bilo ji je kakor tistemu človeku, ki se na skrivnem boji, da ima kako nevarno bolezen, in se razljuti, če se kdo drzne le imenovati jo v njegovi prisotnosti. «Da bi ne imel priti še drevi! Skoro bi me pripravila ob potrpljenje».

«Oprostite, nisem rekla prav, jaz tudi nisem tega mnenja.... ampak.... hotela sem reči le... če bi se tako primerilo»....

«Naj se že primeri karsibodi. Abotnost je le misliti kaj takega. Tudi če bi imel skrbeti za ves svet, mora priti, in pride. Naj se vrne nazaj, če že ni drugače. Dà, rekla bi, naj še s konja ne stopi, toda pokazati se pač mora. No, bove slišali, kaj bo znal povedati ta sel... Pač dolgo se že mudí oskrbnik ž njim... Tudi ta zamuda me vznemirja. Kakó, da ju ni toliko časa?»

Zakaj da ju ni? — Da bi revica vedela zakaj! — Pelagrua je ves tisti čas učil nekega malopridneža, kakó bi se imel vesti pred njo kot Ottorinov sel, da bi jo mogla še nadaje slepariti.

Ko sta se hudobca dobro porazumela, sta prišla igrat svojo vlogo.

Tisti, ki se je imel prikazati kot sel, je bil neki stari razbojnik, ki je bil pred leti komaj ušel vislicam. Pelagrua ga je bil iztaknil v neki koči blizu grada, kjer je bival, in se živil z beračenjem, ko ni mogel vsled starosti več ropati. Lopov je gledal križem ter je imel veliko brazgotino čez čelo in nos tja do levega očesa; imel je rudeče lase in rudečo brado. Koj ko je stopil v sobo, se je navlašč spodtaknil, in potem je, opotekaje se, stopal naprej.

Bice je skočila po koncu vsa prestrašena. Toda Pelagrua se ji je približal, in s svojim navadnim ponižnim vedenjem je dejál, kazaje hudobca:

«Je dober človek, veste. Škoda le, da se večkrat opiva! in pri takih priložnostih... je revče zgubljeno.... Zató se ga nisem upal pred vas pripeljati... Ker ste pa prav hoteli, sem vas ubogal. Že ko je došel, ga je imel precej pod klobukom. In še tu je v jednomer pravil, da ga žeja, in takó je pil in pil, da ga je sedaj poln. Vendar, če ga želite izprašati, mislim, da bo še vedno vedel kaj povedati.

«Poprašajte ga, ali je videl mojega soproga, predno je odšel», je dejala Bice.

Pelagrua se je približal k navideznemu pijancu, ga je potolkljal po rami in mu dejál: «Slišiš, Mastino, tu milostljiva gospa te vpraša, ali si videl tistega viteza, za katerega si prišel iz Sepria?»

«Kaj, viteza?» je dejál hudobec z opotekajočim glasom: «da-li sem videl viteza? Kaj bi ga ne? Saj mi je on ukazal prinesti tisto steklenico vina, kakor sem ti pravil. Pa kako vino, veš, o kako vino!... In tudi to ni slabo, povem po pravici, le nekoliko trdo je».

Oskrbnik mu je segel v besedo rekoč: «Kaj ti je rekel, predno te je odslovil?»

«Ti je rekel? — Nič ti ni rekel. A — takó ti je rekel: spij ga to steklenico na moje zdravje; in jaz sem ga spil. In tu sem ga poslal doli še dve drugi steklenici, da bo delalo družbo tistemu prvemu, in vse to na njegovo zdravje, ker on je dober vitez in nima raka v žepu, kakor nekdo drugi, o katerem vem že jaz, da ne odpade nikoli nič od njega».

«Poslušaj, Mastino, kaj ti pravim jaz: ali je bil še kdo ž njim?»

«Pa kaj ti nisem že rekel, da sem bil jaz?»

«Jaz te prašam, ali je bil še kdo drugi?»

«Seveda je bil še kdo drugi».

«Kdo?»

«O, ta je lepa! on je bil».

«On? kdo je bil tisti?»

«On, tisti vitez. Bes te lopni, kdo je mogel biti še? Kaj vem jaz?»

Pelagrua se je obrnil k Bici, ter je zmajal z rameni, kakor da bi hotel reči: Sedaj vidite sami, da ni opravka ž njim. — A revica, ki je vendar takó

vroče želela kaj izvedeti o svojem soprogu, je dejala oskrbniku: «Poskušajte ga vprašati še to, ali mu je rekel, da pride danes zvečer».

«Bom poskušal», je dejál hinavec; in je prijel grdina za roko, stresel ga pošteno in mu zakričal v obraz: «Obrni se sem, kaj gledaš v uni teden?» Na to ga je vprašal: «Ali je rekel tisti vitez, da pride danes zvečer?»

«No, zdaj še to!» je dejál malopridnež, glasno in nespodobno se smejé, «pravi, da je že večér!» Stopil je dva koraka nazaj, in, opotekaje se, je skrivil život, stegnil roko, in, kazaje s tresočim prstom proti Pelagrui, je kričal s hripavim glasom: «Pravi, da je večér, ko še poldan ni». «O pojdi, tepec! meša se ti v glavi. Sram te bodi, da si že ob tej uri piján!»... «Pa tudi jaz ga čem piti, prinesi tistega dobrega, ker me takó žge v grlu, kakor da bi imel vrag svojo kovačijo v njem».

«Tiho bodi, prismoda, in spametuj se vendar jedenkrat. Povej, ali je rekel vitez, da pride danes zvečer?»

«A — da-li pride danes zvečer, to hočeš vedeti?»

«Dà, nerodnež!?

«Seveda pride danes zvečer, o, gotovo pride».

Bice se je razveselila vsa, a to njeno veselje je bilo le kratko, ker oskrbnik je stopil koj k malopridnežu in mu zakričal v uho:

«Ali nisi meni pravil, da pride jutri zjutraj?»

«A, dà, dà, jutri zjutraj; gotovo jutri zjutraj».

«Takó, pomisli vendar dobro, če moreš: ali pride nocój ali jutri zjutraj?»

»Nocój in tudi jutri zjutraj», je odgovoril navidezni pijanec. «O, takó je prav: nocój in še jutri zjutraj». In na to je začel peti s krokarskim glasom:

«Pijmo ga, pijmo, nocój in jutri zjutraj; okušajmo, uživajmo, požirajmo! Ko jaz poljubljam svojo merico, ne zmenim se več za upnike in za dekline; so ugnani v kozji rog biriči»....

Toda Pelagrua mu je pritisnil zaušnico in dejál: «Molči vendar, pasja noga!»

Bici se je pristudil gnjusni prizor, zató je namignila oskrbniku, naj spravi strani tistega nespodobneža. «Dobite takoj zanesljivega človeka», mu je rekla, «kateri ima odjezditi ter nesti v Castel Seprio pismo, katero vam kmalu izročim; od tam pa mi mora prinesti odgovor. Najdalje v treh urah ima biti tu, sicer boste vi odgovoren za to».

Oskrbnik je z globokim poklonom odgovoril, da bo postrežena. Na to je odšel, vodéč seboj unega grdina. Ta se je pustil vleči kakor slamnják, opotekaje se na desno in levo, a med tem je neprestano kričal: «Kam me vlečeš? Kam me vlečeš? Ti pijanec! pijanec! pijanec!» Vrata so bila zaprta, lopova sta bila že na koncu mostovža, že sta stopala dali po stopnicah, a ženski ste slišali še vedno tisto neprijetno vpitje: pijanec! pijanec! pijanec!»

Petindvajseto poglavje

Tvoj soprog pravi, da ne more biti pripravljen na pot v Palestino pred koncem meseca. Takó, moj otrok, ti obetam, da predno mine tisti čas, te posetim še jedenkrat skupaj s tvojim očetom. V Castellettu se poslovimo. Pojdi, Bog naj te spremlja! Najdalje v osmih dneh se bove zopet videli».

Te so bile zadnje besede, ki jih je Ermelinda jokaje izgovorila, izvijaje se iz Bicinega objema tisti dan, ko se je poslavljala od nje.

Ko je prišel določeni čas, je skrbljiva mati zajahala konja ter s soprogom odšla iz Milana že pred dnem. Spremljala sta ju le dva služabnika. V nekaterih urah so že došli v Castelletto.

Jeden izmed dveh spremljevalcev je bil sokolar Ambrož. Želel je še jedenkrat objeti svojo Lauretto in svojega Lupa, predno bi odšla v Palestino.

Pred gradom je bil neki obširen trg. Dospevši tja, so naši jezdeci videli, da so bili stolpi in zidovi ozaljšani za svatovsko svečanost. Na stolpih so plapolali prapori z Ottorinovim grbom. Med zobci na zidovju so bliščali ščiti različnih oblik in barev, na katerih so bila naslikana njegova podjetja. Od jednega stolpiča do drugega so bile spete preproge. Tik pod grajskim obzidjem so bili postavljeni mlaji in drevesa, med katerimi so viseli venci in verige iz zelenja in cvetja. Tu in tam so bila tudi somerno postavljena hodišča in hišice iz zelenja s peresnimi šopi na vrhih. Vendar se je moglo lehko spoznati, da je morala že miniti slovesnost, radi katere je bilo vse to pripravljeno; kajti veje mlajev in dreves ter zelenje in cvetje je bilo že jako ovenelo.

Grof Del Balzo je nekoliko časa ogledoval ta prizor, a na to dejál Ermelindi ves vesel: «Glej, glej! pustili so do sedaj še vse, kar je bilo prirejeno, da so slovesno vsprejeli nevesto».

Kakor hitro so iz grada zagledali malo družbo, sta ji prihitela naproti dva dvorjaniča v mičnih oblačilih z belimi in modrimi programi in s srebrno paličico v roki. Jeden je jako uljudno

poprašal sokolarja, ki je jezdil nekaj korakov pred gospodo, kdo bi bila gospod in gospa, ki sta došla čast delat gradu.

«Grof in grofica Del Balzo», je odgovoril sokolar.

To zaslišavši, je dvorjanič zatrobil v rog, a iz grada je prišla četa oboroženih mož, ki so se prišlecema v čast postavili v vrsto na obéh straném mosta. Kmalu na to se je iz nekega stolpa zaslišalo zvonenje, iz dvorišča v gradu so pa jeli odmevati veseli kriki takó glasno, da bi bili skoro prevpili zvonenje. Ko so naši prišleci došli na dvorišče, so zagledali tam vse polno ljudstva. Množica mož, žen in otrok praznično oblečenih jim je prišla naproti z veselim vpitjem. Med gnječo so bili tudi glumci, nekateri so se skazovali s plešočimi psi, drugi so uganjali burke, zopet drugi so udarjali na bobne in tamburice, a drugi so godli na piščali in na druga godala, ki so bila tačas v navadi.

Sokolar je skočil s konja in se je bližal gospodinji, da bi pomagal tudi nji doli stopiti. A tedaj so zagledali, kakó se je med ljudmi z veliko težavo poganjal naprej neki debelúh z rudečimi lici. Ta je bil grajski oskrbnik, kateri, dospevši do gospé, je namignil Ambrožu, naj se oddalji, in je še pravočasno prejel za stremen ter pomagal gospej, ko je stopala s konja. Ves zasopljen je ostal za trenotek nem, toliko bolj se je pa trudil z rokama in se globoko uklanjal, hoté s tem skazati svojo udanost in svoje veselje.

«Dobro došla», je dejál naposled, ko je vlovil sapo, «dobro došla, svitla grajska gospa, med svoje zveste služabnike». Na to dvignivši nekoliko glavo, katero je prej iz spoštovanja sklonjeno držal, ter vprši svoje oči v obraz tisti, katero je nagovarjal, je ves osupnil, in je nekaj potihoma zase rekel. Potem pa je prašal glasno:

«Nemara mati naše svitle gospodinje?»

«Dà», je odgovorila Ermelinda. Tedaj si je oskrbnik jel prizadevati, da bi spravil ljudí v stran in takó napravil pot gospej in gospodu. Peljal ju je v pritlično bogato opravljeno sobo, kjer sta nova gosta našla deklice, dvorjaniče in služabnike, pripravljene na njihova povelja.

Ermelinda se je bila vsedla ter je ž njej prirojeno prijaznostjo sprejemala neke deklice, ki so se ji klanjale. Grof pa je mej tem šel okolo po dvorani, in držé roke na hrbtu, se je sedaj pa sedaj vstavljal ter gledal neke podobe, ki so visele na steni.

«Ali ni to Picova slika?» je vprašal oskrbnika, ki mu je stal vedno na strani.

«Dà, slika Pica Viscontija, očeta mojega plemenitega gospoda», je odgovoril oskrbnik z globokim poklonom.

«In ta tukaj», je čez trenutek zopet vprašal grof, «je Maffeo, kaj ne da?»

A tisti hip je neki dvorjanič potegnil debeluha za rokav in mu rekel: «Gospá hoče govoriti z vami».

«Dà, Maffeo, gospodarjev stric», je odgovoril oskrbnik na grofovo vprašanje, in hitro na to je dejál še: «Če dovolite, grem na postrežbo vaše plemenite gospé, katera me kliče». Takó rekši je stekel k Ermelindi, katera ga je vsa vesela vprašala:

«Kje sta pa novoporočenca? Ali jima niste še naznanili, da je došel grof Del Balzo?»

«Novoporočenca?» je dejál vrli možak ne vedé, ali gospá resno vpraša, ali se le šali.

«Dà, kje sta ona dva?» je ponovila grofica s takim izrazom, ki je izključeval vsakoršen dvom.

«Ali nista bila z vami?»

«A, sedaj razumem. Šla sta nam naproti», je zopet poprijela Ermelinda z nasmehom, «pa glejte! nismo se srečali. Sta že morala iti po kaki drugi poti. Pošljite brž kakega sla, naj ju poišče in pokliče nazaj».

«Kakó!» je dejál oskrbnik nemalo osupnjen, «nista bila z vami? Tu sem nista došla. Moj gospodar mi je bil res poslal naznanilo, naj vse pripredim za vsprejem že danes teden, toda ves ta čas ni bilo videti nobenega. Jaz sem mislil, da sta še vedno pri vas v Milanu».

«Grof, grof!» je zaklicala Ermelinda, skočivši na noge ter hité vsa preplašena proti svojemu možu, veste kaj? Ju ni tu!»

«Kóga ni?»

«Bice in Ottorina. Mož pravi, da ju še videl ni». Takó rekoč je kazala oskrbnika, kateri je stal tam ves zbegan, videč gospó takó prestrašeno, ter ni vedel, kaj naj bi rekel ali storil.

«Kaj? kaj pravite, oskrbnik?» je jecljal grof, «da ju ni tu? da ju niste videli?»

«Seveda ne; jaz sem mislil, da sta v Milanu».

«In nista došla v Casteletto preteklo soboto?»

«Oh, moj Bog! nista došla niti v soboto niti kateri drugi dan».

«In niste dobili nikakoršnega poročila, nobenega sla, prav nič?»....

«Nič, verujte mi, prav nič».

«Pač čudno!... če bi bila morda.... Toda ni mogoče — na vsak način bi bila kaj sporočila.... In pa sta imela pripraviti toliko rečij za potovanje!»

«Oh, jaz se bojim kake hude nesreče!» je zaklicala Ermelinda; «jih je že napadla kaka razbojniška tolpa!»....

«Svitla gospá», ji je segel v besedo oskrbnik, «gledé tega vas morem zagotoviti jaz, da dežela je varna; da more vitez potovati noč in dan, držeč nogo čez vrat svojega konja» (takó so se v tistih časih izražali, če so hoteli povedati, da ni nobene nevarnosti niti od sovražnikov niti od razbojnikov).

«In pa», je posegel vmes grof, «je treba pomisliti, koliko jih je bilo skupaj. Mimo nevestine spremljevalke je Ottorino imel seboj še svojega oprodo in dva druga oborožena moža, katera sem jaz poslal ž njimi; takó ste bili dve ženski in pa štiri moški, in sicer taki moški, ki se upajo postaviti dvakrat tolikemu številu sovražnikov».

«Toraj kje bi mogli biti?» je vprašala Ermelinda v hudih skrbéh.

«Hotel sem vam le pojasniti», je odgovoril grof, «da se ni treba koj najhujšega bati. Sicer pa Bog ve, kje so... Ali to morate priznati tudi vi, da šest oseb ne more takó lehko izginiti, kakor se razprši dim».

«Morda so se ponesrečili v Ticinu?» je zopet dejala grofica.

«Tega ni misliti, ker sedaj ni povodenj; a na vsak način, če bi se bilo pripetilo kaj takega, bi se bilo slišalo praviti o tem, kaj ne da, vi, oskrbnik?»

«Mogoče», je dejál ta z zategnjenim glasom in dvigujé rameni; in videti je bilo, da nima nič drugega povedati. A ko je obrnil svoje oči v gospejin obraz, ter jo je videl vso obupano vsled njegovega dvoma, je čutil potrebo takoj potolažiti jo nekoliko z naslednjimi besedami: «O, gotovo, jaz bi rekel tudi, da se niso ponesrečili, sicer bi se bilo moralo kaj slišati».

Med tem je bila nastala pod mostovžem velika gnječa. Ljudstvo se je trlo, da bi prišlo pod okno dvorane, tam pa so stopili jedni na ramena drugih, da bi za trenotek videli gospodo.

Nekateri so pravili, da sta došla ženina. Drugi so pa ugovarjali, da ženina sta še na poti, in vsak se je hotel prepričati o resnici na svoje oči. A tudi takó niso mogli popolnoma dognati resnice, kajti nekateri, ki so videli prvikrat Ermelindo, in pa le takó na hitrem skozi steklene plošče, ko tudi ni bila naravnost proti oknu obrnjena, so odločno trdili, da ni bila nevestina mati, pač pa nevesta sama. In takó se je množica živahno in glasno pričkala, ali bi mogla res biti nevesta ali ne; in nekateri so vpili: «Živel grof in grofica Del Balzo!» drugi pa: «Živel Ottorino, živela Bice, živela ženina!»

Ti veseli klici so Ermelindo le tembolj begali in žalili. Zató je naprosila oskrbnika, naj odpravi tisto dobro ljudstvo. On je šel, izpolnjevat to gospejino povelje, in vsa tista množica grajščinskih podložnikov se je kmalu razšla. Nekateri so se pozgubili po hodiščih, drugi po notranjih dvoriščih, zopet drugi so odšli skozi grajska vrata. Ostali so na mestu le glumci, katerih je moglo biti kakih deset. Ti, dasi so imeli podstrešje in obilno hrano ves čas, ko sta bila pričakovana ženina, niso hoteli oditi, in so čakali, da bi jih po tedanji šegi odslovili s kakim darom. Oskrbnik je tedaj ukazal prinesti, kar je bilo pripravljeno za nje, in jim je razdelil.

Le jeden med njimi ni hotel sprejeti daru.

«Ne da bi bil jaz bolje preskrbljen z obleko in denarji nego ostali plemeniti moji tovariši», je dejál, «in ne da bi zahteval Bog ve kake dragocene darove — vendar jaz ne odidem, dokler ne bom videl gospodarja. Kar imam dobiti, hočem prejeti od njega samega».

«Gospodarja ni», mu je rekel osorno oskrbnik, «če jo hočeš, vzemi jo», takó rekoč mu je vrtel pred nosom kapo iz krzna, «in če ne, pa pojdi po svoji poti».

«Kakó? Ottorina ni?» je vprašal glumec, ne da bi se pustil pregovoriti. «Kdo pa je bil tisti gospod na konju, katerega sem videl od daleč?»

«Tisti je grof Del Balzo».

«Grof Del Balzo? Dobro, pelji me k njemu, ker sva znana; reci mu, da sem Tramacoldo, in da imam tu nekaj»...

Med tem ko je oskrbnik odpravljal grajščinske kmete ter delil darove glumcem, sta bila tudi grof in grofica odposlala vse nadležne svedoke in sta ostala sama. Vsa zbegana in pobita sta si stavila drug drugemu nebroj vprašanj, dasi je skoro pri vsakem vprašalec bil prepričan, da poprašanec ne bo vedel kaj odgovoriti. In vendar sta se popraševala. Vsega sta se domišljala, delala sta vsakoršne sklepe, a izvršila nista nobenega. Konečno je šinila Ermelindi pametna misel v glavo. «Kdo ve», je dejala, «da bi se med tolikim ljudstvom ne dobilo kakega človeka, ki bi nama mogel kaj povedati?»

«Prav pravite», je odgovoril grof, «koj grem tja, in ukažem poprašati, predno se vsi razidejo». Šel je torej na hodišče iskat oskrbnika, in ga je našel v pogovoru s Tremacoldom, kateri se ni dal odpraviti. Kakor hitro je šaljivec zagledal grofa, mu je stekel naproti, je snel ter stresel čepico, da so zažvenkljali kraguljčki, prišiti na njej, poklonil se po glumčevo, to je na pol resno in na pol šaljivo, ter začel praviti:

«Ravno sem se moral prepirati s to pasjo nogo, ki me je hotel zapoditi kakor kakega malopridneža. Toda jaz, ki sem prišel navlašč, ker sem slišal, da Ottorino»...

«Kaj? Veš kaj o njem? Pojdi, pojdi tu sem», je dejál skrbno grof, in prejemši ga za roko, ga je peljal v dvorano. Tja dospevši, se je obrnil k Ermelindi, in je rekel: «Ta mož ve nekaj o naših».

Grofica je stekla naproti glumcu, in je jela siliti vanj: «Kaj veste? O povejte, povejte! Ali ste ju videl? Ali ste slišal kaj praviti o njih?»

«Kaj? O kom?» je odgovo il Tremacoldo, nemalo osupel, da se ga je takó burno popraševalo.

«Prašam vas, ali ste videl Ottorina in Bice?» je ponovila skrbljivo grofica.

«O ne, videl ju nisem!»

«Ali ste pa kaj slišal o njih?»

«Dà, slišal sem, da nista še došla v Castelletto. Zató sem si mislil, da niso mogle še končati veselice, in sem se napravil semkaj, nekoliko kasno, to je res, pa vendar...»

«In kaj so pravili v Sestu?»

«Nič; kaj hočete, da bi rekli?.... In, kakor sem dejál, sem prišel, in po poti sem zložil neko pesmico za to ženitev».

«Pa ni nobeden omenjal, da ju je videl, da je slišal kaj praviti o njih?»

«Nobeden. In kakor sem začel praviti, jaz sem že v Bellanu to ženitev prorokoval. Torej vidite, da sem imel več pravice ko kdorsibodi napisati pesmico o tem; in sem jo napisal, in jo imam tu». Takó rekoč je odgrnil plašček, segel z roko v nedrije in izvlekel nek papir, ter ga prijazno ponudil Ermelindi. A ko je takó odgrinjal plašček, je odkril celo svojo levo stran, in grof, ki je bil zraven njega, je videl zabliščati roč nekega bodala, ki ga je Tremacoldo nosil pod pasom. Grof je takoj spoznal bodalo — bilo je Ricciardinovo.

«Kje si vzel tisto bodalo?» ga je vprašal ves prestrašen.

«Kakšno bodalo?»

«To, katero imaš tu!»

Glumec ga je vzel izpod pasa, ter ga podal grofu rekoč:

«Vkupil sem ga včeraj od nekega orožarja v Gallarati».

«Kaj je? kaj je?» je vprašala Ermelinda.

«To je Ricciardinovo bodalo!» je zaklical grof, a grofica je pri teh besedah prebledela in začela tresti se.

«Bo že takó», je dejál glumec sam za se, «da sem nevedé zabredel v kake spletke, iz katerih se le teško izmotam». Šel je počasi, počasi do vrat sobane, pogledal na dvorišče, videl tam svojega konja osedlanega, privezanega k nekemu stebru pri vhodu, videl velika vrata odprta in most spuščen, in — hotel jo je že popihati. A čez trenotek: «Ne», je dejál, «Tremacoldo, lehko drži glavo po koncu, naj gre kamorkoli. Nobeden nima o meni sumiti, da sem se udeležil kake lopovščine. Tu ostanem, da izvem natanko, za kaj se gre».

Tedaj sta mu začela grof in grofica staviti celo vrsto vprašanj, na katera glumec ni vedel odgovoriti drugega nego to, kar smo že povedali. Iz vseh teh vprašanj je pa razumel celo stvar, ki mu je hotela prej pamet zmešati. Razumel je, da so izginili Bog ve kakó: Ottorino, njegova soproga in njuno spremstvo, mej katerim je bil tudi Lupo. Globoka žalost ubogih starišev je segla Tremacoldu do srca. On se je zajedno tudi spomnil dobrot, katere sta mu bila skazala Ottorino in Lupo. Tedaj se je vzbudila v njem neka želja po neznanih, zanimivih dogodkih, katera želja je bila v tedanjih časih kaj navadna, vzlasti če je bila v take dogodke zapletena usoda kake krasotice, kakor je bilo ravno v tem slučaju. Iz teh razlogov je on storil sklep, da hoče iti za neznatnim sledom, ki se mu je slučajno pokazal, in razjasniti, če bi bilo mogoče, celo to skrivnostno zadevo. To je razodel Ermelindi in grofu s tako udanostjo in sočutjem, da sta bila oba prav globoko ginjena.

Grof je sprejel njegovo ponudbo z izjavo najtoplejše hvaležnosti in dodal še:

«Ali bi ne bilo prav, da bi ti vzel seboj kakega mojega služabnika? Če hočeš, ti dam Ambroža, očeta Lupovega in pa Bicine dekle, ki je tudi izginila z ostalimi. On je razsoden in hraber mož, in lehko si misliš sam, kakó si bo prizadeval, da zopet najde svoja otroka».

«Ne, ne», je dejál glumec, «take stvari opravi človek še najbolje, če je sam. Pa da bi vzel seboj celó vašega služabnika — to bi bilo podjetju le v kvar. Bom že jaz... In če bi vam imel kaj sporočiti, kje vas dobim?»

«Naredimo takó», je dejala Ermelinda, «midva ostaneva v Castellettu še tri dni, ne vštevši današnjega. Če nam Bog dodeli milost, da boste imel kako dobro vest za nas, poskrbite, da nam dospe semkaj. Takó, da bi le bilo vaše prizadevanje vspešno, in bi mi bili potolaženi že poprej! Toda, če bi nas hotel Bog še dlje časa skušati, kasneje nas dobite v Milanu. Slišite, vrli mož», je nadaljevala potem, «vem, da ko se

napravljate na to dobro delo, mislite na tako plačilo, kakoršnega vam jaz ne morem dati...., vendar dovolite mi, da vam že sedaj obečam, da v prihodnje vam ne bo treba več služiti si kruha s tamburico».

«Hvala vam», je odgovoril glumec, «pa.... naj vam povem, da bi dal srčno rad ne samo kruh, ki si ga služim s tem godalom, ampak tudi isto godalo, ki mi je ljubo kakor rodni brat, in povrh še prste, s katerimi brenkam nanje, da bi vas le mogel videti zadovoljne».

«Bog vam poplačaj!»

«In tudi, gleje, jaz si štejem v srečo, da morem porabiti to svojo ljubo tamburico kot pomočnico pri blagem dejanju, predno jo zamenim s psalterjem, kar se nadejam, da se zgodi v kratkem času; in morda pride še takó, da mi boste ravno vi pomagali pri tej zameni».

«Glumec je duhovnik», je posegel vmes grof, da bi pojasnil soprogi tiste besede, katerih ona pač ni mogla razumeti. «In sedaj, ko ima prenehati cerkvena prepoved, misli opustiti to cigansko življenje ter vrniti se k svojemu pravemu poklicu, in se nadeja, da vi kaj pregovorite zanj pri vašem stricu legatu».

«Izborno ste pogodili moje misli», je dejál Tremacoldo. «Vendar», je dodal čez trenotek, «dokler sem še glumec, se hočem dostojno vesti kot tak. Kaj vraga! kedaj se je še slišalo, da bi šaljivec takó pohlevno govoril kakor kak redovnik ali korar? To bi bilo neprimerno za kapo in tamburico». Na to se je priklonil in odšel, pojoč:

«Glumec mogotcem dvori, vedno je vesel in prepeva; tudi če se s smrtjo bori, smeje se, ko umira; je dovtipen in dobre volje, tudi če bi videl, da se svet ruši».

Grof je šel za njim, in ko ga je dotekel, mu je položil roko na ramo in dejál: «Slišiš, Tremacoldo, med tem ko se boš trudil za nas, boš kaj potreboval... se ve... ti nisi bogat, zató si ne smeš v zlò šteti»... Takó rekoč mu je hotel prisiliti mošnjo denarjev. Toda glumec je naglo stopil dva koraka nazaj, skril roki za hrbtom ter dejál: «Ne, danes ne vsprejmem nič; in ne samo danes, sploh za to nečem plačila nikoli».

»Če pa namesto denarjev hočeš rajše»....

«Nobene stvari. Glejte, ali nisem bogat: imam še vedno jeden del tiste verižice, katero mi je bil podaril Ottorino» — takó rekoč mu jo je pokazal; imel jo je ovito okolo vratú. «Tudi če bi ne imel drugega, vsak obroček mi bo pomagal izvrstno prebiti jeden dan. Torej vidite, da morem še nekaj časa plačevati svoje račune». Takó rekši je skočil na konja — bil je še vedno tisti, katerega je bil dobil, ali bolje, katerega mu je bil podaril Arnaldo Vitale tisti dan, ko je ž njim tekel proti kvintani — in odjezdil je počasi proti mostu, veselo pevaje nadalje ono pesem, katero je bil že prej začel:

«Deklice zaljubljene, mladiči, žene in starci, ki ste se takó zatelebali, da ste dali v najem svojo pamet, bogatini in capini, vsi pridite sem.

Glumčevo godalo prežene vse trme in vsako čarodejstvo, ozdravi zlovoljo in ljubosumnost. Bogatini in capini, vsi pridite sem».

Izšel je iz grajskih vrat in zavil za neki zid, ter kmalu se ni moglo več razumeti njegovih besed.

Minili so trije dnevi, in grofovska dvojica ni mogla nič izvedeti o svojih ljudéh. Nesrečnika sta se vrnila v Milan. Toda Tremacoldo med tem ni lenaril. Prvo njegovo delo, ko je odšel iz grada, je bilo, da se je podal kar naravnost k orožarju, ki mu je bil prodal bodalo. Tu se je delal, kakor da hoče kupiti celo bojno opravo za nekega viteza. Mej živahnim pogovorom je peljal orožarja v neko krčmo, češ, da se bosta tam pri kozarcu nadalje pogajala. Ko je videl mojstra nekoliko veselega in zgovornega, ga je začel od daleč otipavati in skušati, ter ga je počasi takó

daleč pripravil, da je izpovedal vse, kar je vedel in znal.

Orožar je bil dobil tisto bodalo skupaj z drugo drobnino od nekega svojega sorodnika z naročilom, naj bi vse to prodal zanj. Tisti njegov sorodnik je bil služabnik in oskrbnik nekih nun, ki so bivale v Rescalindi. Sorodnik pa je bil prijel tiste stvari kot delež plena, dobljenega pri nekem nočnem spopadu z neznanimi vitezi. Kaj se je pa zgodilo z ljudmi, ki so bili vlovljeni pri tisti priložnosti, ni mogel povedati, ker tega ni vedel.

Ko je to slišal, bi bil Tremacoldo najrajše stekel pozvedovat nadalje, da bi razkril celo zadevo. Toda s kako pretvezo bi imel stopiti pred nunskega oskrbnika? In kakó naj bi začel govoriti ž njim o tistem nočnem spopadu, ne da bi se mu to dozdevalo sumljivo? Oprijel se je torej te zvijače, da je celi teden držal na povodcu orožarja s pogajanjem o tisti bojni opravi, vedno obujaje mu nado, da sedaj pa sedaj sklene ceno, kar je pa vendar odlašal od jednega dne do drugega, dokler ni prišla sobota. Drugi dan je imel biti shod v Rescalindi. Tam so se imele vršiti slovesnosti, pa tudi vsakoršne igre in veselice; ljudstvo je imelo privreti tje iz vseh bližnjih vasij. To je bilo kakor navlašč za glumca; kajti tam, kjer je gnječa in šum, ondi se on dobro počuti. V soboto je prišel torej naš glumec s tamburico okolo vratú po orožarja, in oba sta se podala na pot. Po poti se je znal Tremacoldo svojemu tovarišu takó prikupiti, da ga je ta povabil prenočevat k svojemu sorodniku. On se je najprej dal dolgo prositi, a nazadnje je sprejel ponudbo. Nunski oskrbnik, kateremu je orožar predstavil glumca kot svojega odjemnika in prijatelja, ga je veselo sprejel. Tisti večer je Tremacoldo pel, udarjal na tamburico ter uganjal vsakovrstne burke in igre, kakoršnih ni druščina v tistem kraju še nikoli videla. Prenočil je ondi. Drugi dan je šel, kakor da bi bil brez vse skrbi na svetu, na trg kratkočasit ljudi. Ko se je vrnil opoldne, je našel v hiši kakih šest oboroženih mož, ki so bili povabljeni na kosilo. Koj si je mislil: ti so se najbrž tudi udeležili onega pomočnega napada, o katerem si jaz toliko glavo belim — in, kakor bomo videli kmalu, ni se motil. — Tu mu je torej trebalo biti jako opreznim.

Vsedli so se k mizi. Jedli so in pili, šalili se, smejali in vpili. Tremacoldo je vedno poslušal in pazil na vse, a o tem, kar je želel slišati, ni nobeden črhnil. Bilo je treba vrle možake na kak način premeteno speljati na led.

K sklepu obeda je bil prinešen na mizo pečen pav. Sicer bi se bilo smelo po tedanjih postavah kaj takega le «pri viteških obedih» zavživati. Vendar, ker so bili povabljenci sami prijatelji in sorodniki, jih je oskrbnik zaupljivo počastil tudi s to prepovedano jedjo.

«Meni», je dejál Tremacoldo, «pristoji, da razrežem pava, kajti mi glumci smo deležni viteških pravic, tudi če nismo vitezi». To rekši je izvlekel izpod pasa svoje nedavno omišljeno bodalo, in ga vbodel v mesó plemenite živali na sredi mize, v znak, da si jo osvaja. Vsi prisotni so uprli oči v tisto orožje z bliščečim srebrnim ročem in z zlatimi okraski, udelanimi v rezilo. Na to so pogledali drug v drugega, in nekdo je rekel z razločnim glasom: «Ravno tako».

Tedaj je hišni gospodar namignil nekemu gostu, ki je sedel ravno nasproti njemu, in mu je dejál:

«Kaj pa se je zgodilo s tistima dvema kosoma?»

«Jednega, tistega gorskega», je odgovoril gost, «imamo še vedno v kletki pri nas v gradu, unega smo oddali proč, a menda ne bo dolgo pel».

«Sem te že razumel!» je dejál Tremacoldo za se, a kazal se je, kakor da bi ga to nič ne zanimalo.

Po končanem obedu so vojaki povabili novega gosta in vse druge, ki so bili pri obedu, k sebi v grad, kateri je bil prav blizu, da bi ga še tam jedno

steklenico izpili. Odšli so vsi skupaj, in tam je glumec zopet znal z godbo in petjem vso družbo zabavati, izmislil je nebroj napitnic, pesmij in burk, takó kratkočasnih, dovtipnih, veselih in primernih ukusu tistih predrznih samcev, da jih je kar vse očaral. In ko se je zvečer odpravljal, jim je moral obečati, da se naslednjo nedeljo zopet vrne, ker v gradu so vsak praznik veseli in tekajo proti kvintani. Bili so torej takó sporazumljeni. Ali Tremacoldo, predno je odšel, je vse prevohal in pregledal, spravil jedno besedo iz tega, jedno iz unega, in takó se je konečno uveril, da je Lupo res ondi v gradu, in da ga imajo zaprtega v neki čumnati tik rova okolo gradú na severni strani.

Ko se je stemnilo, se je vrli glumec, zavit v svoj plašč, potikal tam okoli. Opazoval je vse in kmalu se je prepričal, da ni nobenega človeka v obližju. Stopil je k zidu pod dobro zapomnjeno okence. Pregovoril je in se je dal spoznati Lupu ter mu povedal, da je prišel z namenom, da bi ga rešil. Toda okence, skozi katero sta se pogovarjala, je imelo dvojnato jako močno železno omrežje, in zid je bil trden in debel, ter ni bilo misliti, da bi se ga moglo prevrtati.

«Vrata čumnate», je dejál Lupo, «niso takó trdna, da bi si ne upal potegniti kake deske iz njih, ali pa sneti doli ključavnice, ali sploh na katerisibodi način zlesti ven. Ali denimo, da bi tudi dosegel to, bi mi nič ne koristilo, kajti bil bi še vedno v gradu z dvignjenim mostom in dobro straženimi vrati».

«Za to hočem pa jaz iskati kako pomoč», je dejál glumec in mu povedal, da se prihodnjo nedeljo vrne, ali da ga še pred tem časom zopet poseti.

Tremacoldo je dolgo premišljal in si lomil glavo; nazadnje je dal napraviti dve glumčevi obleki popolnoma jednaki z nekima čudnima čepicama, ki ste bili prevlečeni s svileno, zeló gosto mrežo, katera se je mogla potegniti doli na obraz, kakor krinka pri bojni opravi. To ni bilo nič kaj izvanrednega ali sumljivega, če so nataknile nase še ne vemo kaj take osebe, ki so se bavile s tem, da so kratkočasile ljudstvo. V soboto po noči je Tremacoldo vzel jedno teh dveh oblek in jedno čepico ter šel tje k Lupovi ječi, in z neko dolgo prekljo je z rovinega roba podal skozi okno tiste reči Lupu, razlagáje mu, kaj bi imel storiti. Porazumela sta se gledé kraja in časa, določila znamenja, in lahko noč. «Nasnovala sva, sedaj pa Bog daj srečo», je dejál glumec in odšel.

Prišla je nedelja. Glumec je dospel v grad z novo obleko, s kaj čudno čepico na glavi. Vse se je gnetlo veselo okolo njega. On je pel, godel, poskakoval, uganjal vsakovrstne burke, potegoval doli na obraz svileno mrežo pri čepici, dvigal jo zopet pa zopet doli, potegoval, izmišljujé se mej tem polno primernih smešnic in dovtipov. Nazadnje je začelo tekanje proti kvintani. Grajski vojaki so se skušali z drugimi iz neke bližnje trdnjave. Ko so nekolikokrat potekli, se je Tremacoldo postavil pred najspretnejšega borilca in se ponudil, da steče ž njim dvakrat proti kvintani za stavo; kdor bi se bolje izkazal, naj bi dobil nasprotnikovega konja.

«Toda, prijatelj», je zarohnel nad njim tisti, ki je bil izzvan, neki črni samec, kosmat in grd kakor strašilo, «ne misli, da jo takrat odneseš s kako svojo neumnostjo, kakor tam doli v Milanu ob času bojnih iger, ker tu ne dobiš čuka, katerega si dobil tam doli, zapomni si to!»

«Treba ti je bilo še praviti!» je odgovoril šaljivec. «Iz soda se more točiti le tako vino, kakoršno je v njem. Kdo si bo domišljal, da se dobi kri v repi, ali pa viteška uljudnost pod oslovsko kožo?»

Vsi, razun divjaka, ki jo je bil skupil, so se smejali tej grozni zaušnici, a on, t. j. divjak, je izbulil oči in ga

srepo pogledal. Šaljivec, ne mené se za njegov strupeni pogled, se mu je približal in mu dejál zasmehljivo:

«Slišiš, dragi bratec, skoro da stava ne teče pod jednakimi pogoji. Ti imaš močnejšega konja nego jaz, ljubček moj!»

«Res je, res!» je zaklical nekdo izmed rediteljev. «Naj se pripelje drugi konj za Tremacolda, in njegov naj se odvede v hlev ter naj ostane tam, dokler sodniki ne izrečejo svoje sodbe». Bil je priveden krasen rujavec, tisti, katerega so bili vzeli Ottorinu. «Sedaj je stvar v redu», je dejál glumec, ničesar ni ugovarjati». In oponašaje s smešnim kretanjem viteza, kateri pred spopadom poteguje doli železno krinko, si je pokril obraz z mrežo, in je zaklical, naj se dá znamenje.

Troblja je zatrobila, da se je slišalo po celem gradu. In zaslišal je njen glas tudi nekdo, na katerega tačas nobeden ni mislil razun glumca, kateremu je pri tistem znamenju začelo srce močno biti. Izzvani vojak je spodbodel konja, in v hipu je že bil pri tarči, katero je zadel v središče. Mej tem ko so mu od vseh stranij klicali: «Dobro, dobro!» se je vrnil na prejšnje mesto, pognal zopet konja in nameril sulico v obraz zamorca, ter zopet izvrstno zadel. Gledalci so zopet odobravali in klicali: «Živio». — «Sedaj je pa Tremacoldo na vrsti. Kje je Tremacoldo?» — Nikjer ga ni bilo videti. Neki deček je držal za uzdo konja, namenjenega zanj, a njega ni bilo. «Tremacoldo! Tremacoldo! — Kam se je zgubil? Si je že zopet kako smešnico izmislil. — Saj sem rekel jaz, da on ni mislil resno staviti. A k sreči imamo še njegovega konja tu. — Tremacoldo! Tremacoldo!»

Toda nenadoma so ga zagledali, prihajal je kar skokoma doli po nekih stopnicah. Mahoma je skočil na konja, nameril sulico, stekel v dir proti zamorcu, zadel ga, zlomil kol, na katerem je stal, ter podrl vse skupaj na tla. Glumec, ali bolje rečeno, Lupo — naši bralci so menda že takó sami uganili, da je bil on — kateri oblečen natanko kakor Tremacoldo, z mrežo na obrazu, je bil takó izborno udaril, da je med gromkim odobravanjem obrnil konja, zdirjal čez dvorišče skozi vrata in preko spuščenega mosta ter urno kakor veter bežal proč.

Vse ljudstvo je steklo čez most, in videli so ga hiteti naravnost po cesti naprej.

«Tremacoldo! Tremacoldo! konj je tvoj! saj si zmagal ti!» Ali on v dir naprej, kakor da bi ga vrag nesel. Gledalci ne vedo, kaj bi mislili, ta pravi takó, uni drugače.

«On si najbrž misli, da je zgubil stavo, in sedaj beži, da bi ne moral plačati».

«Pojdi, pojdi! Glumec ve pač bolje kot mi, da je to najbolji udarec, če se podere zamorca».

«Torej, kaj more biti?»

«I, no! bo že kaka njegova zvijača. Kdo ve, kaj si je izmislil, da osramoti tega medveda, ki je mislil, da se mora on vstrašiti njegovega grdega obraza. Morda ga hoče na kak način osmešiti».

«Kaj misliš, ali se vrne?»

«No, jaz bi rekel! Kaj meniš, da pusti tu svojega konja, ker vprašaš: ali se vrne?»

Mej tem, ko je krivi Tremacoldo šel po svoji poti, je bil pravi Tremacoldo skrit v gradu. Ali se mu posreči oditi tudi njemu, ne da bi opazili zvijačo? O, le prepustite njemu vso skrb! On je že vse premislil in uredil. Mimo glavnh vrat so bila v gradu še neka druga stranska, koder bi se moglo oditi v sili. Tam skozi se je prihajalo na plano z nekega dvorišča, kjer so bili hlevi. Na ta vrata se je zanašal glumec. Brž ko je bil izzval vojaka, je rekel na skrivnem čuvaju tistih vrat, da stava, kakor si more pač tudi sam misliti, ni resna, in ga je pregovoril, naj pusti odprte duri, ter naj mu drži tam pripravljenega njegovega konja, ker hoče ondot na skrivnem oditi, ter potem

vrniti se nenadoma pri velikih vratih in prirediti nekaj.... nu, bo že videl, da vsi kar popokajo od smeha. Dobrodušni mož, ki je ljubil šalo ter ni bil ravno Bog ve kakó prebrisan, je storil vse, kar je hotel glumec: odprl mu je vrata, privedel konja ter mu celó pomagal na sedlo. Potem je lepó zopet zapahnil duri in se podal v glavno dvorišče čakat, kedaj se vrne. Toda tam ni našel žive duše, ker so bili vsi stekli na trg onkraj mosta gledat Lupa, kateri oblečen ravno takó kakor Tremacoldo in dozdevno ves on, je šel kakor veter naprej. Čuk je došel ravno še za časa, da je mogel tam daleč zagledati njegovi rameni.

«Kakó je to?» je dejál sam sebi. «Ta hip sem ga pustil ven, in je že tam! Ali ima ta živega vraga v sebi, da ga takó naglo nese naprej?»

Lupo je tekel v dir po glavni cesti, Tremacoldo pa na vso moč po mejah in stranskih potéh, in na večer sta dospela oba v hišo grofa Del Balzo v Milanu.

Lehko si mislimo, kakó so bili pobiti lopovi v gradu, kadar so videli, da se glumec ne vrne več in so našli prazen Lupov zapor, ter so pomislili, da so povrh še pripravljeni ob najlepšega konja v svojih hlevih; a po glavi jim je šlo, da jih je najhujše še čakalo, kadar bi grajščak izvedel vse te lepe reči.

Šestindvajseto poglavje

Ubogi Lupo je bil ušel že tolikim opasnostim, če upoštevamo le tiste, o katerih smo mi povedali! Kolikokrat so se že njegovi stariši tresli zaradi njega! Pa ker so vendar vsakikrat imeli veselje, da so ga videli srečno odnesti pete, bi skoro mislil človek, da so se morali že vsemu privaditi. Vendar ni bilo takó, in bralec naj bo prepričan, da tudi takrat je bil od svojih roditeljev sprejet s skazovanjem najprisrčnejše ljubezni.

Žal le, da je srečo tistih prvih trenotkov kar hitro skalila misel na ubogo Lauretto, o kateri ni vedel povrneni Lupo čisto nič povedati starišem, in tudi oni niso mogli njemu nič sporočiti.

Ermelinda in grof sta si dala večkrat povedati od Lupa vse najmanjše podrobnosti tiste grozne dogodbe, v katero je bil tudi on — očividno le kot stranska oseba — vpleten. Toda mladenič je mogel le malo zadovoljiti gosposko radovednost. Od tistega trenotka, ko je bil pustil Bice v Gallarati, idoč v Seprio iskat Ottorina, ni vedel nič več povedati o izginjenih. Kajti predno je došel v grad, ga je bila vlovila četa oboroženih mož, kateri so mu bili zavezali oči ter ga dolgo časa peljali naprej in nazadnje zaprli v neko čumnato, iz katere ga je bil konečno rešil Trema coldó.

Cela zadeva je bila še zagrnjena v skrivnostno temo. Le Markovo pismo, vsled katerega je bil Ottorino pohitel v Seprio, je menda bilo neki šibki žarek, ki bi mogel kazati pot nadaljnemu raziskavanju. Mogoče je bilo pa tudi, da bi bila Markov podpis v pismu ponaredila roka tistega hudobneža, ki si je izmislil napad na ženina. Lupo je bil tega mnenja, in grof, ki je ves prezebel, ko je slišal Markovo ime, se je oprijel te misli z udanostjo plašljivca, kateri se hoče na vsak način pomiriti. Toda Ermelinda, kateri je bilo znano Markovo nagnjenje do njene hčere, ni bila tega mnenja, ampak je zatrdno verjela, da jo je dal on ugrabiti. Vendar se ni hotela izjaviti proti grofu o tej

svoji bojazni, ker se je bala, da bi ji on vsled svoje strahopetnosti preprečil pot, katero je nameravala nastopiti, da bi dospela do zaželjenega smotra.

Zato je tajno poklicala Lupa v svoje sobe, in mu dejala: «Slišiš, moram ti poveriti neko zeló važno in težko nalogo. Ali jo hočeš prevzeti iz ljubezni do svojih nekedanjih gospodarjev? Jaz se ne zanesem na nobenega bolje ko nate.

«O, kaj pravite, milostljiva gospa!» je odgovoril Lupo, ginjen a zajedno nekoliko užaljen, ker je videl, da je grofica izražala svojo namero le nekako boječe in skoro dvomeč o njegovi udanosti. «Ali nisem jaz vedno vaš Lupo, vaš služabnik? Ali nisem pri vas svoje prve hrane užival? Ali niso moj oče, moja mati, uboga moja sestra vedno spali pod vašo streho? Ali niso dobivali od vas obleke, živeža in vsega, česar so potrebovali?»

«O, ni treba o tem govoriti»...

«Zakaj ne? In tudi če sem že dlje časa odsoten od doma, ne mislite, milostljiva, da bi bil kedaj te vaše dobrote pozabil. In pa, ali mi ni tudi zadnji čas plemeniti vaš soprog rešil življenja, ko je preprosil za me Marka? A soproga vašega so k temu najbolj ganile vaše prošnje in prošnje tistega angelja.... tiste vaše...» toda nehal je, ker je videl, kako žalost vzbuja v srcu nesrečne matere slutnja, da sedaj pa sedaj izreče ono drago ime. Ona si je obrisala oči in je odgovorila:

«Vem, da si dober, vem».

«Dober, pravite? O, bil bi najslabši malopridnež, če bi bil drugačen! Torej, milostljiva gospa, izvolite mi povedati, v čem vam morem postreči. Takó, da bi jaz le mogel srčno izvršiti, kakor vam obljubljam svojo zvestobo».

«Nameravam te poslati v Lucco s pismom do Marka Viscontija», je dejala Ermelinda.

«In drugega ni nič? — Iti pred Marka! Ne vem, koliko bi bil rad plačal, da bi bil mogel dobiti priliko k temu».

«Tudi jaz mislim, Lupo, da če se on ni popolnoma spremenil, dà, če ni popolnoma zatajil svoje prejšnje narave, se ti ni ničesar bati».

«Oprostite, milostljiva gospa, o tem niti misliti ni. Kakó bi mogel jaz dvomiti o Marku, o tistem možu, ki je poosebljena velikodušnost! Bi hoteli verjeti, da, če bi ne bil jaz tak revež, kakor je vsem znano, ampak denimo, da bi bil kak imeniten gospod, kak knez, kak kralj, a zajedno njegov najhujši sovražnik, bi se še vedno upal položiti svojo glavo v njegovo naročje, in zaspati takó mirno in varno, kakor da bi jo bil položil na dve mehki blazini! In pa, rečem vam še to, kar se vam bo morda celó nesmiselno zdelo, da jaz čutim za tega moža tako ljubezen in udanost, da, glejte, tudi če bi me hotel ubiti, bi se mi to ne dozdevalo nič grenko; ne, z veseljem bi hotel svoje življenje dati, takó rad, da bi ga jedino le za vero dal rajše».

«Torej pojdeš?»

«In še kakó rad! Komaj čakam, da se podam na pot».

«Le to mi dela skrbi», je dejala Ermelinda, «da bi ti znali medpotoma kako past nastaviti tisti, katerim je ležeče na tem, da bi preprečili to tvoje potovanje».

«Zató pa se je treba koj in na skrivnem napotiti, da ne bojo imeli časa pripraviti se. Sicer pa bi imeli še opraviti z menoj. Lisica, ki je že pustila rep v pasti, se takó lehko zopet ne vloví».

«Ná!» je dejala Ermelinda, «tu imaš pismo. Razumem tudi jaz, da čim hitreje se postopa v takih zadevah, tem bolje je».

«Le bodite brez skrbí», je odgovoril Lupo. «Samo še toliko, da pojém kaj na hitrem, pozdravim očeta in mater, potem se koj napotim».

«Srečno, moj dobri Lupo, Bog naj te spremlja!» je dejala grofica. Toda čez trenotek ga je poklicala zopet nazaj, da mu je rekla še: «In ako glumec

iztakne kaj med tem, ko boš ti na poti, pošljem nemudoma sla, da te obvesti. Saj veš, Tremacoldo mi je obečal, da bo lazil okoli, in ne neha prizadevati si, dokler jim ne pride na sled».

«Vem. Takó sva porazumljena.... Le še nekaj bi vam hotel reči, predno odidem»....

«O, le reci, nič se ne boj!»

«Hotel sem reči, da če bi se dogodilo.... pa ni treba, ker že takó skrbite za nje.... In pa vi ste takó darežljivi, da skazujete usmiljenje tudi tistim, katerih ne poznate.... Ne, ne, nič več mi ni treba govoriti». To rekši je šel izpolnjevat svojo nalogo.

Idoč proti mestnim vratom, da bi se napotil, je srečal Lodrisia, kateri je jezdil tam mimo z dvema oprodoma. On je poznal tistega gospoda, in je vedel, da med njim in Ottorinom je bil neki stari gnjev. Ker sta si pa oba še vedno skazovala neko površno uljudnost, katera, kakor vsakdo vé, večkrat ostaja tudi potem, ko preneha prijateljstvo, je privzdignil čepico in se priklonil sorodniku svojega gospodarja ter jezdil naprej ; a ni opazil, kakó se je uni začudil, ko ga je zagledal. Toliko menj je mogel šele slutiti, da sta tedaj on in tisti jezni vitez mislila na jedno in tisto osebo, se vé vsak po svoje, ter da sta radi iste osebe oba tudi potovala, dasi vsak v različno smer.

Mi pustimo Lupa, naj gre po svoji poti, in hočemo slediti unemu, kateri je bil dobil prejšnji dan neko pismo od Pelagrue, in je tedaj šel v rosatski grad, da bi se ž njim pomenil o skupnih zadevah.

Lodrisio, ki se ni mogel dosti načuditi, ko je zagledal svojega ujetnika, katerega si je predstavljal pač nekje drugjé a ne v Milanu in vsekakor ne kot popotnika — je zašepetal nekaj v uho jednemu svojih dveh oprod, in ta je prikimal z glavo ter zaostal.

«Kateri vedež, katera čarovnica, ali peklenšček je pa prinesel tega na svojih rogéh semkaj?» je dejál sam seboj čmerni vitez, poganjáje konja po cesti, ki je vedla v Rosate. «Ali je vrag, da se mi nima kar nobena posrečiti! da mi mora iti vse narobe! Katera nesrečna zvezda me vlada, da ima takó slab upliv na me?... In kam se je mogel pač napotiti tisti malopridnež? Nemara v svoje gore? O dà, tudi tisti lopovski gorjani imajo še neke račune, toda pride dan, da mi bojo morali vse h kratku plačati».

Ker je oproda, ki je spremljal Lodrisia, videl svojega gospoda jezditi naprej, zamišljenega, z zaripljenim obrazom, se ni upal ziniti, in je šel za njim pohlevno, gledaje ga po strani, kakor gosposki pes, kateri z gobcem pri tleh in z repom, privitim tje pod trebuh, capljá za svojim gospodarjem, od katerega jih je ravnokar dobil.

Vitez je pa v jednomer poganjal konja, a njegove misli so se ustavljale pri raznih predmetih in osebah, katere so tedaj vznemirjale njegovo črno dušo. Delali so mu grozne skrbí: Marko, Bice in Ottorino, in belil si je glavo, kakó bi popravil tu, kakó obrnil tam. Takó, uglobljen v svoje načrte, je dospel v Rosate, ne da bi bil celo pot kaj spregovoril.

Tam se je spravil s Pelagruo v neko bolj osamljeno sobo, in ga je vprašal koj: «Torej se je vrnil sel iz Lucce?»

«Dà, evo tu Markova pisma», je odgovoril oskrbnik in mu pomolil neki zavitek. Lodrisio ga je odprl in se vsedel. Dolgo časa je potihoma čital, a uni je med tem stal ondi pred njim s čepico v roki.

Ko je Lodrisio končal čitati, je zmajal z glavo, in zgibaje rameni je rekel:

«I, no, po navadi! z Nemci slabo, z Luccanci še slabeje. Prvi so kakor bezni, katerih bi ne napolnil Pad o povodnji, drugi pa stiskalci, skopuhi, ki bi ne dali beliča, če bi imeli ž njim odkupiti lastno kožo od Turkov ali pa od vraga. Jedni zahtevajo besneči, drugi

pa odrekajo s krikom, in on je tam v sredi med njimi ter zajema sedaj sod a sedaj obroč, danes vklene kakega vojaka, a jutri obesi kakega meščana; takó omahuje sem pa tje, dokler se konečno vsem ne zameri. Sam pravi, da je takó nevoljen in sit, da misli storiti, kar ni nikdo nameraval do sedaj, namreč prodati vladarstvo Florentincem ter oditi».

»Če se to zgodi», je dejál Pelagrua, «potem se pač zopet živo poprime tukajšnjih zadev».

«Gotovo, in uni povodec, s katerim sva ga hotela midva tu navezati, bo, kakor vidim, sedaj nepotreben».

«Nepotreben?» je zopet poprijel oskrbnik, grizeč si mezincev noht, «Bog daj, da bi bil nepotreben! Jaz se bojim, grozno bojim, da nam še ta sladka deklinica takó zmede liste, da ne bomo imeli več srečne igre».

«Od kod zajemaš te prazne strahove?»

«Zajemam jih od tod, da Marko, kateremu sem jo le takó od daleč omenil, da bi ga počasi pripravil, in da bi izvedel njegovo mnenje, — kaj mislite?»

«Kaj? ne mara nič več?»

«Presneto! — Kaj pravite, da li mara? — Hotel ga je snesti živega tistega mojega sla. Meni pa je pisal, da gledé nje in Ottorina naj se ne ukvarjam več. Da bi ga bili nemara opravki ozdravili od ljubezni?»

«Toliko boljše, če mu je ta neumnost prešla iz glave. Takó se tem živahneje loti resnih in važnih zadev, ki bojo v hasek njemu in tudi nam».

«Že razumem. Toda kaj naj jaz počnem s to klepetuljo?»

«Pač to, kar sva že sklenila: pripraviti jo z lepa ali z grda, da ugodi Marku. Kaj misliš, da, ko se on vrne semkaj, in jo najde že pregovorjeno za se, ti ne bo hvaležen za to? — Gotovo bo, in to tudi, če mu je prvotna gorečnost nekoliko upadla».

«O, da bi res bilo takó! Toda vi ne veste, kak težaven opravek je ž njo! Pomislite: že dvajset dnij je tu, in je vedno še tega mnenja, da biva v Castellettu. In se nisem upal še»....

«O, izvrstno si napeljal! Da bi te vrag»....

«Kakó naj bi bil pa?»

«I, no! ko si videl, da z lepa ni nič, si mogel začeti na drug način. Se vidi pač, da nisi vajen ženskam».

«Toda vi ne veste, da ona omedleva za vsako ničarijo».

«Pusti se jo, naj se pači, kakor ji je ljubo, in se gre po svoji poti naravnost naprej».

«Vam je lehko govoriti, a da bi skusali vi imeti posla ž njo! Četrti dan potem, ko je došla sem, jo je prijela taka vročica, da sem se moral že bati za njo, in sem mislil, da vsaka ura utegne biti njena poslednja. Če bi bila umrla res, pomislite, kaka zmešnjava! In kaj bi se bilo počelo potem z uno, ki je ž njo?»

«A, z deklo misliš? Ali bi bilo treba pač mnogo pomišljati! Poslalo bi se je bilo spremljat gospodinjo, da bi se ta ne bala, ko bi morala sama spati... Konečno, kakó je zopet ulovila sapo?»

«Ulovila jo je s pomočjo nekega pisma, katero je dobila od svojega ljubljenca».

«Od Ottorina?» je vprašal Lodrisio na pol zbegan in na pol neveren.

«Od Ottorina, dà.... toda ne jezite se, ker tisti Ottorino sem bil jaz».

«Ti si pisal pismo?»

«Dà, jaz sem ga pisal, in dobro posnemal pisavo».

«In kaj si ji rekel?»

«Najprej ji je bilo treba razložiti, zakaj se nisem k nji vrnil, kaj ne? In jaz sem ji dal takó razumeti: da Marko me je vsprejel jako ljubeznivo, da me namerava poslati v Toskano, a da imam toliko opraviti, da nisem prost niti po dnevi niti po noči. Da sedaj se ne upam še omenjati mu najine poroke, ker vidim, da ni še popolnoma goden za to; a da kmalu, ko mu storim neko veliko uslugo, se nadejam, da bo mogoče o

tej stvari z vspehom govoriti ž njim. Skratka: brez števila takih in jednakih pravljic, in vse zabeljeno z zatrjevanji in prisegami, kakoršne so v navadi med zaljubljenci, ter oslajeno z vročimi besedami — srce moje! moja sladka ljubezen! jedina moja nada! — in z vsakoršnim sličnim javkanjem, s katerim so vajeni ti blagodišeči gospodiči beliti srcé takih mladih ljubeznij potrebnih golobic».

Lodrisio se je glasno zasmejal, in na to je dejál: »In ona je vse verjela, ter ni ničesar sumila?»

«O, gledé tega se lehko zanesete na me», je odgovoril Pelagrua. «Če bi isti Ottorino dobil pismo v roke, bi stavil, da bi se tudi njemu jelo dozdevati, da ga je sam pisal».

«In ona?»

«Ona je odgovorila, in Ottorino je zopet pisal. Ona v drugič, Ottorino pa tretjič, in takó gre stvar naprej, da je veselje. In da bi vi slišali, kake sladke, nežne besede mi piše! Da bi videli, s kako udanostjo odpira moja pisma, kakó požira črke z očmi, in kake debele solze spušča na nje! In potem kakó zopet spravlja ljubeznjivo list s svojima belima ročicama, ter si ga stavi v nedri a na to ga zopet jemlje ven, da ga z nova prebira in poljublja! Jaz uživam vsaki dan toliko veselja, gledaje jo skozi neko razpoko v leseni steni, in prisezam vam, da mi ta igra že začenja ugajati».

«O, ti staro strašilo! ti suhi farizejski gobec!» mu je dejál Lodrisio, ter ga za šalo lopnil po obrazu. Takó si se ti prav po otročje igral po poti, mesto da bi naravnost in skrbno naprej šel, in si celih dvajset dnij nepotrebno potratil».

«Ne, popolnoma potratil jih vendar nisem. Nekoliko sem jo že začel pripravljati. Toda to je seveda le malenkost. Treba je takó rahlo in oprezno postopati ž njo, ker se boji vsake sence, in je takó nežne in občutljive narave, da se koj onesvesti ali pa dobi vročico».

«Torej, povej vendar, kaj si ji dosedaj najdrznejega pisal?»

«Začel sem se delati ljubosumnega; k temu mi daje povod dejstvo, da Marko bi vedno govoril o njej, ter je nikoli in nikakor ne more pohvaliti».

«In ona?»

«O, lehko si tudi sami mislite: zatrjuje in priseza, da je le moja, moja do smrti! Vendar, saj veste, kako moč imajo hvale! Naj kdo tako seme vrže v žensko srcé, sme biti gotov, da bo prej ali kasneje kalilo, in tudi doprinese sad. In tu ga ni razločka: dekline in postarne, plemenite in priproste, se vlovijo v tako past. Naj jih kdo hvali, in peklenšček jih potem že omami!»

«No! ne moglo bi se ravno reči, da je nisi pogodil! Le to, da stvar neskončno počasi napreduje! Kaj vraga! gotovo preide leto, in ti ne boš še na pol poti. Dragi bratec, čas hití, in v kakih dveh mescih Marko prav lehko pride; kdo ve! morebiti celó prej. — In sedaj, v kakem razmerju si s to sitnico?»

«Sedaj me pričakuje v dveh dneh. Moral sem se odločiti k temu, da bi jo s to nado nekoliko spravil iz strahú in žalosti, ki sta se jo bila polastila pretekle dni, ko je videla, da je ni prišla obiskat njena mati, kakor ji je bila obečala. Ko je tisto zadnje pismo dobila, se mi je zdela vsa oživljena, toda od včeraj, sam ne vem zakaj, je upadla še bolj nego prej. Neče govoriti, joče neprenehoma, in se ne dotakne jedí... Ne vem, koliko časa se jo bo moglo še slepariti, kajti skupaj danes, skupaj jutri, miri jo, zavijaj, popravljaj in obračaj, nazadnje bo morala kaj sumiti. In tedaj jaz ne vem, kaj mi bo početi, da jo utolažim, da se mi ne onesvesti popolnoma, in da mi ne ostane kar mrtva v rokah».

«Treba je priti do kakega sklepa», je dejál Lodrisio, «ker se je še nekaj dogodilo, česar ti niti ne veš. Lupo je ubežal».

«Ubežal!» je zaklical Pelagrua prestrašen in odrevenel s široko odprtimi očmi.

«Ubežal, dà; videl sem ga sam z lastnimi očmi danes, ko sem se semkaj napravljal. Toda priporočil sem ga že dobro, in predno solnce zaide..... A pustimo to sedaj; ko končam pisati v Lucco, bova še govorila, in se bo videlo, kaj se ima storiti». Na to je Lodrisio pisal svoje pismo, in se pogovoril s Pelagruo o vsem, kar je bilo potrebno. Proti večeru ga je oskrbnik peljal skozi neka skrivna hodišča v temno sobo, od koder, gledaje skozi neke skrite razpoke, se je moglo videti po vsi dvorani, kamor je Bice zahajala s svojo zvesto služabnico.

Sedela je tedaj Ottorinova soproga na dragocenem naslonjaču, zdelana in trudna, podpiraje z belo roko vsi bledi obraz. Tenka, priprosta, snežnobela obleka se je rahlo ovijala okoli njenega života. Izpod njenih prostih gub so se že le malo več poznali lepi udje, ki so jo prej polnili, takó so bili bujno zraščeni. Dolgi lasjé, razdeljeni na sredi čela, so ji obrobljali obraz; vsled njih zlate boje je bila tem bolj razločna neka mrzla, jednakomerna bledost, razprostrta čez vse obličje, na katerem ni bilo poznati nikakega sledú rudečice, razun na ustnicah, kateri ste bili tudi le bledo-rožasti.

Nekaj živahnosti so še podajale temu obrazu jedino le očí: tiste velike modre oči, iz katerih je sicer, dasi so bile polne miline in angeljske čistosti, včasih odseval blisk goreče ljubezni; tiste oči, katere so imele v sebi zajedno z deviškim ponosom neko mehkobo in prijaznost, ki ste jim bili prirojeni, in o katerih se niso zavedale. Toda tiste sicer jasne oči, udane in vendar žive — so bile sedaj zdelane, vglobljene pod čelom, in so kazale neko utrujenost, bolestnost in prestrašenost.

Pri neki mizici na nasprotni strani gospodinje je sedela Lauretta, ki je imela opraviti z vezenjem, katero je bila gospodinja malo poprej odložila.

Bice je držala glavo naslonjeno na roko, ter gledala proti dekli, kakor da bi pazila na njeno delo; a v istini ni nič videla, ker njene misli so bile drugjé. Neki skrivni strah je mučil njeno dušo.

Ker je že dolgo tam takó sedela, je vstala, ter šla proti odprtemu oknu. Njena hoja je bila počasna in težavna. Naslonila je roki na okno, in nekaj časa molče gledala ven. Solnce, ki se je nagibalo k zatonu, in se je že na pol skrivalo med najvišje vrhe nekega oddaljenega gozda, je razsvitljevalo obširno jednolično raván, ki je bila vmes, z neko motno, slabo svetlobo. Po močvirni ravani se je le tu pa tam dvigala kaka neprijazna vrba. Ozračje je bilo mrtvo, nobena sapica ni pihljala; slišalo se je le dolgočasno regljanje neštetih žab. Iz luž in močvirjev, ki so pokrivali vso tisto raván, se je med tem jela vzdigovati neka siva megla, katera je počasi popolnoma zakrila bolj oddaljene predmete in omračila tudi tiste, ki so bili bliže. Početkom so še solnčni žarki nekoliko sijali skozi to mrzlo in gosto meglo, a kmalu so bolj in bolj oslabeli kakor vid umirajočega človeka. Nazadnje, ko je megla postajala še vedno bolj gosta, in je tudi solnce zašlo, se je polagoma izgubila vsa svetloba, kakor obda človeka tema, kadar ga smrt zadene.

Kakó je bil ta solnčni zaton različen od tistega takó sijajnega, kateri je večkrat opozovala v svojih gorah! S srčnim koprnenjem se je spomnila tistega kraja prejšnje svoje sreče, odšla od okna in se vrnila k mizici. Lauretta je bila ravnokar vžgala luč. Tudi ta je svetila z neko rudečkasto, motno svetlobo. «O moj Bog!» je dejala, spustivši se na stolico, «moje muke so prevelike!»

Nekaj časa ste stali obe tihi. Na to je zvesta služabnica stopila k oknu, da bi ga zaprla. Toda čuj — zaslišal

se je glas tamburice! Lauretta je zadržala roko na zatvornici. Gospodinja je položila prst na usta in jela pazno poslušati. Tisti zvoki so ji bili znani. Vstala je kakor na novo oživljena, šla z lehko nogo do okna, ter pomolila glavo ven, da bi bolje ulovila vsaki glasek. Na to je rekla potihoma Lauretti: «To je uvod «Lastavice». Toda tiho, ker začenja pesem!» In res se je zaslišal neki glas, oslabljen nekoliko od daljave, kateri se je pridružil turobnemu brenkanju na tamburici ter pel naslednjo tožbo:

«Lastavica, popotnica, na moje okno prihajaš ter mi vsaki dan ponavljaš tužno pesmico! Kaj mi pač hočeš povedati, popotna lastovka?

Samotna, pozabljena, od svojega dragega zapuščena, čutiš morda iste srčne boli kot jaz, ti bedna vdovica? O le plakaj, plakaj po svoje, popotna lastovka!

Vendar si ti manj nesrečna. Na svojih krilih se spuščaš in letaš čez jezero in čez hribe ter, vedno njega klicaje, napolnjuješ ozračje s svojimi tožbami.

Oh, da bi mogla tudi jaz takó! A meni ni dano, oditi iz te nizke, ozke ječe, v katero nikoli ne posije solnce, kjer sem oropana tudi zrakú, od koder komaj dospejo k tebi moji vzdihljeji.

Že se bliža jesen, in ti me kmalu zapustiš. Poletiš v daljni svet, zrla boš nove gore in nova morja, katera boš pozdravljala polna radosti.

Meni pa vsako jutro, ko bom odpirala svoje oči k novemu joku, ko bo pri nas vse pokrito s slano in snegom, se bo dozdevalo, da vedno še slišim tvojo pesem ter da me ti pomiluješ.

Ako se vrneš spomladi, ugledaš v teh krajih neki novi križ. Tedaj, popotna lastovka, prileti zvečer nanj in po svoje zapoj mir moji duši!»

Sedemindvajseto poglavje

Tremacoldo je!» je zaklicala Bice vsa razburjena, brž ko je potihnila pesem. «Spoznala sem njegov glas. Kdo vé, kaj mi misli naznaniti? Če bi ga mogla videti! Če bi mogla videti kakega udanega človeka ter rešiti se teh dvomov!»

«Toda kake dvome imate? Za božjo voljo, zakaj ste takó vznemirjena? V dveh dneh bo vaš soprog tu! Saj vam je obečal, torej»....

«Tiho!» jo je prekinila gospodinja, polagaje prst čez usta. Obe ste bili tihi še nekaj časa, nadejaje se, da pevec zopet začne peti. Toda zaman, drugega ni bilo več slišati nego neprijetno lajanje psov, ki so si odgovarjali iz samotnih koč, raztrešenih po pusti ravani.

Bice, zgubivši nazadnje vse upanje, da bi mogla še kaj slišati, se je vrnila k mizici, in obrnjena proti postrežnici, ki je zapirala okno, je rekla, nadaljujé že prej pričeto govorjenje: «Prašaš, kake dvome imam? in zakaj sem vznemirjena?» Te besede je izrekla z mučnim izrazom človeka, ki ima strašno tajnost, katere že ne more več prikrivati. Toda vprši oči v svojo tovarišico trpljenja, ki je ta hip prisedala k njej, je le težko vzdihnila in obmolknila.

«Kaj?» je dejala Lauretta vsa prestrašena. «Nemara ste zvedeli kaj? Imate kako skrivnost? O povejte, povejte mi!»

«Ne, ne, pomiri se, ni nič».

»Kakó bi se mogla pomiriti?... Že od včeraj opazujem, da vam nekaj obtežuje srce, kar mi pa hočete prikriti. Povejte mi torej, povejte!»

«Pusti me!» je odgovorila gospodinja.

A tedaj je postrežnica ljubeznjivo prijela njeno roko, in stiskaje jo med svojimi, je prosila z ginjenim glasom: «Draga Bice! sladka moja gospodinja! ali mi niste obečali, da bom deležna vsega dobrega in vsega zlega, ki vas zadene v življenju?»

«O, moja dobra Lauretta!» je zaklicala Bice, težko vzdržujé solze, «skrb za te pomnožuje nemalo moje hude bolečine. Zaradi mene si ti zapustila svoje ljube stariše in mirno življenje pri njih — a sedaj čaka morda tudi tebe... Toda ne — Bog je milostljiv, on te

reši! Veruj mi, da ga zató prosim v smrtni težavi svoje duše!»

«O moj Bog!» je dejala postrežnica skrajno prestrašena, «vaše besede naznanjajo neko hudo nesrečo! O, ne prikrivajte mi je, za božjo voljo vas prosim, govorite jasno! rešite me iz te neznosne negotovosti!»

Tedaj je Bice vstala, odprla neko skrinjico, ki je bila ondi na mizi, in dejala: «Vidiš ta pisma?»

«Dà! saj so tista, katera vam dan za dnevom piše vaš soprog».

«Mislila sem, da je res takó, in ta misel je bila zadnja nit, na kateri je viselo moje življenje. Sedaj je ta nit pretrgana — pisma niso Ottorinova!»

«Oh usmiljeni Bog!» je vskliknila Lauretta in pobledela kakor smrt. «A kdo je mogel?... Kakó ste izvedeli?»...

«Včeraj si mi dala to belo rožo, katero iman tu v prsih, ni res?»

«Dà, prinesla mi jo je starka, katera nama donaša jedila».

«In si rekla, da mi jo je poslala oskrbnikova žena?»

«Dà!»

«In veš, kdo je ta ženska?»

«Seveda vem, Pelagruova žena je, tista, katero je bila vaša mati sprejela v grad, ko se je bila zatekla tje s svojim sinčkom».

«Dobro! in ona se je spomnila na tisto dobroto sedaj, o času moje nesreče. Srce ji ni dopuščalo, videti me dlje časa zamotano v neko peklensko spletko. Med listi tiste rože sem našla prav majhen listek, na katerem sem prebrala obveščenje o izdajskem činu. Pomisli, v kako brezno me je pahnila ta vest! Bog ve, kaj se je zgodilo z Ottorinom! Bog ve, ali je še živ! Kajti tega si ne morem misliti, da bi me on bil pustil!... In pa moji ubogi stariši!... In medve, o moj Bog! kdo ve, v čegavih rokah sve, in ali je res to Ottorinov grad, ali ne morda... kajti nič ni takó strašnega in grozovitega, da bi mi ne prišlo v glavo!»

«O, Bog se usmili! O, Bog pomagaj! Kaj bo z nama?» je klicala Lauretta.

«Sedaj ti povem», je zopet poprijela gospodinja, «na čem temelji moja bojazen. Vedeti moraš, da tisti večer, ko sem bila s svojim očetom in teto pri veselici v hiši Marka Viscontija»....

Toda neki šum pri vratih, skozi katera se je prihajalo na mostovž, je ustavil njeno nadaljno pripovedovanje. Nekdo je trkal na vrata. Postrežnica se je stresla vsa in je hotela vstati. Toda Bice jo je prijela za roko ter ji rekla potihoma: «Ne premakni se od tod! Nečem, da bi odprla nikomur!»

«Lauretta! Lauretta!» je klical zunaj Pelagrua, katerega ste koj spoznali po glasu, «prišel je neki vitez z vestmi o Ottorinu in želi koj govoriti s tvojo gospodinjo».

«Reci mu», je dejala ta potihoma, «da sedaj takó pozno ne želim videti nobenega, da ga sprejmem jutri».

«Jutri! naj pride jutri! Nocój je prekasno!» je z negotovim in tresočim se glasom kričala proti vratom dekla, ki je trepetala po vsem životu, kakor če bi jo prijemala mrzlica.

«Toda on mora koj govoriti ž njo», je nadaljeval zunaj Pelagrua. «Ima dobre vesti za njo.... Dej, odpri, ker bo dobro za njo... Odpri torej, slišiš?.. S kom govorim jaz? Ali hočeš odpreti, ali ne?... Boš videla, trmoglavka, ali boš ubogala!»

Mej tem ni nehal trkati, dà, začel je celó tresti vrata in zaganjati se vanje z rokami in nogami. A vse zaman. Vjetnici ste se bili objeli, in ste stali tam plahi, trepetajoči kakor dve golobici, ne da bi zinili. Vrat se pa ni moglo odpreti, ker so bila zapahnjena od znotraj z debelim zapahom. Čez nekoliko časa je ponehal ropot, Pelagrua ni več klical, in vse je potihnilo. Prestrašeni ženski ste jeli zopet prosteje dihati, kar ste začutili, da je zapihala za njima neka sapa, ki je zazibala in bi bila skoro ugasnila tanki zubelj svetilnice. Prezebeni ste obe hkratu pogledali na tisto stran. Neke skrivne duri, takó vdelane v zid in pobarvane, da jih

prej ni bilo mogoče spoznati, so bile sedaj odprte, in skozi nje sta stopila dva moža v sobo.

Lauretta je glasno zavpila, in zakrivši obraz z obema rokama, je padla na stol. A Bice se je dvignila ponosno, oprla roko na mizico, in se obrnila proti Pelagrui, katerega je takoj spoznala, kakor je spoznala tudi Lodrisia. Z mirnim glasom in resno dostojnostjo je rekla prvemu:

«Oskrbnik, kakor vidim, ste zgrešil sobo. Tu biva tista, katero imate navado imenovati soprogo svojega gospoda».

Nevolja, ki jo je občutila deklica, ko je videla ta drzni in nesramni nastop, je bila takó močna, da je prevladala strah. Mahoma je začutila v sebi vso nekedanjo moč svojega duha in telesa, bleda lica so ji zarudela, v očeh je zasvetila svetloba, ki je bila zadnji čas ugasnila, iz njenega obraza in cele postave je vela sramežljiva resnost in deviška odločnost.

Lopova sta osupla. Za hip sta občutila nepremagljivo spoštovanje do tega vzvišenega bitja. Pelagrua, pobit od dekličjega pogleda, je vprl v tla svoje vražje oči. Prvi trenotek je bil videti zbegan tudi Lodrisio. Hladni kruti nasmeh mu je zginil z obraza, razžaljivo-zaupne besede, s katerimi je nameraval nagovoriti svojo žrtev, so mu obtičale v grlu. Sklonil je glavo v znak spoštovanja, katero je prvi trenotek resnično občutil, in je dejál jecljaje:

«Oprostite, milostljiva.... nisem mislil...» in že se je hotel obrniti. Toda zavedel se je kmalu, in je rekel: «Ker imam govoriti z vami o Ottorinu, sem se nadejal, da mi ne boste šteli za zlo»...

Pri prvem pogledu tega neizprosnega sovražnika svojega soproga je Bice nekako razumela, o čem se gre, in uvidela, da njene bojazni zadnjega časa so se kazale, žal, predobro utemeljene. «Vitez», je odgovorila, ne da bi mogla prikriti grozo, ki jo je prešinjala vso, «ne rogajte se nesreči nedolžne ženske. Jaz trepetam, ker sem v vaši oblasti, kakor mora gotovo biti tudi tisti, katerega ste imenovali, in kogar ime v vaših ustih ima za me le pomen sovražnega zalezovanja. Če je to res, potem jaz nimam druge pomoči in obrambe nego le solze in tugovanje. Jaz uboga ženska, neoborožena, ugrabljena in spravljena v ta neznani kraj, daleč od vsakega zaščitnika, brez nobenega svedoka krivice, ki se mi godi, razen te nesrečnice, katera mora tudi z menoj trpeti» — takó rekoč je kazala Lauretto, katera je pri teh besedah dvignila oči nekoliko osrčena, nadejaje se, da bi iste omilile srce njunih preganjalcev — «jaz sem v vaših rokah. Tu sem», je nadaljevala Bice kakor navdihnjena, «kakor trst, kateri lehko prelomite, kadar se vam poljubi. Toda nad nami je Bog, ki vidi najskrivnejše kote na zemlji in proti kateremu je šibka vsaka moč; Bog, ki vidi solze žalostnega človeka, bo zahteval račun od siloviteža, ki jih je zakrivil».

Lodrisio, jezen, da ga je razkrinkala in takó ozmerjala deklica, osramočen pred Pelagruo in sam pred seboj, ker se je bil početkom skazal neodločnega in se ni znal ubraniti spoštovanja do nje, je bil sedaj zopet navadni Lodrisio; in z drznim, porogljivim vedenjem, katero se mu je bilo za hip ponesrečilo, je dejál:

«Meniš, moj otrok, da prav pristoja tako vedenje lepi deklici, kakoršna si ti? — O kratko nikar! Nehaj torej, nehaj!» Takó rekoč se ji je bližal.

«Ne hodite mi blizu!» je zakričala deklica vsa preplašena, in takó rekoč je stekla k oknu, ki je segalo doli do poda, in odprla z vso silo zatvornice. «Ne hodite mi blizu!»

«No, no, neumnica! Pomiri se, saj te nečem snesti! Glej, ostanem tu, ali pa se vrnem na prejšnje mesto, če hočeš.... Ali je prav takó? — Vrag! saj ti nečem drugega, nego pogovoriti se s teboj v tvoj prid»....

«V moj prid?» je dejala deklica. «Poberite se, to je jedina dobrota, katero mi morete skazati».

«Ali res ne morem jaz nič drugega za te storiti?»

«O, dà! mogli bi storiti mnogo več. Mogli bi me rešiti iz teh smrtnih težav, peljati me zopet k mojim starišem, in pustiti me, da tam umrjem v miru v naročju svoje uboge matere. Oh, storite to, če imate človeško srce, storite v imenu tega, kar vam je najdražje na svetu, storite v božjem imenu!»

Lauretta, vsa prestrašena, je držala gospodinjo za krilo, bojé se, da bi ta iz obupa ne skočila z okna, ki je segalo do poda, na katerega pragu je stala z jedno nogo. Pelagrua je z rokami in z glavo hitel dajati znamenja obema ženskama, naj bi se pomirili, naj bi se osrčili.

Ko je Bice končala, je nadaljeval Lodrisio z neizprosno hladnokrvnostjo:

«Slabo, moja hči, slabo! O, ti si preveč domišljuješ; takó ni prav.... In najprej moraš vedeti, da jaz niti od daleč ne mislim na te. Tedaj nikar se ne boj, da bi te jaz imel požreti. Tudi me moreš v obraz gledati, ker vendar nisem bazilisk. In poslušaj, kaj ti hočem povedati.... Vidim, da veš že mnogo več, nego sem jaz mislil. Tudi prav — takó se prej pogovoriva. Vedi torej, da Ottorino, tisti, kateri te je imel poročiti».

«Ali še živi?» je vprašala prestrašeno deklica.

«Pusti mi dokončati, naj živi ali naj ne živi, to nima biti tebi nič mar».

Bice se je začela tresti vsa, zató je Lodrisio koj dodál:

«Živi, dà, pomiri se, živi še».

«O tem vas morem zagotoviti tudi jaz», je posegel vmes Pelagrua. »On je živ in zdrav, in pojde kmalu v Palestino».

«Kakó! brez mene?».... je vskliknila Bice, «ne, ne more biti res. Okrutneža, zakaj me takó mučita? Kaj sem vama jaz storila, kaj sem vama storila slabega?» Premagana od žalosti je sklonila glavo in se bridko razjokala. A takoj je siloma pretrgala jok in vsa prestrašena zopet dvignila glavo, bojé se, da bi se ji kdo ne približal. Solze, ki so bile že na poti, so tekle neme v dveh potokih po licih in padale ubogi nesrečnici v nedri. Toda poteze njenega obraza so kazale zopet oni dostojanstveni mir, ki dela trpljenje vzvišeno.

V tem je bil Pelagrua namignil svojemu tovarišu ter stisnil ustnici in stresel rameni, kakor da bi mu hotel reči: Vidite sedaj? Hoteli ste postopati po svoje, prijeti jo naravnost; evo, kaj ste opravili. — Toda hudobec mu je odgovoril z nestrpnim migom glave, ki je pomenil: A, kaj, neumnež, čakaj, prepusti meni. — Na tò se je obrnil k deklici in je nadaljeval:

«Ti jočeš, revica! Deloma se mi smiliš. Ljubila si ga toliko časa, in sedaj si ga moraš iztrgati iz srca! Toda kaj se hoče? Treba se je vendar udati sili... ljubezen mine; boš videla, da čez nekoliko časa... o, veruj meni, mine gotovo... Pa hočem ti govoriti jasno. Če ga resno ljubiš, moraš pred vsem skrbeti, da ga rešiš; ali ne govorim prav? Vedi torej, da njegovo življenje ali smrt odvisi od tebe».

«Ali res?» je vskliknila Bice, katero je objel nov strah, «ali morem verjeti vašim besedam? Ali ni skrita za tem kaka nova prevara?

O, imejte usmiljenje z menoj! Imejte usmiljenje z zapuščeno in trpinčeno revo! Povejte mi resnico, glejte», to govoré je sklenila roki pred prsi, «jaz vas prosim takó srčno, kakor boste tudi vi zadnjo uro svojega življenja prosili večnega Sodnika, da bi se vas usmilil. Uslišite to mojo prošnjo, kakor boste želeli, da bi On uslišal vašo v tistem strašnem trenotku! Povejte mi radi večnega izveličanja svoje duše ali njenega večnega pogubljenja, ali je resnična ta Ottorinova opasnost, in kaj morem storiti jaz, da ga rešim?»

Te besede, nekako navdihnjeno izgovorjene, so vendar nekoliko omajale

okrutnost lopova, katerega hudobija ni presegala mej tedanjih časov, kajti on je veroval v Boga ter v prihodnje življenje — seveda le po svoje. — Kak trenotek je bil tih. V njegovi notranjosti je vrel boj, kateri je končal s tem, da je hudobca bilo sram svoje omahljivosti in da se je navzel novega poguma k nadaljnemu trdosrčnemu nastopanju. Vendar se vsaj v tem ni mogel premagati, da bi še nadalje nagovarjal svojo žrtev s predrzno besedo «ti». Ta izraz mu nikakor ni hotel več iz grla. Nekako v zadregi je dejal:

«Opasnost je resnična.... o tem vas lehko zagotavljam pri izveličanju svoje duše.... a tudi to je res, da ga vi morete rešiti».

«Kje pa je? v kakšni nevarnosti, in kaj morem jaz storiti zanj?»

«O, prašate preveč hkratu. Draga moja, so neke stvari, katerih se ne more povedati, in po katerih popraševati ni prav. Sedaj vam morem le to povedati, da, če boste pametna, Ottorino ne umrje, in to vam obljubljam jaz v svoji lastnosti kristijanskega viteza. Glejte, ta moja roka, katero si polagam na srce v znamenje, da govorim resnico, naj mi postane gobova, če vas mislim varati. Če hočete vi, on ne umrje; lehko pojde v Palestino, kakor je ravnokar dejál oskrbnik tu. In prav za prav ga morate vi pregovoriti k temu, kar bo sedaj pač še najbolje zanj».

«Torej povejte, kaj zahtevate od mene? Kakó ga morem rešiti? Mari s svojo krvjo, s svojim življenjem?...»

«Ne, ne, revica! Pomirite se vendar. Zakaj me gledate takó prestrašeno? Pojte sem, vsedite se in odpočite se. Ni se vam treba bati niti mene, niti nobenega tu, kjer vas vsi spoštujejo kakor kraljico. Vi ste tu gospodinja, in to je vaš dom».

«Kaj res? Ali sem torej res v gradu Castelletto? Ali sem res v hiši svojega soproga?»

«Že zopet s tem soprogom! Ottorino ni vaš soprog».

Bice je vzdignila roke proti nebu, in kakor okamenela gledala v obraz tistega okrutneža, ne da bi mogla kaj odgovoriti. A on je nadaljeval:

«Tisto, kar sta si vidva tamdoli v Milanu umislila, je bilo le neka igrača, ki nima nikake veljave. Vi ste samska, in morete poročiti, kogar hočete. In hočete vedeti, čegav je ta grad tukaj? — Nekega imenitnega barona je, nekega slavnega in mogočnega gospoda, kateremu se spoštljivo klanjajo celó knezi, a on se ne klanja nobenemu, klanja se le — krasoti vašega obraza».

Lauretto je obšla groza, in ker je videla, da gospodinja nič ne reče, je vprašala pa ona s slabim in tresočim se glasom: «O, moj Bog! Ali je torej res, da smo...?»

«V Rosatu», je posegel uni vmes, «v gradu Marka Viscontija».

Zaslišavši te besede, je Ottorinova soproga padla kakor mrtva v deklino naročje. Ta je, glasno jokaje, vlekla onesveščeno gospodinjo do postelje, in tam jo je dvignila in položila nanjo, odbijaje z obupno jezo oba malopridneža, ki sta ji hotela pomagati pri njenem žalostnem delu.

V tem, ko se je to godilo v Rosatu, se je bil Lupo, utrujen od celodnevne ježe, ustavil v neki krčmi. Ko je spravil konja v hlev in mu podal sam potrebne piče, je šel v kuhinjo ter tam naročil večerjo tudi za se. Koj je bila pripravljena; Lupo se je vsedel k mizi in se okrepčal s tem, kar je dobil. Na to je prosil krčmarja, da bi mu odkazal posteljo, kakoršnosibodi, da bi le mogel ležati.

«Vam dam jedno v čumnati tu zraven», je rekel krčmar, ter vzemši v roko svetilnico, ga je peljal tja. A komaj sta prišla iz kuhinje, sta videla vstopiti dva oborožena moža. Jeden izmed njiju je pogledal Lupa, a na to potolkljal na ramo krčmarja, s katerim je bil videti jako dobro znan, in mu rekel:

«Jacapotto, sva dva moža, vsak s svojim konjem, in pojdeva dalje še le, kadar bo dan».

Krčmar je odložil svetilnico, in obrnjen proti Lupu, mu je rekel: «Pridem koj». Na to je prijel za roko prišleca in ga povedel k ognjišču. Tam se je sklonil, odkril kotlič, v katerem se je kuhal kos bravine, in dejál tovarišu: «Vonjaj, kakó to dobro diši». Nagovorjeni se je tudi sklonil, kakor da bi hotel pogledati v kotel, in stiskaje glavo h krčmarju, mu je pošepetal nekaj na uho. A ta je tedaj rekel glasno: «Sedaj pogledaš v hlev. Tam je že jeden konj tega-le tujca; za tri bo skoro premalo prostora, vendar jih bomo skušali stisniti tako, kakor bo mogoče».

Ko je rekel to, sta odšla obá, in za njima je šel še uni oboroženi mož, ki ni bil dotedaj še besedice spregovoril. Lupo si je takoj mislil, da morajo imeti neke skrivnosti. Vendar ni dal tega spoznati, in kakor da bi ga to nič ne zanimalo, je stopal nemarno do vrat, skozi katera se je prihajalo v majhno dvorišče, iz katerega se je šlo naprej v hlev. S teh vrat je videl, da se je krčmar v nekem kotu dvorišča živo pogovarjal z možema. Ko so pa ti njega zagledali, so se razkropili jeden na jedno stran, drugi na drugo, in so posamezno odšli skozi vrata, da so se nadalje pogovarjali na cesti, kakor je potem zopet opazil.

«Kaj imajo ti med seboj?» je dejal za se Limontin, nekoliko vznemirjen. «Če bi morda meni nastavljali kako past! Na vsak način bo treba, paziti se». Pogledal je svoj meč, svoje bodalo, in ponovil: «Na vsak način bo treba, paziti se».

Ne dolgo potem se je krčmar vrnil k njemu. S pretvezo, da ga hoče bolje poslužiti, mu je rekel, da ga popelje v neko drugo sobo, torej ne več v tisto, katero je bil omenil prej. V tisti drugi da bo mirneje počival, ker tam ni toliko šuma, da bo imel tudi boljo posteljo, in polno drugih lepih pravljic. Lupo ni kar nič verjel tej krčmarjevi skrbljivosti, temveč vedno bolj se mu je vtrjal sum, da se kaj namerava proti njemu. Zató si je tudi on nekaj domislil. Rekel je, da, ker sta v hlevu še dva konja pri njegovem, on ne more svojega rujavca kar takó pustiti, ker je jako divji, sicer bi se znalo Bog ve kaj pripetiti. On da hoče torej v hlevu spati — in pri tem je ostal, ter se ni pustil na noben način pregovoriti od krčmarja, ki mu je odsvetoval to.

Šel je torej v hlev, položil roko na hrbet svojega rujavca, in ko se je ta obrnil ter ga po svoji navadi s kratkim, zamolklim rezgetanjem pozdravil, je dejál sam pri sebi: «Najbolje bi bilo takoj odriniti». Toda brž je pa pomislil: «Uboga žival je trudna, in kakó bi tudi ne bila? Petdeset milj brez prestanka! In jutri bo treba zopet toliko, in potem še ne bo mirú!» V teh mislih je gladil in tolkljal svojega tekalca, ki je kaj zadovoljno jedel. «In pa Bog ve, kam bi zašel sedaj po noči po teh neznanih potéh! Počakam, da napoči zarja. Mej tem bom bdel, saj so sedaj noči kratke. Že prestanem na kak način te štiri ali pet ur. Se pa splačam jutri, speč nekoliko na konju; sedaj naj spi žival, potem čez dan bom pa jaz». Na to se je stegnil po kupu slame s trdnim sklepom, da ne bo spal.

Tedaj je začel premišljevati o tisti skrbi, katera se je bila mahoma polastila krčmarja, da bi ga spravil v zložnejšo sobo njega, ki je bil krčmarju popolnoma neznan, in pač ni bil videti kak imeniten gospod. In pa to, da mu ni hotel pustiti svetilnice, katera naj bi gorela po noči, češ, da bi bila nevarnost, da se vžge hiša. Takó premišljujé to in uno, se je popolnoma uveril, da se tu kaj namerava proti njemu.

Ko je takó neprenehoma mislil o tistih treh zopernih obrazih, ter si jih predstavljal, kako so se zamišljeno pogovarjali, mu je zlasti to šlo po glavi, kakó se je nekam čudno nasmehoval jeden izmed dveh oboroženih mož.

Dozdevalo se mu je, da mu tisti nasmeh ni popolnom neznan. Premišljujé z večjim naporom, je prišel do tega, da ga je moral že nekdaj videti. Prevdarjal je, tuhtal in lomil si glavo. Včasih se mu je dozdevalo, kakor da se je nekaj zasvetilo v njegovem spominu, a hitro se zopet stemnilo. Zajedno mu je neki nejasni čut pravil, da je morala ta podoba prav zadnji čas priti v njegovo glavo.

Tedaj je začel misliti znova in lepó po redu na vsako osebo, kar jih je videl od tistega hipa, ko je bil s Tremacoldovo pomočjo ušel iz zapora. V mislih je zopet potoval iz Rescalinde v Milan. Predstavil si je zopet obraz vsakega človeka, katerega je srečal na poti. Na nobenem ni bilo sledú tistega zopernega nasmeha.... Torej naprej!.... Videl je potem svoje domače ljudi, grofa, grofico, posle — še več !.... In potem ?... Potem se je zopet vsedel na konja, je šel skozi vrata.... «O, glej ga tu!» je dejál sam pri sebi, «vendar sem ga našel!» Našel je bil res tisti ostudni nasmeh na obrazu jednega oprode Lodrisijevega, katerega je bil srečal, ko je šel iz hiše grofa Del Balzo. — «Pretvoril si se ves, lopov, toda poznam te! O, tisti je, tisti, stavil bi jedno okó!»

Tedaj je začel misliti, da bi znalo biti sedanje zalezovanje v zvezi z vsem, kar se je bilo že poprej dogodilo ž njim, z njegovim gospodom, z Bice in Lauretto. In ker je videl zjutraj lopova z vražjim nasmehom v Lodrisijevem spremstvu, se je sedaj k odurnim gobcem treh malopridnežev, ki so mu toliko časa plesali v domišljiji, pridružil še zvijačni obraz večjega in bolj prekanjenega hudobca, namreč Lodrisijev.

Takó prehajaje iz jedne misli v drugo, mu je nenadoma to prišlo v glavo : «Kakó more tak vražji človek biti tolik prijatelj Markov?»

Ali bi verjeli, da je tedaj misel na tega moža jela počasi poditi vse druge, ki so ga toliko vznemirjale, in da jih je polagoma celó razpršila?

Res, da ga je sedaj pa sedaj zopet pretresla neka skrb, in neki notranji glas mu je velel, naj bi se pazil. Tedaj se je siloma zopet vračal k prejšnjim podobam, kar je še nekoliko časa šlo. Toda utrujenost vsled celodnevne ježe, potem ko je že prej bil več dnij in nočij ves vznemirjen v zaporu, in isti napor, s katerim si je prizadeval vzdrževati v glavi zavest o sedanji opasnosti, sta polagoma premagala njegove moči. Počasi počasi je revež začel zapirati oči, zgubljati se v lehek san, in že ni vedel več, kje je. Še se je včasih zopet kaj zavedel, a ta zavest je bila vedno slabejša in je čimdalje hitreje ginevala. Tisti nejasni občutek skrbljivosti, ki mu je še ostajal v glavi, se je topil in zgubljal vedno bolj, podobe njegove domišljije so se jele mešati in razkajevati. Skratka, nazadnje je popolnoma zaspal.

Osemindvajseto poglavje

Začelo se mu je sanjati. Dozdevalo se mu je, da je v Lucci, v bogato opravljeni dvorani pred Markom Viscontijem. Toda tisti Marko je imel neumni obraz z dvema steklenima očesoma. Lupo ga je ogovarjal, a on ni odgovarjal. Podajal mu je Ermelindino pismo, a on ni stegnil roke, da bi ga prijel. Zdelo se mu je, kakor da bi hotel prijeti Marka za roko, ker jo je želel poljubiti. Nič ni bilo videti, da bi jo Marko umikal, vendar roke ni bilo več tam, kjer jo je ravnokar videl, in je ni mogel prijeti na nikak način. Kakó bi moglo biti to?... Zdelo se mu je, kakor da bi se oziral okoli, ali bi nemara ne zagledal koga, katerega bi poprašal, kakó je to. Toda glej! Zlati okraski v sobi in zastori so izginili, zidovi pa, ki so bili ostali goli, so jeli črneti, postajali so raskavi in se ózili. Pozlačeni strop se je spremenil v nizki in temni obok. Pod se je pretvoril v umazano smetišče. V nekem kotu je bil kup slame, in na njem je ležal Marko Visconti.... Kaj Marko? — A, ne, ni bil Marko.... Ko je bolje pogledal, je videl, da je Ottorino. Ta ga je prašal s slabim in boječim glasom: «Ali si ti, Lupo?»

«Dà, jaz sem».

«Pa nisi hotel iti v Lucco?»

«Dà».

«In zakaj nisi šel naravnost naprej? Kakó si prišel tu sem? O, pobegni! pobegni! sicer gorjé tebi! gorjé!»

Tedaj je spečemu zadonel v ušesih neki zmedeni, čudni šum človeških glasov. Njegove oči, dasi zaprte, so začutile nenadoma svetlobo. In kakor se godí v sanjah, da se vnanji vtisi združujejo s podobami, ki so nastale v domišljiji, se mu je dozdevalo, kakor da bi Ottorino, ves prestrašen vsled tistih glasov in tiste svetlobe, nadaljeval: «Glej jih, tu so, prišli so te ubivat. Pobegni, reši se!» In on je hotel bežati, kričati, seči po bodalu. Toda naj se je še toliko močeval, ni mogel zganiti nog, oglasiti se, premakniti roke.

Prebil je nekaj trenotkov v teh težavah, kar je začutil, da ga nekaj na vso moč duši, a na život da mu je padla neka silno težka reč. Vzbudil se je kričé, odprl je oči — to ni bila sanja več. Obá razbojnika, ki sta bila dospela zvečer, sta mu klečala na prsih, in jeden ga je davil, drugi pa z bodalom besno zbadal v prsi, med tem ko je krčmar

za njima, držé svetilnico v roki, kričal: «Drži ga trdno, da ne vstane! In ti, Passerino, zamahni dobro, vbodi ga v srcé!»

«Ima železno srajco pod jopičem, in bodalo ne gre naprej», je odgovoril ta.

«Čakajta, čakajta», je dejál tedaj krčmar, «držita ga trdno obá». To rekši je hitro položil svetilnico na tla in šel po neki železni drog, ki je bil za vrati.

Nesrečnež, ki se je zvijal pod trdimi pestmi svojih sovražnikov, se je še jedenkrat obupno uprl, in glej! posrečila se mu je, da je prišel na vrh, in na to se je zvalil zajedno z unima hudobcema tje pod noge bližnjega konja. Lehko si mislite, kakó je zdivjala žival, prestrašena vsled tega suvanja in premetavanja pod njenim trebuhom. Jela je skakati, brcati in spenjati se, kolikor je le dopuščala vrv, s katero je bila privezana; a spuščaje se zopet na noge, je zadevala ž njimi sedaj jednega sedaj drugega izmed trojice. Takó so se morali po sili spustiti, da so se rešili konjskega teptanja. Lupo je brž skočil na noge. V hipu je izdrl meč. Najprej se je lotil krčmarja. Ta je bil ostal nekoliko na strani, ker se je bal konjskega divjanja, in pa tudi, ker ni vedel sam, kam udariti, ko so bile tam pod konjem vse roke in noge in glave zmešane, in če bi bil mahnil, bi bil ravno takó lehko zadel kakega tovariša kakor sovražnika. Lupo mu je z vso silo zagnal orožje v trebuh.

«Ti pojdi v pekel!», mu je dejál, ko je videl, da se je zvrnil na tla in da mu je tekla iz razparanega trebuha kri in čreva. Na to se je besneč obrnil proti jednemu tistih dveh oboroženih hudobcev, kateri se je bil ravno pobral izpod konjskih nog, ter se je sedaj zaganjal vanj z nekim prekletim nasmehom, polnim srda in strupa. To je bil ravno tisti vražji nasmeh, radi katerega si je Lupo toliko belil glavo zvečer, predno je zaspal. «A, si ti?» je tedaj zakričal proti njemu, «ali se na ta izdajski način ubiva kristjane?» To rekši ga je od strani takó zadel z mečem, da mu je popolnoma odnesel vzdignjeno roko z bodalom, s katerim je hotel odvrniti udarec, a mimo tega mu je še popolnoma odsekal jedno lice. Okrvavljeni spak je ostal še za hip po koncu, stiskaje z groznim renčanjem dve beli vrsti golih zob; a kmalu se je, ves omamljen od groznih bolečin, zgrudil, ter je padaje s krvjo pomazal steno, katere se je oprijemal s še zdravo roko ter z ostalim kosom odsekane.

Ostajal je še tretji. Pa ta, ko je videl, da mu slabo kaže, se je hitel skobacati izpod dveh konjev, in že je bil vstal na noge ter se je sukal okolo tretjega, da bi prišel do vrat in potem zbežal. Toda žival, vsa divja, ker je slišala tisti krik in trušč, je brcnila parkrat s tako silo, da gorjé njemu, če bi ga bila zadela. In glejte! to je bila še največja sreča zanj. Kajti konj, ko se je spenjal, da bi brcal, je utrgal vrv, in stekel iz hleva. A malopridnež, uvidevši, da teče mimo njega, se je oprijel njegove grive, skočil nanj, in zdirjal ž njim po polju, kakor da bi ga nesel vrag. Lupo je nekaj časa tekel za njim, a ko je videl, da ga ni mogel dohiteti, se je vrnil proti krčmi. Predno je ustopil, je nekoliko časa poslušal, ali ne bi od kake strani prihajali ljudje, kateri bi znali še Bog ve kaj početi ž njim. Toda krčma je bila na samoti, in v nji je bival sam krčmar in njegova žena, katero pa je bil on tisti večer odposlal spat k neki njeni kumici daleč od doma. To je bil storil jedino zató, da bi mogli timbolj brez skrbi ubiti Lupa. In takó, dasi so prej vsi vkup delali tak šum in ropot, ni bila prišla tje živa duša.

Lupo je čez dvorišče zopet šel v hlev. Tam je našel le tista dva, katera je bil pustil prej. Lodrisijev oproda je bil že mrtev, krčmar pa je stokaje tiščal trebuh. Ko je zagledal Lupa, je stegnil proti njemu jedno roko, vso okrvavljeno, in ga je prosil:

«Bodi mi takó milosrčen.... neznano me žeja in peče.... na dvorišču najdeš

kado polno vode.... oh, prinesi mi je le jeden požirek, ker ne morem že več prestajati!»

Lupo je šel ven in se koj vrnil z vodo. Ranjenec jo je požrl z grozno poželjivostjo, in na to je dejál:

«Kdo bi bil rekel, ko sem jo pred nekaterimi urami zajemal iz studenca, ter mislil, da izperem ž njo kri, ko te ubijemo, kdo bi bil tedaj rekel, da mi jo boš ti podajal!»

Lupo je osedlal konja in se vsedel nanj. Takrat krčmar, uvidevši, da se odpravlja, je že s težavo še te besede izgovoril:

«Še jedno dobroto, če si kristjan!... Ne pusti me umreti s smrtnim grehom na duši. Tam doli na koncu ceste.... zagledaš zvonik.... Pošlji mi duhovnika!»

Lupo mu je obljubil, da ga pošlje. In res, dospevši do župnikove hiše, je potrkal, in zaklical duhovniku, ki je pomolil glavo skozi neko okence: «Krčmar vas kliče.... pojte hitro tja, in vzemite sveto olje seboj».

«Kaj? Kaj se je godilo? Slišite prijatelj! prijatelj!» je kričal župnik za njim, toda mladenič je zdirjal brez odgovora naprej.

Jezdil je dalje in dalje sam. Sedaj pa sedaj je stegoval otrple in pretepene ude. Po prsih ga je na več krajih skelelo. To so bile male rane, segajoče le nekoliko pod kožo, katere mu je bilo zadalo bodalo, prodrši med obročke železne srajce. «Sreča še», je dejál, «da sem jo oblekel, to srajčico!» Začutil je tudi bolečine na jednem ramenu. Tam ga je moral pa že konj udariti, ko so se premetavali pod njim. Slednjič je otipal tudi, da je površno ranjen na jednem sencu. Tja ga je bil razbojnik sunil z bodalom, vendar udarec ni imel hudih nasledkov, ker je bilo orodje zdrsnilo po strani, ko se je vedno zvijal in suval z nasprotniki. Polagaje tja roko, je dejál sam pri sebi: «Ta lopovski Lodrisio! Kakó je pač mogel odposlati razbojnike, da bi zaklali kakor ovco človeka, ki mu ni storil nikoli nič slabega!... Mora že biti kriva tista prekleta jeza proti mojemu gospodarju, tista zavist, ki ga suši!... O, brezdvomno je njegovo delo tudi to, da je bila ugrabljena Bice!... Saj bi bil moral jaz uganiti njegove misli že včeraj, ko sem ga srečal.... Kakó me je ogledal od nog do glave, in potem namignil oprodi.... A ta, kakó se je nasmehnil!... In potem po noči zopet ravno tak nasmeh, ko je prišel nad me kakor mesarski pes, da bi me raztrgal!... Toda dobil je, kar je iskal, dobil zadosti.... Ta je bil udarec! Pumf! in šlo je lice na tla kakor kos dinje. Na! poberi sedaj, zanaprej boš vedel, kaj se pravi napadati mirno spečega človeka».

Med tem se je jelo daniti. Na cesti se je že prikazoval kak popotnik; kmetje s koso na rami so šli kosit. Lupo, ves vesel, ker je zopet videl svetlobo, polje, ljudi in živali, je pozabil kmalu prestano opasnost in udarce, katere je dobil in zadal. Nadaljeval je svojo pot kakor prerojen ter mislil jedino na Marka in na daljavo, ki ga je še ločila od njega. Kar je nenadoma zaslišal divji krik iz nekega vinograda na levi: «Ustavi ga, ustavi ga! vlovi ga!» in zajedno je zagledal tolpo kmetov, ki so tekli kar so mogli za nekim možem na konju, dirjajočem tje v dan po polju. Veste, kdo je bil? — Tisti poštenjak iz krčme, kateremu se je bilo posrečilo, da je bil ušel Lupu. Tekalec pod njim, že po naravi plaha žival, in ki je bil po vrhu še brez uzde — naši bralci se menda še spominjajo, da je bil pretrgal tudi vrv, s katero je bil privezan — je grozno skakal, trgajoč trte in lomeč kole. Zalezovanje in krik kmetov ga je le bolj dražilo in delalo besnega. Poln prahu in pen, okrvavljen po prsih in po trebuhu, je divjal naprej teško dihajoč; grozno je hrzal in s kopiti visoko lučal za seboj grušč in zemljene kepe. Jezdec na njem se je ves sključen držal za grivo in je kričal, proseč pomoč. Lupo ga je koj spoznal in se je ustavil, da bi videl, kakó se to končá. Konj je še

precej časa dirjal sem pa tje, hoté zbežati ljudém, ki so tekli za njim. Nazadnje je, omamljen od strahú, zadel v deblo nekega drevesa in se zgrudil na tla. Uboga žival si je zlomila vrat, mož pa se ni nič pohabil. Urno kakor maček je skočil na noge in jel stresati s sebe zemljo, katere je bil ves poln. A ko se je ozrl okolo, je nenadoma zagledal za seboj tistega strašnega človeka, ki je bil z dvema samima udarcema končal njegova dva tovariša, namreč Lupa. Ta je bil, podeč konja po njivah, tudi dospel ondi, kjer se je razbojnikóv konj pobil. — O, moj Bog, sedaj bo po meni — si je mislil hudobec, kajti na to, da bi ubežal peš možu na konju, niti misliti ni bilo. Vrgel se je torej na kolena pred njega in ga prosil, da bi mu pustil življenje.

«Kdo si, malopridnež?» ga je vprašal Lupo.

«Ah, milostljivi gospod!» je odgovoril ta, tresoč se po vseh udih, «ubogi revež sem. Verujte mi, da tega, kar sem storil, nisem počel iz hudobije. Hotel sem le zaslužiti nekaj, da bi kupil kruha svojim peterim otrokom, ki so vsi majhni in si ne morejo drug drugemu pomagati: Passerino me je zapeljal do te hudobije».

«Toda kaj je imel on z menoj»?

«Jaz ne vem».

«Kakó, da ne veš»?

«Ne, ne vem ničesar. Tudi če me imate ubiti, ne vem ničesar. Sinoči, ko je bila že tema, je prišel na moj dom in mi je rekel: «Pojdi z menoj, zaslužiš jeden zlati goldinar». Drugega pa ne vem čisto nič; niti tega ne vem, kdo ste vi».

«No, ti si res vrl možak! In si se napravil takó z lehkim srcem ubivat človeka, o katerem niti vedel nisi, kdo da je»?

«O, imejte usmiljenje z menoj! saj vem, da nisem prav delal. Storite z menoj, kar hočete, a usmilite se mojih otročičev.... Verujte mi, lakota me je takó daleč zavedla. Letine so slabe, in ko sem videl, da mi hirajo gladú»...

Lupo je vzel iz žepa zlatnik, vrgel mu ga je na tla in dejál: «Tu imaš! ne radi tebe, hudobec, ampak radi tvoje dece. Dobro za te, da te nisem ulovil pol ure prej, ker tedaj bi ti ne bili vsi ti razlogi nič pomagali. Zdaj pa le pojdi, in zahvali tvojega svetnika pomočnika». To rekši je obrnil konja, ter vrnivši se na cesto, je nadaljeval svoje potovanje, na katerem se mu ni nič drugega pripetilo, kar bi bilo omembe vredno.

Prišedši v Lucco, je videl po ulicah vse polno razgrajajočega ljudstva. Koj je uganil, da je morala bukniti vstaja. Čimdalje je šel, toliko gosteje so bile tolpe in glasneje rogoviljenje. Vse ljudstvo je bilo oboroženo in je imelo zlasti mnogo lestvic seboj. Sedaj pa sedaj se je med strahovitim rjovenjem razburjenih množic zaslišalo, da je v kakem zvoniku bilo plat zvona. Včasih je tudi kdo zaklical, da treba tega ali unega ubiti, na kar je množica odgovarjala z dolgotrajnim odobravanjem.

«Kaj pomenja to?» je vprašal Lupo mladeniča, ki je prišel iz neke hiše z ražnjem v roki in je hitel na tisto stran, kjer je videl največjo gnječo.

«A, ne veš?» mu je odgovoril ta. «Naskočiti se ima vladna palača. Naprej, naprej! Treba je jedenkrat obračunati s temi izdajalci!» Takó rekoč se je zamešal med množico.

«Naskočiti vladno palačo», je mislil Lupo za se. «Če nisem slabo razumel, v Milanu so mi pravili, da ravno tam biva Marko!» Ves vznemirjen vsled te vesti je šel še nekoliko naprej, da bi kaj poizvedel. Ker je pa vse kazalo, da se je množica dvignila proti Marku, se mu ni zdelo primerno kar takó naravnost popraševati po njem. Zató se je premislil in se vrnil nazaj iskat neko gostilno, katero je bil nekoliko prej mimogredé opazil. Tam je vstopil, spravil konja v hlev, in potem začel kakor v zabavo pogovarjati se s staro krčmarico. Ta je bila sama doma, ker njen

mož in dva sinova so bili tudi šli udeleževat se rabuke. Z lepa in kakor da bi njega nič ne zadevalo, jo je izpraševal toliko časa, da je izvedel vse, kar mu je bilo treba.

Bilo je takó: Marko je bil že več dnij v Florenci. Pustil je v Lucchi za namestnika nekega poveljnika nemških čet. Ker je bil pa ta dal popolno svobodo vojakom, katere so že prej le z veliko težavo brzdali, so sedaj ti tekali po mestu kakor po premagani zemlji ter so plenili, nalagali plačila, maščevali se in počenjali vsakoršna grozodejstva. A meščani, kateri so bili že poprej vsi razburjeni, ker so imeli Marka na sumu, da bi hotel prodajati Luccho Florentincem, so se sedaj postavili po robu.

Limontinu, kateri, kakor hitro je sumil, da je Marko v nevarnosti, se je bil odločil, da ga hoče rešiti ali pa umreti zanj, se je pomirilo srcé, ko je slišal, da ni v nevarnosti. In ker ni imel v Lucchi nič več opraviti, je koj sklenil, da se napoti proti Florenci in ga poišče tam, kajti dobro je vedel, kolike važnosti bi utegnilo biti, da bi mu čimpreje vročil Ermelindino pismo, od katerega je morda bilo odvisno življenje treh oseb, ki so mu bile vse neizrečeno drage. Tedaj le hitro na konja, in nemudoma naprej. Iz Lucche v Florenco je precejšen kos poti, in naši bralci menda ne hrepenijo po tem, da bi ga spremljevali, zató ga hočemo pustiti, naj jezdí sam kakor bolje more. Mi pa se rajše v duhu kar hitro prestavimo na bregove Arna, kjer se bomo bavili z Markom, dokler ne dospé tje Lupo.

Devetindvajseto poglavje

Odkar je bil Marko poslal zadnje pismo Lodrisiju, namreč tisto, katero je bil lopov prijel iz Pelagruovih rok v Rosatu, so stvari v Lucchi šle vedno slabše. Nemške čete, sestavljene iz požrešnih, surovih in razbrzdanih klatežev, so prišle počasi takó daleč, da so hotele odreči pokorščino Viscontiju.

Marko je imel dan za dnevom težji opravek s tisto nestrpno sodrgo. Če jo je mogel še nekoliko brzdati, se je imel zahvaliti za to le slavi svojega imena, veličastni svoji postavi ter svoji zgovornosti, prednostim, ki nehoté vplivajo na vsako množico. Večkrat je že samo s tem, da se je prikazal, zopet pomiril mnogoštevilne čete, ki so hotele z orožjem napasti meščane. Večkrat je istim upornikom ukazal, naj zgrabijo svoje voditelje, svoje hujskače; in uporniki se niso upali kar očitno, nasprotovati mu.

Pri vsem tem je on dobro spoznaval, kakó šibka je bila njegova oblast, že načelno nič kaj prav priznana, in ki se tudi ni mogla opirati na zunanjo silo. On pa ni mogel spremeniti načel, in zunanjo silo — kje naj bi jo dobil? — V istih meščanih, porečejo morda naši bralci, v tlačenih Luccancih, katerim je moglo pač biti mnogo na tem ležeče, da bi se rešili tiste nadloge, tiste kuge, tistih peklenščkov. Toda nekateri meščani niso že početkom marali za Marka, pri drugih se je bilo prvotno navdušenje zanj že precej ohladilo, a pri tretjih se je bilo to spremenilo v odločno sovraštvo. Nekateri niso mogli trpeti vladarja, kateri ni bil Luccan, drugi mu nikakor niso mogli odpustiti, da se je bil spravil z velfi; ti so imeli jeden ugovor proti njemu, oni pa drugi.

Nazadnje so imeli vsi polno pritožb proti njemu, ker on, ki je bil, kakor se pravi, med kladivom in nakovalom, je večkrat pustil, da se je godila kaka majhna krivica, da bi preprečil večje zlo; in ker je včasih zaprl jedno oko, ko so predrzni vojaki nadlegovali meščane, in ni vedno natančno branil pravice šibkejšega proti močnejšemu. On prav za prav je sovražil krivico; pa, se vé, vojaška pravica ni takó natančna, da bi se gledalo na vsako malenkost.

In treba je tudi pomisliti, v kakih razmerah je bil. Kar smo hoteli povedati, je to, da se on ni mogel toliko zanesti na meščane, da bi se bil upal peljati jih proti Ceruglievskim četam. Pa še ti meščani, pomislite, kako zlò, so bili brez orožja in uredbe, in, kar je bilo še najslabše, nejedini med seboj, kajti priprosto ljudstvo je bilo nasprotno plemstvu, plemstvo pa priprostemu ljudstvu. Dà, še celó mestni oddelki so se pričkali med seboj, in jedna stranka se je prepirala z drugo. Ta je hotel takó, oni drugače, in Nemcem je šlo takó, da si sami niso mogli želeti boljega.

Ista vstaja, katero smo prej omenjali, je obsegala le jeden del mesta, večina prebivalcev se je ni udeležila. In tisti nesrečneži, ki so delali toliko hrupa, ko je bil dospel Lupo v mesto, predno se je on oddaljil od tam za pet ali šest milj, so bili zopet vsi zaprti v svojih hišah, ter so tam lepó molčali in trepetali. Le kakih dvajset, katere so bile sulice nemških vojakov prebodle ter vojaški konji pohodili, je ostalo ležečih na tlaku mestnih trgov in ulic. Ta lepi sad, in seveda še vedno hujši pritisk od strani nemških vojakov je donesla Luccanom vstaja.

Iz vsega tega naši bralci lehko sami razsodijo, koliko se je moglo Marku v zlo šteti, ako je včasih, z namenom, da bi vzdržal v miru močnejše, imel nekoliko manj obzira do šibkih, ter je iz človekoljubnosti tudi zadal pravici kako zaušnico.

Ko so se takó stvari za Marka vsaki dan slabše razvijale, je on, videč, da se ne bo mogel dolgo vzdržati v Lucchi, sklenil, da se radovoljno znebi te oblasti, seveda z dobrimi pogoji za se. Dogovorjen s poveljniki nemških čet, se je jel na skrivnem pogajati s florentinsko ljudovlado, katera ga je že dolgo napravljala na to, da bi nji prepustil tisto mesto. Že so se bili skoro pogodili, bilo je treba porazumeti se le še o nekih majhnih podrobnostih, in bajè ravno zató je bil odpotoval v Florenco.

Svota, katero bi Marko dobil, da bi prepustil Lucco, se je imela porabiti deloma v to, da bi se izplačalo nemškim četam, kar so imele dobiti že od poprej, in deloma menda za to, da bi Marko iste čete za se najel ter se ž njimi napotil v Lombardijo, da bi konečno tam izvršil načrte, katere je že toliko časa snoval z Lodrisijem.

«Messer (gospod Marko» takó nam pripoveduje I. Villani v 10. knjigi 133. poglavja svoje zgodovine «je prišel v Florencijo dne 30. junija s spremstvom 30 konjikov. Florentini so ga sprejeli radostno in s skazovanjem velike časti. Dokler je ostal v mestu, je dajal sijajne obede, h katerim je vabil viteze in druge odličnjake. V dvorcu priorov se je javno izrazil, da hoče biti pokoren sveti cerkvi. To je storil v prisotnosti priorov in drugih dostojanstvenikov, v prisotnosti vladik florentinskega, fielsolskega in spoletskega, ki je bil rodom Florentin, ter v prisotnosti inkvizitorja in nekih papeževih poslanikov, ki so bili tačas v Florenci».

Vendar ni treba misliti, da mu je šlo vse po volji, temveč moral je prestajati vsakoršnih nevšečnostij in nasprotij. Nastajale so mu od vseh stranij težave in ovire, katere so mu naklanjali njegovi stari in tudi novi sovražniki. Sedaj ga je vznemirjalo hladno vedenje kakega pristaša, sedaj je trepetal, bojé se izdajstva od strani kakega prijatelja. Nove muke so mu prizadevale zadnje vesti, da živinče, katero se je nameravalo prodati na trgu, mesto da bi se pustilo mirno vleči naprej, je začenjalo biti z rogovi in brcati z nogami. K temu je treba prišteti še neko nevoljo, katero bi bil sicer rad hotel, a ni mogel prikrivati samemu sebi, neki mučen stid radi kupčije, ki jo je kanil skleniti; in vsemu se je pridruževalo še nekaj, kar je že dlje časa spremljalo vse njegove občutke, namreč neprenehljiva in huda bolest skeleče vesti in nesrečne ljubezni.

Bil je zadnji dan pred tistim, na kateri se je imelo sklepati o pridobitvi mesta Lucche. Marko, kateremu so bili p r i o r i in druge ljudovladne oblasti naznanile, da ga hočejo še zaslišati, predno bojo sklepali, je bil sam v neki svoji sobi. Ravno je bil izbral iz nekega zvezda listin razne zapisnike o pogajanju, ki se je vršilo med njim in zastopniki ljudovlade, kar je vstopil dvorjanič in mu naznanil, da je došel neki sel iz Lombardije, ki je prišel skozi Lucco. Marko, mené, da je jeden izmed navadnih slov, katere mu je Lodrisio vsaki teden pošiljal, je velel, da naj bi vstopil takoj.

Lupo je torej stopil pred njega. Ves omamljen od radosti in začudenja, da stoji vendar jedenkrat pred tem junakom, se ni znal domisliti primernih besed, in je le molčé izvlekel iz nedrij Ermelindino pismo ter ga podal Marku. Ta je odložil list na mizo, ne da bi pogledal napis, in je vprašal prišleca :

«Ali si torej prišel skozi Lucco?»

«Dà», je odgovoril Lupo s tresočim se glasom, ker mu je srce neznano bilo. A kmalu na to je dodal nekoliko bolj odločno: «Tam je bilo vse narobe».

«A sedaj je že zopet vse mirno, kakor v kakem samostamu», je poprijel Marko, do katerega so bili došli že kaki štirje sli, ki so ga obveščali o teku tiste vstaje.

«Hočem upati pa, da niso tebi nič žalega storili».

«O ne, prav nič», je odgovoril mladenič navdušen vsled dobrohotnosti, s katero so bile izgovorjene te besede. «Pa če bi bil kdo.... jaz sem že take narave, da ne strpim mirno krivice; in sedaj še-le, ko sem bil poslan do Marka, bi bil hotel videti, kdo bi se bil upal, le količkaj nadlegovati me!»

Viscontiju je ugajalo to odkrito in zavestno govorjenje. Pogledal je Lupa od nog do glave, in na to, nasmehnivši se dobrotljivo, mu je dejál: «Ti nisi jeden tistih navadnih.... Ti si bil vojak, ni res?»

«In sem tudi sedaj z dušo in telom».

«Vidiš, da se nisem motil. O, jaz jih spoznám takoj naše. In tvoja zunanjost dobro svedoči resnico tvojih besed, in te kaže poštenega mladeniča». Lupo je zarudel, prijetno iznenaden vsled te pohvale. A Marko se mu je bolj približal in je nadaljeval: «Ti si še zeló mlad; povej mi, v kakih bitkah si že bil?»

«Prva bitka, katere sem se vdeležil, je bila ona pri Addi, v kateri sem se bojeval pod vašo zastavo; potem»...

Toda Visconte ga je z vojaško prijaznostjo prijel z dvema prstoma za lice, in mu segel v besedo rekoč: «A, ti si torej jeden izmed tistih hrabrih bojevnikov 24. leta? Takó si stopil prav zgodaj v naš stan! Ker je takó, potem sva že stara prijatelja».

Ni lehko dopovedati, kakó je bilo Lupu pri srcu, ko je slišal tiste besede iz ust takega možá. Dozdevalo se mu je, da je postajal lehek, lehek, in da se skoro dviga v zrak. Iz lica, stisnjenega med Markovimi prsti, mu je segala po vsem životu neka sladkost, neko drhtanje podobno onemu, katero izvira iz ljubezni, kajti občudovanje čara in onesvešča človeka ravno takó kakor ljubezen.

Ko je Visconte odmaknil roko od njegovega lica, jo je prijel Lupo in strastno poljubil. Ta dokaz iskrene in srčne udanosti je ganil srce plemenitega vojskovodje, kateri, vajen živeti v taboru, pod orožjem in med opasnostmi, se ni ničesar bolj veselil nego udanosti svojih vojakov. Sedaj pa mu je bil ta dokaz ljubezni še toliko prijetniši, ker je že davno bil le med tujimi ljudmi. Zató je vskliknil ves ginjen:

«Živeli, moji vrli Milanci!»

«Živel Marko! živel naš vojskovodja!» je odgovoril Lupo. «O, da bi bili še tisti dnevi, ko smo zmagovali, vsklikujé vaše ime!»

«Tisti dnevi», je dejál Visconte bolj potihoma, «se lehko še vrnejo, in morda celó v kratkem. Ko se vrneš v Lombardijo, povej svojim vrlim tovarišem

v uho: ‚Markovo srce je bilo vedno pri vas, in vi, zanašajte se na svojega nekedanjega vojskovodjo...‘ Ti pa zapomni si: kadar lepo zopet naletiš na me, naj bo že pač kadarkoli, kjerkoli in v katerihsibodi razmerah, le stopi pred me, spomni me na to, kar ti sedaj pravim, in smeš biti gotov, da ti ne bo žal».

Ko ga je na to mladenič jel zahvaljevati, mu je Marko segel v besedo rekoč: «Kakó pač, da te nisem že prej spoznal!» Na to je šel k mizi, vzel pero in ga vprašal:

Vojak, katero je tvoje ime?»

«Lupo iz Limonte».

«Lupo?... To ime sem menda že nekedaj slišal!»

«Gotovo ste ga morali slišati, ker ste ga blagovolili tudi že napisati s tisto svojo slavno roko na neki list, ki mi je rešil življenje».

Tedaj se je Marko domislil pisma, ki ga je bil na Bicino prošnjo napisal opatu svetambroškemu tisto usodno noč, katere se je vedno živo spominjal. Spomnil se je tudi, da tisti, za katerega je tedaj prosil pomiloščenje, je bil neki Ottorinov oproda. In ko je na to zopet pazljivo pogledal v obraz mladeniča, je spoznal, da je ravno tisti služil pri bojnih igrah Ottorinu kot oproda. Ta iznajdba ga je nemalo osupnila, in jel je misliti sam pri sebi: Kakó mi je pač mogel Lodrisio poslati tega človeka, ki je v službi njegovega sovražnika? Hotel je že s tem prašati istega Lupa. A brž je premislil, da bo najbolje pogledati prinešeno pismo. Kar nič ni dvomil, da bi ga bil kdo drugi napisal nego Lodrisio. Menil je tudi, da najde v njem pojasnilo o tem čudnem slučaju.

Odprl je torej list, in najprej se je začudil, da je bil pisan z navadno pisavo in ne z dogovorjenimi znamenji. Še bolj so ga presenetili prvi stavki, ki jih je prebral; zató je brž poiskal podpis, da bi izvedel, čegavo bi vendar moglo biti to pismo. Kdo bi mogel pa še le povedati, kakó je osupnil, ko je zagledal tam Ermelindino ime? V skrbéh, da bi ga razburjenje ne zavedlo do kakega izbruha njegove strasti, ali sploh do kakega dejanja, neprimernega svojemu dostojanstvu, je brž odslovil Lupa. Ta je nemudoma odšel, ubijaje si glavo, da bi uganil razlog tiste nenadne spremembe, katero je bil opazil na obrazu in v gibanju slavnega moža.

V malih trenotkih, katere je porabil, da je šel zaklepat vrata, so mu silile v glavo najrazličniše misli: Ali je morda Bice odklonila Ottorina, in je sedaj zadovoljna?... O, v kake sanjarije se zgubljam!... Pač najbrž bo to, da me prosi, naj neham protiviti se tisti poroki, ali pa... Da bi mi vsaj naznanila v tem pismu, da je že poročena, in da je vse končano!... Bilo bi to pač grozno naznanilo, a vendar čutim, da bi mi bilo mogoče prenašati svojo usodo... dà, prenašati jo in ponuditi tistim nesrečnežem vso svojo naklonjenost, ter takó prisiliti jih, da mi odpustijo.

Vsedel se je, vzel pismo v roko in začel čitati:

«Marko!

Do obupa žalostna mati kleči pred Vami, ter držaje Vašo slavno roko, in rosé jo z najgrenkejšimi solzami, Vas rotí za vse, kar je svetega na zemlji in na nebu, da ji vrnete njeno jedino hčer, njeno največje veselje in zadnjo tolažbo njenih nesrečnih dnij. Vem, da svetni mogotci zagrinjajo večkrat s temo svoje stopinje, in po dovršeni krivici, da bi se skazali nedolžne, se repenčijo proti istim zdihljejem nesrečnežev, ki so jo morali prestati. Toda Vi!... o ne, Vi ste blaga duša, Vi ste skusili že v mladih letih, kaj se pravi trpeti, in ne zavrnete prošnje, ki prihaja iz hudo trpinčenega materinega srca.

Marko, mojo hčer so mi ugrabili. Že čez dvajset dnij je ona v oblasti drugih, zavedena Bog ve v kako stran in v čegave roke. Jaz se z odločnostjo obračam do Vas ter jo zahtevam nazaj, in Vi jo morate takoj neoskrunjeno vrniti njenim zapuščenim starišem, njenemu

soprogu, kateri tudi je bil siloma prijet. To zahteva od Vas v imenu vseh in v božjem imenu njena mati.

Prosim Vas za to s celim srcem, potrta pred Vami v prahu in vsa prestrašena in trepetajoča, a vendar prosim Vas tudi zaupno in smelo, ko pomislim, da Bog v nebesih sliši moje besede, in da tudi mogotci bodo morali kedaj umreti.

Toda ne, Marko, ne!... odpustite mi. Jaz sem hotela le jokati in prositi, iz mojih besed naj veje le ponižnost, potrtost. Odpustite revni materi, katero so prehude bolečine napravile predrzno. O, da bi vedela, kakó bi mi bilo mogoče seči Vam do srca! Povedala sem Vam že, da je poročena z Ottorinom. Dà, prisegla sta si zvestobo, in zvezala se v zakon pred Bogom. In ravno jaz, glejte, sem pospešila to poroko, in.... moram li priznati ter bom mogla povedati to, ne da bi zarudela? In Vi, ali mi boste verjeli, če Vam povem, da sem to storila tudi iz obzira in sočutja do Vas?

Prisezam Vam, da sem pri tem gledala tudi na Vaš blagor, kajti jaz menim, da je to jedina pot, po kateri bi se mogle odvrniti Vaše misli od naše nesrečne rodovine, od koje so Vam prihajale le nezgode.... Saj lehko tudi Vi sami spoznate, da če tudi.... bi se bila jaz takó daleč spozabila, da bi Vam bila dala svojo hčer za soprogo, bi vendar Bice ne bila prava za Vas, kajti njeno revno srce je bilo že oddano. Marko! jaz sem Vas nekdaj poznala, in vem, da tedaj bi Vi nikakor ne bili hoteli imeti telesa brez duše, in da bi ne bili našli svoje sreče v nesreči ljubljene ženske. Sedaj povejte mi sami, ali se je motila Bicina mati, sodeč Vas takó, kakor nekdaj Ermelinda?

Ali se še spominjate tega revnega imena? Ono je sedaj jedini ostanek tega, kar sem bila nekdaj. Vse drugo so končala leta in trpljenje. Vi, koliko slave ste si pridobili med tem! Postali ste mogočni, spoštovani, sovražniki trepetajo pred Vami! Cela Lombardija se ponaša z Vami in Vas ljubi.... a jaz?... jaz nimam drugega nego svojo hčer, tisti dragi in sladki sad svojega telesa; ona je jedino moje veselje, jedina moja nada in ponos. Oh, prosim Vas, radi Vaše velikodušnosti, radi časti, katero ste si zaslužili in Vam jo svet skazuje, radi nekedanjega najinega prijateljstva, ljubezni in zvestobe, če sem Vam kedaj bila mila, rešite me iz teh smrtnih težav, vrnite mi mojo hčer, vrnite mi jo takoj, predno žalost ugasne za vedno te moje oči, že preveč utrujene od joka! Oh, da bi vam bilo znano, kakó bridki so moji dnevi! da bi Vi mogli skusiti grozne muke jedne ure, jedne same ure mojih brezkončnih nočij, v katerih mi moja domišljija slika vsakoršne strahove in pošasti! Če bi Vi skušali, kaj se pravi materina ljubezen in skrb!... Vi že veste, da moje življenje je bilo vedno polno grenkostij in nesreč, a vse to je bila le senca in sen v primeri s strašnim trpljenjem in neznosimi mukami, katere mi je provzročil ta grozni udarec. Ne, jaz bi ne bila nikoli verjela, da je mogoče toliko trpeti.... O, moj Bog! Vaša roka je prehudo zadela to šibko stvar! Oh, prizanesite mi, ker ne morem več prestajati! Pokličite me k sebi, ali prej rešite mi hčer! O jaz! solze mi temnijo oči; moja roka slabi, moči me zapuščajo.... Marko, o Marko, da bi jaz vsaj bila pred Vami in da bi mogla pasti pred Vaše noge ter vpričo Vas izdihniti svojo dušo, proseč Vas še z zadnjimi besedami milosti, katere bi Vi ne mogli odreči umirajoči! Oh, usmilite se, usmilite se prenesrečne

Ermelinde».

Trideseto poglavje

To pismo je vstvarilo pravi pekel v Markovem srcu. On bi bil najraje kar nemudoma zajahal konja ter odjezdil naravnost v Milan. Komaj ga je zadržala misel na luccansko opravilo, o katerem se je imelo sklepatina slednji dan. Celo tisto noč je preživel, kakor da bi bil na trnju. Zaspati ni mogel na nikak način, vest ga je pekla, njegova domišljija mu je slikala grozne pošasti, bil je takó nemiren in razburjen, da je hotel skoro zblazneti. Sedaj je skočil s postelje ter stopil k oknu gledat, ali se že prikazuje zaželjena a zajedno tudi sovražena dneva svetloba, sedaj je meril z velikimi koraki sobo, a sedaj se je zopet vlegel, in se na to obračal na ležišču, a nikjer ni mogel najti miru in počitka.

Nazadnje se je vendarle zdanilo, prišel je določeni čas, in on je stopil pred priore. Njegov obraz je bil zbegan, gledal je srepo; govoril je malo in zmedeno. Vsak ugovor ga je dražil; vsaka beseda in vsak mig je vzbujal njegovo sumničenje; dozdevalo se je, da se hoče prepirati z vsemi. Skratka, vedel se je takó nedostojno in nepreviden, da manjšina, katera se ni nikoli hotela spustiti v tisto kupčijo, je prav lehko potegnila na svojo stran večino, katera jo je poprej želela skleniti. In takó je bila kmalu vsa gosposka jedina, da se pogajanje pretrga, in se popolnoma odkloni pridobitev mesta Lucche, kajti vsi so bili tega mnenja, da se more le malo zaupati takó čudnemu, prevzetnemu in kljubujočemu človeku, kateri je bil videti tak, kakor da bi moral sedaj pa sedaj zblazneti*).

Predno so jeli priori in drugi dostojanstveniki ljudovlade sklepati, je bil Marko odšel iz dvorane. Ko je potem doznal sklep, ne da bi se o tem pomenil s poveljniki nemških čet, ki so bili tudi prišli ž njim v Florencijo radi pogajanja, ne da bi se kazal kaj začudenega ali jeznega vsled nepričakovanega sklepa, je šel v svoj dvorec, vzel seboj Lupa in dva oprodi, zajahal

*) «Tedaj se je Marko podal v Florencijo, kjer so ga sprejeli z veliko častjo. Ostal je tam nekoliko dnij. Govoril je malo, in se sploh vedel takó, da bi se ga skoro bilo moralo soditi blaznega».

Bonincontrus Morigia. Chronicum Modoetiense, C. 42.

konja in na skrivnem odpotoval v Lombardijo.

Spreminjaje pogostoma konje, so jezdili dan in noč. Med potoma je moral Lupo praviti Marku vse, kar je vedel o Bici in o svojem gospodu.

Ermelinda ni bila v svojem pismu omenila podrobnostij. Ona je namreč mislila, da je celo spletko zasnoval Marko in da mora torej biti njemu vse dobro znano, mnogo bolje nego njej.

Ko je Visconte, ki ni nič vedel, slišal, kakó je bila izginila Bice s svojo deklo, kakó je bil Lupo s svojim gospodarjem vlovljen, in kakó je bil ta tudi potem na poti v Lucco v hudi nevarnosti, se je domislil smrtnega sovraštva Lodrisijevega proti Ottorinu; spomnil se je tudi neke Pelagruove ponudbe, katero je moral gotovo nadahniti Lodrisio, da bi se namreč spravilo mladega viteza; domislil se je še mnogih drugih strupenih besed, bodisi Pelagrue samega, kakor tudi nekega njegovega sla — in primerjaje čas in okoliščine, premišljujé kedaj in kakó se je moglo vse dogoditi, je prišel do zaključka, da sta morala vso stvar dognati Lodrisio in Pelagrua, oba zvijačnika in hinavca, ki sta, kakor mu je bilo znano, občevala že davno jako zaupno med seboj.

Vsled teh mislij mu je zopet vskipela kri po žilah, in lici ste se mu zapalili od jeze. V svoji razburjenosti je prisegal, da se hoče maščevati za sramoto, ki sta mu jo lopova nakopala na glavo, ter kaznovati ju za smrtne težave, katere sta prizadela ubogi materi in nesrečni deklici; da neče mirovati, dokler hudobneža ne izdihneta svojih podlih duš. Takó poln jeze in želje po osveti, je spodbadal konja ter ga poganjal v dir.

Dospevši po trudapolni, vratolomni ježi v Milan, je odposlal oprodi z vsemi konji v svoj dvorec. On pa je z Lupom peš pohitel v hišo grofa Del Balzo. Hotel je na vsak način govoriti z Ermelindo ter slišati od nje, ali bi bila morda ona med tem kaj izvedela o izginjencih, da bi se nemudoma ukrenilo, kar bi bilo potrebno za njih rešitev. Želel se je tudi opravičiti pred njo ter pojasniti ji, da on ni bil deležen pri tisti nečuveni lopovščini; kajti nikakor ni mogel prenašati misli, da je takó neznano omadeževan v očéh ženske, katero je nekdaj ljubil bolj ko svoje lastno življenje in katero je še sedaj cenil više nego vsako drugo stvar na svetu.

Bila je že pozna in temna noč, ko je Lupo potrkal na vrata grofovega dvorca, in Marko je potegnil na obraz krinko, da bi ga ne spoznali posli. Odprli so jima. Notri je bilo vse tiho. Lupo je vodil Viscontija skozi celo vrsto dvoran, ter ga konečno privedel v neko oddaljeno sobo. Tam ga je pustil samega v bližču neke svetilnice, dejaje mu, da gre budit neko staro služabnico grofice, katera naj bi ji sporočila njegov prihod in njegovo željo, da bi takoj govoril ž njo.

Marko si je odpel šlem, ga snel z glave ter položil na mizo. Na to se je vsedel in čakal, da bi prišla Ermelinda. Petindvajset let je ni videl. Koliko sprememb v njuni usodi v tem dolgem času! Kakšno je bil pustil! kakšno najde sedaj! Kakó bo mogel prenašati njen pogled, s katerim mu bo očitala očetovo smrt in sedanje bridkosti, potem ko jo je nekdaj toliko ljubil in ji bil takó udan!

Pri vsakem najmanjšem šumu je dejál sam pri sebi: ona je! in zmraščalo ga je po vsem životu.

Ni mu bilo treba dolgo čakati v tem mrzličnem stanju. Kmalu je videl, da so se počasi odprla neka vrata in je proti njemu stopala ženska v beli, rahlo prevezani obleki. Njeni lasjé so bili spuščeni, vendar ne v neredu. Na njenih licih je bila videti lehka rudečica; vendar se je poznalo, da je ta le nasledek nenavadne vzrujenosti, in da le hipno pokriva bledost, ki je bila stalna na tistem obrazu. V očéh, zateklih in rudečih vsled vednega bdenja in

predolgega jokanja, se je svetil neki šibek žarek upanja, kateri je vendar kalila in prevladovala tiha prestrašenost.

Početkom ni mogel Visconte spoznati Ermelinde, toliko so jo bila spremenila leta in še najbolj trpljenje. In dasi videvši jo prihajati pred se o taki priliki in takó pobito, je pač dobro vedel, da ne more biti druga nego Bicina mati, vendar se je ni upal nagovoriti. Kar je gospa, ki se je bila približala skoro do njega, razprostiraje spodobno roki, z očmi uprtimi v tla, spregovorila: «Ali ste vi?»

Bil je tisti sladki, ljubki glas, ki ga je nekdaj v mladeniških letih čaral. Kakor da bi pozabil sedanjost, in skoro prestrašen, je skočil na noge, začuden uprl zopet oči v gospejin obraz, iščoč in skoro nadejajoč se, da najde tam zopet tisto krasoto in čar, tisti žarek ljubezni, ki ga je toliko let blagodejno ogreval, in katerega spomin jedino ga je bil zapeljal, da se je bil še v letih zrele starosti vnel za Bice. A brž se je zavedel, uprl je oči v tla, in ostal takó z žalostnim izrazom v obličju, ne da bi spregovoril besedico.

«Ali ste vi?...» je nadaljevala Ermelinda z glasom, ki je izražal globoko in prijetno ginjenost. «Prišli ste sami vračat mi življenje? O, Bog vam gotovo poplača to delo usmiljenja. Vedno mi je pravilo srce: če izvé, kakó grozna je žalost, katero je zakrivil, se ne bo dolgo protivil, ker on je blag in plemenit».

Te besede so obudile v Marku najglobokeje sočutje do nesrečne gospe, in napolnile njegovo srce s srdom in nevoljo proti samemu sebi. Zató je neprijetno zamahnil z roko, takó da se je grofica skoro prestrašila. «Jaz da sem blag in plemenit?» je dejal na to z zamolklim glasom; «prosim vas, Ermelinda, nikar me ne sramotite takó hudó. Jaz.... sem malovrednež, sem neumnež... hudobnež sem, vendar nisem še takó zaslepljen, da bi se ne spoznal kot takega in da bi ne čutil olajšanja s tem, da to izpovedam, da izpovedam zlasti vam...»

«O ne, ne! ne govorite takó. Bog vam je odpustil, kakor sem vam odpustila jaz. Veselje, katero mi delate sedaj, je tako, da lehko pozabim prestane bridkosti. O, povejte mi torej, kje je moja hči? kedaj jo bom mogla zopet videti?»

«Torej se glumcu, ki jo je iskal, ni posrečilo, da bi bil kaj izvedel o njej?» je vprašal skrbljivo Visconte. Pri tem vprašanju se je gospa zopet vsa prestrašila, in na njenem čelu, kjer so bili prej znaki sladke nade njene duše, so se zopet pokazali znaki teške žalosti. Pogledala je Viscontija v obraz in dejala s tresočim glasom:

«Kaj, glumec, pravite?... Ne, njega nismo videli več. In takó, jaz se bojim... Toda vi.... vi prašate mene...» Tu se je ustavila.

«Razumem vas, Ermelinda!» je tedaj poprijel Visconte. «Vi mislite, da sem velel jaz odvesti Bice. A ni takó. Glejte...»

«O moj Bog! kaj pravite? Torej kje bi mogla biti?... Marko, odpustite mi!... Ne da bi jaz dvomila o resničnosti vaših besed, toda ali niste nekako ravnokar sami priznali?... In jaz vem že davno, kaka čutila imate do moje uboge hčeri».

Tedaj Marko, sklonivši glavo, kakor kdor se čuti krivega, je začel z rahlim glasom, ki je pa postajal polagoma glasnejši in hitrejši: «Poslušajte me, Ermelinda! Res je, jaz sem ljubil vašo hčer; ljubil sem jo najstrastneje. Vaša podoba, katero sem videl na njenem obrazu, vaše bitje, katero sem si mislil zlito v njeno telo, me je zavedlo in mi zmešalo pamet. O, da bi bil mogel položiti pred njene noge vladarsko krono ter izbrati jo kot svojo soprogo in kraljico! Bili so trenotki, ko sem okusil rajsko slast take nade, in to me je pogubilo. Skrivni strup se je zlil v moje žile, mi je prišel v mozeg ter mi kakor povodenj poplavil vso dušo.... Kadar sem se osvedočil, da je deklica sprejela obljubo drugega, je bilo za me že

prekasno, moja rana je bila neozdravljiva... Ne bom vam razlagal, kakó ste na to žalost in jeza razjedali mojo dušo, dokler me niste privedli do tega, da sem jel premišljevati, kakó bi mogel pogubiti svojega najzvestejšega, najdražjega in najplemenitejega sorodnika.... Še sedaj me obhaja groza, ko se spominjam, kakó malo je nedostajalo, da bi bil ž njegovo krvjo oskrunil to roko, katero je on tolikokrat stisnil s pokorno in vročo sinovsko ljubeznijo».

«Ali govorite o Ottorinu?»

«Dà; neznani vitez, kateri se je pri bojnih igrah bojeval ž njim s smrtnim orožjem, je ta-le zblaznjenec, ki stoji pred vami».

Grofica ga je sočutno pogledala v obraz, in zdelo se je, da hoče kaj reči. Ali on je nadaljeval vedno bolj razburjen: «Ne, prej morate slišati vse. Znano vam je, da sem moral jaz tedaj radi opravkov zapustiti te kraje. A predno sem odšel, sem pustil tu neki hudobni ukaz. Velel sem nekemu malopridnežu, naj zabrani poroko med mladeničem in vašo hčerjo. Moje zlató v njegovih rokah je spridilo nekega vaših hlapcev, da je postal vaš izdajica. Zopet vam rečem, Ermelinda, jaz nisem velel odvesti Bice, in niti mislil nisem nikoli na to. Toda hudobec, kateremu sem bil dal tisti nesrečni nalog, se je najbrž toliko osmelil, da je izvršil tak nečuveni čin. Vsekako sem jaz nesramnež.... brezbožnež...»

«Ne, ne, Marko, prosim vas, opustite ta trpki govor, ker ni primeren za vas! Ne, ni brezbožnež, kdor se takó živo kesá svojega pogreška. Vihar strasti vas je mogel spraviti s prave poti, toda Markovo srce — uverjena sem, in o tem nisem nikoli niti najmanje dvomila — Markovo srce ni bilo nikdar sprijeno».

«O moj tolažilni angelj!» je zaklical Marko, ves ginjen, «kako blagodejno mazilo so za me te vaše besede!... Oh, Ermelinda! Če bi bila vi meni vedno stala na strani kakor luč in blaga voditeljica po temni in težavni poti življenja, moji dnevi bi bili tekli mirno in nedolžno, osrečeni s svetim veseljem, ki izvira iz možke in očetovske ljubezni, in dospevajočemu proti koncu svojega zemskega potovanja, bi mi vest ne mogla očitati toliko zmot.... Vi me ne smatrate sprijenega? O, hvala vam, Ermelinda! Ker mi vi to pravite, hočem tudi jaz verovati, da nisem bil povsem hudoben. Kakó bi se bilo moglo popolnoma pokvariti srce, v katerem je dolgo plamtel ogenj, vžgan od vaše angeljske čistosti, od vaše neminljive kreposti? Dà, Ermelinda, jaz vam verujem, radi vaše časti vam verujem, da sem bolj nesrečen nego krivičen».

Grofica si je zakrila obraz z rokama ter jela jokati.

«Sedaj pa», je nadaljeval Marko vedno bolj ginjen, «sem vam tu na razpolaganje. Da bi le mogel z lastno krvjo poplačati svoje velike krivice, pripravljen sem preliti jo do zadnje kaplje v ta namen. Poiskati hočem Bice, da vam jo zopet izročim, in da bo srečna v zakonu, ki je njej po volji. Tudi Ottorina poiščem; jaz ga moram najti ter z lastno roko privesti mu nevesto, katero sem mu odrekal. To je moja dolžnost, in hočem mu skazati to veselje v odplačilo za krivice, katere sem mu storil, in da ga odškodim za dolgo in trdo nehvaležnost, ki sem mu jo vračal za toliko njegovo ljubezen in zvestobo. Ne dam si mirú, dokler vas ne bom videl vseh potolaženih, dokler ne razkrijem te skrivnostne hudobije».

To rekši, je potihnil nekoliko in uprl svoje oči v Ermelindin obraz, katera je vedno plakala in zdihovala. Na to je, stiskaje pesti, nadaljeval z groznim glasom:

«In gorje lopovom, ki so zakrivili toliko solz! Glejte, Ermelinda, če bi jih moral drugega za drugim odtrgati od žrtvenika, prisegam vam, pri peklenskih mukah prisegam...»

«Ne, Marko!» mu je segla v besedo blaga gospá, boječe a vendar odločno,

vzdigujé glavo, «naj ne pride nobena kletvina iz ust kristijana. Kakó se morete nadejati, da bi Bog blagoslovil usmiljeno delo, katero hočete izvršiti za me, če se ga lotite s srcem, polnim srda in želje po maščevanju? In kako zaupanje naj bi jaz imela v prizadevanje človeka, kateremu bi Bog ne pomagal?»

«Oh, vi ste pravi angelj!» je zaklical Visconte, «a jaz.... sem zanikernež. No tedaj, predno zora napoči, bom jaz že v svojem gradu Rosate. Jutrajšnji dan mora biti srečnejši za vas. Z Bogom!»

«Srečno», je odgovorila Ermelinda, «Bog vas spremljaj sedaj in vedno, in bodi nam vsem milostljiv. Z Bogom!» Ko ga je videla odhajati, je čutila, da so ji ginile moči vsled premočne napetosti duha, katero je bila prestala. Skoro v nezavesti se je spustila na neko stolico ter poslušala še udar njegovih korakov, ki je mogočno odmeval od obokov dolge vrste dvoran. Ko je ponehal vsak šum, je vstala, in omahujé vrnila se v svoje sobe. Vsled prestale ginjenosti je pa bila takó omamljena, da se ji je vse dozdevalo kakor v sanjah.

Pod oboki, ki so obkoljevali dvorišče, je Marko našel Lupa, kateri ga je tam čakal. «Pojdeš z menoj v Rosate», mu je dejál. Limontin mu je s ponižnim priklonom glave pokazal svojo hvaležnost za to vabilo ter mu je sledil molčé. Izšla sta oba iz grofove hiše ter drug za drugim hitela po temi skozi mesto. Prišedši do Markovega dvorca, sta zajahala vsak svojega konja ter zdirjala proti Rosatu.

Toda neki drugi človek, za katerega ona dva nista vedela, je tudi tedaj jezdil na tisto stran, a bil že precejšen kos poti pred njima. Lodrisio je bil namreč že dobil naznanilo o Markovem prihodu v Milan, in nemudoma odposlal nekega sla do Pelagrue.

Naša dva jezdeca sta dospela pred obzidje rosatskega gradú, ko se je še komaj zaznavala zora. Marko je dal navadno znamenje. Most je bil spuščen doli, in vrata so se odprla. Jezdeca sta šla skozi vhod na dvorišče, toda razun vratarja ni bilo videti nikjer žive duše.

Vratar je takoj spoznal grajskega gospoda, zató je tekel, da bi pozvonil in takó naznanil njegov prihod. Toda Marko mu je zabranil to, ter ga poprašal, kje bi bil Pelagrua.

«Sinoči je odšel», je odgovoril vratar, «ter ni se še vrnil. Pred jedno uro», je dodal še, «je došel iz Milana neki sel s pismom za njega, in kakor je videti, mora biti kaj silnega».

«Kje je tisti sel?»

«Tu v mojih sobah. Tam preklinja kakor arijanec, ker ni še Pelagrue nazaj».

«Pošlji ga takoj k meni v rudečo sobo. Če se v tem vrne Pelagrua, pusti ga v grad, a ven ne sme oditi nikdo brez mojega dovoljenja; ali si me razumel?»

«Tudi oskrbnik ne sme iti ven, če bi že prišel noter?»

«Nobeden».

«Vaš ukaz bo izpolnjen natančno».

Tedaj je šel Marko čez prostrano dvorišče in se je stopil v že omenjeno sobo, čakat sla. Ko je ta kmalu na to došel, je stopil pred njega, in primši ga za roko, mu je dejàl: «Daj sem tisto pismo!»

Ker je bilo v sobi še mračno, ni vrli mož takoj spoznal tistega, ki je govoril in takó ravnal ž njim. Zató se je jel zvijati, da bi izpulil roko in da bi se rešil, in je odgovoril: «Ukazano mi je, da ga smem vročiti jedino le oskrbniku».

Toda Visconte mu je še bolj stisnil roko, potegnil ga do nekega okna ter ponovil mu s strašnim glasom. «Daj sem tisto pismo!»

Pri svetlobi, ki je prihajala skozi steklene plošče, je revež spoznal slovečega vojskovodjo. Prebledel je in trepetaje jel jecljati: «Odpustite mi, nisem vas poznal.... Moj gospodar mi je sicer naročil.... toda tu.... tu ste vi gospodar.

Evo, tukaj je pismo». Tako rekoč ga je izvlekel iz nedrij in mu ga podal.

Marko ga je odprl in željno uprl vanj svoj pogled. Bilo je brez podpisa. Prebral ga je. Glasilo se je takó:

«Zanikrni tepec!

Mislim, da si vendar že jedenkrat izvršil to, o čemur sva se pomenila oni dan. Da bi te vrag vzel, ker si moral čakati toliko časa! Kaj počneš sedaj, ko je Marko že v Milanu? Dà, on je prišel nocój, in morda plane koj jutri na te. Brzo tedaj, prekleti človek! brzo! Da bi te to pismo zadelo kakor strela! Odstrani in pokončaj vse sledove dejanja, poskrbi, popravi.... Pazi se, nesrečnež, ker ti gre za glavo».

Viscontija je pretresla groza, mraz ga je preletel po vseh udih, lasjé so se mu naježili. Stiskaje pesti pred obrazom sla, je zakričal vanj: «Kdo ti je dal to pismo?»

Vprašanje je bilo izrečeno takó odločno, da sel ni utegnil omahovati. Zató je odgovoril odkrito: «Lodrisio mi ga je dal».

«Če želiš oditi živ od tu», je poprijel Marko, «povej mi, kaj ima opraviti on z mojim oskrbnikom?»

Toda uni, omamljen od prevelikega strahú, ga je le debelo gledal, a ni ničesar odgovoril.

«Ali veš», je zopet glasneje vprašal Marko, «ali veš, o čem je govor v pismu, katero si prinesel?

Sel ni ničesar več razumel in je vedno še molčal.

«Ali veš, leni zanikrnež?» je zakričal ves razburjen grajščak, tresoč ga za ramo.

«Oh, imejte usmiljenje z menoj!» je odgovoril ta, kakor da bi se predramil iz omame, jaz ne vem ničesar. Jaz sem le ubogal svojega gospodarja, kateri mi je ukazal: ‚Nesi to pismo Pelagrui', in jaz sem ga nesel.... Sicer pa vam prisegam kot kristijan, da ne vem povedati več».

«Bova kasneje še govorila. Med tem pazi, da ne izideš iz te sobe».

To rekši je stekel Marko k oskrbnikovemu stanovanju. Potrkal je. Neka dekla mu je odprla. Tej je rekel, da hoče govoriti takoj s Pelagruovo ženo.

Dekla, ki ga ni poznala, ga je peljala v neko dvorano, kamor je čez nekaj trenotkov prišla oskrbnikova žena z malim detetom v naročju, katero je ravno pestovala, ko je bila poklicana.

«Kje je vaš mož?» jo je z osornim glasom vprašal Visconte, koj ko jo je zagledal.

Revica se je vsa prestrašila, zagledavši takó iznenada svojega gospoda pred seboj, in pa zaslišavši ga takó glasno in ostro govoriti. Zató je stopila dva koraka nazaj, stisnila k sebi otročiča, in odgovorila jecljaje: «Sinoči je odšel, pa jaz ne vem, kam».

«Berite to pismo!» je dejàl Marko, podajaje ji Lodrisijev list, «in povejte mi koj, kake skrivnosti so tu».

Žena je boječe prebrala usodepolni list. Na to, padši na kolena pred Marka, je dejala vsa objokana: «Oh, imejte usmiljenje s tistim nesrečnim mojim možem!»

«Povejte mi, kaj pomenijo te besede?» jo je prekinil Marko.

«Da, povedati hočem vse, vse, kar vem».

«Vstanite in povejte»!

Reva je vstala vsa prestrašena, in vzdihujé je začela: «Jaz sem mu pravila tolikokrat, prosila sem ga in rotila; sam Bog ve...»

«Povejte mi o Bici!» je zaklical Marko rjoveč. «Povejte mi, kaj se je zgodilo ž njo? Ali je še živa?»

«Je živa, in je tu že čez jeden mesec časa», je odgovorila žena.

«Je živa! in je tu!» je ponovil Visconte, lové sapo.

«Dà», je nadaljevala oskrbnikova žena. «Včeraj, predno se je stemnilo, sem videla njeno služabnico pri nekem oknu, od koder mi z znamenji pravi, kaj se godí in česa potrebuje njena gospodinja. Takó mi je naznanila, da

je bila mirna. Revica je že dolgo časa bolna».

«Hitro pokažite mi k njej, ker hočem jo videti koj, koj, vam pravim!»

Žena je oddala otroka dekli in je rekla Marku: «Pojdite z menoj»! Šla je doli po nekih stopnicah, zavila na levo po nekem hodišču, dospela na neko dvorišče in šla čez. Prišla je v neko drugo hodišče, ozko, dolgo in temno. Po mnogokratnem zavijanju je konečno dospela v neko drugo dvorišče, majhno in samotno. Ondi je pokazala z roko neka okna, ki so bila visoko tam gori v nasprotni steni in je dejala: «Tam notri je s svojo postrežnico, katera je bila skupaj ž njo privedena sem».

«Pojdiva takoj k njej», je dejál Marko, in že je bil položil nogo na prvo stopnico neke stolbe, ki je vodila tjegor. A mahom se je ustavil, in je začel misliti. Na to je dejàl ženi: «Ne, pojdite vi sama, jaz ostanem tu. Kajti, ko bi zagledala moškega.... ko bi mene zagledala.... Osrčite jo, recite ji, naj se pomiri, kajti kmalu bo videla svojo mater.... in se vrne na svoj dom.... Recite ji, da sem jaz.... Toda ne, ne pravite ji nič o meni, ne izgovarjajte mojega imena. Govorite ž njo, kar jo more potolažiti, obljubite ji vse, kar bo vprašala od vas».

«Pa ste li res prišli zató, da jo rešite!» je prašala boječe žena, «kajti srce mi ne pusti slepariti uboge revice..»

«Naj umrjem izobčen, in moje teló naj ne počiva v posvečeni zemlji, če ne govorim resnice».

«O, Bog vas blagoslovi!» je zaklicala žena, sklepaje roki.

«In še, da pridobimo kaj časa», je nadaljeval Visconte, «mej tem, ko stopite gori, stečem jaz in odpošljem sla do njenih starišev, da pridejo takoj semkaj». To rekši je šel nazaj po poti, po kateri je bil prišel, dospel v večje dvorišče, kjer je našel Lupa, in mu ukazal, naj koj zajezdi konja in naj steče v Milan kolikor najhitreje more z najboljšim tekalcem njegovih hlevov, ter naj naznani grofu in grofici Del Balzo, da je hči najdena; naj prideta takoj v Rosate, da jo bosta videla in jo potem odvedeta seboj na svoj dom.

Med tem, ko je Marko to delal, je Pelagruova žena šla gori po stopnicah, prišla na mostovž, in stopivši k durim, skozi katere se je prihajalo v Bicine sobe, je potrkala rahlo in se oglasila. Toda od znotraj ni odgovoril nikdo. Položila je uho h ključavnični luknji, a v sobah ni bilo slišati glasú in nikakoršnega šuma. Potrkala je močneje, klicala Lauretto, klicala Bice — vse zaman. Šla je k nekemu oknu, omreženemu z železjem, skozi katero se je videlo v drugo sobo. Potrkala je s prsti na steklene plošče, pogledala noter, klicala od tam sedaj služabnico sedaj gospodinjo — nikakega odgovora. Vrnila se je k vratom ter tam trkala, tolkla in ropotala — zastonj ves trud.

Revico je oblil mrzel pot po čelu. Kaj se je moglo pač dogoditi z ujetnicama? Pomislila je na Lodrisijevo pismo in preletel jo je mraz po vsem životu. Spomnila se je Marka in tedaj si je želela, da bi jo zemlja požrla, takó se je bala stopiti pred njega s takim sporočilom. Kaj storiti tedaj? skriti se? pobegniti? — toda kam in kakó? In Visconte, ker je ni videl takoj, bi bil jel sumiti tudi na njo; in če bi se mej tem vrnil njen soprog?... Pogledala je proti nebu, in dejala: «Gospod, v tvojih rokah sem!» in na to se je z zaupanjem, izvirajočim iz dobre vesti, podala na tisto stran gradú, kjer je imel navado bivati Marko, ko se je vstavljal v tistem kraju.

Hotela je že stopiti v prvo dvorano, kar ga je zagledala, da je šel po mostovžu, vračaje se z dvorišča, od koder je bil odposlal Lupa v Milan. On tudi jo je zagledal ter je hitel proti njej, in ko se ji je toliko približal, da ga je mogla slišati, jo je poprašal skrbno: »Torej ste jo potolažila? ali ste ji rekla, da bo njena mati čez nekaj ur tu? Kakó se počuti? kaj pravi? kaj dela?»

Ne da bi kaj odgovorila, si je žena zakrila obraz z obema rokama ter jela jokati kakor otrok.

«O moj Bog!» je zaklical Marko, in na njegovem obrazu se je mahom izpremenil tisti izraz zadovoljne skrbljivosti v podobo strahú in obupa, «kaj se je zgodilo ž njo? povejte, povejte takoj.... povejte, če vam je drago vaše življenje!» In takó rekši, jo je zagrabil za roko.

«Ni je več», je odgovorila žena, mešaje besede z jokom in vzdihi, «ni je več v svojih sobah».

«Ostudna sodrga, grdobe in izdajice vsi skupaj!» je jel kričati Marko, kakor da bi bil obseden. «Toda, hvala Bogú, da ste v moji oblasti; hudobneži! Dà, v mojih pestéh ste, in kri bo poplačana s krvjó». Mej tem bijoč se z jedno roko po čelu, je z uno stiskal ubogo ženo takó, da se je ta že mislila pri koncu svojega življenja, in zató je takó milo obračala oči proti nebu, da bi bila morala omečiti vsako še najbolj trdovratno srcé.

To je ganilo tudi Viscontija, kateri je pustil njeno roko, in jo gledal v obraz. Ona pa, vzdignivši proti nebu tisto roko, očrnelo vsled hudega pritiska od Markove pesti, je dejala vedno v joku: «Bog mi je priča: jaz sem nedolžna».

«In jaz vam verujem», je dejál Marko. «Dobra žena, pomirite se, ne bojte se me». Toda ko je videl, da je še vedno le jokala, je dejál takoj bolj odločno in nestrpno: «Vstanite torej in povejte mi vse, kar veste»!

Žena je sedaj, na pol potolažena in na pol še prestrašena, povedala, kakó je bila našla zaprta vrata, in da je bilo brezvspešno vse njeno trkanje in klicanje. To je Viscontiju obudilo nekako nado, da je morda Bice vendarle v svojih sobah, a da ni hotela Bog vé zakaj niti odpreti, niti oglasiti se. Spomnil se je skrivnih vrat, po katerih se je moglo vstopiti v tiste prostore — namreč onih vrat, po katerih sta bila nekoliko dnij poprej vstopila Lodrisio in Pelagrua ter takó močno prestrašila ubogi ujetnici — in je predlagal oskrbnikovi ženi, da jo spravi noter po tisti strani. On sam jo je takoj vodil tja skozi nebroj ozkih hodišč. Ko sta bila tam, ji je rekel, da on ostane zunaj, a na to je pritisnil neko zmet, in vrata so se odprla.

Žena je vstopila in zaprla za seboj, da bi zagrnila Marka pred očmi onih dveh, ki ste morda bili znotraj. Ozrla se je po sobi, ki je služila Bici za spalnico, a ni mogla zagledati žive duše. Prešla je v drugo, v tretjo, v zadnjo sobo, povsod delaje šum, ropotaje in klicaje. Pa ni našla nikogar.

Lehko si mislite, kako je moglo bíti med tem Markovo srcé.

Čez nekoliko časa se je žena vrnila k vratom, za katerimi ga je bila pustila, in je dejala polglasno: «Ni ju!»

Tedaj je vstopil tudi on, in globoko užaljen je jel pregledovati vse z največjo spoštljivostjo. Hodil je po tistem podu, po katerem je malo poprej stopala Bice, oprijemal se je tiste oprave, katero je ona rabila, dihal je zrak, kateri je ona dihala; dozdevalo se mu je, kakor da ne more biti res, da je ni več v tistih prostorih. Mislil si je, da sedaj pa sedaj zasliši njene vzdihljeje, njen tožni glas, kličoč pomoč in usmiljenje iz kakega skrivališča.

Zraven lesene stene, v kateri so bila tista skrivna vrata, je bila dragocena postelja s slikanimi zastori. Bila je še v redu, z zgornjo rjuho nekoliko nazaj zavihano, ravna in gladka. Le na jednem robu se je poznal vtis neke osebe, katera se je morala tja opreti. Odkar se je namreč Bice uverila, da ni bila več varna, tudi če se je zaklepala v svojih sobah, se ni upala več vleči, ampak, da-si bolna, je ostajala vse noči oblečena, sedé na neki stolici, opiraje šibki život na posteljin rob in naslanjaje glavo na blazine.

Na mizici na sredi sobe je še gorela luč. A ker ji je nedostajalo hrane, je bil zubelj le majhen in šibek; tudi

stenj je bil že izžgan in skoro ves vpepeljen. Marko je uprl vanj svoje oči, in udavajoč se v svoji žalosti praznoverskim slutnjam, ki so bile tedanji čas v navadi, mu je prišlo v glavo, da bi tisti pojemajoči zubelj utegnil pomeniti Bicino življenje; zato je s strahom odstranil proč od njega oskrbnikovo ženo, da bi ga ona že z istim zgibanjem zraka ne vgasnila.

Pri luči je bilo sveto pismo odprto pri 34. poglavju Jeremijevih prerokovanj. Listi so bili še oroseni s solzami, in pri tretji, četrti in peti vrstici so bile z nohtom podčrtane naslednje besede: Non effugies de manu ejus, sed in comprehensione capieris.... Attamen audi verbum Domini.... Haec dicit Dominus ad te: non morieris in gladio, sed in pace morieris..... et vae Domine! plangent te *).

Ko je Marko te besede prebral, je začutil v sebi neko nadnaravno nado in gotovost, da najde nesrečnico in jo bo videl še živo. Tisti reki prerokovi, katere je bila podčrtala in s katerimi se je menda tolažila, so se mu dozdevali v njegovi razburjenosti jasno prorokovanje njenega konca. Zató se je obrnil k ženi ter ji dejál: «Nikar se ne bojte, Bice še živí».

Oskrbnikova žena ga je pogledala, in ne da bi se upala vprašati, odkod zajema tisto odločno gotovost, katero so naznanjale njegove besede, in ki je bila še bolj izražena v njegovem obrazu, mu je sledila v drugo sobo, kamor je šel nadalje preiskavat. Tam sta našla očitne znake, da je bila rabljena sila in da se je moral vršiti neki boj. Videla sta namreč, da je bila zvrnjena neka mizica, po podu so pa ležale raztresene in razbite posode, ki so morale biti na nji. Videla sta, da je bila postelja vsa narobe, odeje razmetane, jeden zastor razpran od vrha do spodnjega konca, posteljnjak zganjen od zidú in v stran potisnjen. To sta si tolmačila takó, da se je morala menda služabnica oprijeti stebriča pri zglavju, a je bila siloma odtrgana od tam.

Marko je vse to molčé pregledal, in potem stopil v tretjo in dalje v četrto sobo ter dospel do vrat, skozi katera se je prihajalo na mostovž. Ko jih je hotel odpreti, je videl, da so utrjena od znotraj z nekim drogom. Iz tega je sklepal, da ste morali biti ujetnici zvlečeni skozi skrivna vrata. Zató se je z ženo vrnil nazaj skozi sobe, katere je bil pregledal, in izšla sta obá zopet skozi skrivna vrata ter šla dalje po isti poti, po kateri sta bila prišla. Ko sta šla po nekem temnem hodišču, je zadela žena z nogo ob neko mehko in rahlo reč. Pobrala jo je, in ko je prišla v svetlejši kraj, je spoznala, da je bila neka tančica vsa zmečkana in pohojena. To je bil Marku nov dokaz, da je morala biti deklica ondot odvedena. Torej naprej!

Po tistem hodišču se je prišlo v neko drugo, dolgo in večkrat zavito, ki je vodilo do nekega majhnega dvorišča, zapuščenega in polnega kopriv in divje rastoče trave. Ondi so bila videti dvojna vrata. Jedna tam na koncu pod nekim temnim obokom, nad katerim se je dvigala cela gora zemlje in močno grajsko obzidje. Skozi ta vrata se je prihajalo iz gradú; imela so svojo težko rešetko in most, ki se je mogel dvigati in spuščati; bila so vrata za silo. Druga vrata v dvorišču, mnogo nižja, so bila vsa železna, s teškimi zapahi in ključavnicami; skozi nje se je prihajalo v podzemeljske prostore, to je v nebroj ožjih in širjih prostorov in hodišč, ki so se zvijala in križala na vse strani pod vsemi deli jako razsežnega gradú.

Marko je ukazal poklicati fevdnega sodnika, katerega je bil on namestil,

*) Ne uideš roki njegovi, ampak vjamejo te in njemu izročijo.... Toda poslušaj besede Gospodove.... Gospod ti to pravi: ne umrješ od meča, ampak mirno.... in za teboj bodo žalovali rekoč: Oh, moj Bog!

da je v njegovem imenu sodil v gradu in v grajščinski okolici. Njemu je naložil, naj zasliši ljudi neke družine, ki je imela svoje stanovanje v nekakem stolpu, malo oddaljenem od imenovanega dvorišča. Ti so povedali, da so slišali po noči od tiste strani neke pretrgane, in kakor se je dozdevalo, siloma vdušene klice. Tega se pa ni moglo dognati, ali ste bili ujetnici odvedeni ven iz gradú, ali pa zavlečeni v grajske podzemeljske prostore. Zató je Marko ukazal, naj se razbijejo vrata v podzemlje, ker ključev se ni moglo nikjer najti, a zajedno je tudi razposlal na vse strani zanesljive sle, kateri naj bi o tem po okolici pozvedovali. Tem pozvedovalcem je bilo naloženo tudi, naj bi ničesar ne objavili Pelagrui, če bi naleteli nanj, temveč naj bi skušali privesti ga v grad z lepa ali z grda.

Oni, katerim je bilo naloženo preiskovanje v podzemeljskih prostorih, so z železnimi kiji, drogi in rovnicami siloma odprli prva vrata, in šli doli v neko široko, temno hodišče kjer so se razkropili v malih četicah na razne strani. Toda vsak hip so zadevali v nove zapreke. Vhod v vsako stransko hodišče je bil zavarovan z debelo rešetko; vsaka čumnata na levo in na desno je bila zaprta z debelimi, teško okovanimi durmi. Marko sam je tekal sem ter tja in osrčeval delavce; dà, celó pomagal je lastnoročno pri razbijanju vrat — a vse je bilo zaman. Ko so z veliko težavo prišli v kako stransko hodišče, razbili dvoje, troje, četvorico vrat, ter preiskali jednako število sob, ki so bile vse prazne — koliko stranskih hodišč je bilo treba še odpreti, koliko posameznih sob še osvojiti!

Jedenintrideseto poglavje

Trajalo je že več ur to teško delo, kar se je nekomu zazdelo, kakor da bi slišal od daleč neki glas iz globočine. Koj je ukazal Marko vsako delo ustaviti. Vsi so poslušali. Čez nekaj trenotkov se je glas zopet zaslišal ; bil je dolg, presunljiv glas, ki je prihajal iz neke ječe globoko tam doli pod nekim stolpom. Torej le srčno zopet na delo vsi ! Nov up jim je podvojil moč. V hipu je bila dvignjena neka rešetka, so bila podrta neka vrata. Z bakljo v roki je vstopil Marko prvi v neko čumnato, velel dvigniti neka vrata, vdelana v tlak, in šel doli po nekih zvitih stopnicah do dna tistega stolpa. Srcé mu je neznano bilo, ko je dospel v prostrano popolnoma temno ječo ter zaslišal neki glas, proseč usmiljenja, in zagledal tam v kotu nekako senco ki je stegovala roke proti njemu. Naglo je stekel tja. Njegova baklja je razsvetila neznano podobo.... To pač ni Bice.... neki mož je.... Bil je Tremacoldo.

Glumec je takoj obrazložil, kakó je prišel tja. Dospevšega v grad, da bi pozvedoval, ali bi bila tam hči grofa Del Balzo, so ga bili prijeli in vtaknili v tisto luknjo, odkoder se ni nadejal nikoli več iziti in še kedaj zagledati dnevno svetlobo. O Bici ni vedel kar nič povedati. Seveda so mu nemudoma razbili verige ter osvobodili ga. Ves pobit je Marko ukazal, naj se nadaljuje začeto preiskovanje. Čez nekoliko časa je prišel doli k njemu neki oproda, kateri mu je naznanil, da sta došla grof in grofica Del Balzo ter da želita koj govoriti ž njim. To slišavši, je Marko prebledel. Napotil se je proti vratom, da bi šel sprejemat nova gosta. A brž se je vrnil, in s sklonjeno glavo ter povešenimi rokami je stal dolgo naslonjen na neki steber, ne da bi zinil, ne da bi se zganil. Toda nenadoma se je iz neke druge strani podzemeljskih prostorov zaslišalo več glasov h kratu : «Tu je ! tu je ! najdena je ! najdena je !» Vsi drugi, vrgši od sebe orodje, so vskliknili veselo in stekli na tisto stran. Mnogo bakelj je razsvetilo dolge vrste temnih, na razne strani se razprostirajočih obokov.

«Ali je živa ?» je zaklical Marko v sredi med pritekajočo gnječo.

«Mrtva je !» se je glasilo od tam, kamor so hiteli vsi.

In glej, prišlo je naprej nekoliko ljudij, a v sredi med njimi dva oproda, ki sta žalostna nesla na rokah grofovo hčer, bledo v obličju, z zaprtimi očmi ter z glavo, povešeno na ramo. Lauretta ji je sledila z razmršenimi lasmi ter, podpiraje z rokami njeno glavo, jo je neprenehoma poljubovala in rosila s svojimi solzami.

Marko, kateremu so odmevale v srcu te prve besede, naznanjajoče nado in smrt, in je sedaj videl počasi premikati se tisti žalujoči sprevod, ter je pri svetlobi mnogoštevilnih bakelj spoznaval lepo teló in beli obraz deklice, katero so nesli, skoro ni hotel verjeti, da je vse to resnično. Domišljaval si je, da so morda le sanje. Da bi doznal resnico, je osuplo razprostiral roké, in sedaj je otipaval zidovje, sedaj pa ramena in roke mimoidočih. Konečno, naredivši si prostor med gnječo, ki se je hitro odprla, da bi ga pustila naprej, se je približal Bici in jej položil roko na čelo. Mraz, ki je tedaj občutil v dlan, ga je zdramil iz omame, ki se ga je bila polastila. Začel se je tresti po vseh udih, kri mu je silno navalila v glavo, da so se mu napele žile v čelu, po katerem so se prikazale debele kaplje potú.

Šel je potem vedno zraven deklice, dokler niso prišli do vrha stopnic, ki so vodile na dvorišče. V dvorišču sta zrak in solčna svetloba takó vplivala nanj, da se je zopet dobro zavedel. Spomnil se je Ermelinde, ki ga je čakala. Slutil je, da bi ona umrla strahú in žalosti, če bi nenadoma zagledala hčer v takem stanu. Ta misel mu je mahom povrnila vso njegovo odločnost. Namignil je vsem, ki so bili ondi okoli, naj se ustavijo; in mirno pa odvažno, da so se vsi čudili, je ukazal, naj pogasijo luči, naj se varujejo vsakega šuma, naj se tiho razidejo, in Bog ne daj, da bi kedó zinil o tem, kar so videli.

On, idóč pred Lauretto in oprodama, ki sta nesla Bice, je krenil potihoma v sobe oskrbnikove žene.

Ko je bila Bice položena na neko posteljo, je vprašal Marko njeno služabnico, kedaj da je umrla.

«Bila je še ravnokar živa», je odgovorila Lauretta, pretrgujé besede z vzdihi, «in je v mojem naročju umrla od strahú, ko je slišala podirati ječine duri, ter sve mislili, da naju gredó ubivat».

Sedaj je vstopil grajski zdravnik, katerega so bili nemudoma poklicali. Ta je preiskal Bice, položil ji pred usta luč.... in glej, zdelo se je, kakor da bi se zubelj nagibal, nekoliko v stran zganjen od lehke sapice.... Lauretta in oskrbnikova žena sta se jeli truditi okolo nje in rabiti vsakoršne pripomočke, da bi jo zopet oživili. In res ji je počasi jelo zopet srcé biti ter kri po žilah teči: življenjska gorkota je zopet ogrela njene ude.... Toda vsled prestanega trpljenja in strahú jo je bila že vsa moč zapustila, polotila se je je žgoča vročica.... in kdo vé, ali učaka še jutrišnji dan?

Marko, katerega je bilo vsega omamilo nenadejano veselje, da jo je našel še živo, je pri tem zadnjem zdravnikovem dvomu obupno sklonil glavo, in dejàl sam sebi: glej, kakó se izpolnujejo besede prerokove. Z izrazom človeka, ki se nima na tem svetu ničesar več bati in nadejati, je na to stopil k Pelagruovi ženi, ter jo poprašal po Ottorinu.

Po nekih besedah, izgovorjenih od Lodrisia v njeni prisotnosti, je žena sumila, da bi Bicin mož utegnil biti zaprt v gradu Binasco. Povedala je to Marku, in ta je sklenil, da se hoče takoj napraviti, iskat ga. Izšel je torej iz sobe, kjer je ležala bolnica, naročivši še poprej, naj ostane pri njej le njena postrežnica, da bi revica, kateri se je vedno bolj vračalo življenje, kadar bi se po-

polnoma zavedla, zagledala le mili obraz tiste svoje udane tovarišice.

«Sedaj pojdite klicat Bicino mater», je dejàl na to oskrbnikovi ženi, «recite ji, naj moli.... naj moli tudi za me».

To rekši, je šel naglo doli v dvorišče, kjer je pustil še neke ukaze za grajska vrata. Doli spuščeni most je bil koj zopet privzdignjen za njegovimi rameni.

Iz sobe, v katero so bili spravili Bice, se je videlo na raván, ki se je razprostirala od gradu proti vzhodu. Solnce je bilo že visoko na nebu in je sijalo skozi neko okno naravnost na posteljo in na obraz ležeče, da se je na njem tem bolj poznala bledost in smrtna pobitost. Ko se je deklica zavedla, je odprla oči, a morala jih je takoj zopet zapreti in je h kratu nehoté tudi roko položila nanje, da bi jih obvarovala močne svetlobe. Ta ji je namreč delala težavo po dolgih urah, ki jih je morala prestati v trdi temi zapora, iz katerega je bila ravnokar rešena.

Postrežnica je koj zaprla zatvornice, a na to se je zopet vsedla zraven svoje gospodinje. Jokaje jo je objemala in klicala po imenu. Ona je občutila solze, ki so ji kapale na obličje, spoznala glas, ki jo je klical, in odprla je zopet oči. Nekoliko časa je še gledala kakor omamljena, a na to je dejala:

«Ali si ti, Lauretta?»

«Dà, jaz sem, ne bojte se ničesar več, ker sve rešeni, osrčite se».

Toda ona ni mogla še dobro razumeti pomena tistih besed, zato je vprašala vsa prestrašena: «Kam so šli krvniki?... Saj so razbili vrata zapora, in sem slišala njih vpitje, ter občutila udarce njihovih bodal v život.... O, povej, torej me niso ubili?... Zdelo se mi je, da sem mrtva in da so me nesli pokopavat med veliko množico ljudij, toliko lučij je gorelo okoli mene.... Bila je noč, in kakó se je mahom naredil beli dan? Kje sve sedaj?»

«V sobah naše dobre oskrbnikove žene. Pravim vam, da sve rešeni. Glejte, Marko sam je prišel....»

Bici, ko je slišala to strašno ime, je bilo takó, kakor da bi se je bil kdo dotaknil z razbeljenim železom. Zadrla se je in jela klicati naglo: «O, bežive, bežive! skrij me! za božjo voljo, reši me!»

«O, moj Bog, pomirite se! Saj Marka ni tu; in pa bodite gotovi, da v te sobe ne vstopi nikdo, katerega vi ne želite videti.... Zopet vam rečem, da sve rešeni. In še drugo veselo vest imam za vas: vaša mati je došla».

«Moja mati?»

«Vaša mati, dà, in koj ko se toliko okrepite, da boste mogli na pot, se vrneve ž njo domov»,

«Oh, ne varaj me zopet! Ali veš že kolikokrat si mi rekla, da pride? in potem?....»

«A sedaj je že tu, vam pravim; in koj jo boste videli!»

«Ne, ne, moja draga, dasi imaš dober namen, vendar mi tvoje sočutje ne more nič pomagati; jaz je ne bom videla nikdar več. O, kolikokrat sem že prosila Bogá za to milost, s kolikimi solzami, in s kakim zaupanjem!... A on me ni hotel uslišati! Sedaj pa.... bilo bi že prepozno».

«O, moja hči!» je zaklicala Ermelinda z glasom na pol zadušenim od vzrujanja. Zdravnik jo je bil ustavil v bližnji sobi, da bi nenadejana radost ne pretresla preveč šibke moči bolne deklice. Ko je pa ona tam slišala njene besede, se ni mogla več protiviti premočnemu nagnjenju svojega srca, in takó je vstopila in se vrgla v hčerino naročje.

Bice je sklonila glavo na materino rame, in ostali ste dolgo v tihem objemu.

Ermelinda se je prva izvila iz tistega sladkega in vendar žalostnega objema, in položivši roko na hčerino glavo je dejala: «Sedaj bodi mirna, glej jaz sem tu pri tebi in te ne zapustim nikdar več; vedno ostaneve skupaj, dà, ljuba, draga moja uboga Bice, vedno! Vse trpljenje je prestano, sedaj imej le prijetne misli v glavi; misli na svojo

mater, ki je tu pri tebi in se ne loči več od tvoje strani».

Bice je ubogala in za hip naslonila glavo na blazine. A ni se mogla dolgo premagovati, kmalu se je zopet zadrla in ovila roki okolo materinega vratú. Ker se je pa ta rahlo branila in ji skrbljivo prigovarjala, naj bi nehala, je dejala hči:

«Ne, ne, pustite, da se mi izpolni želja tolikih dnij, tolikih žalostnih nočij; Pustite, da zavžijem to veselje, da se napijem te sladkosti, katera bo zadnja mojega življenja».

«Za božjo voljo, pomiri se! tolika vzrujanost ti bo v kvar.... ker si takó slaba!...»

«Ah, ne!» je odgovarjala Bice, «verujte mi, da mi to ne stori nič slabega, čutim se takó potolaženo.... pustite me;» in stiskaje jo in poljubovaje njen obraz, jo je močila z gorkimi solzami, in vzdihujé vsled velike ljubezni je ponavljala vedno: «O, mati moja! o, draga mati!»

Nazadnje ni mogla več tudi Ermelinda zadrževati svojih občutkov, udala se je popolnoma hčeri, in jočé povračevala negovanje in poljube, katere je prijemala od nje. Ganljivo a zajedno tudi tolažilno in prijetno je bilo gledati, kakó ste obe nesrečnici vkup plakali ter se neprestano objemali in si zatrjevali medsebojno ljubezen ter si pripovedovali o dolgih mukah, prestanih za časa njune ločitve.

«Veš, da je tudi tvoj oče tu?» je dejala Ermelinda, ko se je nekoliko pomirila.

«Zakaj ne pride k meni?» je odgovorila deklica, in na njenem obrazu se je pojavila nova radost.

Poklicali so grofa, kateri je vstopil ginjen in prestrašen. A ko je videl, da je hči, takó zdelana, takó slaba, odvila jedno roko od materinega vratú ter jo ljubeznjivo stegnila proti njemu, je usmiljenje premagalo vso njegovo bojazljivost, takó da ni poznal več drugega občutka, nego jedino le očetovsko ljubezen. Stekel je k njej, in primši jo z obema rokama za glavo, ji je dejal: «Moja hči, ti si zeló slaba».

«O, ne! sedaj, ko so pri meni moji ljubi stariši, mi je dobro, jako dobro.... Kje je pa Ottorino?....»

Grof je stisnil ustnici, kakor kdor požira grenko zdravilo, in naj se je le vmočeval, kolikor je mogel, vendar so mu ušle te besede: «Za božjo voljo, kakó se upaš tu izgovoriti to ime!»

«Ali ni on moj soprog?» je odgovorila Bice skoro nevoljno. Potem, obrnivši se k materi, je vprašala bolj nežno: «Ali je živ? in morem se-li nadejati, da ga bom videla?»

«O, da! Bog nam ga je menda ohranil», je dejala Ermelinda. «Kakor mi je pravila oskrbnikova žena, mora biti v Binascu; in Marko sam je odšel od tu iskat ga, in koj ko ga najde, ga privede sem».

«Marko!» sta zaklicala jednoglasno oče in hči, oba osupla in prestrašena, dasi iz različnih nagibov.

«Dà, Marko Visconti», je ponovila grofinja, in na to jela praviti, kakó se je pogovarjala ž njim preteklo noč; opravičila ga je od vseh hudobij, katere so bile po krivici njemu pripisane; povedala je, kakó je srčno obžaloval, kar je bil početkom v tej zadevi zakrivil; zagotovila je soproga in hčer, da je on sklenil popraviti, vse zle nasledke svojega dejanja, tudi če bi imel pri tem svoje življenje izgubiti; omenila je, da je zopet popolnoma naklonjen Ottorinu, in se ni zbala razkriti tudi njegove ljubezni do Bice, sedaj ko se je bila ta ljubav, očiščena z globoko občutenim kesom, premenila v sočutno in postrežljivo dobrohotnost. Nazadnje je govorila toliko ne le v njegov zagovor, ampak celó v pohvalo, da se ji je posrečilo izriti vsak sum in vsako sled srda iz srca soproga in hčere.

Ta, ki je bila začela poslušati mater s skrbjo in strahom, je pri koncu njenega govorjenja povzdignila oči proti nebu, in sklepaje roki, zaklicala: «Bog

mu odpusti!» Na to obrnivši se zopet proti materi: «Rekli ste, da je šel iskat Ottorina, ni li res?... Ali mislite, da bo mogel dospeti še o pravem času in videti me?»

«Oh, ljuba moja hči, ne govori takó!» jo je nežno in otožno pokarala Ermelinda. «Veš, draga moja, da ima Bog, ki je neskončno usmiljen, v svoji oblasti življenje in smrt.... on ne dopustí.... iz usmiljenja do nas....» tu ni mogla nadaljevati.

Bice je prijela mater za roko ter ji jo poljubila. A niti jedna niti druga se ni upala govoriti o upanju, ker obe ste bili brez njega.

Celi tisti dan je moč bolezni strahovito naraščala, a Bicino telo je bilo že preveč oslabelo, da bi se ji moglo vspešno postaviti v bran.

Pokorna zdravnikovim ukazom, katere je mati najnujnejše podpirala, je deklica ležala tam mirno in tiho; zadovoljevala se je s tem, da je neprenehoma upirala svoje oči v mater, ki se je bila vsedla k vznožju postelje, ali pa da jo je spremljala s pogledom, kadar se je včasi kam premaknila.

Pri vznožju zraven Ermelinde je sedela tudi postrežnica Lauretta, katera, dasi nagovarjana od vseh in zlasti od Bice. ni hotela zapustiti tiste sobe, da bi se podala k počitku, ko ga je morala vendar biti silno potrebna po premučnem bdenju prošlih nočij. Ona je bolj potihoma pravila grofici o vsem tem, kar je morala prestati s svojo mlado gospodinjo od tistega dne, katerega ste bili zavedeni v Rosate, dokler niste bili rešeni. Omenila je, s kakimi zvijačami in strahovanjem sta skušala Lodrisio in Pelagrua omajati Bicino zvestobo do njenega soproga ter jo silila, da bi se odpovedala njemu in naklonila svoje srce tistemu strahovitemu možú, katerega ste smatrali obé kot provzročitelja vseh njunih muk. Nazadnje je povedala tudi o dobrohotnosti oskrbnikove žene, katera jima je, kolikor so jej dopuščale njene moči in moževo sumničenje, pomagala z obvestili, sveti in vsakoršno tolažbo. Ermelinda, ganjena od tega pripovedovanja, je sedaj pa sedaj milo pogledovala hčer, ki je morala toliko pretrpeti. In ona, kateri se je pač dozdevalo, o čem more Lauretta toliko govoriti, ji je odgovarjala z ljubezni polnim nasmehom.

Ko je takó bolnica tam mirno ležala, je včasih kaj zašumelo v gradu. Bice je tedaj vsakikrat začenjala poslušati, lehka rudečica se ji je pojavljala na obrazu, in je popraševala mater: «Ali je došel?» Mati je vsakikrat takoj šla gledat in se je potem kmalu vrnila zanikujé, a dodajaje vedno kako besedo v tolažbo in up.

Proti večeru je bolnica, čuté se vedno slabše, prašala po spovedniku. Bila je dolgo sama z nekim benediktincem, kateri je bil poklican k njej, a potem je želela zopet videti svoje stariše.

«Veš, moja hči», je dejál oče, «Ottorino ni prišel še, toda pričakujemo ga, predno se zasveti dan».

«Ottorino!» je odgovorila ona vsa vznemirjena, «moj soprog! moj ljubi soprog!... Oh, če bi mi Bog to milost dodelil!... če bi ga mogla še videti, predno umrjem!»

«Podarite ga njemu, ki vam ga je bil dal», je dejál pobožni redovnik, «in uklonite se sklepu njegove pravice in usmiljenosti, ki vsprejme to daritev vašega srca v zadoščenje za vaše grehe in v zveličanje vaše duše».

Revica je sklenila roki in vzdignila oči proti nebu v znak pobožne, dasi mučne udanosti. A Ermelinda, položivši ji roko na glavo, je dejala tožno: «Oh, moja hči! draga moja hči! torej te moram res izgubiti! Kaj mi ostane na svetu, če me ti zapustiš, ki si bila moja opora, moja jedina tolažba?»

Deklica je sklonila glavo in se je razjokala. Čez nekoliko časa je odgovorila vzdihujé: «Tolažba, ste rekli? Oh, kako tolažbo ste imeli kedaj od te nesrečnice, ki vam je s svojo trmoglavostjo sejala toliko trnja po potu življenja?...

Oh, ljubeznjiva mati! jaz vas niti ne prosim odpuščenja, ker vem, da ste mi že odpustila vse, in tudi vi, moj dragi oče, tudi vi ste mi odpustili, kaj ne da?»

Jok je dušil Ermelindo in grofa, da nista mogla izreči nobene besede. Ostali so vsi nekoliko časa tihi. Lauretta je med tem podala bolnici neko okrepčujočo pijačo, in na to se je vsedla zraven postelje. Premagana od utrujenosti je polagoma sklonila glavo na kraj postelje in zaspala. Bice je koj zapazila to, in ne da bi odmaknila jedno roko, katero je držala čez njeno ramo, je z uno namignila prisotnim, naj bi bili tihi in naj bi ne delali nikakoršnega šuma. Tudi ona, govoreča kaj s spovednikom, je znižala svoj glas, dasi je bil ta že sam na sebi jako slab; in pobožni redovnik, ganjen vsled te nežne skrbljivosti, je tudi začel govoriti bolj potihoma. Poprej si je Bice vsak hip dajala popravljati blazine in odeje; sedaj se je hotela gori vspeti, sedaj obrniti, kakor delajo sploh bolniki, ki ne morejo nikjer najti pokoja. Toda odslej si je prizadevala, da bi ostala mirna v tisti legi, v kateri je ravno bila, in tudi sopla je le rahlo, da bi le ne prebudila svoje drage tovarišice. Le pogledovala jo je včasi, kakó sladko spi, in njen obraz je izražal prijetno zadovoljnost.

Kadar se je Lauretta vzbudila, se je že danilo, in plamenček neke svetilnice, ki je gorela zraven postelje, je začel bledeti radi svetlobe, prihajajoče v sobo skozi okno v nasprotni steni.

Prebudivša se postrežnica je osuplo gledala okoli, ker se ni brž zavedala, kje da je. A kmalu se je srečal njen pogled z Bicinim, in ta, nasmehnivši se ji prijazno, ji je dejala: «Tu si z menoj, s svojo ljubljeno Bice». Lauretta je sklonila glavo, ker ji je bilo žal, da ji je utrujenost storila pozabiti nekoliko časa svojo gospodinjo v tistih poslednjih trenotkih. Bice je uganila misli svoje udane tovarišice, in jo je potolažila s tem, da je potem le njej ukazovala opravljati vse, kar je bilo treba, in da ji je skazovala najprijaznejšo hvaležnost za njeno skrbljivo uslužnost.

Jedno uro po solnčem vzhodu je Bice dejala, da se čuti trudno in da želí počivati. Ko so jo lepó popravili v postelji, je zaprla očí in čez nekaj trenotkov zaspala. Ali teško dihanje ji ni dalo mirno spati, in čez nekoliko časa se je vzbudila vsa prestrašena, vzdignila z blazin glavo, ki je takoj zopet omahnila. Mrzel pot ji je oblil čelo, nehala je dihati, žila ji ni bila več. Vse prisotne je preletel strah, ker so mislili, da je že izdihnila. A bila je le neka prehodna srčna težava, neka omedlevica, ki je kmalu prešla. Ko je tedaj zagledala okolo sebe svoje drage, ki so neizrekljivo žalovali, jim je dejala: «Zakaj jočete, saj sem še vedno z vami!»

Vsi so se ji približali, in ona, ko je zopet vlovila nekoliko moči, je rekla materi: «Vendar čutim, da moje življenje pojema, in moja zadnja ura je tu. Ohrabrite se torej, in vsprejmite moje zadnje besede, poslednjo željo moje duše».

Snela si je prstan in ga ji podala rekoč: «Prijela sem ga od Ottorina v vaši prisotnosti kot znak zveze, ki je imela trajati le malo časa tu, a se ima kedaj obnoviti v nebesih.... Če vam bo dano zopet, videti ga, vrnite mu ga, da mi ga pokaže nekedaj.... in recite mu še, da v tem usodnem trenotku, ko sem trepetaje čakala, kedaj mi bo treba stopiti pred Božje obličje, sem ga prosila — radi ljubezni, katero mi je vedno skazoval, radi svojega in njegovega večnega izveličanja — naj ne zahteva od nikogar računa za vse to, kar sem pretrpela v tej solzni dolini».

Pomolčala je nekoliko, da se je odpočila, a na to, namignivši zlehka z glavo proti postrežnici, ki je stala pri vznožju postelje, je rekla: «Ni treba, da vam jo priporočam. Vem, da ste že takó vedno skrbeli za njo. A potem, ko je toliko pretrpela za me, kakor da bi bila moja sestra, imejte jo tudi vi za svojo hčer....

Ona vam bo bolj pokorna nego ta.... katero ste preveč ljubili». In obrnivši se proti Lauretti, jo je poprašala : «Ali mi obljubiš ?...»

«Oh, dà!» je odgovorila ta, «ne zapustim je, dokler bom živa, vedno ostanem pri njej, živela bom le za njo».

Tedaj, ker so jo moči zapuščale, je Bice obmolknila. Ostala je dolgo časa, kakor da bi spala. Potem je zopet rahlo odprla oči ter jih obrnila proti oknu, skozi katero je sijalo solnce, in je dejala za se : «Oh, moje drage gore !»

Mati se je sklonila k njej, in ona, pregibaje počasi ustnice, je z vedno slabšim glasom izustila te pretrgane besede : «Tam na pokopališču v Limonti, v tisti kapelici.... kjer počiva ubogi moj brat.... sve molili.... in jokali skupaj tolikokrat !... tam želim počivati pri njem.... pridite pa sama molit in jokat nad obema. Molilo bo za me tudi tisto dobro ljudstvo.... Pozdravite jih vse v mojem imenu.... vzlasti ubogo Marto, katera tudi ima sinú v onem posvečenem kraju.»

Mati, ki ni mogla govoriti radi joka, jo je z znamenji zagotovila, da spolni vse njene želje. Tedaj je redovnik, spoznavši, da ostaja bolnici le še malo trenotkov življenja, del nase štolo, jo je blagoslovil, in ji jel brati molitve za umirajoče. Vsi so pokleknili okolo postelje in so vzdihujé odgovarjali redovniku. Tudi Bice je sedaj z lehkim gibanjem ustnic, sedaj z rahlim in pobožnim priklonom glave kazala, da sledí svetim besedam : njen jasen obraz je pričal mir njene pobožne duše, ki je v smrtnih težavah že začenjala uživati rajskega življenja.

A nenadoma se je zaslišal od zunaj odmev hitrih stopinj po stolbi. Vsi so pogledali proti vratom. Oskrbnikova žena je vstala in šla naproti prišlecem : bili ste dve osebi, pregovorila je nekaj besed ž njima. Jeden došlecev se je ustavil na pragu, drugi je vdrl v sobo in se pri vznožju postelje vrgel na kolena ter jel poljubovati odeje in točiti grenke solze na nje.

Ermelinda, grof, Lauretta so koj spoznali v njem Ottorina ; drugi so uganili, da mora biti on.

Mladenič je bil ravnokar došel iz gradú Binasco v družbi z možem, v katerega imenu je bil tam zaprt in ki je bil sedaj pohitel sam ga rešit.

Umirajoča, katero je nekoliko obudil tisti šum, je počasi odprla oči, in ker ni mogla koj zagledati prišleca, ker so ga drugi, ki so bili tam okoli, zakrivali njenemu pogledu, je vprašala, kaj da je.

«Zahvalite Boga», je zaklical spovednik, «sprejeli ste iz njegovih rok žalost, sprejeli ste jo mirno in udano ; sprejmite z jednakim srcem tudi veselje, katero vam je sedaj pripravil, in on vam bo štel oboje v zaslugo».

«Kaj ?... Ottorino ?...» je dejala umirajoča, upiraje se z vso silo, da bi mogla izgovoriti to ime.

«Dà, vaš soprog», je odgovoril redovnik, in približavši se k mladeniču, mu je velel vstati in ga je povedel k njej. Bice je uprla v njegov obraz svoje oči, v katerih je sijal še žarek, ki je imel ravno ugasniti, in mu je podala roko. On je sklonil na njo svoj izpremenjeni a ne več objokani obraz. Čez trenotek je umirajoča rahlo potegnila svojo roko nazaj k sebi ; kazala jo je soprogu, a zajedno namignila proti materi in se silila nekaj povedati, pa ni mogla ničesar razločno izgovoriti. Redovnik je uganil njeno željo, in obrnivši se proti mladeniču, je dejàl : «Povedati vam hoče o poročnem prstanu, ki ga je izročila materi in ga imate vi dobiti od nje». Na Bicinem obrazu se je pojavil smehljaj v znamenje, da je res takó. Tedaj si je Ermelinda takoj snela z roke tisti prstan in ga podala Ottorinu, kateri ga je poljubil in je dejal : «V grob ga ponesem seboj».

«In vaša soproga je k prstanu dodala še neko prošnjo», je nadaljeval redovnik, «da se namreč odpoveste vsaki misli na maščevanje, če vam morda roji

po glavi. Poplača že Bog vsakemu po zasluženju».

Bice je skrbljivo upirala svoj pogled v obraz mladeniča, ki je stal ondi s sklonjeno glavo, ne da bi odgovoril besedico. Toda redovnik je prijel omahljivca za roko in ga vprašal z resnim, strogim naglasom: «Torej obljubite? obljubite tej svoji nevesti, katera, viseča med življenjem in smrtjo, na pragu večnosti, vas prosi za to radi vaše ljubezni do nje in vam nalaga to kot neko dolžnost v imenu tistega Boga, pred katerega obličje ima kmalu stopiti?»

«Dà, obljubljam», je odgovoril Ottorino in se razjokal glasno. Bice ga je zahvalila s pogledom, polnim rajske miline. Ta pogled je kazal, da nima več želeti na tem svetu.

Tedaj je redovnik namignil prisotnim, kateri so zopet pokleknili, in on je nadaljeval pretrgane molitve. Le še v hipu, ko je duhovnik nekoliko prenehal in je vladala občna tihota, se je zazdelo, da je umirajoča slišala glas nekega siloma dušenega joka, ki je prihajal iz bližnje sobe; uprla je svoj trudni pogled v materin obraz, kakor da bi vprašala, kdo bi bil tisti. Mati je sklonila obraz in si ga zakrila z rokama, ker ni mogla izgovoriti nekega imena. Toda duhovnik, sklonivši se nad umirajočo, ji je dejàl bolj potihoma: «Molite tudi za njega, in še najbolj za njega: Marko Visconti je». Rahlo je pobožna deklica sklonila glavo v znak, da že dela to, a ni je več dvignila — izdihnila je bila svojo blago dušo.

Dvaintrideseto poglavje

Marko je zdrvíl iz sob oskrbnikove žene, in Ottorino mu je sledil; kajti tudi pod težo njegove neskončne žalosti ga je skrb za življenje njegovega gospoda gnala za njim. A tudi sam je oni prvi hip čutil potrebo, odtegniti se tistemu obupnemu prizoru, zganiti se in lotiti se kakega opravka, da bi se zavedal samega sebe, in da bi mu to opravilo obdržalo v ravnotežju duh, zbegan vsled takó grozne nesreče.

Slavni vojskovodja, potegnivši roko čez čelo in oči, kakor da bi hotel odpraviti neko meglo, neko temo, ki ga je motila, je premeril z velikimi koraki neki mostovž; na to je šel gori po nekih stopnicah, a pred nekimi vratmi se je ustavil, ne vedé sam, ali bi hotel vstopiti ali ne. Toda občutil je, kakor da bi ga nekaj dušilo, neka sila ga je gnala na prosto, zató je stopal dalje gori po stolbi. Šel je in šel navzgor, dokler ni dospel na vrh silno visokega stolpa. Tam gori se je ustavil, ozrl se in pogledal širno obzorje, pogledal solnce sredi ognjenih oblakov, nazadnje je s sklonjeno glavo, prekrižanimi rokami in z rameni, oprtimi na zobce stolpa, ostal dolgo časa nem. Njegove oči so bile suhe in nepremične, obraz srep; na širokem čelu, ki se je sedaj krčevito nagubalo, so se zrcalile ljute misli njegovega neznano razburjenega duha.

Čez nekoliko časa je opazil Ottorina, ki je bil prišel za njim, in je stal nekoliko korakov proč od njega ter ga je nemo gledal. Marko mu je dejal: «Zakaj si jo zapustil?...»

«Pri njej so njeni stariši», je odgovoril Ottorino.

«Res je», je poprijel Marko, «nam ne pristoji jokati v jednomer, ko je treba delati. Sedaj pojdi doli, v prvem nadstropju najdeš sodnika. Reci mu, naj mi pošlje tu gori Pelagruo, ker ga

hočem zaslišati sam, in ti vrni se tudi ž njim, ker moraš biti prisoten».

Ottorino je omahoval kak hip, a Marko, uganivši takoj njegove misli, mu je dejál:

«Le pojdi brez skrbí. Ta preostanek življenja, vem, da ni moj, dokler imam popraviti še kako krivico, dokler mi otežuje dušo še neki krvni dolg. Kadar bo trpljenje poplačano s trpljenjem.... kadar.... Toda ne, Marko ne umrje kot bojazljivec, kot obupani nevernež».

Mladenič je odšel, in Marko je s prekrižanima rokama čakal, da mu privedejo Pelagruo.

Ta je bil tedaj v gradu. Povemo na kratkem, kakó se je bil oddaljil in potem vrnil.

Po pogovoru, ki sta ga imela on in Lodrisio z Bice, sta se bila obá grdina uverila, da ne bo mogoče nikdar pridobiti nesrečnice za njune namene. In ko sta videla, da je ona potem dan za dnevom vedno bolj slabela in ginila, sta sklenila, da se je rešita, kajti bila jima je le v nadlogo in nevarno preglavico. Kakor sta se bila domenila, je Pelagrua tisto noč, ko je Marko dospel v Milan, in uprav isti čas, ko je govoril z Ermelindo, spravil Ottorinovo soprogo in njeno postrežnico v podzemlje s peklenskim namenom, da ju tam pusti umreti. Na to je bil izšel iz gradú in se podal v Fallavecchio, vasico blizu Rosata, kjer je imel neko znanko, in je ostal tam do poznega jutra.

Ko se je potem vrnil v grad, in se mu niti sanjalo ni o tem, kar se je bilo dogodilo tam, so ga zgrabili. Na prva sodnikova vprašanja je odgovarjal drzno, a ko je zaznal, da je došel Marko, da je ondi v gradu, ter da so našli Bice, se je čutil zgubljenega.

Dve straži ste ga peljali na stolp. On se je na vsaki stopnici priporočal Ottorinu, ki je stopal za njim, da bi mu pomagal in ga rešil prvega navala gospodarjeve jeze. Ko je dospel pred tega, je padel na kolena in trepetaje in klepetaje z zobmi je jecljal neprenehoma: «O, usmilite se! usmilite se!... mislil sem.... nisem storil s slabim namenom.... hotel sem le.... a bil je Lodrisio.... Lodrisio me je napravil na to.... odpustite mi.... in vam povem.... in boste videli....»

Visconte je zaničljivo in srdito pogledal zanikrneža, a namesto da bi ga poslušal, je jel pregledovati zvezek listov, kateri mu je bila izročila v sodnikovem imenu jedna straža. Čez nekoliko časa je dvignil oči od teh listov in namignil vojakoma, naj odideta. Na to je podal zvezek Ottorinu, rekoč: «Tvoja pisma so, katera so našli v sobi uboge nesrečnice». Mladenič jih je vzel in začel pregledovati.

Med tem je Marko zopet pogledal na oskrbnika, ki je še vedno klečal pred njim, in ni nehal stokati in prositi; brcnil ga je v ramo in s strašnim glasom zagrmel nad njim: «Vstani, grdoba!» Hudobec je vstal. Pogledavši ga v obraz, kateri je pri vsej njegovi tedanji ponižnosti in strahu izražal najpodlejšo surovost in zvijačnost, je rosatski grajščak začutil, kakó da mu je kri zavrela po žilah. Šel je nekolikokrat naprej in nazaj po ravni strehi stolpa, da bi se kaj pomiril, a na to se je ustavil pred malovrednežem in ga je začel izpraševati: «Kedaj je bil Lodrisio tu?»

Pa predno je uni odgovoril, je pristopil k Marku Ottorino, in kazaje ravnokar dobljena pisma, je dejál s tresočim glasom: «To je ostudna in kruta sleparija.... pisma niso moja».

Marko mu jih je naglo vzel iz rok, in listajoč jih pred Pelagruovimi očmi, kateri je začel pri teh Ottorinovih besedah še hujše trepetati, mu je dejal z glasom, na pol zadušenim od jeze: «Čegava so torej?»

«To se je zgodilo», je začel oskrbnik jecljaje, «se je zgo-di-lo.... da bi vas ubogal, da bi vas bolje poslužil....»

Ko je Visconte to slišal, se mu je stemnilo pred očmi. «O, ti peklenska

pošast!» je zarohnel nad njim, kakor da bi bil zblaznel. In v istem trenotku ga je s stisnjeno pestjo takó strašno sunil v obraz, da mu je pobil zobé in ga je prekopicnil s stolpa, pod katerim so ga kasneje našli mrtvega, nabodenega na neki kol pri plotu, ki je obkrožal zraven prekopa grad.

Na to se je spravil Marko v svoje sobe, kamor ni pustil nikogar za seboj, tudi Ottorina ne. Zaklenil se je in je ostal sam do pozne noči; mešal je po skrinjah ter pregledoval svoje liste; mnogo jih je zažgal, druge je odložil, na nekatera nekaj pripisal. Napisal je več pisem in napravil oporoko. V tej je določil bogato pokojnino Pelagruovi ženi, zapustil mnogo svojim oprodam, dvorjaničem in vsem poslom ter imenoval glavnega dediča Ottorina. O polnoči je velel poklicati redovnika, ki je bil spovedal Bice, in se je izpovedal pred njim. Ko je storil to, se je vsedel na neki naslonjač in je mirno spal kaki dve uri. Takó je pravil potem neki njegov služabnik, kateri ga je neopažen gledal iz bližnje sobe. Ko se je vzbudil, je zahteval pijače. Služabnik mu je prinesel vode v veliki zlati čaši; on jo je vso h kratu izpil. In ko je tedaj videl, da ne more več zaspati, a ni mogel tudi takó brezdelno čakati dneva, je stopil na neki mostovž, kjer se je začel sprehajati kakor nemiren duh gori in doli, in v temi in splošni tišini, ki je vladala povsod, je gledal brlečo luč, in poslušal tiho molitev, ki se je glasila iz neke sobice na nasprotni strani dvorišča.

Med tem so Lodrisia v Milanu mučili vsakoršni dvomi in slutnje, ker ni bilo nazaj sla, katerega je bil odposlal v Rosate. Zató je odposlal na tisto stran še nekaj drugih udanih služabnikov, kateri, poprašujé previdno, so pozvedeli vse in mu sporočili, da je bilo prišlo njegovo pismo v Markove roke; da je bila Bice najdena v podzemeljskih prostorih in da je potem umrla; da je bil Ottorino oproščen, a oskrbnik izprašan in potem ubit od Marka samega. Takó je on uvidel, da so bila sedaj odkrita vsa njegova zlodejstva in torej ni mogel najti nobenega izgovora in pomoči, da bi se rešil pred jezo tistega strašnega človeka, kateremu je bil spletel za hrbtom takó nesramne in krute zvijače. Hudobec ga je v domišljiji že videl pred seboj; videl ga je, kakó je v svoji neukrotljivi razburjenosti drvíl proti njemu, zahtevaje račun o tem, kar se je bilo zgodilo. In dasi je bil odločen in drzen, ter čislan kot jeden najhrabrejših vitezov svoje dobe, vendar se ni upal izpostaviti takemu nasprotniku, ki je bil priznan od vseh kot najmočnejši vojščak cele Lombardije. Mimo tega je pomislil tudi, da, če bi se imela razsoditi stvar z orožjem, bi prišle na dan stvarí, katere bi ga pokrile s sramoto za vse njegove žive dni.

Da bi se rešil iz obupnega položaja in strašne usode, ki ga je čakala zaradi dovršene lopovščine, si je izmislil in je izvršil drugo podlejšo, in, skoro bi rekli, ostudnejšo nego je bila prva.

Napisal je pismo za Azzona, v katerem, kazaje se skesanega, je priznaval svoje izdajske namene proti njemu ter razkril vse načrte Markove, kateri mu je hotel odvzeti oblast; podal mu je za to neizpodbitne dokaze z nebrojem pisem, vestij in drugih listin, ki so bile v njegovih rokah. Odposlal je pisma, kamor so bila namenjena. Poslom domá je pa naročil, da, če bi prišel Marko prašat po njem, naj mu rečejo, da je šel v dvorec pogovarjat se o neki stvari z namestnikom. Na to je zajezdil konja, odjahal naravnost proti mestnim vratom Porta Giovia, in se ni ustavil, dokler ni prišel v varen kraj onostran mej milanskega ozemlja.

Marko, slep in kakor blazen od žalosti in razburjenosti, s srcem, napétim od viharne želje po maščevanju, je stekel v Milan, ne želé si drugega nego kri in smrt. Zoperno mu je bilo vse na svetu, ista zemlja, po kateri je jezdil, hladna jutranja sapica, ki mu je pihljala okolo

čela, in solnce, ki je vzhajalo. Prišedšega v Milan, so ga v Lodrisievi hiši nalagali, da je hišni gospodar v namestnikovem dvorcu. On je šel nemudoma tja, in naši bralci si lehko mislijo, kakó so ga pričakovali tam.

Pustivši v prvi dvorani nekega oprodo, katerega je bil vzel seboj, je šel naprej sam, in poprašal neke služabnike po obsovraženem človeku, katerega je iskal.

«Tam notri je», mu je odgovoril jeden teh, kazaje mu neka vrata, katera mu je takoj postrežljivo odprl. Marko, ne slutéč kaj slabega, je šel tja, prekoračil prag in vstopil v dolgo dvorano. Toda brž je zaslišal, da so se za njim zaprle duri, na katerih je zarožljalo železje; in kot bi trenil je skočilo iz raznih skrivališč šest oboroženih mož v oklepih, s šlemom na glavi in železno krinko na obrazu, ki so se ga istodobno od vseh stranij lotili. Pri prvem navalu so mu zadali dve rani, jedno v grlo in jedno v bok. Na to so se ga oklenili, primši ga jeden za ramena, drugi preko života, a zopet drugi za noge, da bi ga prevrgli. On je takoj posegel z roko na levo stran, iščoč bodalo, a ni ga našel, kajti jeden napadovalcev mu ga je bil že odvzel v istem hipu, ko ga je prijemal za život. Marko se je čutil zgubljenega, vendar ni hotel umreti brez odpora. Vzdignil je pest, katere mu ni mogel nihče vzdržati, in je zamahnil z vso silo jednemu na glavo. Ta ga je bil ravno tisti hip vbodel v prsi, a sedaj se je sam, zadet od Marka, zgrudil na tla kakor bik, katerega je zadela sekira. Toda ostali so ga držali trdno, in so ga vlekli vsega okrvavljenega do nekega okna, obrnjenega na cesto. Tam so ga dvignili in vrgli z glavo navzdol na tlak, kjer je čez nekaj trenotkov umrl.

V Milanu, po Lombardiji, po celi Italiji so potem govorili in razlagali na sto načinov konec slavnega vojščaka. Naravno, da so tudi skrivnostno povest o njegovi ljubezni na različne načine spravili v zvezo z njegovo smrtjo. Nekateri so celó verjeli, da se je Marko sam zabodel in potem skočil skozi okno namestnikovega dvorca iz obupa, ker je bil storil umoriti Bice radi slepe ljubosumnosti. Drugi so se pa delali, kakor da bi res verjeli to, in sicer z namenom, da bi se dobrikali mogotcem, katerim je bilo mnogo na tem, da bi se očistili tiste sramote. Te glasove je slišal in potomstvu izročil kak zgodovinar tiste dobe, ki je bil preveč lehkoveren ali pa preboječ, da bi preiskal ali branil resnico. Azario, bolj oprezen nego drugi, pravi, da o njegovi smrti se ne more nič gotovega povedati; in pa da se je sploh govorilo o njem mnogo neresničnega, a mnogo da se je zamolčalo, kar je on res storil*).

A zunaj Lombardije, kjer se niso bali Viscontijev, ni bil nihče kakega drugega mnenja nego da je bil Marko umorjen vsled ukaza svojega nečaka in bratov.

Da ne omenimo drugih, Ivan Villani, ki se je bil dobro seznanil z Markom v Florenciji, in je imel opraviti ž njim v zadevi mesta Lucche, pravi to razločno, in celó navaja razlog, zakaj da je pri naših zgodovinarjih ostala ta točka nejasna in negotova; k sporočilu o Markovi smrti dodaja namreč te besede: «Ta sramotni umor messer Marka

*) .... de cujus morte certum ignoratur.... Multa dicebantur, quae non faciebat; et multa faciebat, quae non dicebantur. — Petri Azarii, Chronicon, cap. VII.

Zmedenost naših zgodovinarjev pri poročanju o Markovi smrti je preočividna. Ta pravi takó, uni drugače, a pri vsakem se lehko opazi, da hoče kaj zakrivati. Bonincontro Moriggia, istodobni zgodovinar iz Monze, si pomaga iz zadrege z vestjo, ki je navadna pri takih razmerah, da ga je zadela kup. Povedavši, da je dal Marko utopiti Bice in njeno postrežnico v rovu, ki je obkrožal rosatki grad — ta pripovedka je bila namreč tedaj najbolj razširjena, in takó jo je sprejela večina poznejših zgodovinarjev — nadaljuje takó: «Postea de nece pulcherrimae amatricis se doluit.... die quadam sanus corpore, tamen perversa

je Milance silno vznemiril, a radi strahú se ni upal nikdo o tem govoriti».

Da bodo naši bralci vedeli, kaj se je tačas o tem mislilo v Lucchi, ali natančneje povedano, kaj je mislil neki glumec-pesnik luccanski, navedemo tu žalostinko, katero je ta pel pri nekem viteškem obedu tisti dan, ko je došla ta vest v tisto mesto.

O smrti Marka Viscontija.

(Prevedena v nevezani besedi).

Glejte, glejte! po pragu mnogostolpnega dvorca se cedí kri; od vseh stranij se zbira zbegana, razburjena, nešteta množica.

Kdo ste?... Ali prav vidim, ali se motim?... O, ne, ne, ni pomote, spoznavam vas po kači, ki se bliščí na vaših oklepih, po smelosti, ki odseva z vašega poštenega obličja. Vrli Milanci, kakšna žalost vam otežuje srce?

Glejte, prestrašena množica nareja pot, delé se na dve strani; neki vojak si s pravo roko zakriva očí, a z uno mi kaže ranjenca, ležečega v prahu in še trepetajočega.

On je, Marko! tisti smeli bojevnik in prosvitljeni mož, ki je tolikokrat ugnal velfe po italijanski deželi, Marko, katerega ljubi in proslavlja cela Lombardija.

Ah, objokujte plamteči žar, ki je ugasnil na obrazu junaka, na obrazu, s katerega odseva srčnost celó izpod mrtvaške megle! ah, objokujte presekano njegovo življenje!...

Toda kaki grozoviti glasovi se širijo med množico? O, zloba! brata, nečak so dvignili svoje hudobne roke nad možem velikanom! Torej so sorodniki prelili rodno kri?

– Stopi sem in povej po pravici, ti, ki si mu bil prijatelj. — Ali je res, da je ljubav do deklice zmagala nepremaganega junaka, kakor se je slišal glas?

Ne odgovorivši in joče me je vojak pobral in posadil k sebi na konja. Po zvitih potih jezdariva in dirjava po temnem gozdu; nazadnje se ustaviva pri nekem gradu.

Vrata so se odprla, dvignjeni most se je stresel na vrhu, jel se je gibati in je padel, zaškripali so tečaji in kolesca, zarožljali zapahi in verige, a od nikjer ni videti žive duše.

Po dvoriščih, po hodiščih na okrog, po mostovžih, izpeljanih nad njimi, ni nikogar; ni čuti nikakega glasú hoje; isti vzduh se ti tu mrtev dozdeva.

---

mente, aulam dominationis civitatis Mediolani intravit et ibi in praesentia plurimorum, ei favorem non dantium, subito mors, quae nulli parcit, violenter eum oppressit. — Chronicon Modoetiense, cap. XLII. (Potem se je kesal, da je storil umoriti prekrasno ljubico.... in nekega dne je, zdrav na telesu a s slabimi mislimi v glavi, vstopil v vladni dvorec v Milanu, in tam ga je v prisotnosti mnogih, ki mu niso bili naklonjeni, nagloma zadela smrt, katera nikomur ne prizanaša).

Dejstvo je v istini jako nejasno povedano. Kaj si moramo prav za prav misliti pri tistih besedah: perversa mente? in kaj pri tistih: in praesentia plurimorum, ei favorem non dantium? Kateri mu niso bili naklonjeni? in zakaj ne? Poglejmo, kakó je čez 130 let zadevo omenil neki drugi zgodovinar (Bernardino Corio). Ta se je deloma oklenil te vesti Moriggie, a deloma jo je po svoje zasukal ter nam pojasnjuje tiste besede starega kronista, vpletaje novo vest, katere ni omenjal nobeden pisatelj iz Markove dobe, in bi bila neverjetna, tudi če bi se nahajala v bilježkah zgodovinarjev iz njegovega časa.

Evo njegove besede: «Marko je dal utopiti Bice in njeno postrežnico v grajskem rovu; a potem se je neznano kesal, da je umoril prelepo ljubico. Ker je bil potem zasramovan za to, je prišel nekega dne kakor besen v knežji dvorec, in je začel z nekimi svojimi hlapci vse pleniti; a konečno je ostal brez pomoči i t. d.»

Takó se piše zgodovina!

Toda v mraku se je tam v koncu stebrišča zasvetilo neko okno.

Ta svetloba prihaja od neke baklje, ki razsvetljuje mrtvaški oder preimenitne deve.

Mlad še kot rosna kaplja počiva mirno in ljubeznjivo na blazini njen bledi obrazek.

Po belem vratu in prsih ji kakor zlata tančica segajo doli do bokov mehki lasjé.

K nebeškemu smehljaju so odprta zala usta, kakor odpira svoj rosni cvet skrita, od nikogar še dotaknjena vijolica.

Na pol zaprto deviško okó, kakor snivajočega angelja, kaže, da še želi gledati beli dan.

Izvoljeni duh! če si morda prišel doli z neba gledat lepo telo, katero si oživljal, ...
. . . . . .
. . . . . .

A kak tužni glas svetih pesmij se razlega po tihem ozračju prostrane ravani?

Vedno bliže prihaja; že odmevajo od lesenega mosta stopinje neznanih ljudij: oni grejo in grejo, naprej, naprej

Toda glej, baklje so razsvetile temo; v črnih kutah stopajo resno v dveh dolgih vrstah redovniki.

A za njimi šest grajščakov v dragoceni opravi nese Markovo telo, vse odeto z železjem.

V isto temno sobico so jedno poleg drugega tiho položili — najzaljšo krasotico ter najhrabrejšega junaka.

Ko so mu odkrili krinko, se je zazdelo, kakor da bi se bil zažaril od veselja obraz vojščaka, spravljenega k počitku poleg ljubljene deve.

Sklep.

Luccanski glumec-pesnik bi nas skoro hotel uveriti, da sta bila Marko in Bice skupaj pokopana v rosatskem gradu. Mogoče, da se je on dal zapeljati po kaki neresnični vesti, došli v Toskano, ali pa je lehko tudi vedel resnico, a ker se mu je ta dozdevala preveč suhoparna, jo je hotel zasukati nekoliko po svoje, da bi s tem postala pesem bolj mikavna in da bi imela več vspeha. Mi pa moremo z dobrimi dokazi zagotoviti bralce, da je bil Marko z veliko častjo položen v podzemlje cerkve Santa Maria Maggiore v Milanu. Ravno takó vemo iz dobrega vira, da je bila Ottorinova soproga prepeljana v Limonto, kakor je prosila na smrtni postelji. Ni treba namreč misliti, da mi sodimo, da bi si morda le zgodovinarji, letopisci in kronisti, skratka tisti, katerih naloga je, govoriti resnico — lastili neko predpravico: namreč to, da bi oni včasih pravili, kar ne vejo, ali je res, ali pa vejo le površno, in da bi molčali o tem, kar jim je dobro znano; da bi olepšavali, pretiravali, pretvarjali, ali si pa kar naravnost sami kaj izmišljali, sploh da bi se posluževali vseh umetnostij, katere uči govorništvo in včasi svetuje opreznost. O kratko nikar! teh predpravic mi ne prisojamo le njim, ampak izjavljamo, da je naše mnenje, da se takih sredstev včasih poslužujejo tudi pesniki.

Po tej izjavi, katera je bila potrebna, bi mislili, da nam ni treba drugega praviti, ker po smrti junaka povesti je ta prav za prav končana. A mi, z dovoljenjem svojih bralcev, hočemo vendar povedati še kako besedo o onih osebah, ki so bile toliko časa na pozorišču. To hočemo storiti še najbolj radi naših prijaznih bralk, ker vemo, da se one zanimajo za osebe, s katerimi se dlje časa bavijo, tudi če niso iste osebe Bog vé koliko vredne. Gotovo jih k temu bolj nagiba njim lastna ljubeznjivost nego prednosti imenovanih oseb. Zató jim je treba prizanesti; toda kaj pravimo? hvaležni jim moramo pač biti, da želijo izvedeti še kaj tudi o drugih udeležencih pri naši povesti.

Vsekakor se pa ni treba ustrašiti, ker bomo skušali opraviti prav na hitrem.

Grof in grofica Del Balzo in ž njima tudi Lauretta so zjutraj odpotovali proti Limonti, kamor so peljali telo svoje Bice.

Na poti so jih dohiteli vsi posli, ki so bivali v Milanu, a so bili sedaj dobili naročilo, naj se napotijo proti jezeru. Ti so bili odšli iz mesta, predno je bil ubit Marko. In takó ni nikdo nič slišal o tem, dokler niso prišli v Seveso. Tja so dospeli še le o mraku, in so se ustavili v neki gostilnici, da bi prenočili. Ko so torej slišali grozno vest, niso niti hoteli verjeti tega. In kakó neki, saj so bili jedni izmed njih malo poprej odrinili prav od tam, kjer naj bi bil izvršen strašni čin, drugi pa so bili prišli od take strani, kjer bi se bilo moralo to najhitreje izvedeti. Lupo in Ambrož sta se ravno živahno razgovarjala z gostilničarjem in nekimi drugimi ljudmi iz vasi, ter primerjaje čas in oddaljenost, so vsi skupaj prevdarjali, ali bi se bilo moglo to dogoditi ali ne, kar je prijezdil iz Rosata neki sel. Ta se je bil napotil za grofovo družino, brž ko je bila došla v grąd vest o gospodarjevi nesreči, a jo je dohitel še le v tej vasi. Bil je neki zvesti služabnik Markov, in je s solzami v očeh potrdil vest o njegovi smrti. Čez nekoliko časa, naprosivši grofico, da bi šla za trenotek sama ž njim, ji je podal neko Markovo pismo, katero, kakor je dejál, je bilo najdeno na pisalni mizi gospodarjevi. Sočutje in strah sta preletela Ermelindo takó, da je njeno srce močno občutilo tudi to Markovo nesrečo, čeravno je bila že od prej neizrekljivo pobita vsled svojega materinega trpljenja. Mraz jo je spreletel, in stresla se je vsa. Prejeto pismo je shranila v nedri, kajti tačas bi ga ne bila mogla niti odpreti, kaj še-le prebrati. Vsa zmamljena in skoro onesveščena se je spustila na neko stolico.

Lupo je nemudoma zopet skočil na konja in odjezdil naravnost v Milan, da bi poiskal tam Ottorina, kateri ga je sedaj utegnil potrebovati. Vsi so bili presenečeni, a kdo bi mogel še-le dopovedati, kakó je bil prestrašen in pobit grof.

In v istini, to ni bila malenkost, da je on bil v takó tesni zvezi z možem, katerega, kakor se je slišalo, so dali ubiti mogotci, ker so bili prišli na sled neki zaroti. Kaj takega bi bilo lehko prvi hip spravilo v skrbi tudi manj boječega moža nego je bil on.

Toda Azzone, najbrž tudi sam prestrašen radi velike razsežnosti razkrite zarote, je premislil, da bi storil še najbolje, ako bi pustil vse v miru in ne bi dregal v to sršenovo gnezdo. In takó se ni nič slabega dogodilo ne le grofu Del Balzo, katerega je več nego zadosti ščitila njegova premalenkostna veljava, ampak celó najmogočnejšim in najdrznejšim Markovim prijateljem in pristašem.

V tem so veselo napredovala pogajanja v dosego sprave Viscontijev s cerkvijo. Papež, ki je bil že naklonjen milanskemu gospodarju, ker se je bil ta takó odločno uprl proti Bavarju, ni verjel, ali je vsaj kazal, da ne veruje vesti, da bi bil on kriv smrti svojega strica. Oprostivši torej cerkvenega izobčenja njega in njegovo družino, je odpravil cerkveno prepoved, ki je bila že toliko časa proglašena nad mestom in deželo. Povsod so radi tega prirejali čudovite slovesnosti in veselíce. Posvetna gospoda, ki se je bila polastila duhovskih posestev, jih je povrnila mašnikom, ki so se vračali od vseh stranij. Takó se je tudi postavni opat sv. Ambroža, Astolfo da Lampugnano, vrnil v nekdanji samostan, v katerem ga ni bilo že toliko časa, ter je dobil nazaj vsa samostanska posestva in takó tudi svoje pravice čez Limonto. Koj ko je prišel v Milan, je napisal dolgo pismo vaškemu župniku, v katerem je pohvalil njega in vse Limontine zaradi njihove zvestobe do svojega postavnega gospoda, ter jih pomiloval radi muk, katere so morali prestati pod vsiljenim opatom. Temu niso izostali običajni priimki, kakor: razkolnik, krivoverec, čarovnik, satanov hlapec. Najboljše je pa prišlo pri koncu pisma, da je namreč vaščanom radi prestanih krivic priznal razne olajšave in predpravice.

Naši vrli gorjani so z veliko slovesnostjo zopet odprli svojo cerkvico svetega Bernarda. Da bi se nekoliko splačal za ves tisti čas, ko je moral ostati tih, je sedaj zvonček nad cerkvijo neprenehoma zvonil tri dni in tri noči; kajti otroci in odraščenci so si kar pulili vrv iz rok; plezali so celó na streho in ga tam gori gugali ter so pritrkavali s kladivi in kamenjem. Iz zelenja so napravljali slavoloke, prirejali so sprevode, imeli zornice, pete maše in večernice, da je bilo kaj. Nazadnje je župnik priredil mašo zadušnico in molitve za vse tiste, ki so bili umrli v času cerkvene prepovedi; in po opravljenih molitvah v cerkvi so po dva in dva šli vsi na pokopališče, spredaj moški zadej pa ženske, in tam so pokleknili in skupno molili. Na vseh tistih sklonjenih obrazih se je opažalo pobožno ganutje. In dasi jih je bilo mnogo, ki so imeli vsak svojo posebno domačo žalost, vendar so vsi tisti dobri ljudjé sedaj pa sedaj obračali svoje oči proti kapelici, v kateri je bil malo dnij prej pri zidu postavljen beli kamen — a na njem izklesano neko ime, drago vsakemu srcu.

Marta, ki je klečala na gomili svojega Arrigozza, je po končani molitvi vstala, da bi odšla, a gredé mimo kapelice, je vstopila, sklonila se na tisti kamen ter ga poljubila spoštljivo in ljubeče. Sokolarjeva žena je storila ravno takó in za njo po vrsti vse druge ženske. Ermelinda in Lauretta, ki ste bili tudi prisotni, niste mogli dolgo gledati tega ganljivega prizora, ampak ste se vrnili zvečer sami po gorskih stezah, da ste jokali in molili pri tistem kamenu, kateri je bil od tistega časa smoter njunih vsakdanjih samotnih sprehodov.

Lupo se ni udeležil vaških slovesnostij. Odšel je bil z Ottorinom v Palestino. Potem, ko je bila umrla Bice in tudi Marko, ni mogel mladi vitez prestati več v teh krajih. Vsakikrat, ko mu je prišlo v glavo, da Lodrisio ne more biti daleč od njega, je čutil, da mu kri kipí; nekaj ga je gnalo, da bi ga poiskal, da bi se poskusil ž njim z bridkim mečem, in naj bi izgubil življenje jeden ali drugi. Toda bil je obljubil umirajoči soprogi, da ne bo iskal osvete. Ta obljuba mu je bila sveta, zató je bežal, da bi jo mogel spolniti.

A neki drugi naš znanec je bil prišel tiste dni v Limonto, namreč Tremacoldo. Ermelinda, spomnivši se, koliko si je bil on prizadel in pretrpel za njeno ubogo Bice, ga je vsprejela kakor kakega ožjega in dragega sorodnika.

Po končanih slovesnostih je glumec hotel iti naprej; a grofica, spomnivši se svoje obljube, ko je videla, da ga ne more pripraviti do tega, da bi sprejel kako vrednostno reč, mu je izročila priporočilno pismo za papeževega poslanca Bertranda Del Proggetto. S tem se je napotil Tremacoldo v Bolonjo, od koder se je vrnil oproščen od izobčenja, katero si je bil nakopal ker se je bil lotil prepovedanega dela po cerkvenih določbah. Tedaj, vrgši za vedno s sebe čepico s kraguljčki in pisani jopič, se je opravil kot duhovnik, in iz glumca se je prelevil v kanonika. Vendar se ni mogel popolnoma znebiti ljubezni do posla, kateri je toliko časa opravljal. Srce mu ni dovolilo, da bi se ločil od svoje tamburice, s katero je razveseljeval družbo o priliki kake slovesnosti, ali če ga je k temu priganjal kak njegov prijatelj ali predstojnik. A ko je kaj zapel in zagodel, to se mora priznati, ni nikdar prestopil mej dostojnega vedenja in pohlevnosti. Sicer pa je blaga duša, večni veseljak, doživel čez osemdeset let, in česar bi se skoro ne moglo verjeti, a je bilo vendar res, kot kanonik se ni z nobenim svojim tovarišem nikoli niti najmanje sprl.

Dve leti po dogodbah, katere smo opisali, je v Limonti umrla Ermelinda, po kateri so vsi ondotni ljudje žalovali. Med njeno zapuščino so našli tudi zadnje Markovo pismo. Shranila ga je bila v neko skrinjico, v kateri je bila tudi spravljena neka zlata verižica. Nikdo

ni znal uganiti, čemu je bila ondi tista verižica, in kaj bi imela pomeniti, le sokolarjeva žena in njena hči Lauretta ste vedeli to, a oni dve niste nikoli izdali te skrivnosti.

Grof Del Balzo je še prav dolgo časa živel. Učakal je, da je umrl Azzone, kateremu je nasledoval Luchino. Doživel je, da je tudi ta umrl in da je za njim gospodoval Ivan. O Marku se je govorilo le še kot o nekem slavnem nekdanjem vojščaku, o imenitnem možu, o katerem govori povestnica; njegovo ime je bilo imenovano s spoštljivostjo in občudovanjem. Ko ga je slišal hvaliti, se je grof nemalo ponašal, kakor da bi bil tudi on deležen te hvale. Tista njegova slabost, da se je skušal vedno imenitnega delati, katero bi bil mogel pregnati od njega jedino le strah, je zadnja leta njegovega življenja, ko je bilo vse mirno in varno, posebno bujno poganjala. Kdor bi ga bil tedaj slišal govoriti o Marku! On, namreč grof, je bil njegov svetovalec, njegov prvi prijatelj, duša vseh njegovih podjetij.

«Če bi bil mene slušal!» je dejal včasih z nekim skrivnostnim izrazom na obrazu, «o, če bi bil mene slušal!... Toda pustimo, o nekih rečéh je najboljše molčati; dasi se je od tistega časa že mnogo sprememb dogodilo, je vedno še najbolje molčati». Takó rekoč je napihnil obraz in potegnil pomenljivo z roko čez čelo, hotéč s tem pokazati, da ondi notri tičijo prevažne skrivnosti.

A Lodrisio? — Naši bralci, kateri.... seveda niso brez srca, bi gotovo najrajše slišali, da ga je zadela zaslužena kazen. Naj bodo uverjeni, da tudi nam bi ugajalo to. A kaj se hoče! Treba nam je vsem skupaj nekoliko hladnokrvnosti, ker zgodovinskih dogodkov ne moremo sukati in obračati po svoji glavi. Poslušajte torej, kaj se pravi o tem hudobcu.

Več let se je klatil po raznih krajih Italije, a l. 1338. se mu je s Scaligerjevo pomočjo posrečilo najeti tritisoč in petsto konjikov — kar je bilo za tedanje čase mnogo — in še veliko množico pešcev. S to vojsko, ki se je zvala četa svetega Jurija in kateri se je po poti pridružil nebroj tatov, roparjev in slične sodrge, nadejajoče se plena, je ropaje in požigaje udaril na Milansko. Blizu Parabiaga ga je pričakoval Luchino z vso silo Milancev in njihovih zaveznikov. In takó se je ondi unela tista glasovita bitka, ki je dobila ime po ondotnem kraju. Lodrisio je bil popolnoma pobit in je padel živ v roke zmagalca, kateri je, če uvažujemo tedanje šege, postopal ž njim jako prizanesljivo; spravil ga je namreč z obema sinovoma v trdnjavo sv. Colombana, kjer je bil zaprt do l. 1348. In potem? — No, ko je umrl Azzone in kasneje tudi Luchino, ga je nadvladika Ivan oprostil. In potem, ko se mu je še marsikaj pripetilo, je umrl v Milanu dne 5. malega travna 1364. naravne smrti v jako visoki starosti.

In bil je pokopan z veliko slovesnostjo, magnaliter, kakor nam sporoča zgodovinar, katerega smo že omenjali. In še več: Bernabó, gospod milanski, je v znak žalovanja odložil neke sijajne bojne igre. Knezi, grofje in baroni, kateri so bili že došli, da bi skazali svojo hrabrost, so morali čakati, da je bilo prej z vso častjo spravljeno pod zemljo truplo tistega Lodrisia. Pač reči, ki bi na prvi mah morale razjeziti človeka! Toda, če kdo nekoliko bolje prevdari, si domisli vendar, da, ko je božja previdnost vravnala takó in ne drugače, je morala gotovo imeti svoje razloge k temu; in da, kadar mi želimo videti vsakogar že na tem svetu poplačanega po zasluženju, kažemo s tem le svojo nestrpnost, lehkomišljenost, predrznost, ali še kaj slabšega. Takó bi skoro hoteli mi biti bolj razumni nego Tisti, od katerega smo dobili razum, in pozabljamo, da se računi tu le začenjajo, a sklepajo se drugjé.

Biblioteka della R. Università di Lubiana
v Ljubljani
Biblioteka kr. univerze

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJI2NICA
COBISS
0000099760